

eul_wid: rye-ae

Θεμίστιος ὁ Εὐφραδῆς · Themistius the Philosopher

Themistius's Commentary on Aristotle's Prior Analytics, Book I

Ἡ φερομένη εἰς τὸν Ἀριστοτέλους Ἀναλυτικῶν

Period: Ὀψιμαρχαία [Late Antique](#)

Dialect: Ἀττικίζουσα [Atticizing](#)

Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)

Format: Λόγος Oration

Affiliation: [Eclectic](#)

23,3 t [ΘΕΜΙΣΤΙΟΥ] ΠΑΡΑΦΡΑΣΙΣ Περὶ τῶν μίξεων .

23,3 1 (2t) Εἰπόντες καὶ παραδόντες τὰς τε τοῦ ὑπάρχοντος τὰς τε τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις καὶ δείξαντες, ποίους ποιοῦσι καθ' ἕκαστον σχῆμα συλλογισμούς, ἐξῆς λέγομεν περὶ τῶν ἐκ μίξεως ἀναγκαίας τε καὶ ὑπαρχούσης προτάσεως γινομένων καθ' ἕκαστον σχῆμα συλλογισμῶν, τίνες τέ εἰσι, καὶ ποῖον τι ἐν ταῖς μίξεσιν αὐτῶν γίνεται τὸ συμπέρασμα, καὶ τίνες αἱ κατὰ τὰς μίξεις τῶν τρόπων τούτων ἐν τοῖς γινομένοις συλλογισμοῖς διαφοραί. φημὶ οὖν, ὅτι γίνεται ποτε ἐκ μίξεως ἀναγκαίας <καὶ> ὑπαρχούσης προτάσεως ἀναγκαῖον συμπέρασμα, καὶ πότε γίνεται τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ἐν γὰρ πρώτῳ σχήματι ἀμφοτέρων οὐσῶν καθόλου, εἰ ἡ μείζων ἀναγκαία, ἂν τε καταφατική, ὥς ἐν τῷ πρώτῳ τρόπῳ, ἂν τε ἀποφατική, ὥς ἐν τῷ δευτέρῳ τρόπῳ, ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα. περὶ γὰρ τῶν δύο συζυγιῶν νῦν διαληπτέον πρῶτον, τῆς τε ἐκ τῆς μείζονος καθόλου καταφατικῆς ἀναγκαίας καὶ τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης καὶ τῆς ἐκ καθόλου ἀποφατικῆς ἀναγκαίας τῆς μείζονος καὶ καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς ἐλάττονος. οἷον εἰ τὸ Α τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τῷ Γ ὑπαρχόντως, ἐξ ἀνάγκης τὸ Α τῷ Γ ὑπάρξει παντί. ἐπεὶ γὰρ τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Γ ὑπὸ τὸ Β ἐστὶ καὶ τὸ τοῦ Β, εἴη <ἂν καὶ κατὰ> τοῦ Γ ἐξ ἀνάγκης ὃ γὰρ κατὰ παντὸς τοῦ Β ἐξ ἀνάγκης, καὶ κατὰ τῶν ὑπὸ τὸ Β ἐξ ἀνάγκης ἂν κατηγοροῖτο, εἴ γε τὸ κατὰ παντὸς ἐστίν, ὅταν μὴδὲν ᾗ λαβεῖν τοῦ ὑποκειμένου, καθ' οὗ τὸ κατηγορούμενον οὐ ῥηθήσεται· τὸ δὲ Γ τὶ τῶν Β ἐστὶ. καὶ γὰρ τὸ κατὰ παντὸς ἐξ ἀνάγκης ὁμοίως λαμβάνεται, ὥς προείπομεν ἐπὶ τῶν ἀναγκαίων 'τό τε γὰρ στερητικὸν ὡσαύτως ἀντιστρέφει καὶ τὸ ἐν ὅλῳ εἶναι καὶ κατὰ παντὸς ὁμοίως ἀποδώσομεν'.

23,3 2 ληπτέον δὲ τὴν ὑπάρχουσαν καθόλου καταφατικὴν ἐν τοιαύτῃ μίξει ἀληθῆ μὴ πρὸς ὑπόθεσιν ἀλλὰ ἀληθῶς ὑπάρχουσαν· αἴτημα γὰρ ἐκείνως γίνεται καὶ οὐκέτ' ἀληθὴς ἡ πρότασις. ληφθείσης δὲ ἀληθοῦς ἐν τῷ ὑπάρχειν καὶ καθόλου ἀναγκαῖον συμπέρασμα γίνεται· οἷον κίνησις πάσῃ βαδίζει ἐξ ἀνάγκης, βάδις παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, καὶ κίνησις παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. Εἰ δὲ ἡ ἐλάττων ληφθεῖ ἀναγκαία καθόλου ἡ δὲ μείζων ὑπάρχουσα καθόλου, οὐκ ἀναγκαῖον φημι ἔσεσθαι τὸ συμπέρασμα. τούτου χάριν εἴρηται μοι ἐν τοῖς ἔμπροσθεν τὸ 'συμβαίνει δέ ποτε καὶ τῆς ἐτέρας προτάσεως ἀναγκαίας οὔσης ἀναγκαῖον

γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα· οὐδὲ γὰρ αἰ τοῦτο γίνεται, ἀλλ' ὅτε ἡ μείζων εἴη ἀναγκαία. ὅτι δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐν ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ τὸ συμπέρασμα ἀλλ' ὑπάρχον, δεικτέον τοῦτο διχόθεν, καὶ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ καὶ τῇ διὰ τῶν ὅρων δείξει. καὶ γὰρ τῶν μεθόδων ἡ χρεια ἡμῖν καθέστηκεν οὐ δι' ἐαυτάς, ἀλλ' ἵνα τοῖς πράγμασιν αὐτάς ἀρμόζωμεν· διὸ καὶ ἐν τοῖς ἀσυλλογίστοις ὅρους παρατιθέμενοι ἡρκούμεθα τούτοις εἰς ἔλεγχον ὡς μὴ δυναμένων αὐτῶν ἐφαρμοσθῆναι τοῖς πράγμασιν. ὅτι γὰρ μὴ ἀναγκαῖον, δεικτέον τοῦτο διὰ τε τοῦ πρώτου σχήματος καὶ διὰ τοῦ τρίτου, ὑποτιθέμενοι ἀναγκαῖον συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα καὶ δείξαντες ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ψευδὸς ἀκολουθοῦν οὕτως αὐτὴν ἐλέγξομεν. δῆλον γὰρ ὅτι ἢ δ' ἂν ὑποθέσει ψευδὸς ἀκολουθεῖ, ψευδὴς ἔσται· οὐδεμιᾶ γὰρ ἀληθεῖ ὑποθέσει ψευδὸς ἀκολουθεῖ. δείκνυμεν δὲ τὸ ψευδὸς ἀκολουθοῦν διὰ μὲν τοῦ πρώτου σχήματος οὕτως· εἰ τὸ Α τῷ Β ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, ἐγὼ μὲν λέγω, ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως ὑπάρξει. εἰ δέ τις λέγοι ἐξ ἀνάγκης, συγχωρεῖσθω τοῦτο· καὶ εἰ μὲν μὴ ψευδὸς ἀκολουθήσει, ἔστω ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα· εἰ δὲ εὐρῶμέν τι ψευδὸς ἐπόμενον, δῆλον ὅτι ψευδὴς ἡ ὑπόθεσις ἢ λέγουσα τὸ ἀναγκαῖον συνάγεσθαι, ὥστε τὸ ὑπάρχον μόνον συναχθήσεται. ἐπεὶ οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης <ὑπεθέμεθα, ἦν δὲ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης>, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει· ἀντιστρέφει γάρ. εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει· γίνεται γὰρ ὁ τρίτος τρόπος τοῦ πρώτου σχήματος. ἀλλὰ τοῦτο ψευδὸς· ὑπέκειτο γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν μόνον· τὸ δὲ παντὶ ὑπάρχον ἐνδέχεται καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν· τοιαύτη γὰρ ἡ τοῦ κυρίως ὑπάρχοντος φύσις. ψευδὸς ἄρα τὸ ἐξ ἀνάγκης τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν· τὸ δὲ ψευδὸς ἡκολούθησε διὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ὑπόθεσιν λέγουσαν ἀναγκαῖον συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα· ὑπάρχον ἄρα συναχθήσεται. οὐκ ἔφην δὲ ἀδύνατον εἶναι τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν ἀλλ' ὡς ψευδὸς· οὐ γάρ, εἴ τι ψευδὸς, τοῦτο καὶ ἀδύνατον, ἀλλ' εἴ τι ἀδύνατον, τοῦτο καὶ ψευδὸς. οὐδὲ γὰρ προεθέμην τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ δείξαι τοῦτο, οὐ χάριν οὐδὲ τὸ ἀντικείμενον ἔλαβον τῷ ὑπάρχειν παντί, ἀλλὰ μόνον δείξαι τὸ ψευδὸς τὸ λέγον, ὅτι ἀναγκαῖον συνάγεται συμπέρασμα.

23, 3 3 οὐδὲ γὰρ ἐπὶ τινος ἀδύνατον τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ καὶ ὑπαρχόντως παντὶ ὑπάρχειν καὶ τινὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ κοινότερον ὑπάρχον. ψευδὸς δὲ τὸ τινὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον τοῦτο καὶ παντὶ ὑπάρχειν κατὰ τὸ ἀπλῶς, τουτέστι τὸ καθόλου <τοῦ> ὑπάρχοντος σημαίνονμενον, ὅπερ δύναται μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν καὶ μηδενὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν. οὕτως μὲν οὖν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος. διὰ δὲ τοῦ τρίτου οὕτως· εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ ἐξ ἀνάγκης τῷ Γ, ὡς ἂν τις ὑπολάβοι, ὑπῆρχε δὲ καὶ τὸ Β ἐξ ἀνάγκης παντὶ τῷ Γ, τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον. γίνεται γὰρ ὁ πρῶτος τρόπος τοῦ τρίτου σχήματος τῶν δύο καταφατικῶν ἀναγκαίων οὐσῶν μερικὸν καταφατικὸν ἀναγκαῖον συνάγων συμπέρασμα. ὑπέκειτο δὲ καὶ παντὶ τῷ Β τὸ Α ὑπαρχόντως· ψευδὸς ἄρα τὸ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τὸ Α· ἐνδέχεται γὰρ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος τρόπου τὸ ληφθῆναι ὡς παντὶ ὑπάρχειν καὶ μηδενὶ αὐτῷ ὑπάρχειν. ψευδὸς ἄρα τὸ τινὶ ἐξ ἀνάγκης· τὸ δὲ ψευδὸς ἡκολούθησε διὰ τὸ ὑποθέσθαι τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης παντὶ τὸ Α ὑπάρχειν. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν ὅρων φανερόν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα· κίνησις μὲν γὰρ παντὶ ζῷ ὑπαρχόντως ὑπάρχει, ζῶν δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συμπέρασμα συνάγεται οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ὑπάρχον· κίνησις γὰρ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχει οὐκ ἀναγκαίως ἀλλ' ὑπαρχόντως. Ὀμοίως δὲ δειχθήσεται μὴ γινόμενον ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα, κἂν ἡ μείζων ἢ καθόλου ὑπάρχουσα ἀποφατική, εἰ τοίνυν τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπαρχόντως· πάλιν γὰρ ἐκθησόμεθα τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον καθόλου ἀποφατικόν. καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σχήματι τὴν δεῖξιν ποιούμενοι ἀντιστρέψομεν τὴν καθόλου καταφατικὴν ἀναγκαίαν τὴν Β Γ, καὶ ἔσται τὸ Α τῷ Γ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης, τὸ Γ τῷ Β τινὶ ἐξ ἀνάγκης ἐξ ὧν συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ

ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης, ὃ ψεῦδές ἐστιν· ὑπέκειτο γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν. εἰ δὲ ἐν τρίτῳ ποιούμεθα τὴν δεῖξιν, τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ· ἐξ ὧν πάλιν συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων δειχθήσεται πάλιν, ὥς μὴ ἀναγκαῖον συνάγομεν τὸ συμπέρασμα· κίνησις μηδενὶ ζῳῷ ὑπαρχέτω, ζῶων δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, κίνησις οὐδενὶ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἀνάγκης. δεῖ μέντοι εἰδέναι, ὥς ἦν πεποιήμεθα δεῖξιν, ἔοικε μὲν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ, οὐ μὴν ἡ αὐτὴ ἐστὶν ἐκείνη. οὔτε γὰρ τὸ ἀντικείμενον τοῦ συναγομένου ὑπεθέμεθα (οὐ γὰρ ἀντίκειται τῷ παντὶ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Γ τὸ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, οὔτε τῷ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης· ταῦτα δὲ ὑπεθέμεθα), ἀλλ' οὐδὲ τὸ δειχθὲν ἐκ τῶν ὑποθέσεων ἀδύνατον ἦν, ὥσπερ καὶ ἐπεσημηνάμεθα, ἀλλὰ ψεῦδος· ψεῦδος γὰρ καὶ τὸ ὑποτεθέν. οὐ γὰρ ἀδύνατον· οὔτε γὰρ τὸ παντὶ ὑπάρχον ἀδύνατον καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ αὐτῶν ὑπάρχειν, οὔτε τὸ μηδενὶ ὑπάρχον κεκώλυται καὶ ἐξ ἀνάγκης τινὶ αὐτῶν μὴ ὑπάρχειν.

23, 3 4

ψεῦδεῖ οὖν ὑποθέσει ψεῦδος ἠκολούθησεν· ἀδυνάτῳ μὲν γὰρ ἀδύνατον ἀκολουθήσει, ψευδεὶ δὲ ψεῦδος, ἔτι ὅσον ἐπὶ τῇ δείξει, οὐ κατεσκεύασται τὸ προκείμενον. οὔτε γὰρ εἰ ἀναιρεθῇ τὸ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὥς ψεῦδος ὄν, ἥδη ἀνάγκη ἀληθὲς εἶναι τὸ παντὶ ὑπάρχον· μόνον γὰρ ἐξ ἀνάγκης τίθεται τῇ ἄρσει τινὸς καὶ ἀνασκευῇ τὸ ἀντικείμενον· ταῦτα δὲ οὐκ ἀντίκεινται. οὐδ' ἐγὼ αὖ τῷ τρόπῳ τῆς δείξεως τούτῳ πάνυ θαρρῶ, ἀλλὰ προσχρῶμαι αὐτῷ δεικνύς, ὅτι, εἰ ἀναγκαίως ληφθέντος τοῦ συμπεράσματος ψεῦδος τι ἔπεται, ὑπάρχοντος δὲ μὴ, δεῖ δὲ τοιοῦτον αὐτὸ εἶναι, ἐπεὶ καὶ αἱ προτάσεις τοιαῦται, ὑπάρχον ἂν δεικνύοιτο. οὐ γὰρ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ κέχρημαι, ἀλλὰ μεταλαβὼν ἄλλην πρότασιν, ἀντὶ τῆς ὑπαρχούσης ἀναγκαίαν, καὶ ποιήσας ἐκ ταύτης τε καὶ τῆς δευτέρας τῶν κειμένων τῆς ἐλάττονος συλλογιστικὴν συζυγίαν· εὐρὼν γὰρ τὸ συναγόμενον ψεῦδος ὄν τούτῳ προσχρῶμαι εἰς τὸ μὴ ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. Ἐπὶ δὲ τῶν τὴν ἐλάττονα ἐπὶ μέρους ἐχόντων καταφατικὴν τὴν δὲ μείζονα καθόλου καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν, ἂν ἡ μείζων ἀναγκαία ἢ καταφατικὴ οὕσα καθόλου ἢ ἀποφατικὴ, ἡ δὲ ἐλάττων ὑπάρχουσα, ἀναγκαῖόν ἐστι τὸ συμπέρασμα καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων συζυγιῶν, ἂν δὲ ἡ ἐλάττων ἢ ἀναγκαία, ὑπάρχον. ἔστω δὴ πρῶτον ἡ μείζων καὶ καθόλου ἀναγκαία. εἰ οὖν τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει, συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν. εἰ γὰρ παντὶ τῷ Β τὸ Α ἐξ ἀνάγκης, τὶ δὲ τῶν Γ μέρος ἐστὶ τοῦ Β, καὶ τὸ Α ἄρα τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης μέρει ὄντι τοῦ Β. ἔστωσαν δὲ ὅροι ἐπιστήμη, γραμματικὴ, ἄνθρωπος· ἐπιστήμη πάση γραμματικῇ ἐξ ἀνάγκης, γραμματικὴ δὲ τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, καὶ συνάγεται ἐπιστήμη τινὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. Ὁμοίως δέ, καὶ εἰ καθόλου εἴη ἀποφατικὴ ἡ μείζων ἀναγκαία, ἀναγκαῖον ὡσαύτως συναχθήσεται τὸ συμπέρασμα. εἰ γὰρ τὸ Α μηδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, καὶ τὸ Α οὐ τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· ἐπειδὴ γὰρ οὐδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης τὸ Α, τὶ δὲ τοῦ Γ τοῦ Β μέρος ἐστὶ, καὶ τὸ Α ἄρα οὐ παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. ὅροι δὲ ἐγρήγορις, ὕπνος, ἄνθρωπος· ἐγρήγορις οὐδενὶ ὑπνοῦντι ἐξ ἀνάγκης, ὕπνος τινὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, καὶ ἐγρήγορις οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. καὶ ἀπλῶς τὰ ἀντιδιηρημένα δεῖ λαμβάνειν καὶ τὸ μὲν μείζονα ὅρον τιθέναι τὸ δὲ μέσον, ἐλάττονα δὲ ἄλλο τι, ᾧ ὁ μείζων ὑπάρχει <οὐκ> ἐξ ἀνάγκης. Ἐὰν δὲ ἡ μερικὴ πρότασις ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν καθόλου συζυγιῶν οἱ τὴν ἐλάττονα ἔχοντες ἀναγκαίαν οὐ συνῆγον ἀναγκαῖον, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν μερικῶν συζυγιῶν οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ὑπάρχον τὸ συμπέρασμα. δῆλον δέ, ὅτι τοῦτο συνάγεται, ἐξ ὧν τούτῳ μὲν τῷ συμπεράσματι οὐδὲν ἀδύνατον ἔπεται οὔτε ἐνταῦθα οὔτε ἐπὶ τῶν καθόλου προτάσεων, τῷ δὲ ἀναγκαίῳ ἀκολουθεῖ.

23, 3 5

εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρξει. καὶ ἡ αἰτία· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον συμπίπτει, καθάπερ οὐδὲ ἐν τοῖς καθόλου συλλογισμοῖς. ἡνίκα

γὰρ ἐπ' ἐκείνων ἐλαμβάνομεν τὴν ἐλάττονα ἐξ ἀνάγκης καὶ ὑπετιθέμεθα ὑπάρχον συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα, οὐδὲν ψεῦδος εἶπετο· <εἰ δὲ ἀναγκαῖον ὑπεθέμεθα συνάγεσθαι συμπέρασμα, ψεῦδος τι εἶπετο> . ὥς οὖν ἐπ' ἐκείνων ἀναγκαῖου μὲν ὑποτεθέντος τοῦ συμπεράσματος ψεῦδος τι συνήγετο ὑπάρχοντος δὲ οὐκέτι, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει, εἰ ὑπεθέμεθα ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι τὸ συμπέρασμα, ψεῦδος ἔπεται, εἰ δὲ ὑπάρχον, οὐ. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἡ στερητική εἴη καθόλου ὑπάρχουσα, ἀναγκαῖα δὲ ἡ ἐλάττων, ὑπάρχον συνάγεται συμπέρασμα. καὶ τοῦτο πάλιν δεικτέον τὸ συμπέρασμα ἐπὶ ὅρων· κίνησις παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως, ζῶον τινὶ λευκῷ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συνάγεται κίνησις τινὶ λευκῷ ὑπαρχόντως οἷον κύκνῳ· καὶ ἐπὶ τοῦ 'οὐ πᾶς' συνάγεται κίνησις οὐ παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως. ἢ οὕτως· κίνησις οὐδενὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως, ζῶον τινὶ λευκῷ ἐξ ἀνάγκης, καὶ κίνησις τινὶ λευκῷ οὐχ ὑπάρχει. Ἐπὶ δὲ τοῦ δευτέρου σχήματος εἰ μὲν ἡ στερητικὴ πρότασις καθόλου εἴη καὶ ἀναγκαῖα, καὶ τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀναγκαῖον, εἰ δὲ ἡ κατηγορική, οὐκ ἀναγκαῖον. ἐπειδὴ γὰρ οἱ ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογισμοὶ τελειοῦνται τῇ εἰς πρῶτον σχῆμα ἀναγωγῇ, ἐν δὲ τῷ πρῶτῳ σχήματι δεῖ πάντως τὴν ἀποφατικὴν μείζονα εἶναι, ἐδείκνυν δέ, ὅτι, ὅπως ἂν ἔχη ἡ μείζων ἐν πρῶτῳ, οὕτως ἀνάγκη ἔχειν καὶ τὸ συμπέρασμα, εἰκότως ἄρα, φημί, ὅπως ἂν ἔχη ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ ἀποφατικὴ πρότασις, οὕτως ἀνάγκη ἔχειν καὶ τὸ συμπέρασμα. ἀναγομένου γὰρ τοῦ δευτέρου σχήματος εἰς τὸ πρῶτον πάντως ἡ ἀποφατικὴ μείζων εὐρίσκεται. ἔστω γὰρ ἡ στερητικὴ πρῶτον ἀναγκαῖα, ἡ δὲ κατηγορική ὑπάρχουσα, καὶ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης τῷ δὲ Γ παντὶ ὑπαρχόντως· συνάγεσθαι φημι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ἀντιστραφείσης γὰρ τῆς ἀποφατικῆς γίνεται ὁ δεύτερος τρόπος τοῦ πρώτου σχήματος· εἰ γὰρ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Β, οὐδὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης· τὸ δὲ γε Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως· γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα· τὸ ἄρα Β οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης. ὅροι ἀρετῆ, κακίας, ἀνθρωπος ἀρετῆ οὐδεμιᾶ κακίας ἐξ ἀνάγκης, ἀρετῆ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, κακία οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. καὶ καθόλου εὐπορήσομεν λαμβάνοντες ἀντιδιηρημένα ἀλλήλοις εἶδη καὶ τὸ ἕτερον ποιοῦντες μείζονα ὅρον τὸ δὲ ἕτερον μέσον, ἕτερον δὲ τι ἐλάττονα δυνάμενον μετέχειν ἀνὰ μέρος ἑκατέρου μὴ ἀναγκαίως. Ὡσαύτως δέ, καὶ <εἰ> ἡ μείζων καθόλου καταφατικὴ ὑπάρχουσα εἴη, ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου ἀποφατικὴ ἀναγκαῖα· ἀναγκαῖον γὰρ καὶ αὕτη συνάγει συμπέρασμα διὰ τε τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος, τουτέστι τῆς ἀποφατικῆς, καὶ ἔτι τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως τῷ δὲ Γ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ Β ἄρα τῷ Γ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης.

23, 3 6 ἐπεὶ γὰρ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως· τὸ ἄρα Γ οὐδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης. ἀλλ' οὐ τοῦτο προέκειτο δεῖξαι, ἀλλ' εἰ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης. ἐπεὶ οὖν ἀντιστρέφει ἡ καθόλου ἀποφατικὴ ἐπὶ τοῦ ἀναγκαῖου, εἰ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης. ὅροι ὑγεία, νόσος, ἀνθρωπος ὑγεία παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, ὑγεία οὐδεμιᾶ νόσῳ ἐξ ἀνάγκης, ὁ ἀνθρωπος οὐδεμιᾶ νόσῳ ἐξ ἀνάγκης. ἀλλὰ καὶ νόσος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, ἀντιστρεφόμενης τῆς ἐλάττονος προτάσεως καὶ τοῦ συμπεράσματος. εἰ γὰρ ὑγεία οὐδεμιᾶ νόσῳ, καὶ νόσος οὐδεμιᾶ ὑγείᾳ· ὑγεία δὲ παντὶ ἀνθρώπῳ· καὶ νόσος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. εἰ δὲ ἡ κατηγορικὴ πρότασις ἐστὶν ἀναγκαῖα, οὐκ ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἶπον δὲ τὴν αἰτίαν, τί δήποτε ταῖς στερητικαῖς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, οὐδενὶ δὲ τῷ Γ ὑπαρχόντως, καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως. εἰ γὰρ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Γ οὐδενὶ τῷ Α ὑπαρχόντως, ἐπειδὴ ἀντιστρέφει, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης· γέγονε τὸ πρῶτον σχῆμα <ἐκ> τῆς μείζονος ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης. ἐδείχθη δὲ ἐν πρῶτῳ σχήματι, ὅτι, ὁποῖος ἂν ᾖ ὁ μείζων ὅρος, τοιοῦτον συνάγεται καὶ τὸ συμπέρασμα· ἀντιστρεφόμενης οὖν τῆς στερητικῆς καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Δειχθείσης δὲ τῆς προκειμένης συζυγίας δι' ἀντιστροφῆς τὸ ὑπαρχόντως καὶ <οὐ> τὸ ἀναγκαίως συναγωγῆς

νῦν αὐτὸ τοῦτο δεικτέον καὶ τῇ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῇ. εἰ γὰρ ὑποθώμεθα ἀναγκαῖον συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα, ἔψεται τι ἄτοπον τῇ ὑποθέσει ταύτῃ· εἰ δὲ τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἄτοπόν τι ἀκολουθεῖ, καὶ ψευδὸς ἐστὶ ψευδὸς ἄρα τὸ ὑποτίθεσθαι ἀναγκαῖον συνάγεσθαι τὸ συμπέρασμα. εἰ γὰρ τις εἴπῃ συνάγεσθαι τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, ἀντιστρέφει δῆλον ὅτι, καὶ τὸ Γ μηδενὶ τῷ Β ὑπάρξει ἐξ ἀνάγκης· εἰ τοίνυν τὸ μὲν Γ οὐδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης, ἐκ δύο δὲ ἀναγκαίων ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα, καὶ τὸ Γ ἄρα ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῷ Α οὐχ ὑπάρξει. ἀλλ' ἐπειδὴ ὑπέκειτο τὸ Α μηδενὶ ὑπαρχόντως τῷ Γ, καὶ τὸ Γ μηδενὶ ἄρα τῷ Α ὑπαρχόντως, ἐδείχθη δὲ τὸ ὑπάρχειν τοιοῦτον ὄν, ὥς δύνασθαι, ὃ μηδενὶ ὑπάρχει, τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ καὶ παντὶ ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ὑπαρχόντως καὶ τινὶ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρξει τῷ Α τὸ Γ, ὅπερ ἄτοπον. δῆλον ἄρα, ὅτι τὸ ἄτοπον ἠκολούθησεν ἐκ τοῦ ὑποθέσθαι ἡμᾶς ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Γ τὸ Β· ἀληθῶς ἄρα τὸ ὑπαρχόντως μηδενί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ἔτι οὐ μόνον τοῖς καθόλου λόγοις τὸ προκείμενον πιστωσόμεθα ἀλλὰ καὶ τῇ διὰ τῶν ὄρων, τουτέστι τῇ τῶν πραγμάτων δεῖξει, ὅτι τὸ συμπέρασμα ὑπαρχόντως συνάγεται καὶ οὐχὶ κυρίως ἀναγκαῖον, ἀλλ' εἴ γε ἄρα, τὸ ἐξ ὑποθέσεως. οἷον ἔστω τὸ Α ζῶον, τὸ δὲ Β ἄνθρωπος, τὸ Γ λευκόν· ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, ζῶον οὐδενὶ λευκῷ· καὶ συνάγεται ἀντιστραφείσης τῆς ἀποφατικῆς καὶ τοῦ συμπεράσματος, ὅτι ἄνθρωπος οὐδενὶ λευκῷ ὑπαρχόντως.

23, 3 7

οὐ γὰρ ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης τὸ μηδένα λευκὸν εἶναι ἄνθρωπον, ἀλλ' εἰ ἄρα, ἐξ ὑποθέσεως, ἕως ἂν ὑποκείται τὸ ζῶον μηδενὶ λευκῷ ὑπάρχειν. σαφέστερον δὲ μᾶλλον ἔσται ἡ δεῖξις, ἐὰν κίνησιν καὶ βάδισιν καὶ ἄνθρωπον λάβωμεν ἢ ἀπλῶς καθολικώτερόν τι καὶ μερικώτερον καὶ ἕτερόν τι, ὃ ὑπάρχουσι ταῦτα οὐκ ἐξ ἀνάγκης. κίνησις γὰρ πάσῃ μὲν βαδίζει ἐξ ἀνάγκης, ἀνθρώπῳ δὲ οὐδενὶ ὑπαρχόντως· καὶ συνάγεται βάδισις οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως. ὥστε τούτων μὲν ὄντων ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον, τουτέστιν ἕως ἢ μὲν τῶν προτάσεων ἀναγκαίως ὄντως ὑπάρχει ἢ δὲ ἐξ ὑποθέσεως, καὶ τὸ συμπέρασμα ἐξ ὑποθέσεως ἔσται ἀναγκαῖον καὶ οὐχ ἀπλῶς, τουτέστι κυρίως ἀναγκαῖον. δῆλον δὲ ἄρα, ὅτι ἐν ταῖς μίξεσιν, ὅταν ἀναγκαῖον λέγω γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα, τὸ ἀπλῶς ἀναγκαῖον λέγω καὶ οὐ τὸ μετὰ διορισμοῦ, τουτέστιν ἐξ ὑποθέσεως. Ὅμοίως δὲ ἔξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. τῇ γὰρ ἀποφατικῇ καὶ ἐπὶ τούτων ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα καθόλου οὔσης, κἂν μείζων ἢ κἂν ἐλάττω· μερικῆς δὲ οὔσης τῆς ἀποφατικῆς οὐκέτι. ἔστι δὴ πρῶτον ἡ στερητικὴ καθόλου τε καὶ ἀναγκαία, ἢ δὲ ἐλάττων μερικὴ καταφατικὴ ὑπαρχόντως. οἷον τὸ Α οὐδενὶ μὲν τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τῷ δὲ Γ τινὶ ὑπάρχει· λέγω, ὅτι τὸ Β τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρξει. εἰ γὰρ τὸ Α ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Β, καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης· τὸ δὲ Α τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει· τὸ ἄρα Β τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρξει· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν πρώτῳ σχήματι. οἱ δὲ αὐτοὶ ὅροι ἀρμόσουσι κἀνταῦθα πρὸς τὸ δεῖξαι ὑπάρχον συναγόμενον τὸ συμπέρασμα, οἷπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐν τούτῳ τῷ τρόπῳ. πάλιν ἔστω ἡ κατηγορικὴ καθόλου ἀναγκαία, ἢ δὲ μερικὴ ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα. οἷον εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ οὐ παντὶ ὑπάρχει, τὸ Β ἄρα τῷ Γ οὐ παντὶ ὑπαρχόντως. δείκνυται δὲ αὕτη ἡ συζυγία διὰ τῶν ὄρων τῶν αὐτῶν, δι' ὧν καὶ τὴν ἐκ τῆς μείζονος καθόλου καταφατικῆς ἀναγκαίας ἐδείξαμεν τῆς δὲ ἐλάττονος ὑπαρχούσης καθόλου ἀποφατικῆς. κίνησις μὲν γὰρ πάσῃ βαδίζει ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ οὐ παντὶ ὑπαρχόντως, καὶ συνάγεται βάδισις οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως· αἱ γὰρ αὐταὶ ἀρμόσουσι κἀνταῦθα δεῖξεις, αἵπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου. ἀλλ' οὐδὲ εἰ ἢ μὲν καθόλου καταφατικὴ ὑπάρχουσα, ἢ δὲ ἐν μέρει στερητικὴ ἀναγκαία, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἀλλ' ὑπάρχον. καὶ οἱ αὐτοὶ ὅροι ἀρμόσουσι καὶ ἐπὶ τούτων, πλὴν ὅσον μετατιθεμένης τῆς τάξεως· τὸν γὰρ ἐλάττονα μείζονα δεῖ ποιῆσαι, τὸν δὲ μείζονα μέσον οὕτως· βάδισις παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, κινήσει δὲ οὐ πάσῃ ἐξ ἀνάγκης καὶ συνάγεται ἄνθρωπος οὐ πάσῃ κινήσει ὑπαρχόντως. οὐ δείκνυται δὲ αὕτη <δι> ἀντιστροφῆς διὰ τὸ μηδεμίαν μερικὴν στερητικὴν ἀντιστρέφειν πρὸς ἐαυτήν. τὴν δὲ λοιπὴν

συζυγίαν παραλελοίπαμεν τὴν ἐκ τῆς μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς ἀναγκαίας, ὡς δήλου γεγονότος, ὅτι μερικὸν ἀποφατικὸν ὑπάρχον συμπέρασμα συνάγει δι' ἀντιστροφῆς δεικνύμενον.

23, 3 8

Ἐπεὶ δὲ τὸν περὶ τῆς μίξεως ἀναγκαίου καὶ ὑπάρχοντος ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐπληρώσαμεν λόγον, μεταβῆναι δεῖ ἐπὶ τὸ τρίτον σχῆμα καὶ δεῖξαι κἂν τοῦτω, πότε μὲν ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα τῆς ἐτέρας ἀναγκαίας οὔσης προτάσεως τῆς δὲ ἐτέρας ὑπαρχούσης, πότε δὲ ὑπάρχον. φημὶ οὖν, ἐν ταῖς ἐξ ἀμφοτέρων καταφατικῶν προτάσεων συζυγίαις πάντως ἀναγκαῖον ἔσται τὸ συμπέρασμα· ἐφ' ὧν δὲ ἡ μὲν ἐστὶ καταφατικὴ ἡ δὲ ἀποφατικὴ, τῇ ἀποφατικῇ πάντως ἔπεται τὸ συμπέρασμα. καὶ εἰκότως· πάλιν γὰρ ἀντιστρεφομένης τῆς καταφατικῆς καὶ ποιούσης τὸ πρῶτον σχῆμα μείζων εὐρεθήσεται ἡ ἀποφατικὴ· ἐν δὲ τῷ πρώτῳ σχήματι τῇ μείζονι ἀεὶ εἶπετο τὸ συμπέρασμα. εἰ δὴ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τῷ αὐτῷ παντὶ ὑπαρχόντως, ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· τὸ γὰρ Γ τινὶ τῷ Β. εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ὑπαρχόντως, τὸ Α ἄρα τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ μέρος ἐστὶ τοῦ Γ. οἱ αὐτοὶ δὲ ὅροι ἀρμόσουσι δεῖξαι αὐτὴν ἀναγκαίαν, οἵπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι κίνησις πάσῃ βαδίσαι ἐξ ἀνάγκης, ἄνθρωπος πάσῃ βαδίσαι ὑπαρχόντως, καὶ κίνησις τινὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται, καὶ εἰ πρὸς τῷ Β Γ, τουτέστι τῇ ἐλάττονι, εἴη τὸ ἀναγκαῖον· λέγω γὰρ καὶ αὐτὴν τὸ ἀναγκαῖον συνάγειν. δείκνυται δὲ τοῦτο διὰ δύο ἀντιστροφῶν τῆς τε μείζονος προτάσεως καὶ τοῦ συμπεράσματος. ὑπαρχέτω γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α [ἐξ ἀνάγκης] ὑπαρχόντως μόνον· δηλὸν ὅτι συνάγεται τὸ Β τινὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται γὰρ τοῦτο ἐν πρώτῳ σχήματι. ἀλλ' ἐζητοῦμεν ἡμεῖς, εἰ τὸ Α τινὶ τῷ Β. τοῦτο οὖν δείκνυται δι' ἀντιστροφῆς τοῦ συμπεράσματος· εἰ γὰρ τὸ Β τινὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης. ζητήσῃ δὲ ἂν τις, τί δήποτε δυνάμενοι τὴν ἐλάττονα ἀντιστρέψαι πρότασιν καὶ ποιῆσαι ὑπάρχον τὸ συμπέρασμα μιᾶς δεηθέντες ἀντιστροφῆς τὴν μείζονα ἀντιστρέφομεν καὶ δεόμεθα δύο ἀντιστροφῶν, ἵνα ποιήσωσιν ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα· οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, καὶ συμπέρασμα τὸ Α τινὶ τῷ Β ὑπαρχόντως. τί οὖν λέγομεν; ὅτι, εἰ καὶ ἐδυνάμεθα τοῦτο ποιῆσαι, ἀλλ' οὖν τὸ ἀεὶ ἀκολουθοῦν συνηγάγομεν· ἀμφοτέρων γὰρ οὐσῶν καθόλου καταφατικῶν προτάσεων, πρὸς ᾧ ποτε ἂν ἢ ἄκρῳ τὸ ἀναγκαῖον, ἡδύνατο τὸ ἀναγκαῖον συνάγεσθαι, οὐκέτι δὲ τὸ ὑπάρχον ἀεὶ· ὥστε τὸ ἀεὶ ὑπάρχον συνηγάγομεν. Πάλιν ἔστω ἡ μὲν μείζων πρότασις στερητικὴ καθόλου ἀναγκαία, ἡ δὲ ἐλάττων κατηγορικὴ ὑπάρχουσα. ἐπεὶ τοίνυν ἀντιστρέφει τὸ καθόλου καταφατικόν, εἰ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ὑπαρχόντως. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ὑπαρχόντως, γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, καὶ συνάγεται τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης· μέρος γὰρ τοῦ Γ τὸ τὶ Β, ᾧ τὸ Α οὐδενὶ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης. οἱ δὲ αὐτοὶ ὅροι τοῦ δεῖξαι, ὅτι ἀναγκαίως καὶ ὑπαρχόντως συνάγεται, οἵπερ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ ἡμῖν παρελήφθησαν σχήματι.

23, 3 9

ὁ δὲ ἤδη εἶπομεν, τοῦτο ὑπομνηστέον, ὅτι ἐπὶ τῶν συζυγιῶν τῶν ἐκ τῆς μιᾶς ἀποφατικῆς τῆς δὲ ἐτέρας καταφατικῆς τοῦ ἀποφατικοῦ καθόλου ὄντος αὐτῷ μὲν ἀεὶ ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασι, 〈ἐν μὲν τῷ πρώτῳ〉, διότι ἀποφατικὴ οὕσα μείζων πάντως ἐστίν, ὡς ἂν δὲ εἶχεν ἡ μείζων, οὕτως εἶχε καὶ τὸ συμπέρασμα, ἐν 〈δὲ〉 τοῖς λοιποῖς, διότι ἡ ἀντιστροφή εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα ἀνήγε καὶ τὴν ἀποφατικὴν πάντως μείζονα ἐποίει. εἰ δὲ ἡ κατηγορικὴ πρότασις ἀναγκαία ἡ δὲ στερητικὴ ὑπάρχουσα, οὐκ ἔσται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως τὸ δὲ Β παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἔσται καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης· εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ ἄρα Α οὐ παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως δέδεικται γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ. ἔτι καὶ διὰ τῶν ὁρῶν φανείη ἂν φανερόν. ἔστω τὸ μὲν Α ἀγαθόν, τὸ δὲ Β ζῶον, τὸ δὲ Γ ἵππος· ἀγαθὸν μὲν οὐδενὶ ἵππῳ

ὑπαρχέτω, ζῶον δὲ παντὶ ἵππῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συνάγεται ἀγαθὸν τινὶ ζῳῷ μὴ ὑπάρχειν μόνως· δύναται γὰρ καὶ πᾶν ζῶον εἶναι ἀγαθόν, δηλονότι κατὰ τὸ φυσικὸν ἀγαθόν. εἰ δέ τις πρὸς τοῦτο ἐνίσταται μὴ συγχωρῶν τῇ μείζονι προτάσει (εἶναι γὰρ τι ζῶον ἐξ ἀνάγκης οὐκ ἀγαθὸν οἶον τὰ ἰοβόλα), μεταληπτέον τὸν ὅρον καὶ θετέον ἀντὶ τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τὸ ἐγρηγορέναι ἢ τὸ καθεύδειν μηδενὶ ἵππῳ ὑπάρχον, ζῳῷ δὲ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συνάγεται ἐγρηγόρσις ἢ τὸ καθεύδειν τινὶ μὴ ὑπάρχειν ζῳῷ ὑπαρχόντως, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης ἅπαν γὰρ ζῶον δεκτικὸν τούτων· εἰ γὰρ δεκτικὸν τούτων ἅπαν ζῶον, οὐδὲν ἔσται ζῶον, ᾧ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει τὸ ἐγρηγορέναι ἢ τὸ κοιμᾶσθαι. Ἐπὶ δὲ τῶν τὴν ἐτέραν ἔχουσιν καθόλου τὴν δὲ ἐτέραν μερικὴν καταφατικῶν οὐσῶν ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων τῇ καθόλου ἔπεται τὸ συμπέρασμα· τῆς
 〈γὰρ〉 μερικῆς ἀντιστρεφομένης τῇ ἀναγωγῇ τῇ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα ἢ καθόλου μείζων γίνεται· ἐκεῖ δὲ τῇ μείζονι ἠκολούθει τὸ συμπέρασμα. καλῶς οὖν ἄρα εἴρηται ἐπὶ τούτων τῇ καθόλου ἀκολουθεῖν τὸ συμπέρασμα. θετέον οὖν πρότερον μὲν ἔχουσιν τὴν μείζονα μερικὴν καταφατικὴν ὑπάρχουσιν τὴν δὲ ἐλάττωνα καθόλου καταφατικὴν ἀναγκαίαν συνάγουσαν διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς μείζονος καὶ τοῦ συμπεράσματος ἀναγκαῖον συμπέρασμα. ἔστω γὰρ τὸ μὲν A τινὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ B παντὶ ἐξ ἀνάγκης· συνάγει τὸ A τινὶ τῷ B ἐξ ἀνάγκης. εἰ γὰρ τὸ A τινὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ A ὑπαρχόντως· οὐκοῦν εἰ τὸ μὲν B παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ A ὑπαρχόντως, ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ B τινὶ τῷ A· ἐπεὶ δὲ ἀντιστρέφει τὸ ‘τίς’, καὶ τὸ A τινὶ τῷ B ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Ὁμοίως δὲ ἀναγκαῖον ἔσεται τὸ συμπέρασμα, κἂν ἢ μὲν μείζων καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία ληφθῇ ἢ δὲ ἐλάττων ἐπὶ μέρους καταφατικὴ ὑπάρχουσα.

23,3 10

πάλιν γὰρ ταύτης, φημὶ δὴ τῆς ἐπὶ μέρους, ἀντιστραφείσης γίνεται ἐν πρώτῳ σχήματι ἢ μείζων καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία· διὸ καὶ ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ἀναγκαῖον γίνεται πάλιν τὸ συμπέρασμα. πλὴν ἐπὶ μὲν τῆς πρὸ ταύτης συμπλοκῆς καὶ τὸ συμπέρασμα ἐδέησεν ἀντιστρέψαι, ἐπὶ δὲ ταύτης τῆς ἐχούσης τὴν μείζονα καθόλου καταφατικὴν ἀναγκαίαν τὴν ἐλάττωνα πρότασιν μόνην ἀντιστρέφομεν. τὸ γὰρ A παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ B ὑπάρχει μόνον τινὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ B ὑπαρχόντως· οὐκοῦν εἰ μὲν τὸ A παντὶ τῷ Γ δεῖ, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ B ὑπαρχόντως, τὸ ἄρα A τινὶ τῷ B ἐξ ἀνάγκης· δέδεικται γὰρ ἤδη πρότερον. ἂν δὲ ἢ ἐπὶ μέρους πρότασις ἀναγκαία ληφθῇ, οὐκέτι γίνεται τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον τῷ γίνεσθαι οὕτως τὴν ἐλάττωνα πρότασιν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀναγκαίαν· ἥς οὐσης τοιαύτης τῆς δὲ μείζονος ὑπαρχούσης ὑπάρχον ἐγένετο τὸ συμπέρασμα. ἔστω γὰρ τὸ μὲν B τινὶ τῷ Γ ὑπάρχον ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ A παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως· ἂν δὴ ἀντιστρέψωμεν τὴν B Γ τηρήσαντες τὴν A Γ τὴν καθόλου ὑπάρχουσιν (οὐ γὰρ οἶόν τε ἄλλως), γίνεται τὸ A τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν, τὸ Γ τινὶ τῷ B ἐξ ἀνάγκης· οὕτως δ’ ἐχουσῶν οὐκ ἐγένετο τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον. ὅτι δὲ μὴ ἀναγκαῖον γίνεται, δεικτέον καὶ τῇ τῶν ὅρων παραθέσει. ληπτέον γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ A ἐγρηγόρσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ B δίπουν, ἐπὶ δὲ τοῦ Γ ζῶον· τὸ μὲν δίπουν τινὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης ὡς τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ δὲ ἐγρηγόρσις παντὶ ζῳῷ ὑπαρχέτω, καὶ ἐγρηγόρσις τινὶ δίποδι ὑπαρχόντως, ἀλλ’ οὐκ ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως δὲ καὶ διὰ τῶν ὅρων δειχθήσεται μὴ γινόμενον ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα, κἂν ἢ μὲν μείζων ἢ A Γ ἐπὶ μέρους ἀναγκαία καταφατικὴ μερικὴ ληφθῇ ἢ δὲ B Γ καθόλου καταφατικὴ ὑπαρχόντως. πάλιν δὲ δεήσει μεταθεῖναι ἐπὶ μὲν τοῦ A δίπουν, ἐπὶ δὲ τοῦ B ἐγρηγόρσιν· ἔσται γὰρ οὕτως δίπουν τινὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης, ἐγρηγόρσις παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως, καὶ συναχθήσεται τὸ δίπουν τινὶ ἐγρηγόρσει ὑπαρχόντως, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. οὐδὲν δὲ ἔλαττον ἔστι καὶ τοῦτο διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐπὶ μέρους καταφατικῆς ἀναγκαίας ἀνάγοντας εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα δεῖξαι τὴν ἐλάττωνα πάλιν ἐν τῷ αὐτῷ γινομένην ἀναγκαίαν ἀντιστρεφομένου καὶ τοῦ συμπεράσματος. Εἰ δὲ ἢ μὲν κατηγορικὴ ἢ δὲ στερητικὴ τῶν προτάσεων, ἂν μὲν ἢ στερητικὴ καθόλου ἢ καὶ ἀναγκαία, ἀναγκαῖον καὶ τὸ συμπέρασμα· περὶ γὰρ τῶν τὴν ἐτέραν ἔχουσιν ἐν

μέρει ὁ λόγος νῦν· ἂν δ' ἡ καταφατική ἀναγκαία, ὑπάρχον καὶ <οὐκ> ἀναγκαῖον. αἴτιον δὲ καὶ ἐν τούτοις, ὅτι ἡ στερητική ὅταν ᾗ καθόλου, ἀντιστραφείσης τῆς καταφατικῆς αὕτη γίνεται ἡ μείζων πρότασις ἐν πρώτῳ σχήματι, ὥστε, ἂν ᾗ ἀναγκαία, ἀναγκαῖον καὶ τὸ συμπέρασμα.

23,3 11

μὴ οὕσης δὲ αὐτῆς ἀναγκαίας ἀλλὰ τῆς καταφατικῆς, ἥτις ἐλάττων γίνεται ἐν πρώτῳ σχήματι ἀναγκαία, τὸ συμπέρασμα οὐκ ἀναγκαῖον. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ Γ μὴδενὶ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τῷ Γ τινὶ ὑπαρχόντως, ἀντιστραφῆσεται μὲν ἡ Β Γ, καὶ ἔσται τὸ Γ τινὶ τῷ Β, μένει δὲ ἡ Α Γ μείζων οὐσα καθόλου ἀποφατική ἀναγκαία· διὸ συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν. ἂν δὲ γένηται τὸ καταφατικὸν ἀναγκαῖον ἡ καθόλου ὄν ἢ ἐν μέρει, ὡς εἶναι τὴν μὲν μείζονα ἢ καθόλου ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν ἢ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν ἢ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴν ἀναγκαίαν τὴν δὲ ἐλάττονα ἢ καθόλου καταφατικὴν ἀναγκαίαν ἢ ἐπὶ μέρους καταφατικὴν ὁμοίως ἀναγκαίαν ἢ καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν, ὅταν μὲν ᾗ καθόλου ἀποφατικὴ ἢ μείζων ὑπάρχουσα, αὕτη γινομένη ἐπὶ μέρους καταφατικὴ ἀναγκαία, ὅταν δὲ ᾗ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα, αὕτη καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία, ὅταν δὲ ᾗ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴ ἀναγκαία, αὕτη καθόλου καταφατικὴ ὑπάρχουσα, οὐδὲν ἀναγκαῖον συναχθήσεται, διότι ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος, ὅταν ἐπὶ μέρους ᾗ, γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα ἔχον τὴν ἐλάττονα ἀναγκαίαν. αὗται οὖν αἱ τρεῖς, ἢ τε ἐκ τῆς μείζονος μερικῆς ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης καὶ τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ἀναγκαίας καὶ ἡ ἐκ τῆς μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς μερικῆς ἀναγκαίας καὶ ἡ ἐκ τῆς μείζονος μερικῆς ἀποφατικῆς ἀναγκαίας καὶ τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης, τὸ ὑπάρχον συνάγουσι. τὰ μὲν γὰρ ἄλλα τὰ αὐτά, ἃ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον, ἐροῦμεν· τὰ ἄλλα δὲ φημι, δι' ὧν ἐδείκνυμεν καὶ τὰς ἄλλας συζυγίας, λέγω δὲ τῆς ἀντιστροφῆς. οὐ περὶ τῶν τριῶν δὲ τοῦτο φημι (οὐδὲ γὰρ αἱ τρεῖς δι' ἀντιστροφῆς δείκνυνται) ἀλλὰ περὶ τῆς μιᾶς μόνης τῆς ἐχούσης τὴν μείζονα καθόλου ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν τὴν δὲ ἐλάττονα μερικὴν καταφατικὴν ἀναγκαίαν· αὕτη γὰρ τῆς μερικῆς καταφατικῆς ἀντιστραφείσης, τῆς ἐλάττονος λέγω ἀναγκαίας, ἀνάγεται εἰς τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ πρώτου σχήματος. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α τῷ Γ μὴδενὶ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β τῷ Γ τινὶ ἐξ ἀνάγκης· συνάγεται, ὅτι τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ μερικὸν καταφατικὸν ἀναγκαῖον, ἔσται ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β· ἐπεὶ τοίνυν τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἀναγκαίως, τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως· γίνεται γὰρ ὁ τέταρτος τρόπος τοῦ πρώτου σχήματος. οὕτως μὲν οὖν αὕτη δι' ἀντιστροφῆς δείκνυται. αἱ δὲ ἄλλαι δύο οὐ δύνανται δι' ἀντιστροφῆς δειχθῆναι διὰ τὸ τὴν ἐλάττονα εἶναι ἐν ἀμφοτέραις καθόλου καταφατικὴν· ἐὰν γὰρ αὐτὴν ἀντιστρέψωμεν, πρὸς τὴν μερικὴν ἀντιστρέψει καὶ ἀσυλλόγιστον ποιήσει τὴν συζυγίαν. ἀλλ' οὐδὲ ἡ μείζων δύναται ἀντιστραφῆναι μερικὴ οὐσα ἀποφατικὴ. ὅροι, ὅταν μὲν ἡ μείζων μερικὴ ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα ἢ ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία, ἐγρήγορσις μὴ παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως, ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συνάγεται ἐγρήγορσις οὐ παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως.

23,3 12

ὅταν δὲ ἡ μείζων καθόλου ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐλάττων μερικὴ καταφατικὴ ἀναγκαία, ἐγρήγορσις οὐδενὶ λευκῷ ὑπαρχόντως, ζῶον τινὶ λευκῷ ἐξ ἀνάγκης, καὶ συνάγεται ἐγρήγορσις οὐ παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως καὶ οὐκ ἀναγκαίως. ὅταν δὲ τὸ στερητικὸν μερικὸν ἀναγκαῖον ᾗ καὶ πρὸς τῷ μείζονι, τὸ δὲ κατηγορικὸν καθόλου καταφατικὸν ὑπάρχον, δίπουν οὐ παντὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης, κινούμενον παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως, καὶ συνάγεται δίπουν οὐ πάσῃ κινήσει ὑπαρχόντως. Φανερόν οὖν ἔστιν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι ἐστὶ ποτε ἐν συμπλοκῇ τινι συλλογιστικῇ ἀναγκαίου καὶ ὑπάρχοντος ἀδύνατον τὸ συμπέρασμα τοῦ ὑπάρχειν γίνεσθαι, εἰ μὴ εἶεν ἀμφοτέραι αἱ προτάσεις ὑπάρχουσαι. τοῦτο δὲ οὐ καθόλου φημί (οὐδὲ γὰρ ἀληθές ἐστίν) ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν τρίτῳ σχήματι συμπλοκῆς τῆς ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν·

ἀπεδείξαμεν γάρ, ὅτι αἱ δύο αὗται συζυγίαί τὸ ἀναγκαῖον συνάγουσιν οἷας δὴ ποτε ἀναγκαίως λαμβανομένης προτάσεως, κἂν τῆς <μείζονος κἂν τῆς> ἐλάττονος, ὅπερ ἐπὶ τῶν ἄλλων συμπλοκῶν οὐκ ἀληθές ἐστι λέγειν. ἐν ἀμφοτέροις δὲ τοῖς τρόποις, τῷ τε ὑπάρχοντι [καὶ ἀναγκαίῳ] καὶ τῷ ἀναγκαίῳ, καὶ ἀποφατικῶν καὶ καταφατικῶν ὄντων τῶν συμπερασμάτων καὶ <ὑπαρχόντων καὶ> ἀναγκαίων ἀνάγκη μίαν τῶν προτάσεων ὁμοίαν εἶναι τῷ συμπεράσματι, καὶ εἰ μὲν ὑπάρχον εἴη τὸ συμπέρασμα, ὑπάρχουσιν, εἰ δὲ ἀναγκαῖον, ἀναγκαίαν. περὶ μὲν οὖν τοῦ ἀναγκαίου, πῶς γίνεται ἀναγκαῖον συμπέρασμα, εἴρηται, ὅτι ἐκ δύο προτάσεων <ἀναγκαίων> ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα, <καὶ> ὅτι, κἂν μόνῃ ἢ μείζων ἢ ἀναγκαία, πάλιν ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα, καὶ ὅτι τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ὑπάρχοντος τῷ ἀεὶ εἶναι διαφέρει. ταῦτα οὖν εἴρηται ἱκανῶς. Διαλεχθεὶς περὶ τε τῶν ὑπαρχουσῶν καὶ ἀναγκαίων προτάσεων, ὅπως τε ἔχουσι καθ' ἑαυτὰς καὶ ὅπως ἀλλήλαις συμπλεκόμεναι, νῦν λοιπὸν περὶ τῶν τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεων ποιήσομαι τὸν λόγον. πρὶν δὲ τὸν περὶ τῶν προτάσεων τοῦ ἐνδεχομένου παραδοῦναι λόγον θεωρήματά τινα περὶ αὐτοῦ παραδώσομεν, πρῶτον μὲν, τί ποτέ ἐστιν ὅλως τὸ ἐνδεχόμενον, ἔπειτα τὸν περὶ τῶν ἀντιστροφῶν τοῦ ἐνδεχομένου λόγον, τουτέστι περὶ τῆς ἐνδεχομένης ἀντιστροφῆς, ἐπεὶ καὶ ὅλως περὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἐστὶν ὁ λόγος, ποῖαί εἰσιν αἱ ἀντιστρέφουσαι πρὸς ἀλλήλας προτάσεις, καὶ τρίτον ἐπὶ τούτοις παραδώσομεν τὴν διαίρεσιν τοῦ ἐνδεχομένου, ποσαχῶς λέγεται, ὅπερ καὶ ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας ἐποιήσαμεν, καὶ οὕτως λοιπὸν διδάξομεν, ὅπως τε ἔχουσιν αἱ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις, καὶ τίνες τίσι συμπλεκόμεναι ποιοῦσι συλλογιστικὰς συζυγίας, ἔπειτα μίξομεν αὐτὰς τῷ ὑπάρχοντι καὶ τῷ ἀναγκαίῳ τρόπῳ, καὶ μετὰ τοῦτο διδάξομεν περὶ τῆς ἀπλῆς τοῦ ἐνδεχομένου ἀντιστροφῆς.

23,3 13

σημαίνει δὲ ἡμῖν τὸ μὲν 'διὰ τίνων' τὸ διὰ δύο τοῦλάχιστον προτάσεων, τὸ δὲ 'πῶς' τὴν τῶν ὄρων τάξιν, ὅτι δεῖ τὸν μέσον ἢ τοῦ μὲν κατηγορεῖσθαι τῷ δὲ ὑποκεῖσθαι ἢ ἀμφοτέρων κατηγορεῖσθαι ἢ ἀμφοτέροις ὑποκεῖσθαι· διὰ δὲ τοῦ 'πότε' δεδηλώκαμεν, ὅτι οὐχ ὥς ἔτυχε συμπλεκόμεναι αἱ προτάσεις ποιοῦσι συλλογισμόν. Ὅρισόμεθα οὖν τὸ ἐνδεχόμενον οὐ τὸ ὁμωνύμως λεγόμενον (οὐ γὰρ οἷόν τε τι ὁμωνύμως λεγόμενον ὀρίσασθαι), ἀλλ' ἀποτεμόμενοι τὸ παρὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὑπάρχον· δεδείχαμεν γάρ, ὅτι τὸ ἐνδεχόμενον καὶ κατὰ τούτων κατηγορεῖται. ἔστιν οὖν τοῦτο τὸ ἐνδεχόμενον, οὗ μὴ ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης ἢ ὑπαρξίς, ἐὰν δέ τις καθ' ὑπόθεσιν τὸ μήπω ἐκβεβηκὸς ὥς ἐκβεβηκὸς θεῖη, μηδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖν τῇ ὑποθέσει αὐτοῦ· οἷόν ἐστιν ἐνδεχόμενον τὸ νύκτωρ ἐσθίειν τὸν Σωκράτην, ὃ οὐκ ἔστι μὲν ἀληθές, ἐὰν δὲ ὑποθώμεθα νύκτωρ αὐτὸν ἐσθίειν, οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθήσει ταύτῃ τῇ ὑποθέσει, κἂν ψευδὴς ᾖ. εἴρηται γοῦν, ὅτι τὸ μὲν ἀδύνατον πάντως καὶ ψεῦδος, οἷον <τὸ> τὸν ἄνθρωπον εἶναι πτερωτόν, τὸ δὲ ψεῦδος οὐ πάντως καὶ ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἐνδεχόμενον ὁμωνύμως ἐστὶ φερόμενον καὶ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἀναγκαίου καὶ κατὰ τοῦ κυρίως ἐνδεχομένου, οὗ εἵπομεν οἷα ἐστὶν ἢ ὑπαρξίς. δύναται δὲ καὶ ὑπάρξει καὶ μὴ ὑπάρξει· ἢ μὲν γὰρ μὴ ὄν, οὐκ ἀναγκαῖον, ἢ δὲ οὕτω πάρεστιν, οὐχ ὑπάρχον. ἴδιον οὖν τοῦ ἐνδεχομένου τὸ μὴ ὄν ὑποτίθεσθαι εἶναι καὶ ὑποτεθεὶν μηδὲν ἔχειν ἀδύνατον ἐπόμενον· ὅταν γὰρ μὴ ὑπάρχον ὑποτεθῇ ὑπάρχειν καὶ μηδὲν συμβαίνει ἀδύνατον, τοῦτο ἐστὶ τὸ περὶ οὗ ἡμῖν ὁ λόγος ἐστὶ κυρίως ἐνδεχόμενον. ὅτι δὲ τὸν ἀποδοδεδομένον περὶ τοῦ ἐνδεχομένου λόγον καλῶς ἀποδεδώκαμεν εἰπόντες ἐνδεχόμενον εἶναι, 'οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου τεθέντος δὲ ὑπάρχειν οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ', πιστωτέον ἔκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν φάσεων ἀντικειμένων. τῇ μὲν οὖν τοῦ ἐνδεχομένου καταφάσει τῇ 'ἐνδέχεται ὑπάρχειν' ἀκολουθεῖ ἢ τε τοῦ ἀδυνάτου ἀπόφασις καὶ ἢ τοῦ ἀναγκαίου· ὁμοίως καὶ τῇ ἀποφάσει αἱ ἀντικείμεναι ταύταις. εἰ τοίνυν τῷ 'ἐνδέχεται ὑπάρχειν' ἀκολουθεῖ τὸ 'οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν', καλῶς ἄρα εἴρηται τὸ 'οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου'· καὶ πάλιν εἰ τῷ 'ἐνδέχεται ὑπάρχειν' ἀκολουθεῖ τὸ 'οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν',

καλῶς ἄρα εἴρηται τὸ ‘τεθέντος δὲ τοῦ ἐνδεχομένου οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ· ὃ γὰρ ἐνδέχεται εἶναι, τοῦτο ἐδείχθη οὐκ ἀδύνατον εἶναι. αὐταὶ δὲ αἱ προτάσεις ἢ αἱ αὐταὶ εἰσιν ἢ ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις. αἱ αὐταὶ μὲν γὰρ εἰσι τῷ σημαινομένῳ· συναληθεύουσι γὰρ ἀκολουθοῦσι δὲ ἀλλήλαις μὴ πάντῃ οὔσαι αἱ αὐταὶ· διαφέρουσι γὰρ κατὰ τὴν τῆς φωνῆς προφοράν. ὅτι δὲ καλῶς εἰρήκαμεν ἀκολουθεῖν ἥτοι ἰσοδυναμεῖν ταύτας ἀλλήλαις τὰς προτάσεις, δηλὸν ἐξ ὧν ἐπὶ παντὸς πράγματος ἀνάγκη ἢ τὴν κατάφασιν ἀληθεύειν ἢ τὴν ἀπόφασιν τὰς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένους.

23,3 14

τῷ γὰρ ‘ἐνδέχεται ὑπάρχειν’ πᾶσα ἀνάγκη ἢ τὸ ‘ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’ συναληθεύειν ἢ τὸ ‘οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’· εἰ τοίνυν τὸ αὐτὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν καὶ ἀναγκαῖον μὴ ὑπάρχειν ψευδὸς ἐστὶ λέγειν, ἀληθὲς ἄρα τὸ ἀντικείμενον ἀκολουθεῖν, λέγω δὲ τῷ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τὸ ‘οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἀδυνάτου· εἰ γὰρ τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν μὴ δύναται συναληθεύειν τῷ ‘ἀδύνατον ὑπάρχειν’, δηλὸν ὅτι τῷ ἀντιφατικῶς ἀντικειμένῳ συναληθεύσει τῷ ‘οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν’· ὃ γὰρ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, τοῦτο οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν. εἰ τοίνυν τῷ ἐνδεχομένῳ ἀνάγκη ἢ τὸ ἀναγκαῖον ἢ τὸ μὴ ἀναγκαῖον ὑπάρχειν, οὐ δύναται δὲ <τὸ> ἀναγκαῖον ὑπάρχειν (πῶς γὰρ τὸ αὐτὸ ἐνδεχόμενον τε ἅμα εἶη καὶ ἀναγκαῖον;), τὸ ἄρα μὴ ἀναγκαῖον ὑπάρξει. καλῶς ἄρα εἴρηται, ὅτι ἐνδεχόμενον τοῦτο ἐστίν, ‘οὔ μὴ ὄντος ἀναγκαίου’. καὶ πάλιν εἰ ἀνάγκη τὸ ἐνδεχόμενον ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ οὐκ ἀδύνατον, ἀδύνατον δὲ οὐκ ἔστι (πῶς γὰρ ἂν τὸ αὐτὸ ἐνδεχόμενον τε ἦν ἅμα καὶ ἀδύνατον;), οὐκ ἀδύνατον ἄρα ἔσται. καλῶς οὖν ἄρα εἴρηται, ὅτι τεθέντος ὑπάρχειν τοῦ ἐνδεχομένου οὐδὲν ἀδύνατον συμβαίνει. ὅτι δὲ καλῶς ὠρισάμεθα τὸ ἐνδεχόμενον εἰπόντες ‘οὔ μὴ ὄντος ἀναγκαίου τεθέντος δὲ οὐδὲν ἀδύνατον’, φανερόν ἐκ τε τῶν ἀποφάσεων καὶ τῶν καταφάσεων τῶν ἀντικειμένων. εἰ γὰρ τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν’ καὶ ‘ἀδύνατον ὑπάρχειν’ καὶ ‘ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’ ἢ ταῦτά ἐστιν ἢ ἀκολουθεῖ ἀλλήλοις, ὡς πάντες ἂν φαῖεν καὶ ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας δέδεικται (καὶ γὰρ εἰ μὴ ταῦτά πάντῃ, ὅτι τὸ μὲν ἀπόφασις τὰ δὲ καταφάσεις, ἀλλ’ ἐφ’ οὗ τὸ ἐν ἀληθὲς ἐξ αὐτῶν, καὶ τὰ ἄλλα), δηλὸν τοίνυν, ὡς καὶ αἱ τούτων ἀντιφάσεις ἀκολουθοῦσιν ἀλλήλαις. ἔστι δὲ τοῦ μὲν ‘οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν’ ὄντος ἀποφατικοῦ κατάφασιν τὸ ‘ἐνδέχεται ὑπάρχειν’, τῶν δὲ ‘ἀδύνατον ὑπάρχειν’, ‘ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’ καταφάσεων, αἱ εἶποντο τῇ ‘οὐκ ἐνδέχεται ὑπάρχειν’ ἀποφάσει, τό τε ‘οὐκ ἀδύνατον ὑπάρχειν’ καὶ ‘οὐκ ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’. ἀκολουθήσουσιν ἄρα καὶ ταῦτα, καὶ ἔσται τὸ ‘ἐνδεχόμενον εἶναι’ καὶ ‘οὐκ ἀδύνατον εἶναι’ καὶ ‘οὐκ ἀνάγκη μὴ εἶναι’ ἅμα ἀληθῆ. τὸ ἄρα ἐνδεχόμενον εἶναι οὐκ ἀδύνατον ἔσται εἶναι οὐδὲ ἀναγκαῖον μὴ εἶναι. οὐκ ὄντι ἄρα τῷ ἐνδεχομένῳ ἀναγκαίῳ, ἀλλὰ μὴδὲ ὑπάρχοντι, ὑποτεθέντι δὲ ὑπάρχειν, ἐπεὶ οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν, οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθήσει. Ἐπεὶ δέ, τί ποτέ ἐστι τὸ ἐνδεχόμενον, ἡμῖν εἴρηται, ἐντεῦθεν ἤδη περὶ τῆς ἀντιστροφῆς αὐτοῦ τὸν λόγον ποιήσομαι, ἀντιστροφῆς δέ, ὡς εἴρηται, τῆς ἐνδεχομένης, ἥτις τὴν μὲν τάξιν τῶν ὄρων φυλάττει τὴν αὐτήν, τὴν δὲ ποιότητα μόνον ἀμείβει. συμβαίνει δὲ πάσας τὰς κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον προτάσεις ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις· καὶ γὰρ ἴδιον τῶν ἐνδεχομένων τὸ ἀντιστρέφειν, τοῦτ’ ἔστι τὸ ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις τὰς κατ’ αὐτὸ γινόμενας καταφάσεις τε καὶ ἀποφάσεις.

23,3 15

ἀποφάσεις δὲ λέγω κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι οὐ τὰς τοῦ ἐνδεχομένου ἀποφάσεις ἀλλὰ τὰς ἐνδεχομένης ἀποφατικᾶς διαφέρει γὰρ καὶ ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ καὶ ἐνδεχομένης ἀπόφασις, ὥσπερ ἀναγκαῖα ἀποφατικὴ καὶ ἀναγκαῖας ἀπόφασις. ἡ μὲν γὰρ ‘ἀνάγκη μὴ ὑπάρχειν’ λέγουσα ἀναγκαῖα ἐστὶν ἀποφατικὴ, οὐκ οὔσα ἀπόφασις τῆς ‘ἀνάγκη ὑπάρχειν’· ἡ δὲ ‘οὐκ ἀνάγκη ὑπάρχειν’ ἀναγκαῖας τῆς ‘ἀνάγκη ἐστὶν ὑπάρχειν’ ἀποφατικὴ, ἥτις κυρίως ἐστὶν ἀποφατικὴ ἢ δ’ ἐτέρα ἀπλῶς μὲν ἐστὶ καταφατικὴ, τὸ δ’ ὅλον ἀναγκαῖα ἀποφατικὴ. τὸν αὐτὸν δὴ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου ἀπόφασις μὲν τοῦ ἐνδεχομένου ἢ κυρίως ἀπόφασις ἢ ‘οὐκ ἐνδέχεται εἶναι’, ἐνδεχομένη δὲ οὔσα ἀπλῶς κατάφασιν ἢ ‘ἐνδέχεται μὴ εἶναι’. τὰς δὲ ἐνδεχομένας

ἀποφατικὰς καὶ τὰς ἐνδεχομένας καταφατικὰς συμβέβηκεν ἀντακολουθεῖν ἀλλήλαις, κατὰ τὸ σημαινόμενον τὸ κείμενον νῦν καὶ ὀρισθὲν λαμβανομένου τοῦ ἐνδεχομένου· πᾶν γάρ, ὃ οὕτως ἐνδέχεται εἶναι, ἐνδέχεται καὶ μὴ εἶναι. λέγω οὖν ἀντιστρέφειν οὐ τὰς καταφατικὰς ταῖς κυρίως ἀποφατικαῖς, τὴν ‘ἐνδέχεται εἶναι’ τῇ ‘οὐκ ἐνδέχεται εἶναι’, ἀλλ’ ὅσαι καταφατικὸν ἔχουσι τὸ σχῆμα κατὰ τὴν ἀντίθεσιν. ἀντικεῖσθαι μὲν γὰρ δοκοῦσιν ἢ ἐνδέχεσθαι εἶναι τῇ ἐνδέχεσθαι μὴ εἶναι λεγούσῃ διὰ τὸ ἐν μὲν τῇ τὸ εἶναι ἐν δὲ τῇ τὸ μὴ εἶναι συντετάχθαι, ἃ δοκεῖ ἀλλήλοις ἀντικεῖσθαι· οὐ μὴν ἀλλὰ ἀμφοτέραι καταφατικαὶ εἰσιν διὰ τὸ καταφάσεις εἶναι ἐκεῖνας, ἐν αἷς μὴ πρόσκειται τῷ τρόπῳ τὸ ἀποφατικόν. καὶ οὐ μόνον αὗται συναληθεύουσι (λέγω γὰρ ἢ ‘ἐνδέχεται εἶναι’ τῇ ‘ἐνδέχεται μὴ εἶναι’ ἀπροσδιόριστος οὖσα), ἀλλὰ καὶ ἡ παντὶ ἐνδέχεσθαι τῇ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ ἢ μὴ παντί, ὧν ἡ μὲν καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη ἢ ‘ἐνδέχεται μηδενί’, ἡ δὲ ἐπὶ μέρους ἢ ‘ἐνδέχεται μὴ παντί’. καὶ γὰρ τῇ ἐνδεχομένη καταφάσει καθόλου πᾶσαι αἱ ἐνδεχόμεναι ἀποφάσεις συναληθεύονται· καὶ γὰρ ἡ ὡς ἐναντία καὶ ἡ ὡς ἀντίφασις, οὐδετέρα αὐτῶν πρὸς ἀλήθειαν οὔτε ἐναντία οὖσα οὔτε ἀντίφασις· οὐδὲ γὰρ ἂν ἅμα ἦσαν ἀληθεῖς. ὅτι δὲ αἱ οὕτως λαμβανόμεναι ἀντακολουθοῦσιν, ἐκ τῆς ἐπαγωγῆς δῆλον. ἀντιστρέφει δὲ καὶ τὸ τινὶ τῷ μὴ τινὶ ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων τοῦ τινὸς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λαμβανομένου· ἴδιον γὰρ τοῦ ἐνδεχομένου τὸ τὰς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λεγομένας οὕτως ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. ἐπεὶ τό γε [τὸ] τινὶ καὶ τὸ μὴ τινὶ ὅταν ἐπ’ ἄλλου καὶ ἄλλου λαμβάνηται, οὐχ αἱ ἐνδεχόμεναι μόνον ἐπὶ μέρους συναληθεύουσιν, ἀλλὰ δύνανταί ποτε καὶ αἱ ὑπάρχουσαι καὶ ἀναγκαῖαι· καὶ ἔστιν ἴσον τὸ τινὶ ἐνδέχεσθαι καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ τινὶ ἐπὶ τούτων τῷ Σωκράτῃ λαβεῖν μέρος εἰπεῖν ἢ τινα τῶν κατέκαστα καὶ ἐπ’ αὐτῶν τὴν κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι ἀντίθεσιν ποιήσασθαι κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, φημί δὲ τῶν ἰσοδυναμουσῶν τῇ ἐνδεχομένη· αὗται δ’ εἰσὶ, καταφάσεις ἢ ‘δυνατὸν εἶναι’, ἢ ἀντιστρέφει ἢ ‘δυνατὸν μὴ εἶναι’ κατὰ πάντας τοὺς ὀρισμούς, τὸν παντί, μηδενί, μὴ παντί, τινὶ μὴ, τινί, ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης, ἀποφάσεις δὲ ἢ τε τοῦ ἀναγκαίου μὴ εἶναι, τουτέστιν ἢ ‘οὐκ ἀνάγκη μὴ εἶναι’ (αὕτη γὰρ εἶπετο τῇ ‘ἐνδέχεται μὲν εἶναι’), ἢ ἀκολουθεῖ τε καὶ ἀντιστρέφει ἢ ‘οὐκ ἀνάγκη εἶναι’, καὶ ἢ ‘οὐκ ἀδύνατον εἶναι’ (καὶ γὰρ αὕτη εἶπετο τῇ ‘ἐνδέχεται εἶναι’), πρὸς ἣν ἀντιστρέφει ἢ λέγουσα ‘οὐκ ἀδύνατον μὴ εἶναι’.

23,3 16 Ἐπεὶ δ’ ἡμῖν εἴρηται, ὅτι ἀντακολουθοῦσιν αἱ ἐνδεχόμεναι ἀποφατικαὶ ταῖς ἐνδεχομέναις καταφατικαῖς, καὶ τίνες εἰσὶν αὗται, παρεθέμεθα, νῦν καὶ τὴν αἰτίαν ἀποδώσομεν τοῦ ἀντακολουθεῖν αὐτὰς καὶ ἀντιστρέφειν ἀλλήλαις. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν οὐκ ἐξ ἀνάγκης τίθησι τὸ ὑπάρχειν (ἦν γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν τῷ λόγῳ αὐτοῦ ἐδηλώθη, ‘οὐ μὴ ὄντος ἀναγκαίου’), τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἐγχωρεῖ καὶ μὴ ὑπάρχειν, εἰκότως τῷ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν συναληθεύοι τὸ ‘ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν’· ὁμοίως ἐπὶ πάντων τῶν διορισμῶν. διὰ τὸ αὐτὸ δὲ αἱ τε ἀδιορίστως λεγόμεναι καὶ αἱ διωρισμένως ἐπὶ τοῦ καθόλου ἀντηκολούθουν καταφάσεις τε καὶ ἀποφάσεις ἀλλήλαις καὶ ἐπὶ μέρους τε καὶ καθ’ ἕκαστα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λεγόμεναι ἀντακολουθοῦσιν. εἰ γὰρ ἐνδέχεται Σωκράτην λούσασθαι σήμερον, ἐνδέχεται καὶ μὴ λούσασθαι, καὶ εἰ ἐνδέχεται πάντας ἀνθρώπους κινεῖσθαι, ἐνδέχεται καὶ μηδένα κινεῖσθαι. εἰσὶ δὲ αἱ τοιαῦται προτάσεις καταφατικαί, οὐκ ἀποφατικαί. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου τὸ τηνικαῦτα μόνον ἐγίνοντο ἀποφατικαὶ αἱ προτάσεις, ὅταν τῷ ‘ἔστιν’ ἢ ἄρνησις συνετάττετο, οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν μετὰ τρόπου μόνως <τῷ> τρόπῳ συνταττομένης τῆς ἀρνήσεως γίνεται ἀπόφασις, ἄλλως δὲ οὐδαμῶς. εἰ τοίνυν ἐπὶ τῆς ‘ἐνδέχεται μὴ εἶναι’ καὶ τῶν τοιούτων ἀκέραιοι εἶναι φαίνονται, δηλονότι καταφατικαὶ εἰσὶ τῷ σχήματι, ὡς πολλάκις εἴρηται. Ἐζήτησαν, εἰ τὸ ἐνδεχόμενον τοιοῦτόν ἐστιν, ὅποιον ὠρίσθη, μήτε ἀναγκαῖον μήτε ὑπάρχον, πῶς ἔτι ταῖς καταφατικαῖς ἐνδεχομέναις αἱ ἀποφατικαὶ ἐνδεχόμεναι ἀντιστρέφουσι φυλασσομένου τοῦ κατὰ τὸν ὀρισμὸν ἐνδεχομένου ἐν ἀμφοτέροις. εἰ γὰρ, ὃ ἐνδέχεται εἶναι,

τοῦ μήπω εἶναι τοῦτο, ὃ λέγεται, ἐστὶ (τοῦτο γὰρ ἴδιον εἶναι δοκεῖ τοῦ ἐνδεχομένου τὸ μήπω εἶναι τοῦτο, ὃ λέγεται), ἔσται ἄρα τοῦτο οὐχ ὑπάρχον· καὶ ὃ ἐνδέχεται [καὶ ὃ ἐνδέχεται] μὴ εἶναι, οὕτω ἐστὶ μὴ ὑπάρχον· ὑπάρχον ἄρα· ὥστε τὸ μὲν καταφατικὸν ἀληθὲς κατὰ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος, τὸ δὲ ἀποφατικὸν ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος ἀδύνατον δὲ ἅμα ἄμφω· οὐκ ἄρα τὸ κατὰ τὸν ὀρισμὸν ἐνδεχόμενον ἐν τῇ ἀποφάσει ληφθήσεται. τί οὖν φημι; ὅτι, εἰ τὸ ἐνδέχεσθαι ἐπὶ τοῦ μήπω ὄντος λέγεται, τὸ ἐνδέχεσθαι εἶναι ἀντὶ τοῦ 'ἐνδέχεται γενέσθαι' λέγοιτ' ἂν· πᾶν δέ, ὃ μήπω ὄν ἐνδέχεται γίνεσθαι, τοῦτο ἐνδέχεται καὶ μὴ γενέσθαι· ὥστε ἄμφω ἐπὶ τοῦ μήπω ὄντος. Ἐπεὶ δέ, τίς ποτὲ ἐστὶν ἡ φύσις τοῦ ἐνδεχομένου, εἴρηται, καὶ πῶς ἀντιστρέφουσιν αἱ κατ' αὐτὸ προτάσεις, νῦν λεκτέον, ποσαχῶς λέγεται. διχῶς τοίνυν λέγεται τὸ ἐνδεχόμενον οὐχ ὁμωνύμως τῆς διαιρέσεως αὐτοῦ γινομένης· οὐδὲ γὰρ ἄλλου τινὸς ἢ οὗ διωρισάμεθα τὴν διαίρεσιν ἐποιήσαμεθα, ἣν ὡς γένους τοῦ ἐνδεχομένου εἰς εἶδη ἢ ὡς ὅλου εἰς μέρη ποιοῦμεθα.

23,3 17

ἢ γὰρ ὠρισμένον ἐστὶν ἢ ἀόριστον, καὶ ὠρισμένον μὲν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, περὶ ὃ ἡ τε φύσις καὶ ἡ τέχνη καταγίνεται· λέγω δὲ τὸ μᾶλλον πενταδάκτυλον γίνεσθαι ἢ μὴ, ὑγιάζειν τὸν ἱατρὸν ἢ μὴ, ἃ διὰ τὸ μὴ ἀεὶ γίνεσθαι οὕτω ἀλλὰ διαλείπειν καὶ διακόπτεσθαι τὸ ἀεὶ καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης, διὰ τοῦτο ἀφαιρεῖται αὐτῶν τὸ ἀναγκαῖον· καὶ γὰρ οὐκ ἀεὶ ἡ φύσις τοῦ οἰκείου ἐφικνεῖται τέλους οὔτε ἡ τέχνη, ἀλλὰ καὶ ἡ φύσις διαμαρτάνουσα τέρας ἐποίησε, καὶ ὁ τεχνίτης διήμαρτε τοῦ σκοποῦ. ἐπειδὴ τοίνυν διαλείμματα ἐν τούτοις γίνεται, διὰ τοῦτο ἐνδεχόμενά ἐστιν· οὔτε γὰρ πάντως ἐν γήρᾳ πολιοῦται ἄνθρωπος οὔτε ὁ ἱατρὸς ὑγιάζει· οὐδὲ ὅλως τῶν φυσικῶν τι, λέγω δὲ τῶν ἐν γενέσει καὶ φθορᾷ, οὔτε τῶν τεχνητῶν τὸ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. δύο δὲ αἰτίαι, δι' ἃς τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδεχόμενον οὐκ ἔχει τὸ ἀναγκαῖον, μία μὲν ἐκ τοῦ ὑποκειμένου, ὅτι μὴ ἀεὶ εἰσιν, οἷς ταῦτα ὑπάρχει· τὰ γὰρ κατὰ φύσιν γινόμενα οὐκ αἰδία. διὰ τὸ οὖν μὴ ταῦτα εἶναι ἀεὶ, οἷς ἐνδέχεσθαι φαμεν τὰ κατὰ φύσιν ὑπάρχειν (τοῖς γὰρ καθέκαστα ταῦτα ὑπάρχει), οὐκ ἐξ ἀνάγκης τὰ κατὰ φύσιν· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον αἰδιόν τε καὶ ἀεὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ὁμοίως ἐχόντων. λέγοιτ' ἂν οὖν ἐνδέχεσθαι καὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον τῷ οὐκ αἰδίῳ, ἂν μὴ ἀπόληται, διότι ἐνδέχεται προαπολομένου αὐτοῦ μὴ γενέσθαι τοῦτο, ὃ ἐξ ἀνάγκης ἂν ἐγένετο, εἰ ἦν ἀεὶ ὁ ἄνθρωπος. ἔχει μὲν γὰρ ἡ φύσις ἐν γήρᾳ πολιοῦσθαι ἄνθρωπον, συμβαίνει δὲ τοῦτο πολλάκις μὴ γενέσθαι τοῦ ἀνθρώπου πρὶν εἰς γῆρας ἀφικέσθαι τελευτήσαντος· πάλιν πέφυκεν ὁ ἄνθρωπος περὶ εἰκοστὸν ἔτος ἐκφῦσαι γένειον, καὶ συμβαίνει πρὶν εἰς τοῦτο ἰκέσθαι τελευτῆσαι τὸν ἄνθρωπον. καὶ αὕτη μὲν ἡ ἐκ τοῦ ὑποκειμένου μία αἰτία τοῦ διαλιμπάνειν τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδεχόμενον. ἑτέρα δὲ ἡ ἐκ τοῦ κατηγορουμένου· πολλάκις γὰρ εἰς τὸ γῆρας ἀφίκετο ἄνθρωπος, πολιὰς δὲ οὐκ ἐποίησεν, ἢ εἰς τὸ εἰκοστὸν ἔτος ἐλθὼν οὐκ ἐβλάστησε γένειον, καὶ ὅσα τοιαῦτα. καὶ γὰρ τὰ κατὰ φύσιν γινόμενα οὐκ ἐξ ἀνάγκης ἐστὶ· καὶ γάρ, ὡς ἔφθην εἰπών, <κᾶν ἦ> οὗτος, ᾧ ὑπάρχει τὸ κατὰ φύσιν, εἰς ἐξήκοντα ἔτη προεληλυθώς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν πολιωθήσεται, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης. τὸ μὲν οὖν ἕτερον τοῦ ἐνδεχομένου σημαίνοντοιοῦτον. ἀόριστον δὲ τό τε ἐπίσης καὶ τὸ <ἐπ'> ἔλαττον· καὶ γὰρ ἐνὶ ὀνόματι τῷ τοῦ ἀορίστου ἀμφοτέρω καλῶ, τό τε ἐπίσης φημι καὶ τὸ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον. ἐπίσης δὲ ἐστὶ, περὶ ὃ ἡ προαίρεσις ἔχει, βαδίζειν ἢ μὴ βαδίζειν καὶ τὰ ὅμοια· ἐπ' ἔλαττον δέ, περὶ ὃ ἡ τύχη, ὡς τὸ ὀρύττοντα θησαυρὸν εὐρεῖν. ἀόριστον δὲ εἶπον διὰ τὸ ἐπίσης δύνασθαι τὰ τοιαῦτα εἶναι ἢ μὴ εἶναι.

23,3 18

καίτοι τὸ ἐπ' ἔλαττον δοκεῖ ὠρίσθαι μᾶλλον μὴ εἶναι ἢ εἶναι. πῶς οὖν ἀορίστὸν φημι; λέγω, ὅτι ἀόριστον εἶπον αὐτὸ κατὰ τὸ εἶναι· οὐχ ὠρίσται γὰρ αὐτοῦ ἡ ὕπαρξις, ὥσπερ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀλλὰ ἡ ἀνυπαρξία μᾶλλον· καὶ γὰρ σπάνια καὶ ἐπ' ἔλαττον τὰ ἀπὸ τύχης γινόμενα, ὡς τὸ προελθεῖν ἐπ' ἄλλο παρὰ τύχην ἢ ἐφ' ὃ τις ἐβούλετο, ἢ καὶ τὸ ἀδικηθέντα καὶ τῆς οὐσίας ἀφαιρεθέντα φιλοσοφῆσαι ἢ σκάπτοντα θησαυρῷ περιτυχεῖν. εἰ καὶ κατὰ διαφόρων δὲ σημαينوμένων φέρεται τὸ ἐνδεχόμενον *** τὸ ἐπὶ πολὺ ἔχον τὸ κύρος τῷ τὴν κατάφασιν αὐτοῦ

μᾶλλον ἢ τὴν ἀπόφασιν ὑπάρχειν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπίσης τὸ μὴδὲν μᾶλλον τὴν κατάφασιν ἢ τὴν ἀπόφασιν, τοῦ δὲ ἐπ' ἔλαττον * τὴν ἀπόφασιν μᾶλλον ἢ τὴν κατάφασιν. Ἐπεὶ δὲ τὰ διάφορα τοῦ ἐνδεχομένου σημαινόμενα διωρισάμεθα, ἀφορισώμεθα λοιπόν, περὶ ποίου ἐστὶ νῦν ἡμῖν ἡ διάσκεψις· καὶ φαμέν, ὅτι περὶ τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ. αἱ γὰρ ἐπιστήμαι περὶ τὰ αἰεὶ ὡσαύτως ἔχοντα ἀναστρέφονται, διόπερ καὶ περὶ τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐνδεχόμενον ὡς συνεγγίζον μᾶλλον τῷ ἀναγκαίῳ. διὰ δὲ τὴν ἀοριστίαν τοῦ ἐτέρου οὐ καταγίνεται περὶ αὐτὸ ἐπιστήμη. ἀόριστον δὲ ἐστὶ διὰ τὴν ἀταξίαν τοῦ μέσου· ὁ γὰρ μέσος ἐστὶν ὁ χαρακτηρίζων τὰ σχήματα. ἐπειδὴ τοίνυν οὗτος ἐπὶ μὲν τοῦ ἐπίσης οὐδὲν μᾶλλον τῷ πρώτῳ ὑπόκειται ἢ οὐχ ὑπόκειται καὶ τοῦ ἐσχάτου οὐ μᾶλλον κατηγορεῖται ἢ οὐ κατηγορεῖται, ἐπὶ δὲ τοῦ ἐπ' ἔλαττον μᾶλλον οὐχ ὑπόκειται τῷ πρώτῳ ἢ ὑπόκειται καὶ τοῦ ἐλάττονος μᾶλλον οὐ κατηγορεῖται ἢ κατηγορεῖται καὶ διὰ τοῦτο τῇ τοῦ ὑπάρχειν ἀοριστίᾳ περιπέπτωκε, διὰ τοῦτο ἐξοριζέσθω τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων· ὡς γὰρ εἴρηται, περὶ τῶν ἐπίπαν ἡ σκέψις τοῖς ἐπιστήμοσι γίνεται. εἰ καὶ δυνατόν δὲ περὶ τοῦ ἀορίστου ἐνδεχομένου ἐστὶ συλλογίσασθαι, ἀλλ' οὖν διὰ τὸ μὴ ἐν πολλῇ εἶναι χρήσει ἀφείσθω ὁ περὶ τούτου λόγος. δεῖ γὰρ τὸ εὐχρηστον ἐν τῇδε τῇ πραγματείᾳ πρὸς τὰ δειχθησόμενα μᾶλλον λαμβάνειν τε καὶ ἐξεργάζεσθαι, τὸ δ' ἄχρηστον, εἰ καὶ ἔχει τινὰ συμπλοκὴν, παραιτεῖσθαι. παντὸς γὰρ ὀργάνου μέτρον ἡ χρεία ἢ πρὸς τὸ ὑπ' αὐτοῦ δεικνύμενόν τε καὶ γινόμενον· τὸ γὰρ ἄχρηστον σκέπαρνον τῷ τέκτονι οὐκ ἔστι σκέπαρνον ἀλλ' ἢ ὁμωνύμως. περὶ μὲν οὖν τοῦ τοιούτου ἐνδεχομένου ὡς ἀχρήστου πρὸς τὰς ζητήσεις, ὡς ἔφην, λέγειν παραιτοῦμαι. περὶ δὲ τοῦ ἐτέρου ἐρῶ, ὅτι πολλὰ τέχναι στοχαστικαὶ οὖσαι ἐκ τοῦ οὕτως ἐνδεχομένου τὸ προκείμενον συλλογίζονται, ὡς ἰατρικὴ, κυβερνητικὴ, γυμναστικὴ. ἀλλὰ καὶ ὅλως τὰ ἐκ τοῦ βουλευσασθαι λαμβανόμενα διὰ τοῦ τοιούτου ἐνδεχομένου δεικνύται· οἷον εἰ ζητοῖ τις, εἰ νῦν δεῖ πλεῦσαι, καὶ λάβῃ 'ὅτε κεκριμένα τὰ πνεύματά ἐστιν, οἱ πλείοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ <σώζονται· νῦν δὲ κεκριμένα τὰ πνεύματα· οἱ νῦν ἄρα πλείοντες ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ> σωθήσονται'. ταῦτα μὲν οὖν διορισθήσεται μᾶλλον ἐν τοῖς ἐπομένοις, ὅτι ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων ἀντιστρέφει τὸ καταφατικὸν τῷ ἀποφατικῷ, καὶ πῶς, καὶ ὅτι τὸ ἐνδεχόμενον διττόν, καὶ ὅτι τὸ ἀόριστον ἄχρηστον πρὸς τὰς νῦν ζητήσεις. Ἐπεὶ δὲ ἐδιδάξαμεν, ὅσα χρή προδιαλαβεῖν περὶ τοῦ ἐνδεχομένου, ἐντεῦθεν λοιπὸν ὀρμητέον ἐπὶ τὴν τῶν ἐνδεχομένων συλλογισμῶν διδασκαλίαν.

23,3 19

ἐπεὶ διχῶς ἔστιν ἐξακοῦσαι τῆς προτάσεως τῆς λεγούσης ἐνδέχεσθαι τὸ Α τῷ Β ὑπάρχειν· ὅτε μὲν γὰρ ἔστιν ἀκοῦσαι ὡς τοῦτο λεγούσης, ὡς ὑπάρχει τὸ Α τῷ Β ἤδη, τουτέστιν ὑπαρχόντως, ἢ ὅτι τὸ Α τῷ Β οὕτω μὲν ὑπάρχει, δύναται δὲ ὑπάρξει. ὅταν γὰρ εἴπωμεν, ὅτι τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β ἐνδέχεται, <ἢ τοῦτό φαμεν, ὅτι, ὅσοις ἤδη ὑπάρχει τὸ Β, ἐνδέχεται> τὸ Α ὑπάρχειν, ἢ ὅτι, ὅσοις μήπω μὲν ὑπάρχει τὸ Β, δύναται δὲ ὑπάρξει, ὑπάρχει τὸ Α, ὡς ὅταν εἴπωμεν, ὅτι ἐνδέχεται κίνησιν παντὶ λευκῷ ὑπάρχειν· ἢ γὰρ ὅτι πᾶσιν, οἷς ἤδη ἐνεργεῖα τὸ λευκὸν ὑπάρχει, ἢ οἷς ὑπάρξει νῦν μὴ ὑπάρχον. οὐδὲν δὲ διαφέρει, κἄν τε 'κατὰ παντὸς τοῦ Β τὸ Α' εἴπωμεν κἄν τε 'καθ' οὗ τὸ Β, τὸ Α'· οὐδὲν γὰρ θάτερον θατέρου διαφέρει, ἀλλὰ ταῦτόν σημαίνει ἄμφω καὶ ἀντ' ἀλλήλων λέγεται· οὐδὲν γὰρ ἄλλο σημαῖνον τὸ 'καθ' οὗ' ἢ τὸ 'κατὰ παντός'. φανερόν οὖν, ὅτι διχῶς λέγοιτο τὸ <ἐνδέχεσθαι τὸ> Α τῷ Β ὑπάρχειν, ἢ ὅτι ὑπαρχόντως ἢ ὅτι ἐνδεχομένως. Πρῶτον οὖν δεῖ περὶ τῆς συζυγίας τῆς ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων προτάσεων λέγειν, ποῖον συνάγουσι συμπέρασμα· οἷον τὸ Α κατὰ παντὸς τοῦ Β ἐνδέχεται, τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ ἐνδέχεται. ἐὰν γὰρ εἴπωμεν, ὅτι τὸ Α ἐνδέχεται ὑπάρξει πᾶσιν, οἷς ὑπάρχει τὸ Β, μικτὰς τὰς προτάσεις ποιοῦμεν ἐξ ὑπαρχόντος καὶ ἐνδεχομένου· δεῖ δέ, ὡς εἶπον, πρῶτον περὶ τῶν ὁμοιοσημόνων, τουτέστι τῶν ἀπλῶν, διαλαβεῖν. ταῦτόν δὲ εἰπεῖν περὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ἐνδεχομένως ὑπάρξει· μέρος δὲ τοῦ Β τὸ Γ· ὑπόκειται γὰρ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρξει· τὸ ἄρα Α παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρξει. τοῦτο γὰρ φανερόν ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ κατὰ παντός· κατὰ

παντὸς γάρ ἐστιν, ὅταν μηδὲν ἔστι λαβεῖν τοῦ ὑποκειμένου μέρος, καθ' οὗ μέρους οὐ κατηγορηθήσεται τὸ κατηγορούμενον. οὐκοῦν εἰ κατὰ παντὸς τοῦ Β τὸ Α ἐνδεχομένως, μέρος δὲ τοῦ Β τὸ Γ, καὶ κατὰ παντὸς ἄρα τοῦ Γ τὸ Α ἐνδεχομένως. ὅροι δὲ κίνησις, ἐγρήγορις, ἄνθρωπος· κίνησις παντὶ ἐγρηγορότι ἐνδεχομένως ὑπάρξει, ἐγρήγορις παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως ὑπάρξει, καὶ κίνησις παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. καὶ εἰ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ἐνδεχομένως καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, ἔσται ἄρα συμπέρασμα 'τὸ Α τῷ Γ οὐδενὶ ἐνδέχεται'. τοῦτο γὰρ ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ κατὰ μηδενὸς δῆλον· κατὰ μηδενὸς γάρ ἐστιν, ὅταν μηδὲν ᾗ μέρος τοῦ ὑποκειμένου λαβεῖν, καθ' οὗ μέρους οὐκ ἀποφαθήσεται τὸ κατηγορούμενον, τουτέστιν οὐκ ἀποφάσκειται. ὅροι δὲ πάλιν οἱ αὐτοὶ καὶ ἐπὶ τούτου τοῦ τρόπου, κίνησις, ἐγρήγορις, ἄνθρωπος· κίνησις οὐδεμιᾷ ἐγρηγόρει, ἐγρήγορις παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται, καὶ κίνησις οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται. Ὅταν δὲ τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β οὐδενὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, τούτων ἄρα τῆς μὲν μείζονος οὔσης καταφατικῆς τῆς δὲ ἐλάττονος ἀποφατικῆς, εἰ ἡ ἐλάττων οὕτω φυλάττετο ἔχουσα, οὐδὲν συναχθήσεται συλλογιστικῶς.

23,3 20

εἰ μέντοι μεταληφθεῖ εἰς τὴν καταφατικὴν (δυνατὸν δὲ τοῦτο διὰ τὸ δεδειχθαι, ὅτι ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλαις· τῷ γὰρ ἐνδεχομένῳ μηδενὶ ἀντιστρέφει τὸ ἐνδεχόμενον παντί, ὡς ἐδείχθη), ἔσεται συλλογιστικὴ ἡ συζυγία· ἔσεται γὰρ οὕτως <ἐξ> ἀμφοτέρων καθόλου καταφατικῶν ἐνδεχομένων. οἷον τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ ἐνδέχεται· εἰ οὖν ἡ ἐλάττων αὕτη μεταληφθεῖ, ἔσται συλλογιστικὴ ἡ συζυγία. ὁμοίως δὲ καὶ εἰ ἀμφοτέραι εἶεν ἀποφατικά, οὕτω μὲν φυλαττόμεναι οὐδὲν συνάγουσι, μεταλαμβάνόμεναι δὲ ἔσονται συλλογιστικά· οἷον τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β, τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. οὕτω μὲν <οὖν> γίνονται συλλογιστικά· αἱ ἀσυλλόγιστοι διὰ τῆς μεταλήψεως, ὥσπερ εἵπομεν· ὥστε διὰ τοῦτο οὐδὲ τέλειοί εἰσιν οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοί, εἴ γε δέονται ἀντιστροφῶν. πάλιν εἰδέναι χρή, ὅτι μεταλαμβανομένων τῶν ἀποφατικῶν εἰς τὰς καταφατικὰς οἱ γινόμενοι συλλογισμοὶ οὐκέτι φυλάττουσι τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ λεγόμενον ἐνδεχόμενον, εἴ γε τὴν ἀρχὴν ἐλήφθησαν αἱ ἀποφατικά τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὔσαι ἐνδεχομένου. τῷ γὰρ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀποφατικῶ ἐνδεχομένῳ τὸ ἐπ' ἔλαττον καταφατικὸν ἀντιστρέφει, ὥσθ', ὅταν ἡ μετάληψις τῶν ἀποφατικῶν τῶν κειμένων ἐν ταῖς συζυγίαις εἰς τὰς ἐνδεχομένας καταφατικὰς γένηται, τὸ ἐπ' ἔλαττον ἐνδεχόμενον καὶ τὸ ἀόριστον τεθήσεται. τούτου δὲ κειμένου συλλογισμὸς ἔσται, οὐ μὴν χρήσιμόν τι ἔχων, ὡς ἤδη προείπομεν. διὸ ἐροῦμεν ταύτας τὰς συζυγίας ὡς μὲν πρὸς τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνδεχόμενον, καθ' ὃ γίνονται τινες συλλογισμοὶ καὶ κατὰ τέχνας τινὰς καὶ κατὰ συμβουλίαν τε καὶ πράξεις καὶ προαιρέσεις, ἀχρήστους καὶ ἀσυλλογίστους εἶναι, ἀπλῶς μέντοι ὡς πρὸς τὰς συμπλοκάς συλλογιστικὰς. λέγει δέ τις καὶ ἄλλος σχεδὸν τὸ αὐτὸ περὶ τούτου· ἔστι δὲ τοῦτο· "αἱ ἀντιστροφῆς τῶν προτάσεων τοῦ ἐνδεχομένου οὐ πρὸς τὸ αὐτὸ τοῦ ἐνδεχομένου σημαίνοντες ἀντιστρέφουσιν, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ ἐπὶ πλεον ἐνδεχόμενον πρὸς τὸ ἐπ' ἔλαττον ἀντιστρέφει, καὶ ἔμπαλιν τὸ ἐπ' ἔλαττον πρὸς τὸ ἐπὶ πλεῖον· ὃ γὰρ ἐνδέχεται παντὶ ὑπάρχειν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τοῦτο οὐδενὶ ὑπάρχειν ἐνδέχεται ὡς ἐπ' ἔλαττον· τὸ δὲ ἐπ' ἴσης πρὸς ἑαυτὸ ἔχει ἰσοτίμους ἀντιστρεφούσας τὰς καταφάσεις καὶ τὰς ἀποφάσεις." ἴσως δὲ καὶ Ἀριστοτέλης αὐτὸ τοῦτο ἐφορώμενος εἶπε τὸ "ἢ οὐ γίνεται συλλογισμός"· ὡς γὰρ πρὸς τὸ χρήσιμον ἀφορῶν οὐκ ἂν εἶποι τοὺς τοιοῦτους συλλογισμούς, πλὴν εἰ μόνον τις εἰς τὰς συμπλοκάς ἀποβλέποι. Ἐὰν δὲ ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἡ δὲ ἐν μέρει ληφθῇ, ἐὰν ἡ μείζων ἢ καθόλου ἡ δὲ ἐν μέρει καταφατικὴ, συλλογισμὸς ἔσται τέλειος· εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται καὶ τὸ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται, αὐτόθεν ἐκ τῶν κειμένων καὶ διὰ τῶν κειμένων ἔσεται τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται.

23,3 21

τοῦτο γὰρ φανερόν ἐκ τοῦ ὀρίσμου τοῦ ἐνδέχεσθαι παντί· εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, οὐδὲν ἔσται τοῦ Β μέρος, καθ' οὗ οὐκ ἐνδέχεται τὸ Α· τὶ δὲ μέρος τοῦ Γ ὑπὸ τὸ Β ἐστίν· ὥστε καὶ τινὶ τῷ Γ τὸ Α ἐνδέχεται ὑπάρξαι. ὁμοίως δέ, κἂν ἡ μὲν καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη ᾗ ἡ δὲ ἐλάττων μερικὴ καταφατικὴ· ἐκ τῶν κειμένων γὰρ καὶ διὰ τῶν κειμένων πάλιν συνάγεται, ὅτι τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ. ὁ γὰρ ὀρίσμος τοῦ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ γνώριμον καὶ ἐν ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ ποιεῖ τὸ συμπέρασμα. εἰ γὰρ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ἐνδέχεται, οὐδὲν ἔσται μέρος λαβεῖν τοῦ Β, καθ' οὗ τὸ Α οὐκ ἀποφάσκει· τὸ δὲ Β τινὶ μέρει τοῦ Γ ὑπάρχει ὥστε τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ, εἴ γε οὐδὲ τὸ Β παντὶ αὐτῷ ἀλλὰ τινὶ ὑπῆρχεν ἐνδεχομένως, ἂν μέντοι <τῆς> μείζονος καθόλου οὔσης καταφατικῆς ἢ ἀποφατικῆς ἢ ἐλάττων ἐπὶ μέρους στερητικὴ ληφθῇ, γενήσεται ὁ συλλογισμός, ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν κειμένων, ἀλλὰ μεταληφθέντος τοῦ ἐπὶ μέρους ἀποφατικοῦ εἰς τὸ ἐπὶ μέρους καταφατικόν, διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὸ ἐνδεχόμενον. Ὅταν μέντοι ἡ μείζων οὐκ ᾗ καθόλου, ἀλλ' αὕτη μὲν ἐπὶ μέρους ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, οὔτε ἂν ὁμοιοσχήμονες ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, τουτέστι καταφατικαὶ ἀμφοτέραι ἢ ἀποφατικαὶ ἀμφοτέραι, οὔτε ἂν ἀνομοιοσχήμονες, τουτέστιν ἡ μὲν καταφατικὴ ἢ δὲ ἀποφατικὴ, ἔαν τε ἀμφοτέραι ἀδιόριστοι ᾗ κατὰ μέρος. τοῦ δὲ ἀσυλλογίστους πάσας τὰς τοιαύτας προτάσεις γίνεσθαι, ἐν αἷς ἡ μείζων ἐπὶ μέρους ἐνδεχομένη, αἰτία αὕτη κειμένου τοῦ Α τινὶ τῷ Β ἐνδέχεσθαι, οὐδὲν κωλύει τὸ Β ὑπερτείνειν καὶ ἐπὶ πλειόνων λέγεσθαι ἢ τὸ Α· οἷόν ἐστι τὸ γραμματικόν, εἰ εἴη κείμενον ἐνδέχεσθαι τινὶ κοιμώμενῳ· τὸ γὰρ κοιμώμενον ἐπὶ πλειόνων κατηγορεῖται ἢ τὸ γραμματικόν. ἂν δὴ τούτων τι ληφθῇ τῶν ὑπὸ τὸ κοιμώμενον, καθ' ὃ ὑπερτείνει τοῦ Α, τουτέστι τοῦ γραμματικοῦ, τὸ Β, τουτέστι τὸ κοιμώμενον οἷον ἵππος, τῷ ἵππῳ οὔτε παντὶ τὸ Α ἐνδέχεται οὔτε ἐνδέχεται μηδενί· ὁ γὰρ ἐνδέχεται μηδενί, τοῦτο καὶ παντὶ ἐνδέχεται· τὸ δὲ γραμματικόν πῶς ἂν ἐνδέχοιτο παντὶ ἵππῳ; οὐδενὶ γὰρ αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης. ἀλλ' οὐδὲ τινὶ ἵππῳ ἐνδέχεται τὸ γραμματικόν· ἀλλ' οὐδὲ ἐνδέχεται τινὶ μὴ· ὁ γὰρ ἐνδέχεται τινὶ μὴ, τοῦτο καὶ ἐνδέχεται τινὶ διὰ τὴν τοῦ ἐνδεχομένου ἀντιστροφὴν· εἵπομεν γὰρ ἤδη, ὡς ἀντιστρέφουσιν αἱ κατὰ τὸ ἐνδέχεσθαι προτάσεις. εἰ δὲ δεῖ μὲν τὸ συμπέρασμα ἢ καθόλου εἶναι [ἢ] καταφατικόν ἢ καθόλου ἀποφατικόν ἢ τῶν ἐπὶ μέρους θάτερον, οὐδὲν δὲ τούτων δύναται ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων οὔσης τῆς μείζονος μερικῆς τῆς δὲ ἐλάττωνος καθόλου ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, οὐδ' ἂν ὅλως γένοιτο συλλογισμός. ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶνδε τῶν ὅρων φανερόν, ὡς ἀσυλλόγιστοι πᾶσαι αἱ συζυγίαι αἱ ἐξ ἐνδεχομένου ἐν πρώτῳ σχήματι, ἐν αἷς ἡ μείζων ἐπὶ μέρους ἐστίν. ἤδη μὲν οὖν καὶ τὴν αἰτίαν προσθεθείκαμεν προσθέντες, ὅτι ἐνδέχεται τὸν μέσον ὅρον ὑπερτείνειν τοῦ ἄκρου· οὐδὲν δὲ ἦττον καὶ πάλιν δεῖξομεν ἀσυλλόγιστον καὶ ταύτην τὴν συμπλοκὴν καὶ διὰ τῆς παραθέσεως τῶνδε τῶν ὅρων· οὕτω γὰρ ἐναργεστέρα τε καὶ πληκτικωτέρα ἢ τοιαύτη δεῖξις καὶ ὁ ἔλεγχος ἔσται.

23,3 22 οἷον λευκὸν τινὶ περιπατοῦντι ἐνδεχομένως, περιπατοῦν παντὶ κύκνῳ ἐνδεχομένως καὶ ἔσται συμπέρασμα λευκὸν κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. τοῦ δὲ μηδενὶ λευκὸν τινὶ περιπατοῦντι ἐνδεχομένως, περιπατοῦν παντὶ κόρακι ἐνδεχομένως, καὶ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι ἐξ ἀνάγκης. εἰ δὲ ἐξ ἀνάγκης τὸ πρῶτον ἄκρον τῷ ἐσχάτῳ παντὶ καὶ μηδενί, πάντα ἂν εἴη τὰ ἐνδεχόμενα καὶ τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰ ἀναγκαῖα ἀνηρημένα, καὶ τὸ 'πᾶς' καὶ τὸ 'τίς' καὶ τὸ 'μηδεῖς' καὶ τὸ 'μὴ πᾶς'. ἐκατέρῳ γὰρ τῶν καθόλου ἀναγκαίων πάντα ἀναιρεῖται τὰ ἐνδεχόμενα συμπεράσματα, τῷ μὲν 'πᾶς' ἐξ ἀνάγκης' καὶ τὸ 'οὐδεῖς' καὶ τὸ 'μὴ πᾶς', τῷ δὲ 'οὐδεὶς' ἐξ ἀνάγκης' τὸ 'παντί' καὶ τὸ 'τινί'. εἰ γὰρ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ μηδενὶ ὡσαύτως συνάγεται ἐκ τῆς τῶν ὅρων παραθέσεως, οὐ μόνον οὐκ ἐνδεχόμενόν τι συνάγεται, ἀλλ' οὐδὲ ἄλλο τι οἷον ὑπάρχον ἢ ἀναγκαῖον· τὸ μὲν γὰρ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ἀναιρετικόν ἐστὶ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ μηδενὶ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης τοῦ τε παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ παντὶ ὑπαρχόντως· τούτοις γὰρ προσχρώμενοι ἀσυλλογίστους ἐδείκνυμέν τινας συμπλοκάς ἐν τε ταῖς ἀναγκαίαις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις

προτάσεων. ἔτι ἔδει μέν, ὅταν ἀναγκαῖον ἢ ὑπάρχον ἢ συμπέρασμα, ἢ τὴν ἑτέραν τῶν προτάσεων ἢ ἀμφοτέρας τοιαύτας εἶναι· ἐπὶ δὲ τοῦ προκειμένου ἀμφοτέραί εἰσιν ἐνδεχόμεναι. καὶ διὰ τοῦτο ἂν δεικνύοιτο μήτε ἀναγκαῖον μήτε ὑπάρχον γινόμενον τὸ συμπέρασμα. ἀλλ' οὐδὲ ἐνδεχόμενον οἷόν τε συναχθῆναι ἐν τῇ τοιαύτῃ συμπλοκῇ, εἴ γε καὶ τὸ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης συνάγεται, τοῦτο δὲ ἀναιρετικόν ἐστι τοῦ ἐνδεχομένου· τὸ γὰρ ἐνδεχόμενον ὠρισάμεθα 'οὐ μὴ ὄντος ἀναγκαίου'. ὁ γὰρ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης, τοῦτο οὔτε παντὶ ἐνδέχεται οὔτε οὐδενὶ οὔτε τινὶ οὔτε μὴ παντί. Φανερόν δέ, ὅτι ἐν πρώτῳ σχήματι, ἂν ὥσιν ἄμφω αἱ προτάσεις καθόλου, συλλογισμὸς γίνεται, ὁποῖαι ἂν ὦσι κατὰ τὸ ποιόν, πλὴν εἰ μὲν εἶεν ἀμφοτέραι καταφατικά, τέλειος, ὁμοίως δέ, κἂν ἡ μείζων ἀποφατικὴ μόνῃ, ἀτελεῖς δὲ εἰσιν αἱ διὰ τῆς τοῦ ἐνδεχομένου ἀντιστροφῆς, καὶ ὅτι δεῖ τοῦτο τὸ ἐνδεχόμενον λαμβάνειν ἐν ταῖς προτάσεσι τὸ μὴ ἀναγκαῖον· τὸ γὰρ κατὰ τοῦ ἀναγκαίου κατηγορούμενον οὐκ ἀντιστρέφει. ἔστι δὲ πολλάκις τὸ τοιοῦτον διαλανθάνον· τὸ γὰρ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχον λέγομεν ἐνδέχασθαι μηδενὶ· ἐφ' οὗ οὐκ ἔστι λέγειν, ὅτι καὶ παντὶ ἐνδέχεται. ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ἐγὼ ἐν τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει τὸ ζῶον ἔλαβον ἐνδέχασθαι τινὶ λευκῷ, καίτοι ἐξ ἀνάγκης τινὶ αὐτῷ ὑπάρχει. καὶ τούτου χάριν ἔστιν, ὅτε προστίθῃμι τὸ 'ληπτέον δὲ τοὺς ὅρους βέλτιον'. ἔδειξα δὲ γινόμενους ἐν πρώτῳ σχήματι ἐξ ἐνδεχομένων ἀμφοτέρων οὐσῶν καθόλου συλλογισμῶν τελείους μὲν δύο, ἀτελεῖς δὲ τοσοῦτους συμβαίνει εἶναι· ὁμοίως πάλιν τεσσάρων ὄντων τῆς ἑτέρας προτάσεως τῆς ἐλάττονος ἐπὶ μέρους οὔσης εἰσὶ τέλειοι μὲν καὶ ἐκ τούτων δύο, ἀτελεῖς δὲ ἴσοι. Ἀπορήσοι δ' ἂν τις, τί δή ποτε μὴ, ὥσπερ τὰς ἀποφατικὰς μεταλαμβάνομεν εἰς τὰς καταφατικὰς καὶ οὕτω ποιοῦμεν συλλογιστικὰς συζυγίας, οὕτως τὰς καταφατικὰς μεταλαμβάνομεν εἰς τὰς ἀποφατικὰς καὶ δεικνύομεν οὕτω τὰς συλλογιστικὰς ἀσυλλογίστους.

23,3 23

εἰ γὰρ αἱ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις εἰς ἑαυτὰς ἰσοτίμως ἀντιστρέφουσι, τίς ἢ ἀποκλήρωσις τοῦ τὰς μὲν ἀποφατικὰς μεταλαμβάνειν εἰς καταφατικὰς, μηκέτι δὲ καὶ τὰς καταφατικὰς εἰς ἀποφατικὰς; ἐπιλυσόμεθα οὖν τὴν ἀπορίαν. τῶν ἀποφάσεων αἱ μὲν τὸν τρόπον ἀναιροῦσιν, αἱ δὲ τὸ πρᾶγμα· ἡ μὲν λέγουσα 'οὐκ ἀνάγκη περιπατεῖν' τὸ μὲν πρᾶγμα οὐκ ἀνείλε, λέγω δὲ τὸ περιπατεῖν, τὸν δὲ τρόπον ἀνείλε τὸν ἀναγκαῖον· ἡ δὲ λέγουσα 'ἀνάγκη μὴ περιπατεῖν' τὸν μὲν τρόπον οὐκ ἀνείλε, τὸ δὲ πρᾶγμα ἀνείλεν, ἥτις τῷ μὲν σχήματι ἐστὶ κατάφασις τῇ δὲ δυνάμει ἀπόφασις· τὸ μὲν γὰρ πρᾶγμα ἀνείλε, τὸ περιπατεῖν, τὸν δὲ τρόπον ἐφύλαξε. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἄλλων ὁμοίως. αἱ δὲ τοῦ ἐνδεχομένου ἀποφάσεις αἱ ἐνταῦθα παραλαμβανόμεναι, αἵτινες τῷ σχήματι εἰσὶ καταφατικά, οὔτε τὸ πρᾶγμα οὔτε τὸν τρόπον ἀναιροῦσιν· ἡ γὰρ λέγουσα 'ἐνδέχεται μηδένα ἄνθρωπον περιπατεῖν' οὔτε τὸν τρόπον ἀναιρεῖ (ἀκέραιος γὰρ ἐστίν) οὔτε τὸ πρᾶγμα. εἰ τοίνυν μηδὲ τὸν τρόπον ἀναιροῦσι μηδὲ τὸ πρᾶγμα, δηλονότι ταῖς καταφάσεσιν ἰσοδυναμοῦσι. διὰ τοῦτο οὖν τὰς τοιαύτας ἀποφατικὰς εἰς τὰς καταφατικὰς μεταλαμβάνω, ὥσπερ ἀπὸ ἀσαφεστέρων καταφάσεων εἰς σαφεστέρως ποιούμενος τὴν μετάληψιν. ἴσως δ' ἂν τις ἡμᾶς κἀκεῖνο ἀπορήσειε, διὰ τί μὴ καὶ τὰς μερικὰς εἰς τὰς καθόλου μεταλαμβάνομεν καὶ ποιοῦμεν καὶ τὰς ἐν μερικαῖς ἀσυλλογίστους συλλογιστικὰς, εἴπερ πᾶσαι πρὸς ἑαυτὰς αἱ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις ἀντιστρέφουσι. τούτου δὲ τὴν λύσιν ἔφθην εἰπόντες, ὅτι τὰς μὲν καθόλου δυνατὸν εἰς τὰς μερικὰς μεταλαβεῖν, διότι τῷ καθόλου <τὸ> μερικὸν ἀκολουθεῖ (ὁ γὰρ ἐνδέχεται παντί, τοῦτο καὶ τινὶ ἐνδέχεται, καὶ ὁ μηδενὶ, τοῦτο καὶ μὴ παντί), οὐκέτι δὲ πάντως καὶ ἀναπάλιν· οὐ γάρ, ὁ τινὶ ἐνδέχεται, τοῦτο ἀνάγκη καὶ παντὶ ἐνδέχασθαι· δυνατὸν γὰρ τινὶ μὲν ἐνδέχασθαι παντὶ δὲ μηκέτι· οἷον τινὶ μὲν ζῶν ἐνδεχομένως τὸ λευκὸν ὑπάρχει, παντὶ δὲ οὐκέτι ἐνδεχομένως τῷ γὰρ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης. διὰ τοῦτο οὖν οὐ μεταλαμβάνομεν τὰς μερικὰς εἰς τὰς καθόλου. Μῖξις ὑπάρχοντος καὶ ἐνδεχομένου. Ἦν μὲν οὖν ἀκόλουθον περὶ τοῦ δευτέρου καὶ τρίτου σχήματος πρῶτον εἰπεῖν, εἴθ' οὕτως περὶ τῶν μίξεων. ἀλλ' ἐπειδὴ δι' ἀντιστροφῶν τῶν κατὰ τοὺς ὅρους οἱ ἐν ἐκείνοις συλλογισμοὶ δείκνυνται, οὐδέπω δὲ

εἰρήκαμεν περὶ τῆς κατὰ τὰς ἐνδεχομένας προτάσεις τοιαύτης ἀντιστροφῆς, πρῶτον λεκτέον περὶ τῶν μίξεων τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἐξ ἐνδεχομένης τε καὶ ὑπαρχούσης καὶ ἐνδεχομένης καὶ ἀναγκαίας, ἐπεὶ οὐδὲν δεῖται τὰ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι δεικνύμενα ἀντιστροφῆς, ἔτι δὲ καὶ δειχθήσεται, ὅτι ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐκ δύο ἐνδεχομένων οὐδὲν συνάγεται, ὅτι μὴδὲ ἐκ δύο καταφατικῶν, ἐκ δὲ μίξεως ἐνδεχομένης τε καὶ ὑπαρχούσης συνάγεται.

23,3 24

ὅταν γὰρ ἡ μείζων ἐνδεχομένη ἢ ἡ δὲ ἐλάττων ὑπάρχουσα, τὸ τηνικαῦτα ἔσονται συλλογιστικαὶ συζυγίαι, ὅταν καὶ ἡ μείζων τὸ ἴδιον ποσὸν φυλάττη (λέγω δὴ τὸ καθόλου) καὶ ἡ ἐλάττων τὸ ποιόν· λέγω δὴ τὸ καταφατικόν. καὶ πάντες οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοὶ τέλειοί εἰσιν· οὐ δέονται γὰρ οὔτε ἀντιστροφῆς οὔτε τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. καὶ συνάγουσι συμπέρασμα ἐνδεχόμενον τὸ κατὰ τὸν ὁρισμόν, ὃ ἐστίν· οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου τεθέντος δὲ ὑπάρχειν οὐδὲν ἀδύνατον ἔπεται. τέλειοι οὖν οἱ τοιοῦτοι συλλογισμοί, τουτέστιν αὐτόθεν δεικνύντες τὸ προκείμενον· διὰ γὰρ τοῦ κατὰ παντὸς ἢ δεῖξιν καὶ τοῦ κατὰ μηδενός· οἱ δὲ διὰ τούτων ἔχοντες γνῶριμον τὸ συμπέρασμα τέλειοι. ὅταν δὲ ἡ μὲν μείζων ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐλάττων ἐνδεχομένη, τότε ἔσονται συλλογιστικαὶ συζυγίαι, ὅταν μόνῃ ἡ μείζων καθόλου ἢ. οὐκέτι μέντοι ἀνάγκη καὶ τὸ ποιὸν τῆς ἐλάττονος ὠρισμένον εἶναι· κἂν γὰρ ἀποφατικὴ ἢ ἡ ἐλάττων, γενήσεται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία μεταληφθείσης πάλιν τῆς τοῦ ἐνδεχομένου ἀποφάσεως εἰς κατάφασιν. αἱ μὲν οὖν συλλογιστικαὶ συζυγίαι ἐν αὐτοῖς αὐταί. συνάγουσι δὲ συμπεράσματα αἱ μὲν τὴν μείζονα ἔχουσαι ἐνδεχομένην ἐνδεχόμενα· αἱ δὲ τὴν μείζονα ὑπάρχουσαν ἔχουσαι <οὐ> συνάγουσι τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον ἀλλὰ τὸ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, αἵτινες εἰσιν ἀποφατικαὶ μὲν, οὐ τὸ πρᾶγμα δὲ ἀναιροῦσιν ἀλλὰ μόνον τὸν ἀναγκαῖον τρόπον· ἀναιρουμένου δὲ τοῦ ἀναγκαίου τρόπου ἐνδεχόμενα ἔσονται ἐξ ἀνάγκης τὰ συμπεράσματα, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου. τὸ οὐδέπω γὰρ ὑπάρχον ἐκεῖνο σημαίνει· ταῦτα δὲ τὸ ὑπάρχον μὲν, μὴ ἐξ ἀνάγκης δὲ ὑπάρχον· τὸν γὰρ ἀναγκαῖον τρόπον, οὐ τὸ ὑπάρχειν ἀναιροῦσιν. εἰ γὰρ μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, ἐνδέχεσθαι φαμεν καὶ μηδενὶ καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν· εἰκότως· εἰ γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης τὸ βαδίζειν, ἐνδεχομένως που πάντως ὑπάρχει. ἐνδεχέσθω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ κείσθω ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως ὑπάρχει, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ἐνδεχομένως ὑπάρχει· μέρος δὲ τοῦ Β τὸ Γ· ὑπόκειται γὰρ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ὑπάρχειν· τὸ Α ἄρα τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρξει μέρος ὄντι τοῦ Β. ὅροι δὲ διαλέγεσθαι, περιπατεῖν, ἄνθρωπος· διαλέγεσθαι περιπατοῦντι παντὶ ἐνδεχομένως, περιπατεῖν παντὶ ἀνθρώπῳ ὑπαρχόντως (ὑποκείσθωσαν γὰρ πάντες περιπατοῦντες), καὶ συνάγεται συμπέρασμα τὸ διαλέγεσθαι παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως. τὰ αὐτὰ καὶ τῆς μείζονος στερητικῆς λαμβανομένης τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς· εἰ γὰρ τὸ Α ἐνδεχομένως οὐδενὶ τῷ Β, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ἐνδεχομένως οὐχ ὑπάρχει· μέρος δὲ τοῦ Β τὸ Γ· ὑπόκειται γὰρ παντὶ τῷ Γ τὸ Β ὑπαρχόντως· οὐδενὶ ἄρα τῷ Γ τὸ Α ἐνδεχομένως ὑπάρχει. οἱ αὐτοὶ δὲ ὅροι κἀνταῦθα ἀρμόσουσιν. ὅτι μὲν οὖν πᾶσαι αἱ συμπλοκαὶ αἱ τὴν μὲν μείζονα ἔχουσαι ἐνδεχομένην τὴν δὲ ἐλάττονα ὑπάρχουσαν συλλογιστικαὶ οὔσαι τέλειοί εἰσι, φανερόν· οὐκ ἐδεήθησαν γὰρ οὔτε τῆς δι' ἀντιστροφῆς οὔτε τῆς δι' ἀδυνάτου δείξεως.

23,3 25

αἱ δὲ ἀντικειμένως ἔχουσαι ταύταις, λέγω δὴ αἱ τὴν μείζονα ὑπάρχουσαν τὴν δὲ ἐλάττονα ἐνδεχομένην, οὐ τῇ κατ' εὐθείαν δεῖξει δεικνύμεναι ἀλλ' ἢ τῇ δι' ἀντιστροφῆς ἢ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ ἀτελεῖς εἰσι πᾶσαι. Ἐπεὶ δὲ μέλλομεν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ προσχρῶμενοι δεικνύναι συλλογιστικὴν οὔσαν συζυγίαν τὴν ἐξ ὑπαρχούσης τῆς μείζονος καὶ ἐνδεχομένης τῆς ἐλάττονος, ἐν δὲ τῇ δεῖξει τῇ εἰς ἀδύνατον ἐπὶ τῶν προκειμένων οὐ μόνον τὸ ἀντικείμενον τοῦ, οὗ βουλόμεθα δεῖξαι συναγόμενον, ὑποτιθέμεθ' αὖτε καὶ λαμβάνομεν, ἀλλὰ

καὶ τὴν ἐνδεχομένην πρότασιν εἰς ὑπάρχουσαν μεταλαμβάνομεν, ὃ οὐκ ἔστιν ἀδύνατον (ὃ γὰρ ἐνδέχεται γενέσθαι, οὐκ ἀδύνατον ὑποθέσθαι εἶναι, ὡς ὁ ἀποδοδόμενος αὐτοῦ ὀρισμὸς δηλοῖ) ψευδὸς μέντοι, ἵνα οὖν τὸ συναγόμενον ἀδύνατον ἐκ τοῦ <λαβεῖν τὸ ἀντικείμενον, οὗ βουλόμεθα δεῖξαι ἐν τῇ ἐκκειμένη συζυγίᾳ, καὶ ἐκ τοῦ> μεταλαβεῖν τὸ ἐνδεχόμενον εἰς ὑπάρχον, ὃ ψευδὸς μὲν ἐστὶν οὐ μὴν ἀδύνατον, μὴ ἡγήται τις συνάγεσθαι παρὰ τὴν τοῦ ἐνδεχομένου εἰς τὸ ὑπάρχον μετάληψιν, ἀλλὰ παρὰ τὸ ὑποτιθέμενον ἀδύνατον, ὃ ἐστὶν ἀντικείμενον, ὃ βουλόμεθα δεῖξαι γινομένῳ συμπεράσματι, πρῶτον δείζομεν, ὅτι μὴ οἶόν τε δυνατῶ τι ἀδύνατον ἀκολουθεῖν, ἀλλ' ἀνάγκη ἀδύνατον εἶναι, ὃ τὸ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ἐπὶ πάσης ἀναγκαίας ἀκολουθίας. ἔστι δὲ ἀναγκαία ἀκολουθία οὐχ ἡ πρόσκαιρος ἀλλὰ ἐν ᾗ αἰεὶ τὸ εἰλημμένον ἔπεσθαι ἔστι διὰ τὸ <τὸ> εἰλημμένον [ὡς ἐπόμενον] ὡς ἡγούμενον εἶναι. οὐ γὰρ ἀληθὲς συνημμένον τὸ 'εἰ Ἀλέξανδρος ἔστιν, Ἀλέξανδρος διαλέγεται' ἢ 'εἰ Ἀλέξανδρος ἔστι, τοσῶνδε ἐτῶν ἐστὶ', καὶ εἰ ἦ, ὅτε λέγεται ἡ πρότασις, τοσούτων ἐτῶν. τοῦτου γὰρ δειχθέντος τὸ γινόμενον συμπέρασμα ἐκ τῶν κειμένων ἐπὶ τῇ ἐκτεθείσῃ συζυγίᾳ, <εἰ> ἀδύνατον εἶη, οὐ παρὰ τὴν ἐνδεχομένην εἰς ὑπάρχουσας μετελλήφθαι γίνεται (τοῦτο γὰρ ψευδὸς μὲν, οὐ μὴν ἀδύνατον) ἀλλὰ παρὰ τὸ τὸ ἀντικείμενον ληφθῆναι τοῦ συναγομένου ὃν ἀδύνατον. ἅμα δὲ διὰ τοῦ νῦν δεικνυμένου καὶ τὴν δεῖξιν τὴν διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ὅτι ἐστὶν ὑγιῆς, κατασκευάζειν δόξομεν. μὴ γὰρ ὄντος ὁμολογουμένου τοῦ τὸ ἀδύνατον ἀδυνάτῳ ἔπεσθαι οὐδ' ἂν ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή ἰσχὺν ἔχειν φαίνοιτο τῷ μὴ πάντως ἀναιρεθήσεσθαι τὴν ὑπόθεσιν ἀδυνάτου τινὸς συναχθέντος ὡς ἀδύνατον καὶ αὐτήν. Ὅτι δὲ δυνατόν δυνατῶ αἰεὶ ἀκολουθεῖ καὶ οὐχ οἶόν τε ἀδύνατον ἔπεσθαι δυνατῶ, δείκνυμεν οὕτως. ἔστω γὰρ οὕτως ἐχόντων, ὡς προειρήκαμεν, τὸ μὲν ἐφ' ᾧ τὸ Α δυνατὸν, τὸ δὲ ἐφ' ᾧ τὸ Β ἀδύνατον· εἰ οὖν τοῦ Α ὄντος ὑπόκειται ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι αὐτῷ τὸ Β, ἐπειδὴ τὸ μὲν Α ἐστὶ προηγούμενον τὸ δὲ Β ἐπόμενον, ἀνάγκη, εἰ τὸ Α δυνατόν εἶη, καὶ τὸ Β δυνατόν εἶναι. εἰ γὰρ τοῦτο ψευδὸς καὶ ἐγχωρεῖ τοῦ Α δυνατοῦ ὄντος τὸ Β ἀδύνατον εἶναι, ὑποκείσθω οὕτως. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ Α δυνατόν ἐστὶ, τὸ δὲ δυνατόν οἶον τέ ἐστὶ γενέσθαι, ἐκβαίνετω εἰς ἐνέργειαν τὸ Α· ἐκβὰν δὲ ἔστι δηλονότι.

23,3 26

εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α ἔστι, τὸ δὲ Β ἀκολουθεῖν τῷ Α ἐξ ἀνάγκης ὑπόκειται, ἔσται ἄρα καὶ τὸ Β. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀκολουθεῖν μὲν τῷ Α φασὶν οἱ ἀντιλέγοντες τὸ Β, ἀδύνατον δὲ εἶναι, τὸ δὲ ἀδύνατον εἶναι οὐκ ἔστι, τὸ Β ἄρα οὐκ ἔστιν. ἀλλὰ μὴν ὑπέκειτο καὶ εἶναι· ἐξ ἀνάγκης γὰρ ἡκολούθει τῷ Α· τὸ αὐτὸ ἄρα ἔστι καὶ οὐκ ἔστιν, ὅπερ ἀδύνατον. δέδεικται ἄρα διὰ τούτων, ὅτι πᾶσα ἀνάγκη τὸ τῷ δυνατῷ ἐπόμενον δυνατόν εἶναι. [περὶ αὐτοῦ ἄλλο.] ἐπεὶ δὲ μέλλομεν παραδιδόναι τὰς ἐκ τῆς μείζονος ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος ἐνδεχομένης συζυγίας, θεωρήματι τι προλάβωμεν συμβαλλόμενον ἡμῖν εἰς τὴν τούτων δεῖξιν. ἐπειδὴ γὰρ πᾶσαι διὰ τοῦ ἀδυνάτου δείκνυνται καὶ τῆς μεταλήψεως τῶν προτάσεων εἰς ἀλλήλας, τῆς τε ἐνδεχομένης εἰς τὴν ὑπάρχουσας καὶ ἀνάπαλιν τῆς ὑπαρχούσης εἰς τὴν ἐνδεχομένην, τοῦτο δέ, εἰ καὶ ψευδὸς ἐστὶν, οὐ μὴν ἀδύνατον ἀλλὰ δυνατόν (τό τε γὰρ ἐνδεχόμενον δυνατόν ἐκβῆναι καὶ γενέσθαι ὑπάρχον, καὶ τὸ ὑπάρχον διακοπέν, ἐπειδὴ καὶ τοιαύτην ἔχει τὴν φύσιν, δύναται πάλιν γενέσθαι ἐνδεχόμενον), ἐπειδὴ τοίνυν μεταλαμβάνοντες τὰς προτάσεις διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δείκνυμεν ταύτας τὰς συζυγίας, ἵνα μὴ τις εἴπῃ διὰ τὴν μετάληψιν τῶν προτάσεων ἡκολουθηκέναι τὸ ἀδύνατον, διὰ τοῦτο πρότερον προτιθέμεθα δεῖξαι, ὅτι οὐδέποτε δυνατόν δυνατῇ τινὶ ὑποθέσει τι ἀδύνατον ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ πάντως τὸ δυνατόν δυνατῶ ἔσται ἐπόμενον. εἴπερ οὖν τὴν μετάληψιν τῶν προτάσεων δυνατόν γενέσθαι καὶ οὐκ ἀδύνατον, δυνατῶ δὲ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, οὐδὲν ἄρα ἀκολουθήσει τῇ μεταλήψει αὐτῶν ἀδύνατον. δείκνυμεν δὲ αὐτὸ οὕτως· εἰ τοῦ Α ὄντος ἀνάγκη τὸ Β εἶναι, οὔσης δὲ ταύτης ἐξ ἀνάγκης τῆς ἀκολουθίας τοῦ ἔπεσθαι τῷ Α τὸ Β, ὑποκείσθω τὸ μὲν Α δυνατόν εἶναι τὸ δὲ Β ἀδύνατον. τὸ δὲ Α, ἐπεὶ δυνατόν ἐστὶ, κἂν γένοιτο, ὅτε δυνατόν ἐστὶ γενέσθαι· τὸ δὲ ἀδύνατον, ὅτε ἀδυνάτον ἐστὶ γενέσθαι, οὐκ ἂν

γένοιτο. εἰ δὴ ἅμα τὸ μὲν δυνατὸν τὸ δὲ ἀδύνατον, ὅτε τὸ Α ἔστί, τὸ Β, καθὸ μὲν ἐστὶν ἀδύνατον, οὐκ ἂν εἶη, καθὸ δὲ ἀνάγκη τοῦ Α ὄντος εἶναι αὐτό, εἶη ἄν. ἅμα τε οὖν ἂν εἶη καὶ οὐκ εἶη τὸ Β, ὅπερ ἀδύνατον. δυνατοῦ ἄρα ὄντος τοῦ ἡγουμένου δυνατὸν ἔσται καὶ τὸ ἐπόμενον ἐξ ἀνάγκης αὐτῷ· τοῦτο δὲ ἦν τὸ Β. Ἡμεῖς μὲν οὖν, ὅτι <μὴ> οἶόν τέ ἐστι δυνατῷ ἀδύνατον ἔπεσθαι, δείκνυμεν διὰ τὸ δεῖν μὲν ἐν τῷ ἀληθεῖ συνημμένῳ ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι τὸ λήγον τῷ ἡγουμένῳ· τὸ δὲ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ἐπόμενον αἰεὶ αὐτῷ ἔπεται· καὶ τὸ ἀδύνατον δὴ αἰεὶ ἀκολουθήσει τῷ ἡγουμένῳ αὐτοῦ, ὥστε, εἰ δυνατόν ἐστι γενέσθαι, καὶ γενομένῳ αὐτῷ ἀκολουθήσει· ἀκολουθοῦν δὲ αὐτῷ τότε καὶ ἔσται· ἔσται ἄρα τὸ ἀδύνατον γενέσθαι· τοῦτο δὲ ἀδύνατον. Χρύσιππος δὲ λέγων μηδὲν κωλύειν καὶ δυνατῷ ἀδύνατον ἔπεσθαι πρὸς μὲν τὴν ὑφ' ἡμῶν εἰρημένην δεῖξιν οὐδὲν λέγει, πειράται δὲ διὰ παραδειγμάτων τινῶν οὐχ ὑγιῶς συγκειμένων δεικνύναι τοῦτο μὴ οὕτως ἔχον· δυνατὸν γάρ φησι τὸ τῷ δυνατῷ ἐπόμενον ἀδύνατον εἶναι.

23,3 27

λέγει γὰρ οὕτω· εἰ τέθηκε Δίων, ἀκολουθεῖ τὸ 'τέθηκεν οὗτος'· τὸ μὲν οὖν τεθνάναι Δίωνα δυνατόν· τὸ δὲ τοῦτον τεθνάναι ἀδύνατον· ἔπεται δὲ πάντως τῷ Δίωνα τεθνάναι τὸ τεθνάναι τοῦτον· εἰ μὲν γὰρ ἀποθάνοι Δίων, πάντως καὶ οὗτος, ὁ δεικνύμενος δηλονότι, τέθηκεν· αὐτὸ δὲ τὸ τοῦτον τεθνάναι ἀδύνατον· τὸ γὰρ τοῦτο δεικτικὸν ὑπάρχον ὃν τι πρᾶγμα σημαίνει· τὸ δὲ τεθνάναι μὴ ὄν· τὸ δὲ ὃν ἀδύνατον μὴ εἶναι· τὸ ἄρα τεθνάναι τοῦτον ἀδύνατον· τοῦτο δὲ ἀκολουθεῖ τῷ Δίωνα τεθνάναι δυνατῷ ὄντι· ἀδύνατον ἄρα δυνατῷ τινὶ ἀκολουθεῖ. πάλιν εἰ ἔσται νύξ, αὕτη ἡμέρα οὐκ ἔστι· τὸ δὲ ταύτην ἡμέραν μὴ εἶναι ἀδύνατον· ἔπεται ἄρα τῷ εἶναι νύκτα δυνατῷ ὄντι τὸ μὴ εἶναι ταύτην ἡμέραν ἀδύνατον ὄν. ταῦτα μὲν οὖν οὗτος, ἔστι δὲ πρὸς ταῦτα φάναι, ὅτι τὸ κυρίως ἐπόμενον ἐπὶ πλέον ἐστὶ τοῦ ἡγουμένου. εἰ δὲ ἢ ἐπ' ἔλαττον, οὐχ ὑγιῶς ἔψεται τῷ ἡγουμένῳ· οἶον τῷ ἄνθρωπον εἶναι ἔπεται ἐξ ἀνάγκης τὸ ζῶν εἶναι· κυρίως ἄρα ἐπόμενον τὸ ζῶν, διότι καὶ ἐπὶ πλέον· πάντως γὰρ ἔπεται τῷ ἄνθρωπον εἶναι καὶ τῷ ἵππον εἶναι ἢ κύνα ὁμοίως. οὐκέτι μέντοι, εἰ λάβοιμεν προηγούμενον τὸ ζῶν, ἐπόμενον δὲ τὸν ἄνθρωπον ἢ τὸν ἵππον ἢ τὸν κύνα, οὐκέτι ὑγιῶς οὐδὲ κυρίως ἔσται τὸ ἐπόμενον· οὐ γὰρ πάντως τῷ ζῳῷ ἔπεται ἄνθρωπος ἢ ἵππος ἢ τι τῶν τοιούτων, διότι μερικώτερόν ἐστι καὶ ἐπ' ἔλαττον τὸ ἐπόμενον ἢ ἐπὶ πλέον τὸ ἡγούμενον τοῦ ἐπομένου. τὸ μὲν γὰρ τεθνάναι τὸν Δίωνα ἀληθές ἐστι καὶ ἐπὶ παρόντος Δίωνος καὶ ἐπὶ ἀπόντος, τὸ δὲ τεθνάναι τοῦτον ἐπὶ μόνου παρόντος. λέγει οὖν 'εἰ τέθηκεν οὗτος, τέθηκε Δίων, καὶ ἀδύνατον τῷ δυνατῷ ἔπεται'. οὐχ οὕτω δὲ ὥφειλεν ἢ ἀκολούθησις γίνεσθαι· καὶ γὰρ τῷ ἵππον εἶναι ἢ Σωκράτην ἔπεται τὸ ζῶν εἶναι. εἰ τοίνυν τοῦτο οὕτως καὶ δεῖ πάντως τὸ ἐπόμενον ἐπὶ πλεῖον εἶναι τοῦ ἡγουμένου, οὐκ ἄρα καλῶς ἔλαβεν ὁ λαβὼν τῷ Δίωνα τεθνάναι ἡγουμένῳ ἐπόμενον τὸ τοῦτον τεθνάναι· ἐπὶ πλεῖον γὰρ τὸ 'Δίων τέθηκε' τοῦ 'οὗτος τέθηκε'. τὸ μὲν γὰρ 'Δίων τέθηκεν' ἐπὶ πλείονος χρόνου λαμβάνεται, ἐπὶ τε τοῦ κατὰ τὸ ζῆν καὶ ἐπὶ τοῦ κατὰ τὸ τεθνάναι· τὸ δὲ 'οὗτος' ἐπὶ μόνου τοῦ τῆς ζωῆς χρόνου· ἐπὶ πλέον ἄρα τοῦ 'οὗτος' τὸ 'Δίων'. διὰ τοῦτο ἄρα δυνατῷ ἔδοξεν ἀδύνατον ἔπεσθαι, διὰ τὸ τὴν ἀκολούθησιν μὴ κυρίως ληφθῆναι, ὥς ἂν εἰ ἐλέγομεν ἐπὶ ἀνθρώπου 'εἰ ζῶν ἐστὶν οὗτος, καὶ ἄνθρωπός ἐστιν'. ὥσπερ οὖν εἰ τοῦ Δίωνος ὁμωνύμου ὄντος ἐλέγομεν ἀπλῶς οὕτως 'εἰ Δίων τέθηκεν', ὁ δὲ τεθνηκὼς τύχοι ὧν φέρει εἰπεῖν ὁ ἐκ Θετταλίας, εἶτα ἐπιφερόμενοι 'οὗτος ὁ Δίων τέθηκεν', οἶον ὁ ἐξ Ἀθηνῶν, ἐδείκνυμεν ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν τῷ ἡγουμένῳ τὸν μὴ τεθνηκότα Δίωνα ἀποθανεῖν, τοῦ παραλογισμοῦ δι' οὐδὲν ἕτερον γενομένου ἢ διὰ τὸν ἡγούμενον ὁμώνυμον λαβεῖν καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ πλεῖον τὸν δὲ ἐπόμενον μερικὸν οἶον ἐπὶ τοῦ Ἀθηναίου, οὕτως κἀνταῦθα λέγομεν, ὅτι δι' οὐδὲν ἕτερον γέγονεν ὁ παραλογισμὸς ἢ διὰ τὸν ἐπόμενον μερικώτερον λαβεῖν. καὶ ἄλλως δὲ οὐδέποτε ὁ ἡγούμενος ἀναιρεθεὶς ἀναιρεῖ τὸν ἐπόμενον, ἀλλὰ τούναντίον ὁ ἐπόμενος τὸν

ἡγούμενον ἀναιρεῖ· οἷον προηγείται ὁ ἄνθρωπος, ἔπεται τὸ ζῶον· ἀναιρεθεὶς ὁ ἄνθρωπος οὐ συναναιρεῖ τὸ ζῶον, τὸ δὲ ζῶον ἀναιρεθὲν συναναιρεῖ τὸν ἄνθρωπον.

23, 3 28

εἰ τοίνυν αὕτη ἡ φύσις τοῦ ἐπομένου ὥστε μὴ συναναιρεῖσθαι τῷ ἡγουμένῳ, κακῶς ἄρα ἔλαβε τὸν ἐπόμενον ὁ λαβὼν ἀναιρούμενον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου. ὅταν γὰρ εἴπωμεν ‘ὁ Δίῳ τέθνηκεν’, ἀναιρούμεν τὸ λέγειν ἐπὶ αὐτοῦ τὸ ‘οὗτος’, εἴ γε τὸ ‘οὗτος’ δεικτικὸν ὃν ἐπὶ ὑφεστώτων πραγμάτων λέγεται, ὁ δὲ τεθνηκὼς οὐχ ὑφέστηκε. κακῶς ἄρα λαμβάνομεν τὸ ἐπόμενον ἀναιρούμενον ὑπὸ τοῦ ἡγουμένου, μὴ πεφυκὸς συναναιρεῖσθαι τῷ ἡγουμένῳ· ἀλλὰ τοῦναντίον τὸν ἡγούμενον τὸ ἐπόμενον ἑαυτῷ συναναιρεῖ. τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὴν αὐτὴν πάλιν αἰτίαν, διότι βούλεται ὁ ἐπόμενος ἐπὶ πλεόν εἶναι τοῦ ἡγουμένου. εἰ δὲ δύναται καὶ ἐπίσης εἶναι, ὅτε καὶ ἰσοτίμως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλους ὅροι, ὥς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ γελαστικοῦ, οὐδὲν ἡμῖν τοῦτο πρὸς τὸ προκείμενον, πλὴν ὅτι ἀδύνατον τὸν ἡγούμενον ἐπὶ πλεόν εἶναι τοῦ ἐπομένου. πρὸς δὲ τούτοις κάκεῖνο λέγομεν, ὅτι, εἰ κατὰ τοὺς Στωϊκοὺς ὑμᾶς τὰ ὀνόματα τὸ ἰδίως ποῖον σημαίνουσιν, ἰδίως δὲ ποῖον φατε τὰ συμβεβηκότα τὰ χαρακτηρίζοντα οὐσίαν ἐκάστην, τὸ ἄρα Δίῳ ἀδύνατον φέρειν ἐπὶ τοῦ τεθνηκότος ἰδίως ποιοῦ μὴ ὄντος ἀλλ’ ἢ φθαρέντος ἢ ἐπὶ φθορὰν ὀδεύοντος· ἀδυνάτῳ δὲ ὄντι τούτῳ, λέγω δὲ τῷ λέγεσθαι ἐπὶ τοῦ τεθνηκότος, ὅτι Δίῳ, εἰ ἀδυνάτῳ ἀδυνάτον ἐστὶ τὸ ἀκολουθοῦν, οὐδὲν θαυμαστόν. εἰ δὲ λέγετε, ὅτι κατὰ ἀναφορὰν λέγομεν τὸ ‘Δίῳ’, οἷον ὁ ποτὲ Δίῳ, φήσομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι καὶ τὸ ‘οὗτος’ κατὰ ἀναφορὰν ληψόμεθα, ὁ ποτὲ οὗτος, καὶ οὕτως οὐκ ἔσται ἀδύνατον ἀλλὰ δυνατόν τὸ ἐπόμενον. καὶ γὰρ πολλὰ λέγομεν κατὰ ἀναφορὰν καὶ ἐπὶ τοῦ παρεληλυθότος καὶ ἐπὶ τοῦ μέλλοντος χρόνου, οἷον ὥς ὅταν εἴπωμεν ‘ὁ τάφος οὗτος Ἀχιλλέως ἐστὶ’ πολλάκις μὴδὲ τοῦ τυχόντος λειψάνου τῶν ὄστων Ἀχιλλέως ἐν τάφῳ ὄντος, ἀλλὰ δῆλον ὅτι τοῦ ποτὲ Ἀχιλλέως ὄντος· πάλιν οἰκίας οἰκοδομουμένης λέγομεν, ὅτι ὁ οἶκος οὗτος Πλάτωνός ἐστιν οἶκος, ἀλλὰ δῆλον ὅτι ὁ ἐσόμενος οἶκος. ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἐγχωρεῖ δυνατόν ὄντος τοῦ ἡγουμένου τὸ ἐπόμενον εἶναι ἀδύνατον, δῆλον. ἐγχωρεῖ δὲ δυνατόν ὄντος τοῦ ἐπομένου τὸ ἡγούμενον εἶναι ἀδύνατον, ὥς εἴ τις λέγων ἑαυτὸν ὄνον εἶναι ἐπιφέρει, <ὅτι> καὶ ζῶον εἴη. ἐν τούτοις γὰρ τὸ μὲν ἐπόμενον δυνατόν, τὸ δὲ ἡγούμενον ἀδύνατον· ἀδύνατον γὰρ τὸν ἄνθρωπον ὄνον εἶναι· ἔπεται δὲ τῷ ὄνον εἶναι τὸ ζῶον εἶναι, καὶ δυνατόν τὸν ἄνθρωπον ζῶον εἶναι· ὥστε ἀδυνάτῳ δυνατόν ἔπεται. οὕτως καὶ ἡμεῖς ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ δείξομεν ψευδέσι προτάσεσιν, αἵτινες προηγούνται τοῦ συμπεράσματος, ἀληθὲς συμπέρασμα ἀκολουθοῦν, ὥς εἴ τις λέγοι ‘ὁ ἄνθρωπος κύων, ὁ κύων [τὸ] ζῶον, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ζῶον’. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον. Ἐπεὶ δὲ εἴπομεν καὶ ἐδείξαμεν ἐν ταῖς ἀκολουθίαις, ὅτι δυνατόν ὄντος τοῦ ἡγουμένου δυνατόν ἐστὶ καὶ τὸ ἐπόμενον, προσθετέον τούτοις, ὅτι, κἂν ὑπάρχον ἢ τὸ ἡγούμενον, ὑπάρχον ἔσται καὶ τὸ ἐπόμενον, κἂν ἀληθές, τουτέστιν ἀναγκαῖον, ἀναγκαῖον ὁμοίως. οὐ γὰρ ἐπὶ μόνου τοῦ τουτέστι τοῦ ἐν γενέσει, ὃ ἐστὶ τὸ μήπω μὲν ὃν ἐνδεχόμενον δὲ γενέσθαι, εἴρηται τὰ εἰρημένα ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τούτων.

23, 3 29

καὶ γὰρ εἰ τὸ δυνατόν ὥς ὑπάρχον λαμβάνοιτο ἐπὶ τοῦ ἡγουμένου, ἐπεὶ καὶ κατὰ τούτου λέγεται τὸ δυνατόν, οὐκ ἔσται ἐπόμενον αὐτῷ τὸ ἀδύνατον ὑπάρχειν ἀλλὰ τὸ δυνατόν ὑπάρχειν. ἀλλὰ καὶ εἰ κατὰ τὸ ἀληθεύεσθαι λαμβάνηται τὸ ἡγούμενον δυνατόν, δεῖ καὶ τὸ ἐπόμενον ἀληθές εἶναι· ἀληθεῖ γὰρ ἀληθές ἔπεται. λέγω δὲ τῷ ἐν τῷ ἀληθεύεσθαι δυνατῷ τὸ ἀναγκαῖον, ἐπεὶ τὸ ἀναγκαῖον ὁ λέγων εἶναι ἀεὶ ἀληθεύει. καὶ τῷ οὕτως δὲ δυνατῷ τὸ ἐπόμενον ἔσεται ἀναγκαῖον καὶ ἀεὶ ἀληθές καὶ ὁμοίως τῷ ἡγουμένῳ δυνατόν. τὸ δὲ ἀδύνατον δύναται μὲν καὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἀκολουθίας λέγεσθαι· εἰ γὰρ ἀδύνατον τὸ ἐπόμενον, ἀδύνατον καὶ τὸ ἡγούμενον, καθ’ ὃν ἂν τρόπον τὸ ἀδύνατον ληφθῇ, ὡσαύτως γινομένου καὶ τοῦ ἡγουμένου ἀδυνάτου· εἴτε γὰρ γενέσθαι ἀδύνατον εἴη τὸ ἐπόμενον, τοιοῦτον καὶ τὸ ἡγούμενον, εἴτε ὑπάρχειν ἀδύνατον τὸ ἐπόμενον, ἀδύνατον ὑπάρχειν καὶ τὸ ἡγούμενον, εἴτε

ἀδύνατον ἀληθεύεσθαι ποτε τὸ ἐπόμενον, ὁμοίως καὶ τὸ ἡγούμενον. ἔμπαλιν γάρ, ὡς εἶπον, ἡ ἀκολουθία ἔχει· τὸ μὲν γὰρ δυνατόν ἀπὸ τοῦ ἡγουμένου τὴν ἀκολουθίαν ἔχει κατὰ πάντα τὰ τοῦ δυνατοῦ σημαινόμενα, τὸ δὲ ἀδύνατον ἀπὸ τοῦ ἐπομένου. ἀδυνάτου μὲν γὰρ ὄντος τοῦ ἡγουμένου οὐ κεκώλυται τὸ ἐπόμενον δυνατόν εἶναι, ὡς ἐν τῷ ‘ <εἰ> ἵπποκένταυρος εἶ, ζῶν εἶ· εἰ δὲ ἀδύνατον τὸ ἐπόμενον, δεῖ καὶ τὸ ἡγούμενον ἀδύνατον εἶναι, καθ’ ὃ ἂν σημαινόμενον τὸ ἀδύνατον ληφθῇ. λέγεται γὰρ τὸ ἀδύνατον καὶ ἐπὶ τοῦ ψεύδους· διὸ καὶ εἰ ψεῦδος τὸ ἐπόμενον, ψεῦδος καὶ τὸ ἡγούμενον. οὐ μὴν, εἰ τὸ ἡγούμενον ψεῦδος, καὶ τὸ ἐπόμενον· ὡς γὰρ δυνατόν τὸ ἀληθές, οὕτως καὶ τὸ ψεῦδος. παράδειγμα τοῦ μὲν ἐν γενέσει δυνατοῦ τὸ ‘εἰ τέθνηκεν ὁ Δίων, τέθνηκεν ἄνθρωπος’, ἐπὶ ζῶντος ἔτι Δίωνος εἰ λέγοιτο, τοῦ δὲ κατὰ τὸ ὑπάρχειν ‘εἰ ἡμέρα ἐστί, φῶς ἐστίν’, εἰ λέγοιτο οὔσης ἡμέρας (ὁμοίως γὰρ τῷ ἡγουμένῳ καὶ τὸ ἐπόμενον ὑπάρχον), τοῦ δὲ ἀναγκαίου ‘εἰ θεὸς ἐστί, κόσμος ἐστί’. καὶ ὅσα ὡς δὲ ἄλλως λέγεται τὸ δυνατόν, οἷον τὸ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, τὸ ἐπίσης, τὸ ἐπ’ ἔλαττον· ἐν ἅπασιν γὰρ ὁμοίως ἔξει. δυνατόν δὲ φημι τὸ κυρίως, ὃ μήπω μὲν ἐξέβη, δύναται δὲ ἐκβῆναι. Ἐπεὶ δ’ ἐδιδάξαμεν πᾶσαν ἀκολουθίαν ἀναγκαίαν οὕτως ἔχουσιν ὡς τῷ τρόπῳ τῆς κατὰ τὸ δυνατόν ὑπάρξεως τῷ ἡγουμένῳ ἀκολουθεῖν καὶ τὴν τοῦ ἐπομένου αὐτοῦ ὑπαρξιν ὁμοίαν, μετενεγκτέον τὸ καθόλου δεδειγμένον ἐπὶ τὴν συλλογιστικὴν ἀκολουθίαν, οὗ χάριν καὶ τὴν δεῖξιν ἐποιήσαμεθα. δεῖ οὖν μὴ μόνον ἐπὶ τῶν ἀπλῶν ἀκολουθήσεων εἰρημένον λαμβάνειν τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν κατὰ συλλογισμὸν γινομένων· καὶ γὰρ ἐν τούτοις ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα ταῖς προτάσεσιν· εἰ γὰρ αἱ προτάσεις, καὶ τὸ συμπέρασμα, ὥστε καὶ δυνατῶν οὐσῶν καὶ τὸ συμπέρασμα δυνατόν ἔσται, καθ’ ὃ ἂν σημαινόμενον τοῦ δυνατοῦ αἱ προτάσεις λαμβάνονται. ἂν γὰρ ἀντὶ μὲν τῶν προτάσεων ληφθῇ τὸ Α ἀντὶ δὲ τοῦ συμπεράσματος τὸ Β, εἴη ἂν ἡ προειρημένη δεῖξις ἀρμόζουσα καὶ ταῖς τοιαύταις ἀκολουθίαις.

23,3 30

οὐ γὰρ ὡς ἐπὶ μιᾶς προτάσεως ἐλάβομεν τὴν δεῖξιν ταύτην ἀλλ’ ὡς ἐπὶ συλλογισμοῦ· λαμβάνομεν γὰρ τὸ Α ἀνάλογον ταῖς προτάσεσιν, τὸ δὲ Β τῷ συμπεράσματι. ἀνάγκη οὖν, ὡς εἶπον, δυνατῶν οὐσῶν τῶν προτάσεων δυνατόν εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα, καὶ ἀδύνατον συμπέρασμα δυναταῖς προτάσεσιν ἀκολουθεῖ οὐδέποτε. οὐ γὰρ ἔστιν ἐνός τινος ἡγουμένου συμπέρασμα ἀκολουθῆσαι, τουτέστι μιᾶς προτάσεως οὔσης οὐχ ἔπεται τι συμπέρασμα, ἀλλὰ δεῖ τοῦλάχιστον δύο εἶναι τὰς προτάσεις, ὡς πολλάκις εἴρηται. οἷον ὅταν αἱ προτάσεις οὕτω συμπλακῶσιν, ὥσπερ εἶπομεν, κατὰ συλλογιστικὴν μέθοδον ἀνάγκη καὶ τὸ συμπέρασμα ἔπεται· οὕτως δὲ ἔπεται, ὡς ἂν ἔχωσιν αἱ προτάσεις· δυνατῶν γὰρ οὐσῶν πᾶσα ἀνάγκη δυνατόν εἶναι καὶ τὸ συμπέρασμα, καὶ εἰ ἀναγκαῖον, πάντως ἀναγκαῖον. οἷον τὸ Β κατὰ τοῦ Δ, τὸ Δ κατὰ τοῦ Ζ· καὶ τὸ Β ἄρα κατὰ τοῦ Ζ. τούτου δὲ δειχθέντος, ὅτι πάντως ἡγουμένου δυνατοῦ ὄντος πᾶσα ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπόμενον δυνατόν εἶναι, ἐὰν ὡς ἐν ὑποθέσει προηγούμενόν τι λάβωμεν, ὅπερ ψεῦδος ἐστὶ διὰ τὸ αὐτὸ τοῦτο καθ’ ὑπόθεσιν εἰληφθαι καὶ μήπω εἰς ἐνέργειαν ἐκβεβηκέναι, ἀδύνατον δὲ οὐκ ἔστι διὰ τὸ δύνασθαι εἰς ἐνέργειαν ἐκβῆναι, δηλονότι καὶ τὸ ἐπόμενον τούτῳ ψεῦδος μὲν ἔσται, ἀδύνατον δὲ οὐκ ἔσται. οἷον εἰ καθημένου Σωκράτους εἴποιμι, ὅτι, <εἰ> βαδίζει Σωκράτης, ἐξ ἀνάγκης καὶ κινεῖται, λαμβάνω προηγούμενον μὲν τὸ Σωκράτην βαδίζειν, ὅπερ ψεῦδος μὲν ἐστίν (ὑπόκειται γὰρ καθήμενος), οὐ μέντοι ἀδύνατον· οὐκοῦν καὶ τὸ ἐπόμενον τούτῳ τὸ κινεῖσθαι αὐτὸν ψεῦδος μὲν, οὐ μὴν καὶ ἀδύνατον. καὶ πάλιν τὸ λέγειν μὴ οὔσης ἡμέρας ‘εἰ ἡμέρα ἐστίν, ὃ ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστίν’ ὁμοίως, καὶ τὸ ἐπόμενον καὶ τὸ ἡγούμενον ψεῦδος μὲν, οὐκ ἀδύνατον δέ. εἰ γὰρ πάντως ἔπεται μὲν τῷ Α τὸ Β, τὸ δὲ Α ἐστὶ δυνατόν, ἀνάγκη πᾶσα καὶ τὸ Β εἶναι δυνατόν· εἰ γὰρ ἀδύνατον εἴη τὸ Β, ἔπεται δὲ τῷ Α, τὸ αὐτὸ καὶ δυνατόν καὶ ἀδύνατον ἔσται· εἰ μὲν γὰρ ἔπεται τῷ Α ἐξ ἀνάγκης, δυνατόν ἔσται· ἐστὶ δὲ καὶ ἀδύνατον, ὡς ἡ ὑπόθεσις τῶν οὕτω βουλομένων· τὸ αὐτὸ ἄρα δυνατόν καὶ ἀδύνατον ἔσται καὶ ὄν καὶ μὴ ὄν, ὅπερ ἄτοπον· ψεῦδος ἄρα τὸ ὑποτίθεσθαι δυνατόν ἀδύνατον ἀκολουθεῖν.

οὐκοῦν ἀληθές τὸ τῷ ἀδυνάτῳ πάντως ἀδύνατον ἀκολουθεῖν, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. Διωρισμένων δὲ τούτων ἐντεῦθεν λοιπὸν τὰς προτάσεις παραδώσομεν τὰς ἐκ τῆς μείζονος ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος ἐνδεχομένης, αἵτινες ἐνδεχόμενον συνάγουσι συμπέρασμα. παραδοτέον δὲ πρῶτον τὴν ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν, καὶ δεικτέον οὕτως τὸ Α ὑπαρχέτω παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἐνδεχέσθω παντὶ τῷ Γ· λέγω οὖν, ὅτι συνάγεται τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι. εἰ γάρ τις φαίη ψεῦδος εἶναι τὸ συμπέρασμα, δηλονότι τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον ἀληθές ἔσται τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται παντί’. ὑποκείσθω οὖν τὸ Α τῷ Γ μὴ ἐνδέχεσθαι παντί. ἐπεὶ δὲ τοῖνυν τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται παντί’ ἰσοδυναμεῖ τῷ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’ (ὃ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται παντί, τοῦτο ἀνάγκη μὴ παντί· εἰ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται παντὶ ζῶν δίποδι εἶναι, ἀνάγκη μὴ πᾶν ζῶον δίπουν εἶναι), εἰ τοῖνυν ἰσοδυναμεῖ, ὑποκείσθω τὸ Α τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ παντὶ ὑπάρχειν.

23, 3 31

πάλιν ἐπεὶ δὲ τὸ Β ὑπόκειται παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι, ὑποκείσθω τὸ ἐνδεχόμενον ἐκβεβηκὸς καὶ γινόμενον ὑπάρχον· τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ψεῦδος, ἀλλ’ οὖν οὐκ ἀδύνατον. εἰ τοῖνυν τὸ μὲν Α ἀνάγκη μὴ παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα ἐξ ἀναγκαίας τε καὶ ὑπαρχούσης προτάσεως· ἐδείχθη δέ, ὅτι ἐν τρίτῳ σχήματι, ὅταν ἡ μείζων ἀναγκαία ᾖ μερική ἀποφατική ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατική ὑπάρχουσα, μερικὸν καταφατικὸν ὑπάρχον συνάγεται συμπέρασμα· τὸ ἄρα Α οὐ παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως· ὑπέκειτο δὲ καὶ παντὶ ὑπαρχόντως· τὸ αὐτὸ ἄρα τῷ αὐτῷ καὶ παντὶ καὶ οὐ παντὶ ὑπαρχόντως, ὅπερ ἀδύνατον. πόθεν οὖν τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε; λέγω, ὅτι παρὰ τὸ ὑποθέσθαι ἡμᾶς τὸ Α τῷ Γ μὴ ἐνδέχεσθαι. εἰ τοῖνυν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ ἀδύνατόν τι ἠκολούθησε, ψεῦδος ἄρα τὸ λέγειν πάντως, ὅτι τὸ οὐκ ἐνδεχόμενον παντὶ συνάγεται· εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθές τὸ ἀντικείμενον τὸ ‘ἐνδέχεται παντί’. ἀπορήσειε δ’ ἂν τις πρὸς ταύτην ἡμῶν τὴν δεῖξιν, ὅτι οὐδὲν ἴσως ἀδύνατον συμβαίνει, ἐὰν ὑποθώμεθα συνάγεσθαι τὸ Α τῷ Γ μὴ ἐνδέχεσθαι παντί. τί γὰρ συνήγето; ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐ παντὶ ὑπάρχει. ὑπῆρχε δὲ καὶ παντί· τοῦτο δὲ ψεῦδος μὲν ἐστὶ τὸ <τὸ> αὐτὸ καὶ παντὶ καὶ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, οὐ μέντοι καὶ ἀδύνατον. εἰ γὰρ τὸ ὑπάρχον τοιοῦτόν ἐστιν ὡς ποτὲ δύνασθαι καὶ μὴ ὑπάρχειν, δυνατόν ἄρα τὸ παντὶ ὑπάρχον ποτὲ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ὥσπερ οὖν καὶ ἡμεῖς, φασίν, μετελάβετε τὴν ἐνδεχομένην εἰς ὑπάρχουσαν, ὅπερ ψεῦδος ἐστίν, οὐ μέντοι ἀδύνατον, τί ἄτοπον, εἰ ἐκ προτάσεως ψευδοῦς μὲν οὐκ ἀδυνάτου δὲ ψευδὲς συναχθεῖν συμπέρασμα καὶ οὐκ ἀδύνατον; τί οὖν πρὸς ταῦτα ἡμεῖς λέγομεν; ὅτι ἡ μετάληψις τῆς ἐνδεχομένης εἰς τὴν ὑπάρχουσαν οὐκ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ χρόνου οὐδὲ μενούσης τῆς ἐνδεχομένης ἐνδεχομένη γέγονε καὶ ὑπάρχουσα (τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ψεῦδος ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον τὴν αὐτὴν ἐνδεχομένην τε ἅμα εἶναι καὶ ὑπάρχουσαν), ἀλλὰ μετελήφθη ἢ πρότασις ἀπὸ μέλλοντος χρόνου εἰς ἐνεστώτα, εἴπερ ἢ μὲν ἐνδεχομένη τὸν μέλλοντα δηλοῖ ἢ δὲ ὑπάρχουσα τὸν ἐνεστώτα. τὸ τοῖνυν μεταλαβεῖν τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν ὑπάρχουσαν, εἰ καὶ ψεῦδος ἐστὶ, διότι ἀντὶ μέλλοντος χρόνου ἐνεστώτα λαμβάνομεν, οὐ μέντοι τοῦτο ἀδύνατον γενέσθαι τὸ τὴν ἐνδεχομένην ποτὲ ὑπάρχουσαν γενέσθαι. ἐπὶ δὲ τῆς Α Β προτάσεως μενούσης αὐτῆς καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης καὶ μὴ μεταληφθείσης εἰς ἑτέραν συνήχθη ἐκ τοῦ ὑποθέσθαι ἡμᾶς τὸ ‘ἀνάγκη μὴ παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν’, ὅτι τὸ Α τῷ Β οὐ παντὶ ὑπάρχει· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀδύνατον τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ καὶ παντὶ ὑπάρχειν καὶ μὴ παντί· ὥστε οὐ μόνον ψεῦδος τὸ τοιοῦτον ἀλλὰ καὶ ἀδύνατον. ἴδωμεν οὖν, πόθεν τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε. δύο ὑποθέσεων κειμένων, μιᾶς μὲν τῆς λεγούσης ‘τὸ Α τῷ Γ ἀνάγκη οὐ παντί’ καὶ ἑτέρας τῆς μεταλαμβανούσης τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἐνδεχομένην οὔσαν εἰς ὑπάρχουσαν, πᾶσα ἀνάγκη διὰ τὴν ἑτέραν τούτων ἀκολουθεῖν τὸ συμπέρασμα.

23, 3 32

ὅτι μὲν οὖν οὐ διὰ τὴν μετάληψιν τῆς ἐνδεχομένης εἰς τὴν ὑπάρχουσαν τοῦτο ἠκολούθησε τὸ ἀδύνατον, δηλόν. εἰ γὰρ δυνατόν ἐστὶ τὸ μεταλαβεῖν τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν ὑπάρχουσαν [οὐκ ἠκολούθησε τὸ ἀδύνατον, δηλόν. εἰ γὰρ δυνατόν ἐστὶ τὸ μεταλαβεῖν τὴν ἐνδεχομένην εἰς

τὴν ὑπάρχουσιν] καὶ οὐκ ἀδύνατον, ἐδείχθη δὲ μικρῶ πρότερον, ὅτι οὐδέποτε δυνατῶ ὑποτεθέντι ἀδύνατόν τι ἀκολουθεῖ (διὰ τοῦτο γὰρ καὶ προείληπται τὸ περὶ τούτου θεώρημα), δηλὸν ἄρα, ὅτι οὐ διὰ ταύτην τὴν ὑπόθεσιν τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησεν. οὐκοῦν λείπεται διὰ τὴν ἑτέραν τὸ Α τῷ Γ οὐκ ἐνδέχεσθαι παντὶ λέγουσαν. εἰ τοίνυν ψευδὴς ἡλέγχθη αὕτη ἡ ὑπόθεσις, δηλονότι τὸ ἀντικείμενον τούτῳ συνάγεται τὸ ἐνδέχεται παντί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ἰστέον μέντοι καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται παντὶ τὸ Α τῷ Γ', ὅπερ ἐξ ὑποθέσεως ἐλάβομεν ὡς συναγόμενον, εἰς τὴν 'ἀνάγκη οὐ τινί' μετελάβομεν ὡς ἰσοδυναμοῦσαν, εἰ καὶ μὴ αὐτόθεν τοῦτο ποιοῦντες φαινόμεθα. ἐκ γὰρ τοῦ συμπεράσματος δηλὸν ἡμῶν τὸ βούλημα πεποιήκαμεν· τί γὰρ ἐλέγομεν συμπεραίνοντες; "τὸ δὴ Α οὐ παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται", τουτέστιν 'οὐ παντὶ ὑπάρχει· τὸ γὰρ ἐνδέχεσθαι ἀντὶ τοῦ ὑπάρχειν εἶπον. καὶ ὅτι τοῦτο συνήγον τὸ ἄτοπον, δηλὸν ἅφ' ὧν ἐπήγαγον "ἀλλ' ὑπέκειτο παντὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν" (καὶ μὴν οὐχ ὑπέκειτο 'τὸ Α τῷ Β παντὶ ἐνδέχεται') τὸ ἐνδέχεσθαι ἀντὶ τοῦ ὑπάρχειν εἰπών. ὅπερ οὖν ἔλεγον, δηλὸς εἰμι μεταλαμβάνων τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' εἰς τὴν 'ἀνάγκη οὐ τινί'· ἐπεὶ εἰ μὴ μετελάβανον, πόθεν δηλὸν, ὅτι ἐν τῷ σχήματι ἐκ τῆς μείζονος μερικῆς ἐνδεχομένης τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης ὑπάρχον τι συνάγεσθαι ἤμελλεν; οὐδὲν γὰρ οὐδέπω περὶ μίξεως ἐνδεχομένου καὶ ὑπάρχοντος εἶπον· περὶ μέντοι μίξεως ἀναγκαίου καὶ ὑπάρχοντος εἴρηκα. διόπερ εἰς τὸ ὁμολογούμενον μετέλαβον τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' πρότασιν. Ἐγχωρεῖ δὲ καὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δεῖξαι τὸ ἀδύνατον ἀκολουθοῦν τῇ λεγούσῃ ὑποθέσει τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ συνάγειν τὴν προκειμένην πρότασιν. δείκνυται δὲ τοῦτο, εἰ μεταλάβω ἑκατέραν τῶν προτάσεων εἰς τὴν ἑτέραν, λέγω δὲ τὴν μὲν μείζονα ὑπάρχουσιν οὖσαν εἰς τὴν ἐνδεχομένην καὶ τὴν ἐλάττονα ἐνδεχομένην οὖσαν εἰς τὴν ὑπάρχουσιν. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως ὑπάρχει, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, συνάγεται συμπέρασμα, ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως· πρὸ μικροῦ γὰρ τοῦτο δέδεικται· ἀλλὰ μὴν ὑπέκειτο μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ ὑπάρχειν τῷ Γ τὸ Α, ὡς ἡ ὑπόθεσις· τὸ αὐτὸ ἄρα τῷ αὐτῷ καὶ ἐνδέχεται παντὶ καὶ οὐκ ἐνδέχεται παντί, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησεν οὐ διὰ τὴν τῶν προτάσεων μετάληψιν (αὗται γὰρ ψευδεῖς μὲν ἦσαν, οὐ μέντοι ἀδύνατοι, καὶ οὐδὲν δυνατῶ ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ὡς δέδεικται), ἀλλὰ δηλονότι διὰ τὸ ὑποθέσθαι μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν. ἦν μὲν οὖν δυνατὸν καὶ μεταλαβόντας τὰς πρώτας προτάσεις αὐτόθεν τὸ 'ἐνδέχεται παντί' δεῖξαι συναγούσας· τοῦτο γὰρ συνήγον καὶ μὴ δεηθεῖσαι τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς. ὁμως ἐκ περιουσίας ποιοῦντες ὑπεθέμεθα καὶ τὸ ἀντικείμενον καὶ ἐδείξαμεν τοῦτο ἀδύνατον.

23,3 33

ἰστέον δέ, ὅτι οὐκ ἔστιν αὕτη κυρίως ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγή· ἡ γὰρ ἀπαγωγή ὑποθεμένη τὸ ἀντικείμενον τῷ συμπεράσματι τῷ ἐξ ἀρχῆς καὶ τοῦτο πρότασιν ποιησαμένη καὶ προσθεῖσα αὐτῇ τῶν ἀληθῶν τινα ἐξ ἀρχῆς κειμένων προτάσεων οὕτω δείκνυσι τὸ ἐπόμενον ἀδύνατον, ὡς πολλάκις διὰ τῶν προλαβόντων ἐδείξαμεν. ἐνταῦθα δὲ τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' οὐκ ἐποιήσαμεν μέρος τοῦ συλλογισμοῦ, ἀλλὰ τὰς κειμένας προτάσεις ἀντιστρέψαντες καὶ μεταλαβόντες εἰς ἀλλήλας καὶ δείξαντες συναγόμενον τὸ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν ἐπηγάγομεν, ὅτι, εἰ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν δῶμεν τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν συνάγεσθαι, εἰς ἀντίφασιν περιπεσοῦμεθα, ὅπερ ἀδύνατον. ἰστέον, ὅτι, κὰν μίαν τῶν προτάσεων μόνην ἀντιστρέψομεν πρὸς τὴν ἑτέραν, ὡσαύτως τὸ αὐτὸ δείξομεν ἀδύνατον γινόμενον· εἴτε γὰρ τὴν μείζονα ἐνδεχομένην ποιήσομεν, γίνεται ὁ συλλογισμὸς ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων καταφατικὸν ἐνδεχόμενον καθόλου συνάγων συμπέρασμα, καὶ πάλιν ἡ ἀντίφασις ἀκολουθήσει, εἴτε τὴν ἐλάττονα εἰς ὑπάρχουσιν μεταλάβωμεν, γίνεται ὁ συλλογισμὸς ἐκ δύο ὑπαρχουσῶν καθόλου καταφατικῶν ὑπάρχον καθόλου συνάγων, καὶ ὁμοίως πάλιν τὸ ἄτοπον ἀκολουθήσει· τὸ αὐτὸ γὰρ τῷ αὐτῷ ἢ ὑπάρχει παντὶ ἢ οὐκ ἐνδέχεται παντί, ὅπερ ἀδύνατον. Δεῖ δὲ ἐν τῇ προκειμένη μίξει τὸ παντὶ ὑπάρχειν τὸν πρῶτον ἄκρον τῷ

μέσω προσλαμβάνειν μὴ προσκρῶμενον ὠρισμένῳ ὑπάρχοντι. τὸ δὲ λεγόμενον τοιοῦτον ἂν εἴη· αὐταὶ τῶν ὑπαρχουσῶν προτάσεων καθόλου κατὰ χρόνον ὀρίζονται, ὅσαι μὴ ἀεὶ δύνανται λαμβάνεσθαι ὑπάρχουσαι καθόλου ἀλλὰ πρὸς καιρόν, ὡς ἡ τὸ ζῶον παντὶ κινουμένῳ ὑπάρχειν τιθεῖσα ἢ τὸν ἄνθρωπον παντὶ κινουμένῳ. τὸ δὲ αἷτιον, ὅτι ἐπὶ πλεον ὁ μέσος ἐν ταῖς τοιαύταις ὑπαρχούσαις ὦν δύναται καὶ ἄλλοις ὑπάρχειν, οἷς ὁ κατηγορούμενος αὐτοῦ καθόλου οὐ δύναται ὑπάρχειν· οὕτω γὰρ ἔχων πρὸς χρόνον ὀρίζει τὴν ὑπάρχουσαν. ὅταν γάρ, ὧ ἐνδέχεται ὑπάρχειν αὐτόν, τὸν μέσον δηλαδή, ἄλλω δηλονότι ὄντι καὶ μὴ ὑπὸ τὸν μείζονα τε καὶ κατηγορούμενον αὐτοῦ, ληφθῇ ὑπάρχειν, οὐκέτι δύναται ἡ καθόλου ὑπάρχουσα ἀληθῆς εἶναι, ἥτις ἐστὶν ἡ μείζων πρότασις. ἂν γὰρ τὸ ζῶον ὑποθώμεθα παντὶ κινουμένῳ, τῷ τὸ κινούμενον δύνασθαι καὶ μὴ ζῶοις ὑπάρχειν, ὅταν ὑπάρχει κάκείνων τινί, οὐκ ἔσται τότε ἔτι ἀληθῆς ἡ ὑπάρχουσα καθόλου ἡ τὸ ζῶον παντὶ κινουμένῳ ὑπάρχειν λέγουσα. ἔστ' ἂν γὰρ μηδενὶ ἄλλω ὑπάρχει τὸ κινεῖσθαι, δυνατὸν ἔσται τὸ ζῶον παντὶ κινουμένῳ ὑπάρχειν ὑποτίθεσθαι. ἀλλὰ μὴν ἐν ἧ συμπλοκῇ τοιαύτη πρότασις ἡ μείζων ἐστίν, ἀδύνατον ἐκείνην τὴν συμπλοκὴν εἶναι συλλογιστικὴν, ἐπειδὴ περ δεῖ τὴν ἐλάττωσαν, εἰ μέλλει συλλογιστικὴ εἶναι, καταφατικὴν εἶναι ἢ ὑπάρχουσαν ἢ ἀναγκαίαν ἢ ἐνδεχομένην· εἰ δὲ ἐνδεχομένη εἴη καὶ μεταληφθεῖν εἰς ὑπάρχουσαν, οὐχ οἷόν τε τὴν μείζονα καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν εἶναι ἀλλ' ἐπὶ μέρους γίνεσθαι. ὥστ' οὐ χρήσιμος πρὸς συλλογισμόν ἡ τοιαύτη καθόλου ὑπάρχουσα, ἥς ἡ μετ' αὐτὴν ἐνδεχομένη λαμβανομένη ὀρίζει τὸ ἀληθές· ἕως γὰρ ἐκείνη ἐνδεχομένη ἦ, μέχρι τότε αὕτη ἀληθῆς· γινομένης δὲ ἐκείνης ὑπαρχούσης οὐκέτι αὕτη ἀληθῆς.

23,3 34

ὅταν γὰρ τὸ κινεῖσθαι ἐνδεχομένως ὑπάρχον λίθῳ ὑπαρχόντως ὑπάρξῃ, τότε οὐκέτι τὸ ζῶον παντὶ κινουμένῳ ὑπάρχειν δύναται λαμβάνεσθαι, ἀλλὰ γίνεται ἡ ἀπόφασις ἀληθῆς τότε ἡ 'τὸ ζῶον οὐ παντὶ κινουμένῳ', ἥτις ἐστὶν ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴ. διὸ οὔτε ὑπάρχειν δύναται ληφθῆναι τὸ ζῶον τῷ λίθῳ οὔτε ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ αὐτῷ οὐδενὶ ὑπάρχει. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐπὶ μέρους οὔσης τῆς μείζονος προτάσεως ἐν πρώτῳ σχήματι συλλογισμόν γίνεσθαι. δεῖ οὖν τὴν ὑπάρχουσαν τοιαύτην λαμβάνεσθαι, ἥς οὐχ ὥριστα τὸ ἀληθές ὑπὸ τῆς προστιθεμένης αὐτῇ ἐνδεχομένης, ἀλλὰ τοιαύτην εἶναι ὡς μένειν καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν καὶ τῆς ἐνδεχομένης καθόλου μεταλαμβανομένης εἰς τὴν ὑπάρχουσαν. οὐδὲν γὰρ διαφέρει ἢ προσθεῖναι τινα ὅρισμόν τῇ ὑπαρχούσῃ ὡς κατὰ χρόνον ὀρίζειν αὐτὴν ἢ ἐνδεχομένην τοιαύτην αὐτῇ συντάξαι, ἥτις ἀναιρεῖ αὐτὴν εἰς τὸ ὑπάρχειν μεταβάλλουσα. οὐ γὰρ τὴν ἀεὶ ὑπάρχουσαν λέγω (αὕτη γὰρ ἀναγκαία ἦδη), ἀλλὰ τὴν μένειν δυναμένην ὑπάρχουσαν καθόλου καταφατικὴν ἀληθῆ, καὶ ὅτε ἡ ἐνδεχομένη καθόλου καταφατικὴ εἰλημμένη μετὰ ταύτης εἰς τὴν ὑπάρχουσαν μεταλαμβάνεται. οὕτω γὰρ καὶ ἡ δι' ἀδυνάτου δεῖξις σώζεται ἐπὶ τῆς συζυγίας, ἥτινι χρώμενοι δείκνυμεν αὐτὴν συλλογιστικὴν. λέγοι δ' ἂν ἡμῖν ὁ λόγος ἥτοι μὴ δεῖν τὴν ὑπάρχουσαν καθόλου τοιαύτην λαμβάνεσθαι ὡς δύνασθαι αὐτῆς τὸ ἀληθές κατὰ χρόνον ὀρίζεσθαι ὑπὸ τῆς προστιθεμένης ἐνδεχομένης προτάσεως, ἢ μάλλον, ὅτι μὴ δεῖ τὴν προστιθεμένην αὐτῇ ἐνδεχομένην τοιαύτην εἶναι ὡς ὀρίζειν τῆς ὑπαρχούσης τῆς πρὸ αὐτῆς εἰλημμένης τὸ ἀληθές κατὰ χρόνον. λέγων δὲ μὴ δεῖν κατὰ χρόνον ὠρίσθαι τὴν ὑπάρχουσαν οὐ παρὰ τὴν ὕλην δόξαιμι ἂν ποιεῖν τὸ συλλογιστικὸν ἢ ἀσυλλόγιστον τῆς συμπλοκῆς, ὡς ἂν δόξαι τινί, ἀλλὰ παρὰ τὸ σχῆμα ἴσως μάλλον. κατὰ χρόνον γὰρ ὀρισθεῖσα μεταπίπτουσα ποιεῖ ἐν πρώτῳ σχήματι ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴν τὴν μείζονα· τούτου δὲ γινομένου ἀσυλλόγιστος ἡ συμπλοκή. τοῦ δ' ἀσυλλόγιστον γενέσθαι τὴν συμπλοκὴν, ἐν ἧ ἡ μείζων πρότασις οὕσα καθόλου καταφατικὴ ὑπάρχουσα ὥριστα κατὰ χρόνον, σημεῖον τοιαύτης οὔσης τῆς συζυγίας ἐν πρώτῳ σχήματι ὡς εἶναι τὴν μὲν μείζονα καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν ὠρισμένην χρόνῳ ὑπὸ τῆς ἐλάττωτος προτάσεως οὔσης ἐνδεχομένης τὸ καὶ τοῦ παντὶ καὶ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ὅρους λαμβάνειν συνακτικούς ὁμοίως ἀληθῶν

οὐσῶν τῶν προτάσεων. ἄνθρωπος παντὶ κινουμένῳ ὑπαρχόντως (ὑποκείσθω γὰρ τὰ κινούμενα μόνον ἀνθρώπους εἶναι), κινούμενον παντὶ ἵππῳ ἐνδεχομένως, καὶ συνάγεται ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐξ ἀνάγκης. τὸ γὰρ κινεῖσθαι διὰ τὸ ἐπὶ πλέον εἶναι τοῦ ἀνθρώπου, εἰ ληφθεὶς ἐνδέχεται παντὶ ἵππῳ, ὁρίζει κατὰ χρόνον τὴν ὑπάρχουσαν· ὅτε γὰρ τὸ κινεῖσθαι ὑπάρχει παντὶ ἵππῳ, τότε οὐχ οἷόν τε ἔστι παντὶ κινουμένῳ τὸν ἄνθρωπον ὑπάρχειν. τοῦ δὲ παντὶ ζῶον παντὶ κινουμένῳ, τὸ κινεῖσθαι παντὶ ἐνδέχεται ἀνθρώπῳ, καὶ ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης.

23,3 35

ἔστι δὲ τὸ δεικνύμενον καὶ ποιοῦν ἀσυλλόγιστον τὴν συζυγίαν οὐ διὰ τὸ παντὶ ἐξ ἀνάγκης δεικνυσθαι τι ἐν αὐτῇ προηγουμένως (ἀληθὴς γὰρ ἡ ἐνδέχεται παντί· καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ἀνάγκης παντί, εἰ καὶ μὴ εἴη τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου) ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ ἐξ ἀνάγκης <μηδενὶ> ὅρους εὐρίσκεσθαι ἐν αὐτῇ, ὃ γίνεται τῷ ὑπερτείνοντος τοῦ μέσου τὸν κατηγορούμενον τὴν προστιθεμένην ἐνδεχομένην τοιαύτην λαμβάνεσθαι ὡς κατὰ χρόνον τῆς μείζονος καθόλου καταφατικῆς ὑπαρχούσης τὸ ἀληθὲς ὁρίζειν. μὴ γὰρ ὑπερτείνοντος τοῦ τοιούτου μηδὲ τοιαύτης λαμβανομένης τῆς ἐνδεχομένης οὐχ οἷόν τε τοῦ μηδενὶ ὅρους λαβεῖν· οἷον τὸ περιπατεῖν παντὶ γραμματικῷ ὑπαρχέτω, τὸ γραμματικὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως· οὐ γὰρ γίνεται κατὰ χρόνον ὀριζομένη ἢ τὸ περιπατεῖν παντὶ γραμματικῷ τιθεῖσα· οὐ γὰρ ἀναιρεῖται ὑπὸ τῆς συντασσομένης αὐτῇ καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης, εἰ ἀληθὴς λαμβάνοιτο. καὶ ἐπὶ τῶν ὅρων δέ, ἐφ' ὧν τὸ ἐξ ἀνάγκης <παντί> συνάγεται, οὐ διότι ὑπερτείνει ὁ μέσος τὸν μείζονα, διὰ τοῦτο ἐξ ἀνάγκης συνάγεται (οὐ γὰρ ἐλήφθη τοιαύτη ἢ ἐνδεχομένη ὡς ὁρίζειν κατὰ χρόνον τὸ ἀληθὲς τῆς ὑπαρχούσης· οὐ γὰρ τι τῶν μὴ ζῶων ἐλήφθη, ὥστε ἐπὶ μέρους ποιεῖν τὴν μείζονα καὶ ὁρίζειν κατὰ χρόνον αὐτήν), ἀλλ' ὅτι ἐλήφθη ὁ ἔσχατος ὅρος περιεχόμενος ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ ἐν ἐκείνῳ ὧν. οὕτως γὰρ ἔχει ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ ζῶον· τοιαύτης γὰρ πάλιν λαμβανομένης τῆς ἐνδεχομένης ἀναγκαῖον γίνεται τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον. ἂν μέντοι μήτε κατὰ τὸν χρόνον ὀρίζεται ὑπὸ τῆς ἐνδεχομένης ἢ ὑπάρχουσα μήτε τοιοῦτος ὁ ἔσχατος ὅρος λαμβάνηται ὡς εἶναι ὑπὸ τὸν πρῶτον, ἐνδεχόμενον δόξει γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα· ἔστω γὰρ τὸ κοιμᾶσθαι παντὶ ζῳῷ ὑπαρχόντως, ζῶον ἐνδεχέσθω παντὶ κινουμένῳ, καὶ τὸ κοιμᾶσθαι ἐνδέχεται παντὶ κινουμένῳ. ἐπισκεπτέον δέ, μή ποτε μᾶλλον ἢ τῶν ὅρων παράθεσις καὶ δεῖξις ἐπὶ ἀληθείαι ταῖς προτάσεσι καὶ τοῦ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης τὸν πρῶτον τῶν ὅρων τῷ ἐσχάτῳ ὑπάρχειν μᾶλλον τοῦ ἀσυλλόγιστον εἶναι τὴν συζυγίαν ἐστὶ δεικτική. φανερόν οὖν, ὅτι τὸ καθόλου κατὰ τὸ ὑπάρχειν ληπτέον ἀπλῶς ἀληθὲς καὶ μὴ ὀριζόμενον χρόνῳ· ἀσυλλόγιστος γὰρ γίνεται ἡ συζυγία οὕτως ἔχοντος διὰ τὸ καὶ τὸ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τὸ μηδενὶ συνάγειν. Πάλιν ἔστω ἡ ἐκ τῆς μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης, καὶ δεικτέον καὶ ταύτην τῇ αὐτῇ δεῖξει, λέγω δὴ τῇ μεταλήψει καὶ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ. οἷον εἰ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως, λέγω, ὅτι καὶ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ Α τῷ Γ'· τοῦτο δὲ πάλιν ταυτόν ἐστι τῷ 'ἀνάγκη τινί'· ὃ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ ὑπάρχειν, τοῦτο ἀνάγκη τινὶ ὑπάρχειν.

23,3 36

εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ (μεταλαμβάνεσθω γὰρ πάλιν ἡ ἐνδεχομένη εἰς τὴν ὑπάρχουσαν διὰ τὸ εὔσημον), τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ καὶ οὐδενὶ· τὸ αὐτὸ ἄρα καὶ τινὶ καὶ οὐδενὶ, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον πάλιν ἡκολούθησεν οὐ διὰ τὴν μετάληψιν τῆς ἐνδεχομένης εἰς τὴν ὑπάρχουσαν· εἰ γὰρ καὶ ψευδὴς ἦν, ἀλλ' οὐκ ἀδύνατος· δηλον ἄρα, ὅτι διὰ τὸ ὑποθέσθαι ἡμᾶς τὸ 'ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ τὸ Α' ἦτοί 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενὶ'· ταυτόν γάρ ἐστι· ψεῦδος ἄρα τοῦτο, ἀληθὲς δὲ τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τὸ 'ἐνδέχεται μηδενὶ', ὅπερ ἔδει δεῖξαι. τοῦτο δὲ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν ὅρισμόν

ἐνδεχομένου, ὃ ὠρισάμεθα ἐξ ἀρχῆς, ὅπερ καὶ ἐλέγομεν ἀντιστρέφειν <κατὰ> τὰς καταφατικὰς καὶ ἀποφατικὰς, ἀλλ' ἔστι τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης, ὅπερ ἡμισὺ ἐστὶ τοῦ ἐνδεχομένου. ὅπως δὲ ἔχει τοῦτο, δείξομεν ὥδε ἐκθέμενοι διαγράμματι πάσας τὰς προτάσεις. [Start of a diagram][Start of a diagram section] οὐκ ἀνάγκη παντί οὐκ ἀνάγκη τινὶ οὐκ ἀνάγκη μὴ παντί ἐνδέχεται μηδενὶ ἐνδέχεται παντί [End of a diagram section] [Logical Relationship in a Diagram start mark] δι' ἐαυτὴν μάχεται διὰ τὴν 'ἐνδέχεται παντί' μάχεται [Logical Relationship in a Diagram end mark] [Start of a diagram section] ἀνάγκη παντί ἀνάγκη τινὶ ἀνάγκη μὴ παντί οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ οὐκ ἐνδέχεται παντί. [End of a diagram section] [Logical Relationship in a Diagram start mark] περιέχει τὰς δύο [Logical Relationship in a Diagram end mark][End of a diagram] τὴν 'ἐνδέχεται μηδενί' βουλόμενοι δεῖξαι συναγομένην ἐλάβομεν τὴν ἀντιφατικῶς ἀντικειμένην αὐτῇ τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί', ἵνα δείξαντες ταύτῃ ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν συναγάγωμεν τὴν ἀντιφατικῶς αὐτῇ ἀντικειμένην τὴν 'ἐνδέχεται μηδενί'. ἐπειδὴ δέ, ὡς εἴρηται, διὰ τοῦ τρίτου σχήματος ἡ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγὴ λαμβανόντων ἡμῶν ὡς μίαν πρότασιν τοῦ συλλογισμοῦ τὸ ἐξ ὑποθέσεως λαμβανόμενον συμπέρασμα εἶναι τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί' καὶ τὴν ἐλάττονα πρότασιν εἰς ὑπάρχουσαν μεταλαμβάνοντων, ἄδηλον <δ'> ἐστὶν ἐν τρίτῳ σχήματι ἐκ τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου ποῖον συνάγεται συμπέρασμα (οὐπω γὰρ οὐδὲν εἴρηται περὶ αὐτῶν), διὰ τοῦτο μεταλαμβάνομεν τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί' πρότασιν εἰς τὴν ἰσοδυναμοῦσαν αὐτῇ τὴν 'ἀνάγκη τινί'. ὃ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί, τοῦτο ἀνάγκη τινί. μεταλαμβάνοντες τοίνυν τὴν ' <οὐκ> ἐνδέχεται οὐδενί' εἰς τὴν 'ἀνάγκη τινί' καὶ δεικνύντες ταύτῃ τῇ ὑποθέσει ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν, ὡς ἐδείξαμεν τὸ τὸ Α τῷ Β καὶ τινὶ καὶ οὐδενὶ ὑπάρχειν, καὶ διὰ τοῦτο ἐλέγχοντες ὡς ψευδῇ τὴν ὑπόθεσιν τὴν 'ἀνάγκη τινί τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχειν' δείκνυμεν εἰκότως ἀληθῆ τὴν προσεχῶς ἀντικειμένην αὐτῇ τὴν 'οὐκ ἀνάγκη τινί' καὶ διὰ τοῦτο τὴν 'ἐνδέχεται μηδενί', ὅπερ ἐξ ἀρχῆς προὔκειτο δεῖξαι. τοῦτο δὲ τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί' οὐκ ἔστι τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον ἀλλὰ τὸ ἡμισυ τούτου, ὅπερ ἐστὶ τὸ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης'. πῶς καὶ τίνα τρόπον; <ὅτι> τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί' ἀντίκειται δι' ἐαυτὴν μὲν ἡ 'ἀνάγκη τινί', διὰ δὲ τὴν 'ἐνδέχεται παντί' ἰσοδυναμοῦσαν αὐτῇ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί'.

23,3 37 ὥστε αἱ δύο μερικαὶ τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις μάχονται τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί', ἀλλ' ἡ μὲν κατάφασις ἡ 'ἀνάγκη τινί' ὡς ἀντικειμένη αὐτῇ κατὰ πάντα, κατὰ ποσόν, κατὰ ποιόν, κατὰ τρόπον· ἡ δὲ 'ἀνάγκη μὴ παντί' ἀντίκειται μὲν τῇ 'ἐνδέχεται παντί', ἐπεὶ δὲ ἰσοδυναμεῖ ἡ 'ἐνδέχεται μηδενί' τῇ 'ἐνδέχεται παντί', διὰ τοῦτο καὶ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί' μάχεται τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί'. εἰ τοίνυν τῇ μὲν 'ἐνδέχεται οὐδενί' ὡς μὲν καταφάσει ἀπόφασις μάχεται ἡ <οὐκ> ἐνδέχεται οὐδενί, μάχονται δὲ κατὰ ποιόν, κατὰ ποσόν, κατὰ τρόπον ἀμφοτέραι αἱ μερικαὶ τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις κατὰ τὸν εἰρημένον τρόπον, δηλὸν ἄρα, ὅτι ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί' περιέχει τὰς δύο μερικὰς τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις. εἰ τοίνυν τοῦτο οὕτως ἔχει, εὐρίσκομεν δὲ τῇ μὲν 'ἀνάγκη τινί' ὑποτιθεμένη ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν, τῇ δὲ 'ἀνάγκη μὴ παντί' οὐκέτι, δηλὸν ἄρα, ὅτι τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τῷ 'ἀνάγκη τινί' μόνως συνάγεται, ὅπερ ἐστὶ τὸ 'οὐκ ἀνάγκη τινί'. εἰ τοίνυν αἱ δύο μερικαὶ τοῦ ἀναγκαίου, ὥσπερ εἵπομεν, περιέχονται ὑπὸ τῆς 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί', τὸ δὲ ἀντικείμενον τῇ ἐτέρᾳ τούτων μόνον συνάγεται, δηλὸν ἄρα, ὅτι τὸ ἡμισυ τοῦ ἀντικειμένου τῷ 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί' ἐστὶ τὸ συναγόμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ 'οὐκ ἀναγκαῖον τινί'. τοῦτο γὰρ ἦν ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τῷ 'ἀνάγκη τινί', ὥπερ μόνω ὑποτεθέντι ἀδύνατόν τι ἠκολούθησεν. ὅτι γὰρ τῷ 'ἀνάγκη μὴ παντί' ὑποτεθέντι οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, δηλὸν ἐξ αὐτῶν τῶν προτάσεων· εἰ γὰρ τὸ Α ἀνάγκη μὴ παντί τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β παντί τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ ἄρα Α οὐ παντί τῷ Β ὑπάρχει· ἦν δὲ οὐδενί· καὶ οὐδὲν ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ οὐδενὶ καὶ οὐ παντί. Ζητήσῃ δ' ἂν τις, τί δή ποτε, <εἰ> οὐ

μόνον τοῦ ἀνάγκη τινί' τιθεμένου ἀδύνατόν τι ἀκολουθεῖ ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνάγκη παντί', μὴ λέγομεν τὸ ἀντιφατικῶς αὐτῷ ἀντικείμενον συνάγεσθαι τὸ 'οὐκ ἀνάγκη παντί'. εἰ γὰρ τὸ <Α> ἀνάγκη παντί τῷ Γ, τὸ δὲ Β ὑπάρχει παντί τῷ Γ, τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχει ἦν δὲ καὶ οὐδενί· τὸ αὐτὸ τινὶ καὶ οὐδενί, ὅπερ ἀδύνατον. ὥστε οὐ μόνον τὰ ἀντικείμενα ἀντιφατικῶς συνάγεται δι' ἐκείνων ἀλλὰ καὶ διὰ τούτων· ὥστε, εἰ τῷ 'παντί ἐξ ἀνάγκης' ὑποτεθέντι ἀδύνατόν τι ἠκολούθησε, διὰ τί μὴ λέγομεν τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον αὐτῷ συνάγεσθαι, λέγω δὲ τὸ 'οὐκ ἀνάγκη παντί'; λέγω οὖν πρὸς τοῦτο, ὅτι, εἰ περιείχετο ἡ 'ἀνάγκη παντί' ὑπὸ τῆς 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί', ἐλέγομεν ἂν καὶ τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τῷ 'ἀνάγκη παντί' συνάγεσθαι, ἐπεὶ δὴ τὸ ἀντικείμενον τῷ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί' τοῦτό ἐστι τὸ συναγόμενον. νῦν δὲ οὐ περιέχεται ὑπ' αὐτῆς. ἡ δὲ αἰτία, δι' ἣν οὐ περιέχεται, αὕτη· εἰ γὰρ τῇ 'ἐνδέχεται οὐδενί' ἀντίκειται ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί', ἡ δὲ 'ἐνδέχεται μηδενί' ἰσοδυναμεῖ τῇ 'ἐνδέχεται παντί', ἡ δὲ 'ἐνδέχεται παντί' οὐκ ἀντίκειται τῇ 'ἀνάγκη παντί', οὐκ ἄρα περιέζει ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται οὐδενί' τὴν 'ἀνάγκη παντί' ἀντικειμένως ἔχουσα τῇ 'ἐνδέχεται παντί' διὰ τὸ ἰσοδυναμεῖν αὐτὴν τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί'. ἠκολούθησε δὲ ὅλως τῇ 'ἀνάγκη παντί' ἀδύνατον, διότι τῇ καθόλου ἀποφάσει δύο μάχονται καταφατικά, ἡ τε καθόλου καὶ ἡ μερική, ἡ μὲν ὡς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένη, ἡ δὲ ὡς ἐναντίως.

23,3 38 διὰ ταῦτα οὖν καὶ τῇ 'παντί' τεθείσῃ [ἀδύνατόν τι] ἠκολούθησε τὸ ἀδύνατον οὐχ ὡς ἀντιφατικῇ ἀλλ' ὡς ἐναντίᾳ. μόνως ἄρα ἐστὶ συναγόμενον τὸ ἀντικείμενον τῷ 'ἀνάγκη τινί', ὅπερ ἐστὶ τὸ 'οὐκ ἀνάγκη τινί', ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης'. διαφέρει δὲ τὸ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης' καὶ τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί'· καὶ διὰ τοῦτο ἔφην, ὅτι τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί' συναγόμενον ἐν τούτῳ τῷ συλλογισμῷ οὐκ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν ὀρισμὸν ἐνδεχομένου ἀλλὰ τοῦ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης'. Ἐπὶ πλέον δὲ ἐστὶ τὸ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης' τοῦ 'ἐνδέχεται μηδενί'. καὶ ὅτι τοῦτό ἐστι, δεῖξομεν καὶ λογικώτερον καὶ διὰ παραδειγμάτων. καὶ λογικώτερον μὲν δι' αὐτῶν τῶν προτάσεων οὕτως τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί' ἀντίκειται ἢ τε 'ἀνάγκη τινί' καὶ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί', ὡς εἴρηται· ἐφ' ὧν γὰρ ἐκείνη ψεύδεται, αὐταὶ ἀληθεῖς, καὶ ἀνάπαλιν. τῷ δὲ 'οὐκ ἀνάγκη τινί', ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης', ἀντίκειται μόνῃ ἡ 'ἀνάγκη τινί'· ὥστε καὶ ἐνταῦθα, ἐφ' ὧν ἡ ἑτέρα ψευδής, ἡ ἑτέρα ἀληθής, καὶ ἔμπαλιν. εἰ τοίνυν τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί' δύο μάχονται τοῦ ἀναγκαίου προτάσεις, ἢ τε 'ἀνάγκη τινί' καὶ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί', τῇ δὲ 'οὐκ ἀνάγκη τινί', ἥτις ἰσοδυναμεῖ τῇ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης', ἡ ἑτέρα τούτων μόνον ἡ 'ἀνάγκη τινί', ἐφ' ὧν ἄρα αἱ δύο προτάσεις, ἢ τε 'ἀνάγκη τινί' καὶ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί', ἀληθεῖς, ἐπὶ τούτων ἡ 'ἐνδέχεται μηδενί' ψευδής· ἐφ' ὧν δὲ ἡ 'ἀνάγκη τινί' ἀληθής, ἐπὶ τούτων μόνον ἡ 'οὐκ ἀνάγκη τινί' ψευδής, ἥτις ἰσοδυναμεῖ τῇ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης'. ἐπ' ἐλαττόνων ἄρα ψεύδεται ἡ 'οὐκ ἀνάγκη τινί' τῆς 'ἐνδέχεται μηδενί'· εἰ δὲ ἐπ' ἐλαττόνων ψευδής ἡ 'οὐκ ἀνάγκη τινί', ἐπὶ πλειόνων ἀληθής. ὅτι δὲ μόνῃ ἡ 'ἀνάγκη τινί' μάχεται τῇ 'οὐκ ἀνάγκη τινί', οὐκέτι δὲ καὶ ἡ 'ἀνάγκη μὴ παντί', δῆλον ἐξ ὧν καὶ συναληθεύουσιν ἐπὶ τινων ὅρων ὡς ἐπὶ τοῦ περιπατεῖν καὶ τοῦ ζῶου. καὶ γὰρ τὸ λέγειν, ὅτι οὐκ ἀνάγκη τινὶ ζῶω τὸ περιπατεῖν ὑπάρχειν, ἀληθές (οὐδὲν γὰρ ζῶον ἐξ ἀνάγκης περιπατεῖ), καὶ πάλιν τὸ λέγειν, ὅτι ἀνάγκη μὴ παντί ζῶω τὸ περιπατεῖν ὑπάρχειν, ἀληθές διὰ τὰ ἔρπετά· οὐδὲν γὰρ τῶν ἐρπετῶν περιπατεῖ. οὕτως μὲν οὖν κοινῷ λόγῳ δεδείχθω ἐπὶ πλεῖον οὕσα τῆς 'ἐνδέχεται μηδενί' ἢ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης'. δειχθήσεται δὲ καὶ τοῖς παραδείγμασι, λέγω δὲ διὰ τῶν ὅρων αὐτῶν. πάλιν γὰρ ἐπὶ τοῦ ζῶου καὶ τοῦ περιπατεῖν τὸ μὲν εἰπεῖν 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης ζῶω <τὸ περιπατεῖν ὑπάρχει> ἀληθεύει καὶ ἐπὶ τῶν περιπατούντων ζώων' καὶ ἐπὶ τῶν ἐρπετῶν· οὐκ ἔστι γὰρ ἀναγκαῖον τούτοις περιπατεῖν. τὸ δὲ 'ἐνδέχεται μηδενὶ ζῶω τὸ περιπατεῖν' οὐκ ἔστιν ἀληθές ἐπὶ πάντων ἀλλ' ἐπὶ τῶν περιπατούντων· ἐπὶ δὲ τῶν ἐρπετῶν οὐκ ἔστιν ἀληθές, διότι, ἐφ' ὧν τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί', ἐπὶ τούτων καὶ τὸ 'ἐνδέχεται παντί' ἀληθές· εἰ τοίνυν τὸ 'ἐνδέχεται παντί' ἐπὶ τῶν ἐρπετῶν ψεῦδος, δηλονότι καὶ

τὸ ἐνδέχεται μηδενί. ἐπὶ πλειόνων ἄρα τὸ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης ἀληθεύει τοῦ ἐνδέχεται μηδενί. Δυνατὸν δὲ καὶ τὴν ἐκ δύο καταφατικῶν συζυγίαν δεῖξαι τῷ αὐτῷ τρόπῳ μὴ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον συνάγουσαν ἀλλὰ καὶ ταύτην τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνδεχομένου συνάγουσαν.

ὑποκείσθω δὲ πρῶτον ἡμῖν τὸ διάγραμμα. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως, τὸ Α ἄρα παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί', ὅπερ ἰσοδυναμεῖ τῷ 'ἀνάγκη μὴ παντί'. εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α τῷ Γ ἀνάγκη μὴ παντί, τὸ δὲ Β τῷ Γ ὑπάρχει μεταληφθείσης τῆς ἐνδεχομένης, τὸ ἄρα Α τῷ Β ὑπάρχει οὐ παντί· <ἦν δὲ καὶ παντί> τὸ αὐτὸ καὶ παντὶ καὶ οὐ παντί, ὅπερ ἀδύνατον. ψεῦδος ἄρα τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί'· ἀληθὲς δὲ τὸ 'ἐνδέχεται παντί', ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ἔστιν οὖν καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως δεῖξαι, ὅτι τὸ 'ἐνδέχεται παντί' οὐκ ἔστι τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον ἀλλ' ἥμισυ τούτου. εἰ γὰρ μάχεται τῇ 'ἐνδέχεται παντί' ὡς καταφάσει ἀπόφασις ἢ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί', μάχονται δὲ αὐτῇ <καὶ> αἱ δύο τοῦ ἀναγκαίου μερικαὶ προτάσεις, ἢ μὲν 'ἀνάγκη μὴ παντί' δι' ἑαυτὴν ὡς κατὰ πάντα ἀντικειμένην, μάχεται δὲ καὶ ἡ 'ἀνάγκη τινί' διὰ τὴν 'ἐνδέχεται μηδενί' ὡς ἰσοδυναμοῦσαν αὐτῇ, περιέξει ἄρα ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' τὰς δύο τοῦ ἀναγκαίου μερικὰς. εἰ γὰρ αἱ δύο μερικαὶ τοῦ ἀναγκαίου μάχονται τῇ 'ἐνδέχεται παντί', μάχεται δὲ αὐτῇ <καὶ> ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί', περιέξει αὕτη ἄρα τὰς δύο. πάλιν τῶν δύο τούτων λαμβανομένων ἐν τῷ συλλογισμῷ, τῇ μὲν 'ἀνάγκη μὴ παντί' ὑποτεθείσῃ εὐρήκαμεν ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν, ὥστε τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ εἶναι τὸ συναγόμενον· τῇ δὲ 'ἀνάγκη τινί' ὑποτεθείσῃ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ὥστε οὐ συνάγεται τὸ ἀντικείμενον. ὅτι γὰρ οὐδὲν ἀδύνατον αὐτῇ ὑποτεθείσῃ ἀκολουθεῖ, δηλον· εἰ γὰρ τὸ Α ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ὑπάρχει· ἦν δὲ καὶ παντί, καὶ οὐδὲν ἀδύνατον τὸ αὐτὸ καὶ παντὶ καὶ τινί. μόνως ἄρα συνάγεται τὸ ἀντικείμενον τῷ 'ἀνάγκη μὴ παντί'· τὸ δὲ 'ἀνάγκη μὴ παντί' ἥμισυ ἦν τοῦ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί'· τὸ ἄρα ἀντικείμενον τῷ ἡμίσει τοῦ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' ἔστι τὸ συναγόμενον. πῶς οὖν οὐκ εἵπομεν τοῦτο ἐπὶ ταύτης τῆς συζυγίας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς στερητικῆς μόνης; ἀκόλουθα, φήσαιμι ἄν, ποιῶν ἑμαυτῷ, ἐπειδὴ τὴν μὲν ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην μεταλαμβάνω εἰς τὴν καταφατικὴν <τὴν δὲ καταφατικὴν> οὐκέτι εἰς τὴν ἀποφατικὴν, διὰ τοῦτο ἐπὶ μόνης τῆς στερητικῆς, ἐπειδὴ τὸ συμπέρασμα ἀποφατικὸν ἦν ἐνδεχόμενον κατὰ τὰς ἐνταῦθα παραλαμβανομένας προτάσεις, λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, καὶ διὰ τοῦτο εὐρίσκομεν αὐτῷ μαχομένας τὰς δύο τοῦ ἀναγκαίου μερικὰς προτάσεις, τὴν μὲν δι' ἑαυτὴν τὴν δὲ διὰ τὴν 'ἐνδέχεται [μὴ] παντί', ἐπειδὴ λαμβάνομεν ἰσοδυναμοῦσαν τὴν 'ἐνδέχεται μηδενί' τῇ 'ἐνδέχεται παντί'. ἐπειδὴ οὖν ἐνταῦθα εὐρίσκομεν τὰς τοῦ ἀναγκαίου δύο μερικὰς ἀντικειμένας τῇ 'ἐνδέχεται μηδενί' καὶ διὰ τοῦτο περιεχομένας ὑπὸ τῆς ταύτης ἀποφατικῆς τῆς 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί' καὶ εὐρίσκομεν τὸ ἀντικείμενον μόνῳ τῷ ἐτέρῳ τῶν μερικῶν προτάσεων συναγόμενον, διὰ τοῦτο ἐλέγομεν τὸ ἥμισυ τοῦ ἐνδεχομένου μόνον συνάγεσθαι.

ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ κατηγορικῇ συζυγίᾳ καταφατικὸν ἐνδεχόμενόν ἐστι τὸ συμπέρασμα, οὐ μεταλαμβάνεται δὲ ἡ κατάφασις εἰς τὴν ἀπόφασιν, δηλον ἄρα, ὅτι ἡ μία μόνη τοῦ ἀναγκαίου μερικὴ πρότασις ἀντίκειται τῷ συμπεράματι ἢ 'ἀνάγκη μὴ παντί', ὥστε ἡ 'οὐκ ἐνδέχεται παντί' αὐτὴν μόνην περιέξει· τιθεμένη δὲ ταύτη ἀδύνατόν τι ἡκολούθει· δηλον ἄρα, ὅτι τὸ ἀντικείμενον αὐτῇ ἐστὶν ἀληθές. ἔστι δὲ αὕτη οὐχ ἥμισυ τοῦ ἐνδεχομένου ἀλλ' ὅλον· καὶ ἡ ἀντικειμένη ἄρα οὐχ ἥμισυ ἔσται τοῦ ἐνδεχομένου. εἰκότως ἄρα ἐπὶ τῆς καταφατικῆς συζυγίας οὐκ εἶπον συνάγεσθαι τοῦ ἐνδεχομένου τὸ ἥμισυ. Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι τούτου. ἐπανακτέον δὲ πάλιν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν προκειμένην συμπλοκὴν ἔχουσιν ὧδε· εἰ τὸ Α τῷ Β μηδενί ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β τῷ Γ ἐνδεχομένως παντί, τὸ Α τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενί. εἰ γὰρ μὴ, τὸ ἀντικείμενον τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί' τὸ Α τῷ Γ, ὃ μεταληπτέον εἰς τὸ 'ἐξ ἀνάγκης τινί'. ἀλλὰ καὶ τὸ Β τῷ Γ παντὶ ὑπαρχόντως μετελήφθω γὰρ πάλιν τὸ ἐνδεχόμενον εἰς τὸ ὑπάρχον.

γίνεται οὖν ἐν τρίτῳ σχήματι ἐξ ἀναγκαίας ἐπὶ μέρους καταφατικῆς τῆς μείζονος καὶ ὑπαρχούσης καθόλου καταφατικῆς τῆς ἐλάττονος ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ὑπάρχον, ὡς ἐδείχθη, συμπέρασμα. ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὸ τὸ Α τῷ Β τινὶ ὑπάρχειν· ἔκειτο γὰρ μηδενὶ ὑπάρχειν. τὸ δὲ ἀδύνατον τοῦτο πάλιν οὐ παρὰ τὸ μεταλαμβάνειν ἡμᾶς τὴν καθόλου καταφατικὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν καθόλου καταφατικὴν ὑπάρχουσαν συνήχθη· τοῦτο γὰρ εἰ καὶ ψεῦδος, ἀλλ' οὐκ ἀδύνατον· τὸ δ' ἀδύνατον ἀδυνάτῳ ἐδείχθη ἐπόμενον παρὰ τὴν ὑπόθεσιν ἄρα τὴν 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί'· ἀληθὲς ἄρα τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί'. τὸ συμπέρασμα δὲ τοῦτο τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ οὐκ ἔστι τοιοῦτου ἐνδεχομένου, οἷου περ ἡμεῖς ἐξ ἀρχῆς ὠρισάμεθα· τοῦτο δὲ ἦν, ὃ ἀντιστρέφουσιν εἶχε τὴν 'μηδενί' πρὸς τὴν 'παντί'. τοῦτο δὲ τὸ συμπέρασμα οὐκ ἔστι τοιοῦτον. ὅτι γὰρ οὐ δύναται ἀντιστρέφειν πρὸς τὴν 'παντί', ἐδείξαμεν ἤδη θέντες τὸ ἀντικείμενον τῷ 'ἐνδέχεται παντί' (λέγω δὴ τὸ 'ἀναγκαῖον μὴ παντί') καὶ μηδὲν αὐτῷ εὐρηκότες ἄτοπον ἀκολουθοῦν, ἵνα οὕτως κατασκευάσωμεν τὸ ἀντικείμενον· ὥστε οὐ δύναται συμπεραίνεσθαι τὸ <ἀντικείμενον τῷ> 'ἀνάγκη μὴ παντί'. εἰ δὲ μὴ συμπεραίνεται, οὐκ ἄρα ἰσοδυναμεῖ ἐνταῦθα τὸ συναχθὲν συμπέρασμα, λέγω δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, τῷ ἐνδέχεσθαι παντί· τὸ δὲ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον ἰσοδυναμούσας ταύτας εἶχε τὰς προτάσεις. οὐκ ἄρα τοῦ κατὰ τὸν ὅρισμὸν ἐνδεχομένου τοῦτο ἔστι τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης. τίς δὲ ἡ φύσις τούτου πρὸς τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί', εἵπομεν. καὶ ὅτι τοῦτο ἔστι τὸ συναγόμενον, δηλὸν· τῇ γὰρ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ βουλόμενοι κατασκευάσαι τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί' καὶ λαβόντες τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενί', ὅπερ ταυτόν ἐστι τῷ 'ἀνάγκη τινί', εἰς ὃ μετελάβομεν διὰ τὸ σαφές, ὑποθέμενοι οὖν τὸ 'ἀνάγκη τινί' εὖρομεν ἀδυνάτον τι ἀκολουθοῦν.

23, 3 41

οὐκοῦν πᾶσα ἀνάγκη τὸ ἀντικείμενον τούτῳ ἀληθὲς εἶναι τὸ 'ἐξ ἀνάγκης οὐδενί'· τοῦτο γὰρ τῷ 'ἐξ ἀνάγκης τινί' ἀντίκειται· τὸ γὰρ 'ἐξ ἀνάγκης οὐδενί' ταυτόν τῷ 'οὐκ ἀνάγκη τινί'. ἀνάγκη γὰρ πᾶσα, ὅταν συλλογισμὸν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δείκνυμεν, τὴν ἀντικειμένην φάσιν, τουτέστι πρότασιν, τῇ ὑποθέσει, ἣ ἀδυνάτον τι ἡκολούθησε, ταύτην εἶναι ἀληθῆ. Ἔτι δὲ καὶ ὄρους ἐκθετόν, δι' ὧν δείκνυται τέως μὲν, ὅτι οὐ συνάγεται τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί'· κόραξ, διανοούμενον, ἄνθρωπος· κόραξ οὐδενὶ διανοουμένῳ ὑπαρχόντως, διανοούμενον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται, καὶ κόραξ οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης· ὥστε τέως ἔχομεν διὰ τούτων, ὅτι οὐ συνάγεται τὸ ἐνδεχόμενον. ἀλλ' οὐδὲ τὸ ἀναγκαῖον αἰεὶ οἷον κινούμενον οὐδεμιᾷ ἐπιστήμῃ ὑπάρχει, ἐπιστήμῃ παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδέχεται, καὶ κινούμενον οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει. ὥστε, εἰ μήτε αἰεὶ ἐνδεχόμενόν ἐστι τὸ συμπέρασμα μήτε ἀναγκαῖον αἰεὶ, εἰκότως εἴρηται, ὅτι τὸ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης' ἐστὶ τὸ συναγόμενον. πλὴν ὅτι οὔτε τούτους οὔτε τοὺς πρὸ τούτων καλῶς ἐλάβομεν ὄρους. καὶ διὰ τοῦτο βέλτιον αὐτοὺς ληπτέον, βαδίζον, ἀλλοιούμενον, ζῶν· βαδίζον οὐδενὶ ἀλλοιουμένῳ ὑπαρχέτω, ἀλλοιούμενον παντὶ ζῳῷ ἐνδεχομένως, καὶ βαδίζον οὐδενὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης. οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ μηδενὶ ζῳῷ λέγειν τὸ βαδίζειν ἐνδέχεσθαι, ἐπειδὴ, ἐφ' ὧν τὸ 'μηδενί' ἀληθεύει, ἐπὶ τούτων καὶ τὸ 'παντὶ ἐνδέχεται'· οὐ πάντα δὲ τὰ ζῶα βαδίζει· οὐδὲ γὰρ τὰ ἔρπετά· ὥστε διὰ τοῦτο οὐκ ἀληθὲς ἐπὶ τούτων τὸ εἰπεῖν μηδενὶ ἐνδέχεσθαι. μόνως ἄρα ἀληθὲς τὸ 'οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης ζῳῷ τὸ βαδίζειν ὑπάρχει'· ἀληθὲς γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἔρπετων, ὅτι οὐδενὶ αὐτῶν ἐξ ἀνάγκης τὸ βαδίζειν ὑπάρχει, ὥπερ δὴ καὶ πρὸ τούτου εἵπομεν. ὥστε τέως εἵχομεν διὰ τούτων, ὅτι οὐ συνάγεται τὸ ἐνδεχόμενον. Ἐὰν δὲ ἡ μὲν μείζων καθόλου ἢ καταφατικὴ ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη, μενούσης μὲν τῆς ἐλάττονος ἀποφατικῆς οὐδὲν συναχθήσεται μεταληφθείσης δὲ αὐτῆς εἰς τὸ καταφατικόν, ἐπεὶ τὸ μηδενὶ ἐνδεχόμενον καὶ παντὶ ἐνδέχεται (ἀντιστρέφει γὰρ ἀλλήλοις), ἔσται συλλογισμός, ὥπερ καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν ἐδείχθη, ἐν οἷς ἐκ μὲν τῶν κειμένων οὐδὲν συνήγετο, μεταληφθέντος δὲ τοῦ ἐνδεχομένου ἀποφατικοῦ εἰς ἐνδεχόμενον

καταφατικὸν ἐγίνετο. ἔσται γὰρ συμπέρασμα καθόλου καταφατικὸν ἐνδεχόμενον οὔσης τῆς συζυγίας ἐκ καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης τῆς ἐλάττονος, καθὰ δεδεῖχθαι δοκεῖ. εἰ μὲν οὖν ἡ μείζων καταφατικὴ ἢ [ἡ] ὑπάρχουσα, δηλὸν ὅτι ἀντιστραφεῖσης τῆς ἐλάττονος γενήσεται συμπέρασμα τοιοῦτον, οἷον ἐγίνετο καὶ ἐκ τῶν δύο καταφατικῶν. εἰ δὲ ἀποφατικὴ καὶ ἡ μείζων ἢ, πάλιν ἀντιστραφεῖσης τῆς ἐλάττονος εἰς τὴν καταφατικὴν τὸ συμπέρασμα ἔξουσιν, οἷον ἡ ἐκ τῆς μείζονος ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς ἐνδεχομένης, λέγω δὴ τὸ ‘οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης· καὶ ὅσα ἀπλῶς εἴρηται ἐπ’ ἐκείνων, ταῦτα καὶ ἐπὶ τούτων λεχθήσεται. ἐὰν δὲ ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα ἡ ἐλάττων ἢ, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμὸς, κἂν τε ἐνδεχομένη καταφατικὴ ἡ μείζων κἂν τε ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ.

23, 3 42

καὶ τοῦτο, ὅτι οὕτως ἔχει, δεικτέον πάλιν τῇ τῶν ὄρων παραθέσει· οἷον τοῦ μὲν παντὶ λευκόν, ζῶον, χιών, τοῦ δὲ μηδενὶ λευκόν, ζῶον, πίσσα. ἀληθέστερον δ’ ἂν αἱ προτάσεις κατὰ τὴν ἐκκειμένην συζυγίαν ἔχοιεν, εἰ λάβοιμεν ὅρους ἐπὶ μὲν τοῦ παντὶ ὑπάρχειν κινεῖσθαι, λευκόν, περιπατεῖν· κινεῖσθαι παντὶ καὶ οὐδενὶ λευκῷ ἐνδέχεται, λευκὸν οὐδενὶ περιπατοῦντι ὑπαρχόντως, καὶ τὸ κινεῖσθαι ἐξ ἀνάγκης παντὶ περιπατοῦντι. τοῦ δὲ μηδενὶ κινεῖσθαι, λευκόν, ἐστὼς· κινεῖσθαι παντὶ καὶ οὐδενὶ λευκῷ <ἐνδέχεται>, λευκὸν οὐδενὶ ἐστὼτι ὑπαρχόντως, καὶ κινεῖσθαι οὐδενὶ ἐστὼτι ἐξ ἀνάγκης. Φανερόν μὲν οὖν, ὅτι καθόλου τῶν ὄρων ὄντων καὶ τῆς μὲν ὑπάρχειν τῆς δὲ ἐνδέχεσθαι λαμβανομένης τῶν προτάσεων, ὅταν ἡ πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἐνδέχεσθαι λαμβάνηται πρότασις, αἰεὶ γίνεται συλλογισμὸς, πλην ὅτε μὲν ἐξ αὐτῶν, ὅτε δὲ ἀντιστραφεῖσης τῆς προτάσεως. τὸ δὲ ἐξ αὐτῶν εἰπὼν οὐ τοῦτό φημι, ὅτι τῇ δι’ εὐθείας δείξει (πάντες γὰρ ἐδείχθησαν τῇ μεταλήψει τοῦ ἐνδεχομένου εἰς τὸ ὑπάρχον καὶ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ), ἀλλ’ ὅτι οἱ φυλάξαντες τὸ ἴδιον ποιόν, οἷοι ἦσαν οἱ ἔχοντες τὴν ἐλάττονα καταφατικὴν. οἱ δὲ ἄλλοι οὐ δι’ ἑαυτῶν ἐδείχθησαν, ἀλλὰ μετελήφθησαν ἐξ ἀποφατικῶν εἰς καταφατικάς. τί οὖν, φήσειεν ἄν τις, οὐχὶ καὶ ἐπ’ ἐκείνων πάντων μετελαμβάνομεν τὸν ἐνδεχόμενον τρόπον εἰς τὸν ὑπάρχοντα, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τούτων τὴν ἀπόφασιν εἰς τὴν κατάφασιν, ὥστε οὐδ’ ἐκεῖνοι δι’ ἑαυτῶν ἐδείχθησαν; τί οὖν εἵπομι ἄν; ὥσπερ οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι συλλογισμοὶ ἀνήγοντο εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα, οὐχ ὥς οὐκ ἔχοντες ἀφ’ ἑαυτῶν τὸ ἀναγκαῖον (οὐδὲν γὰρ ἦττον, εἰ μὴ ἀνηνέχθησαν εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα, εἶχον ἐξ ἀνάγκης τὸ συμπέρασμα ἐπόμενον), ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ μόνον ἀνήγοντο ὥστε σαφεστέραν ἡμῖν τὴν δεῖξιν διὰ τῶν γνωριμωτέρων γενέσθαι, οὕτω φημι καὶ ἐπὶ τῆς μεταλήψεως τοῦ ἐνδεχομένου εἰς τὸ ὑπάρχον, ὅτι, κἂν μὴ μετελήφθησαν αἱ προτάσεις, οὐδὲν ἦττον τὸ συμπέρασμα εἶχον ἐπόμενον. ἀλλ’ ἐπειδὴ ἄδηλος τέως ἡμῖν ἡ μῆξις τοῦ ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου, διὰ τοῦτο γνωριμωτέραν ποιοῦντες τὴν διδασκαλίαν μετελάβομεν τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν ὑπάρχουσαν. ἐν μέντοι ταῖς ἐχούσαις τὴν ἐλάττονα ἀποφατικὴν οὐχ ἀπλῶς διὰ τὴν σαφήνειαν τῆς διδασκαλίας ἢ μετάληψις γίνεται, ἀλλ’ ὅτι φυλαττομένης τῆς ἀποφατικῆς τὸ ὅσον ἐπ’ αὐτῇ ἀσυλλόγιστός ἐστιν ἡ συζυγία· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἀδύνατόν ἐστιν μεταλαμβάνειν αὐτὴν εἰς καταφατικὴν, μεταλαμβανομένη ποιεῖ τὴν συζυγίαν συλλογιστικὴν. πότε δὲ ἕκαστον αὐτῶν καὶ δι’ ἣν αἰτίαν, εἰρήκαμεν, ὅτι δι’ ἑαυτῶν μὲν δείκνυνται, ὅτε ἔχουσι τὴν ἐλάττονα καταφατικὴν εἴτε ὑπάρχουσαν εἴτε ἐνδεχομένην, δι’ ἀντιστροφῆς δέ, ὅτε ἡ ἐλάττων ἐστὶν ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη· δι’ ἣν δὲ αἰτίαν, ὅτι τῶν μὲν συλλογιστικῶν συζυγιῶν χαρακτηριστικὸν τὸ ἐν πρῶτῳ σχήματι τὴν ἐλάττονα εἶναι καταφατικὴν, καὶ ὅτι ἡ ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη κατὰ τὸν ἐνδεχομένου προσδιορισμὸν δύναται μεταληφθῆναι εἰς τὴν καταφατικὴν. Ἐὰν δὲ ἡ μὲν μείζων τῶν προτάσεων καθόλου ἐνδεχομένη ἡ δὲ ἑτέρα <ἡ> ἐλάττων μερικὴ ἢ καταφατικὴ ὑπάρχουσα, τῆς μείζονος εἴτε καταφατικῆς εἴτε ἀποφατικῆς οὔσης συλλογισμὸς γίνεται, ὥσπερ ἐγίνετο καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων καθόλου προτάσεων, τουτέστιν ἐνδεχόμενον ἔσται τὸ συμπέρασμα.

23, 3 43 δέκνννται καὶ οὔτοι οἱ συλλογισμοὶ τῇ αὐτῇ δείξει, διὰ τοῦ κατὰ παντὸς καὶ τοῦ κατὰ μηδενός. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν ἐνδέχεται, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως μόνον, καὶ τὸ Α ἄρα τινὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. ἐπεὶ γὰρ [γὰρ] τὸ Α ἐνδεχομένως παντὶ τῷ Β, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ἐνδεχομένως ὑπάρχει· τὶ δὲ τῶν τοῦ Γ μέρος αὐτοῦ ἐστὶ· τὸ Α ἄρα ἐνδεχομένως <τινὶ> τῷ Γ ὑπάρχει. ὁμοίως δὲ ἔχει καὶ ἐπὶ τῆς ἀποφατικῆς. ὅροι δὲ ὑπνοῦν, περιπατοῦν, ζῶν· τὸ ὑπνοῦν παντὶ περιπατητικῶ ἐνδεχομένως ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει, περιπατητικὸν τινὶ ζῶν ὑπαρχόντως, καὶ συνάγεται ‘τὸ ὑπνοῦν τινὶ ζῶν ἐνδέχεται’. Ὅταν δὲ ἡ μὲν καθόλου ὑπάρχουσα ἢ ἡ δὲ ἐλάττων ἐνδεχομένη, ὥσπερ ἐπὶ τῶν καθόλου συζυγιῶν τὰς οὕτως ἐχούσας ἐλέγομεν πάσας συλλογιστικὰς εἶναι, ὅπως ἂν κατὰ ποιὸν ἔχωσιν, οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων φημί, καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν, οἷα εἶχον συμπεράσματα αἱ καθόλου συζυγίαι, τὰ αὐτὰ ταῦτα ἔξουσιν καὶ αἱ ὁμοίως ἐκείναις κατὰ τὸ ποιὸν ἔχουσαι μερικά. ἀτελεῖς δὲ εἰσὶ καὶ αὗται πᾶσαι αἱ συζυγίαι ὥσπερ καὶ αἱ καθόλου αἱ ὁμοίως αὐταῖς ἔχουσαι, διότι οὐκ ἐκ τοῦ κατὰ παντὸς καὶ τοῦ κατὰ μηδενός δέκννται ἀλλὰ δεόνται τῆς <διὰ> τοῦ ἀδυνάτου δείξεως πᾶσαι· πλὴν οἱ μὲν διὰ τοῦ ἀδυνάτου δειχθήσονται, οἱ δὲ καὶ διὰ τῆς ἀντιστροφῆς· καὶ γὰρ οἱ δι’ ἀντιστροφῆς δεικνύμενοι δεόνται καὶ τῆς δι’ ἀδυνάτου δείξεως. δέκννται οὖν διὰ μὲν τοῦ ἀδυνάτου μόνον οἱ ἔχοντες τὴν ἐλάττονα καταφατικὴν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου. εἰ γὰρ τὸ Α παντὶ ἢ μηδενὶ τῷ Α ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τῷ Γ τινὶ ἐνδεχομένως, λέγω δὴ, ὅτι συνάγεται τὸ Α τινὶ ἢ οὐ παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, ἐπὶ μὲν τῆς ἐχούσης τὴν μείζονα ἀποφατικὴν τὸ μὴ παντί, ἐπὶ δὲ τῆς ἐχούσης αὐτὴν καταφατικὴν τὸ τινί. εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὴ τὰ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενα, ἐπὶ μὲν τῆς καταφατικῆς τὸ ‘ἐξ ἀνάγκης οὐδενί’, ἐπὶ δὲ τῆς ἀποφατικῆς τὸ ‘παντί’. ἀλλ’ ἀμφοτέραις ἀδυνάτον τι ἀκολουθεῖ, ἐπὶ τῆς καταφατικῆς μὲν, εἰ τὸ <Α> ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Γ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν, τὸ δὲ Β τῷ Γ ὑπάρχει τινί· μεταληψόμεθα γὰρ πάλιν διὰ τὸ σαφὲς τὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν ὑπάρχουσαν· τὸ Α ἄρα οὐ παντὶ τῷ Β ὑπάρχει· ἦν δὲ καὶ παντί, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε διὰ τὸ ὑποθέσθαι <τὸ Α τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μηδενί· ψεῦδος ἄρα τοῦτο, ἀληθὲς δὲ τὸ κατὰ πάντα ἀντικείμενον τὸ ἐνδέχεται τὸ Α τῷ Γ> τινί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῆς ἀποφατικῆς ἔχει· λέγω γάρ, ὅτι συνάγει τὸ Α τῷ Γ ἐνδέχεσθαι μὴ παντὶ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ κατὰ πάντα ἀντικείμενον τὸ ‘ἀνάγκη παντί’. ἐπεὶ οὖν τὸ Α τῷ Γ ἀνάγκη παντί, τὸ δὲ Β τῷ Γ ὑπάρχει τινί, τὸ Α τινὶ τῷ Β· ἦν δὲ καὶ μηδενί, ὅπερ ἀδύνατον· ψεῦδος ἄρα τὸ ‘ἀνάγκη παντὶ τῷ Γ τὸ Α’, ἀληθὲς δὲ τὸ ἐνδέχεσθαι μὴ παντί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. καὶ οὔτοι μὲν οἱ διὰ τοῦ ἀδυνάτου μόνου δεικνύμενοι, διὰ δὲ τοῦ ἀδυνάτου καὶ τῆς ἀντιστροφῆς οἱ ἔχοντες τὴν ἐλάττονα ἀποφατικὴν· ἀντιστραφεῖς γὰρ τῆς ἐλάττονος οὕτως ἢ δι’ ἀδυνάτου γίνεται δεῖξις, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν πρότερον.

23, 3 44 σημειωτέον δέ, ὡς διαστήματα τὰς προτάσεις καλοῦμεν, ἐπειδὴ ἐξομοιωσαὶ βουλόμεθα τὰ ἐν συλλογισμοῖς τοῖς κατὰ γεωμετρίαν. εἰκότως οὖν ὥσπερ αἱ προτάσεις ἀνάλογον <ἔχουσαι> ταῖς γραμμαῖς διαστήματα καλοῦνται ὥσπερ αἱ γραμμαί, οὕτως καὶ οἱ συλλογισμοὶ ἀνάλογον τοῖς σχήμασιν ἔχοντες, διότι ὥσπερ ἐκεῖνα ἐκ γραμμῶν οὕτως καὶ οὔτοι ἐκ προτάσεων σύγκεινται, σχήματα ἐκλήθησαν. Ὅταν δὲ ἡ ἐλάττων πρότασις οὕσα μερικὴ ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα ληφθῇ, οὗ φημι ἔσεσθαι συλλογισμόν, καὶ εἰκότως· οὐκέτι γὰρ ἡ μερικὴ ὑπάρχουσα ἀποφατικὴ μεταλαμβάνεται εἰς τὴν καταφατικὴν. δεικτέον δὲ αὐτὴν, ὅτι ἀσυλλόγιστός ἐστι, διὰ τοῦ ἀόριστου, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀπλοῖς συλλογισμοῖς ἐλέγομεν τοῖς ἔχουσι μερικὴν ἀποφατικὴν, ὅτι δέκννται αἱ τοιαῦται ἀσυλλόγιστοι ἐκ τοῦ ἀόριστου ἔχειν τὴν μερικὴν ἀποφατικὴν. ἐπειδὴ γὰρ ἀληθεύει ἢ δι’ ἑαυτὴν ἢ διὰ τὴν καθόλου ἀποφατικὴν, ὅταν μὲν δι’ ἑαυτὴν ἀληθεύῃ, ὑποδύεται συλλογιστικὴν συζυγίαν τῷ δύνασθαι μεταλαμβάνεσθαι εἰς τὴν καταφατικὴν, διότι, ὃ μὴ ὑπάρχει παντί, τοῦτο τινὶ ὑπάρχει· διὰ τοῦτο ἐκβλητέον αὐτὴν ὡς ἀόριστον. ὅταν δὲ λάβωμεν αὐτὴν διὰ τὴν καθόλου ἀληθεύουσαν, τότε προδήλως

ἀσυλλόγιστος οὐσα ἐλέγχεται· συνάγει γὰρ καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενί. ἔστωσαν οὖν ὅροι τοῦ μὲν παντὶ κινούμενον, λευκόν, βαδίζον· κινούμενον παντὶ λευκῷ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, λευκὸν ὑπαρχέτω μὴ παντὶ βαδίζοντι, καὶ συνάγεται κίνησις παντὶ βαδίζοντι ἐξ ἀνάγκης. τοῦ δὲ μηδενὶ κίνησις, λευκόν, ἐστὼς· κίνησις ἐνδεχομένως παντὶ λευκῷ, λευκὸν μὴ τινὶ βαδίζοντι ὑπαρχόντως, καὶ κίνησις οὐδενὶ ἐστῶτι ἐξ ἀνάγκης. λειπόμεναί εἰσι συζυγίαι αἱ ἔχουσαι τὴν μείζονα μερικὴν τὴν δὲ ἐλάττονα καθόλου, αἵτινες ἀσυλλόγιστοι πᾶσαι εἰσιν, ὅπως ἂν ἔχωσι τοῦ τε τρόπου καὶ τοῦ ποιοῦ. ὁμοίως δέ, κἂν μερικαὶ ἀμφοτέραι ληφθῶσι, κἂν ἀμφοτέραι ἀδιόριστοι ἢ ἡ μὲν μερικὴ ἢ δὲ ἀδιόριστος· καὶ αὗται γὰρ πάλιν, ὅπως ἂν ἔχωσι κατὰ τε τὸ ποιὸν καὶ τοὺς τρόπους, πᾶσαι ἀσυλλόγιστοί εἰσιν. ἀπόδειξις δὲ τοῦ ἀσυλλογίστους αὐτὰς εἶναι ἢ αὐτὴ, ἢ περ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀσυλλογίστων· αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ παραδειγματική. εὐρίσκονται γὰρ ὅροι συνάγοντες καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενί· ἐφ' ὧν δὲ καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενὶ συνήγετο, αὗται ἀσυλλόγιστοι ἦσαν διὰ τὴν ἀοριστίαν. ἔστωσαν οὖν ὅροι πάντων κοινοὶ τοῦ μὲν παντὶ ἐπιστήμη, κινούμενον, γραμματική· ἐπιστήμη τινὶ κινουμένῳ ἐνδεχομένως ὑπάρχει ἢ μὴ ὑπάρχει, κίνησις παντὶ ἢ μηδενὶ γραμματικῷ ὑπαρχέτω, καὶ συνάγεται ἐπιστήμη παντὶ γραμματικῷ ἐξ ἀνάγκης. τοῦ δὲ μηδενὶ ἐπιστήμη, κίνησις, ἵππος ἢ ἀπλῶς ἄλογον· ἐπιστήμη ἐνδεχομένως τινὶ κινουμένῳ ἢ μὴ παντὶ, κίνησις ὑπαρχέτω παντὶ ἢ μηδενὶ ἵππῳ, καὶ συνάγεται ἐπιστήμη ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ ἵππῳ. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως. Φανερόν οὖν, ὅτι τῆς μείζονος προτάσεως καθόλου οὔσης ἀεὶ γίνεται συλλογισμός, ὅταν ἡ ἐλάττων καταφατικὴ εἴη. ζητητέον δέ, μή ποτε οἱ ὅροι οἱ ληφθέντες εἰς τὸ δεῖξαι τὴν συζυγίαν τὴν ἔχουσαν τὴν ἐλάττονα μερικὴν ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν τῆς μείζονος καθόλου οὔσης ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς ἢ καταφατικῆς, ἐὰν οἱ αὐτοὶ ὅροι ληφθῶσι καὶ τῆς ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς ὑπαρχούσης οὔσης, δείξουσιν αὐτὴν ἀσυλλόγιστον· συνάξουσιν γὰρ καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης.

23,3 45

λέγω γὰρ οὕτως· κίνησις παντὶ λευκῷ ἐνδεχομένως, λευκὸν τινὶ βαδίζοντι ὑπαρχόντως, καὶ συνάγεται κίνησις παντὶ βαδίζοντι ἐξ ἀνάγκης. καὶ τὸ οὐδενὶ οὕτως· κίνησις παντὶ λευκῷ ἐνδεχομένως, λευκὸν ὑπαρχέτω τινὶ ἐστῶτι, καὶ κίνησις οὐδενὶ ἐστῶτι ἐξ ἀνάγκης. ὁμοίως, κἂν ἐνδεχομένως ὑπάρχη ἢ μερικὴ, τὰ αὐτὰ πάλιν συμβαίνει, ὥστε ἐκ τῶν ὁρων τούτων δειχθήσονται καὶ αὗται ἀσυλλόγιστοι. τί οὖν ἐροῦμεν; εἵπομεν ἤδη, ὅτι δεῖ τὴν μείζονα πρότασιν μὴ ὀρίζεσθαι χρόνῳ ὑπὸ τῆς ἐλάττονος· ὠρίζετο δὲ χρόνῳ, ὁπηνίκα ὑπερέτεινεν ὁ μέσος ὅρος τὸν μείζονα. εἰ γὰρ τὸ λευκόν, ὅπερ ἐστὶν ὁ μέσος ὅρος, κατηγορεῖται ἐπὶ τοῦ βαδίζοντος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐστῶτος, τὸ δὲ κινούμενον, ὁ μείζων, ἐπὶ μόνου τοῦ βαδίζοντος κατηγορεῖται, οὐκέτι δὲ καὶ ἐπὶ τοῦ ἐστῶτος, δηλονότι ἐπὶ πλέον ἐστὶν ὁ μέσος ὅρος τοῦ μείζονος. εἰ δὲ τοῦτο, μερικὴ γίνεται ἡ μείζων πρότασις· μερικῆς δὲ αὐτῆς γινομένης ἀσυλλόγιστος ἢ συζυγία, ὥστε εἰκότως συνήγαγε καὶ τὸ παντὶ καὶ οὐδενὶ οὕτω καταφατικῆς οὔσης τῆς ἐλάττονος. εἰ μέντοι ἀποφατικὴ εἴη, οὐκέτι ὀρίζεται ὁ μείζων ὑπὸ τοῦ ἐλάττονος ὑπερτείνοντος τοῦ μέσου τὸν μείζονα· εἰ γὰρ καὶ ἐλέγομεν τὸ λευκὸν μηδενὶ ὑπάρχειν βαδίζοντι μὴδὲ ἐστῶτι, ἐπειδὴ ἀποφάσκειται αὐτῶν καὶ οὐ κατηγορεῖται, διὰ τοῦτο οὐκ ἔσται ἐπὶ πλεῖον τοῦ μείζονος. δηλὸν οὖν, ὅτι ἡ ἔχουσα τὴν μερικὴν ἀποφατικὴν τὴν δὲ μείζονα καθόλου δι' αὐτὸ τοῦτο τὸ ἔχειν τὴν ἐλάττονα ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν μόνον ἀσυλλόγιστός ἐστι καὶ οὐ διὰ τὸ ὀρίζεσθαι χρόνῳ τὴν μείζονα. Μίξις ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου. Διαλεχθεὶς περὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος τῆς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καὶ δείξας, ποῖαι μὲν αὐτῶν εἰσι συλλογιστικάι, ποῖαι δὲ ἀσυλλόγιστοι, νῦν τρέψομαι ἐπὶ τὴν μίξιν τοῦ <ἀναγκαίου καὶ τοῦ> ἐνδεχομένου. ἰστέον γάρ, ὡς ἐπὶ τούτων γίνονται συλλογιστικάι συζυγίαι ὡσαύτως ἐχούσης τῆς τάξεως τῶν ὁρων, ὥσπερ εἶχε καὶ ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος λέγω δὲ τῆς μὲν μείζονος ἀναγκαίας οὔσης τῆς δὲ ἐλάττονος

ένδεχομένης, ὅπως ἂν ἔχωσι κατὰ τὸ ποιὸν ἀμφοτέραι. κἂν γὰρ ἡ ἐλάττων ἢ ἀποφατική [ἦ], οὐδὲν ἦττον συλλογιστική ἔσται ἢ συζυγία μεταλαμβανομένης αὐτῆς εἰς καταφατικὴν διὰ τὸ ένδεχομένην εἶναι. ἐὰν δὲ ἡ μείζων ένδεχομένη ἢ ἡ δὲ ἐλάττων ἀναγκαία, τῆς μείζονος ὁμοίως τὸ ποιὸν ἐστὶν ἀδιάφορον, τῆς δὲ ἐλάττονος οὐκέτι, ἀλλὰ μόνον δεῖ αὐτὴν καταφατικὴν εἶναι, ἵνα γένηται συλλογιστική. ὥσπερ δὲ ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ένδεχομένου διάφορα ἐγένετο τὰ συμπεράσματα καὶ ποτὲ μὲν τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ένδεχομένου ποτὲ δὲ ἄλλου τινός, οὕτως καὶ ἐπὶ τούτων.

23,3 46

ἐὰν μὲν γὰρ ὣσιν ἀμφοτέραι καταφατικαὶ ἢ ἡ μείζων ένδεχομένη ἀποφατική, τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ένδεχομένου ἐστὶ τὸ συμπέρασμα· ὅταν δὲ ἡ μείζων ἀποφατικὴ ἀναγκαία, οὐκέτι τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ένδεχομένου ἐστὶ τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ τοῦ συντρέχοντος τῷ ὑπάρχοντι. τέλειοι δὲ γίνονται συλλογισμοὶ ἐπὶ ταύτης τῆς μίξεως οἱ ἔχοντες τὴν ἀναγκαίαν καταφατικὴν οὔσαν ἐν τῇ ἐλάττονι τὴν δὲ μείζονα ἀποφατικὴν ἢ καταφατικὴν ένδεχομένην. ὁμοίως δὲ ἔχουσι καὶ αἱ μερικαὶ ἐπὶ τε τῶν συμπερασμάτων καὶ ἐπὶ τῶν τελείων, ὡς εἶχον καὶ αἱ καθόλου συζυγίαι. τὸ δὲ ένδέχεσθαι ἐν τῷ συμπεράσματι ένταῦθα λαμβάνειν δεῖ οὐ κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλ' ὥσπερ τὸ πρὶν ἐλαμβάνομεν, τὸ συντρέχον ἄλλω τινί, τουτέστι τῷ ὑπάρχοντι· κατηγορεῖται γὰρ καὶ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος τὸ ἀπλῶς ένδεχόμενον. τοῦ <δ> ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν κατ' οὐδένα τρόπον γίνεται συλλογισμός· εἰ δὲ τοῦτο, οὐδαμῶς ἄρα τοῦ ἀναγκαίου ἔσται συλλογισμός. ἕτερον γὰρ ἐστὶ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν ἢ τὸ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν· τὸ μὲν γὰρ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχειν <τὸ μηδαμῇ μηδαμῶς ὑπάρχον> σημαίνει, ὅπερ φημί ένταῦθα μὴ συνάγεσθαι· τὸ δὲ μὴ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τὸ ὑπάρχον μὲν οὐκ ἀναγκαίως δὲ ἀλλ' ένδεχομένως ἀποφασκόμενον. Ἐπεὶ δὲ ἱκανῶς ἡμῖν περὶ τούτων εἴρηται, έντεῦθεν λοιπὸν ἐκθετέον τὰς συζυγίας τῆς μίξεως τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ένδεχομένου, καὶ δεικτέον, ὅτι ἐπ' οὐδεμιᾶς τούτων ἀναγκαῖον συνάγεται συμπέρασμα ἀλλ' ἐκεῖνο, ὅπερ προλαβὼν εἴρηκα. πρῶτον δὲ ἐκθετέον τὰς ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν συζυγίας, τῆς μὲν μείζονος ἀναγκαίας τῆς δὲ ἐλάττονος ένδεχομένης. ένδεχόμενον γὰρ καθόλου καταφατικὸν συνάγεται συμπέρασμα. ἔστω γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ένδεχομένως λέγομεν, ὅτι τὸ Α παντὶ τῷ Γ ένδέχεται. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἔσται τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον ἀληθές τὸ 'οὐκ ένδέχεται παντί', ὅπερ ταυτόν ἐστὶ τῷ 'ἀνάγκη μὴ παντί'. ἐπεὶ οὖν τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, τῷ δὲ Γ οὐ παντί, γίνεται τὸ δεύτερον σχῆμα ἐξ ἀμφοτέρων ἀναγκαίων καὶ συνάγει τὸ Β τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐ παντί· ὑπέκειτο δὲ καὶ παντὶ ένδέχεσθαι, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε διὰ τὸ ὑποθέσθαι ἡμᾶς τὸ Α τῷ Γ μὴ ένδέχεσθαι παντί· οὐκοῦν ψεῦδος τοῦτο, ἀληθές δὲ τὸ ἀντικείμενον ἀντιφατικῶς τὸ ένδέχεσθαι παντί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. φανερόν δὲ καὶ ὅτι ἀτελής ὁ συλλογισμὸς οὗτός ἐστιν, εἴ γε διὰ τοῦ ἀδυνάτου δέδεικται, καὶ ὅτι τὸ ἡμισυ τοῦ ένδεχομένου συνάγει, εἴ γε τῷ 'ἀνάγκη μὴ παντί' ὑποτεθέντι τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε. πάλιν ἡ δευτέρα συζυγία ἢ ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν ἢ τὴν ἐλάττονα ἀναγκαίαν ἔχουσα τὸ δὲ ένδεχόμενον πρὸς τῇ μείζονι τὸ ένδέχεσθαι καὶ αὐτὴ συνάγει διὰ τῆς ἐπ' εὐθείας δείξεως· διὸ καὶ τέλειος ὁ συλλογισμὸς. ἐπειδὴ γὰρ τὸ Α παντὶ ένδεχομένως τῷ Β, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ένδεχομένως ὑπάρχει· <ἐν δὲ> τῶν μερῶν τοῦ Β ἐστὶ τὸ Γ· τὸ Α ἄρα παντὶ τῷ Γ ένδεχομένως ὑπάρχει.

23,3 47

ἐν τούτῳ δὲ τῷ συμπεράσματι τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν συνάγεται ένδεχόμενον. Εἰ δὲ μὴ ὁμοιοσχήμονες εἶεν αἱ προτάσεις, ἀλλ' ἢ μὲν ἀποφατικὴ οἷον ἡ μείζων, ἢ δὲ καταφατικὴ, καθόλου δὲ ἄμφω, ὅταν ἡ μείζων ἀναγκαία ἢ, καθόλου ἀποφατικὸν ὑπάρχον συνάγεται. ἔστω γὰρ τὸ Α οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης τῷ Β, τὸ δὲ Β ένδεχομένως παντὶ τῷ Γ· λέγω, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ ὑπαρχόντως τῷ Γ. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἔστω τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον ἀληθές τὸ ὑπάρχειν τινὶ ἢ τὸ ἐναντίον τῷ οὐδενὶ τὸ ὑπάρχειν παντί. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ Β,

οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ Α παντὶ ἢ τινὶ τῷ Γ ὑπάρχει μόνον· καὶ συνάγεται τὸ Β τῷ Γ ἢ οὐδενὶ ἢ οὐ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπέκειτο δὲ καὶ παντὶ

〈ἐνδέχασθαι〉, ὅπερ ἀδύνατον. ἰστέον δέ, ὅτι οὐ μόνον, ἐὰν τὸ Α τῷ Γ ὑπάρχειν παντὶ ὑποθώμεθα, ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, [ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ἢ παντὶ ὑποθώμεθα, ἀδύνατον ἀκολουθεῖ] ἀλλὰ καὶ ἐὰν τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ ἐξ ἀνάγκης τινὶ ἢ παντὶ ὑποτεθῇ, οὐδὲν ἦττον ἔψεται τὸ ἀδύνατον. ἔστω γὰρ τῶν αὐτῶν ὄρων ὄντων τὸ Α τῷ Γ ἀνάγκη παντὶ ἢ τινὶ ὑπάρχειν· ἐπεὶ οὖν ‘τὸ Α τῷ Β μηδενὶ ἀνάγκη’ ὑπόκειται, καὶ τὸ Β τῷ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ ὑπάρχει· τὸ δὲ Α τῷ Γ ἀνάγκη παντὶ ἢ τινὶ ὑπετέθη· γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα καὶ συνάγεται ‘τὸ Β τῷ Γ ἀνάγκη μηδενὶ ἢ μὴ παντὶ’· ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐνδέχασθαι παντὶ, ὅπερ ἀδύνατον. ἔτι δέ, κἂν ὑποτεθῇ τὸ ‘ἐνδέχεται παντὶ τῷ Γ τὸ Α ὑπάρχειν’, καὶ οὕτως ἀδύνατον ἀκολουθεῖ. ὑποκείσθω γὰρ τὸ Α τῷ Γ παντὶ ἐνδέχασθαι· ἐπεὶ οὖν ὑπέκειτο καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχασθαι, καὶ τὸ Γ ἄρα τινὶ τῷ Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν· ἀντιστρέφει γὰρ οὕτως. εἰ τοίνυν τὸ μὲν Α παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐνδεχομένως, τὸ Α ἄρα τινὶ τῷ Β ἐνδέχοιτο ἂν ὑπάρχειν· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα· ὑπέκειτο δὲ ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Β τὸ Α, ὅπερ ἀδύνατον. εἰ τοίνυν καὶ τούτοις ὑποτεθεῖσι τὸ ἀδύνατον ἡκολούθησεν, ἔσται τὰ ἀντικείμενα τούτοις ἀληθῆ, καὶ συμβήσεται μὴ μόνον τὸ ὑπάρχειν μηδενὶ συνάγεσθαι ἀλλὰ καὶ τὸ ‘οὐκ ἀνάγκη παντὶ’ ἢ ‘οὐκ ἀνάγκη τινὶ’ καὶ τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται παντὶ’. τί οὖν ἔστιν εἰπεῖν πρὸς ταῦτα; ὅπερ καὶ ἄλλοτε ἐν τοῖς ἔμπροσθεν εἶπον, ὅτι τὸ ἀδύνατον τούτοις ἡκολούθησε πᾶσιν οὐ διὰ τοὺς τρόπους ἀλλὰ διὰ τὸ ποιόν, ἐπειδὴ τῷ ὑπάρχειν οὐδενὶ ὑποτεθέντι τὸ ἀντικείμενόν ἐστι τὸ καταφατικὸν ἢ τὸ ἀντιφατικῶς τὸ μερικὸν ἢ τὸ ἐναντίως τὸ καθόλου. ἐν πάσαις οὖν ταῖς ὑποθέσεσι τὸ αὐτὸ καταφατικὸν ληφθὲν εἰκότως τὸ αὐτὸ συνήγαγεν ἀδύνατον. φανερόν δέ, ὅτι καὶ τὸ ὑπάρχειν οὐδενὶ συνάγεται· πρόδηλον, ὅτι καὶ τὸ ἐνδέχασθαι μηδενὶ, ἀλλ’ ἐνδεχόμενον οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλὰ τὸ ἀπλῶς ἐνδεχόμενον τὸ κατηγορούμενον καὶ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος. Πάλιν ἔστω ἡ μείζων πρότασις ἐνδεχομένη ἀποφατική, ἢ δὲ ἐλάττων ἀναγκαία καταφατική· φημὶ οὖν ἐνδεχόμενον καθόλου ἀποφατικὸν συνάγεσθαι συμπέρασμα τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου καὶ οὐ τοῦ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος κατηγορουμένου.

23,3 48

τοῦτο δὲ δείκνυται οὐ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ ἀλλὰ τῇ δι’ εὐθείας δείξει διὰ μόνου τοῦ κατὰ μηδενός· διὸ καὶ τέλειός ἐστι συλλογισμός. ἐπεὶ γὰρ τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β ἐνδέχεται, πάντων ἄρα τῶν μερῶν αὐτοῦ κεχώριται ἐνδεχομένως· ἐν δὲ τῶν μερῶν τοῦ Β τὸ Γ ἐστί· παντὶ γὰρ τῷ Γ τὸ Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· τὸ ἄρα Α οὐδενὶ τῶν Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. ὅτι δὲ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου γίνεται τὸ συμπέρασμα, δηλον· ἢ τε γὰρ μείζων πρότασις οὕτως ἐλήφθη· ἐνδεχομένη γὰρ· ἐρρέθη δὲ ἡμῖν, ὅτι τῆς μείζονος οὔσης ἐνδεχομένης τέλειοι οἱ συλλογισμοὶ καὶ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου. καὶ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς οὐκ ἔστι δεῖξαι τοῦ ὑπάρχειν γινόμενον τὸ συμπέρασμα, ὥς ἐπὶ τῆς πρὸ αὐτῆς συζυγίας ἐποιήσαμεν. εἰ γὰρ ὥς ἐπ’ ἐκείνης καὶ 〈ἐπὶ〉 ταύτης λαβόντες τὸ Α τῷ Γ μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ τὸ τινὶ ὑπάρχειν ἢ καὶ τὸ παντὶ ὑποθοίμεθα θέλοντες δεῖξαι τοῦ μηδενὶ ὑπάρχειν γινόμενον τὸ συμπέρασμα ἀλλ’ οὐ τοῦ ἐνδέχασθαι μηδενὶ, εἴτα κειμένη ταύτη προσλάβοιμεν τὸ Α τῷ Β ἐνδέχασθαι μηδενὶ, ἀσυλλόγιστος ἢ συζυγία γίνεται οὔσα ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐκ καταφατικῆς ὑπαρχούσης ἐπὶ μέρους καὶ καθόλου ἀποφατικῆς ἐνδεχομένης τῷ τὸ ἐνδεχόμενον ἴσον εἶναι καταφατικῇ. ἔνεστι δὲ δεῖξαι καὶ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. ὑποκείσθω γὰρ τὸ μὲν Α μηδενὶ τῷ Β ἐνδεχομένως, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἀναγκαιῶς λέγω, ὅτι οὐ δυνατὸν δεῖξαι τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ τὸ Α μηδενὶ ὑπαρχόντως τῷ Γ. ὑποκείσθω γὰρ τὸ ἀντικείμενον ἀντιφατικῶς τῷ ὑπάρχειν μηδενὶ τὸ ὑπάρχειν παντὶ, ἴνα, ἐὰν τούτῳ ἀκολουθήσῃ τὸ ἀδύνατον, εἴπωμεν τὸ μηδενὶ ὑπάρχειν εἶναι τὸ συναγόμενον. ἐπεὶ οὖν τὸ Β τῷ Γ ἀνάγκη παντὶ ὑπάρχειν, καὶ τὸ Γ τῷ Β τινὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει. εἰ τοίνυν τὸ Α παντὶ τῷ Γ, ὥς ἢ

ὑποθέσεις, τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἀναγκαίου. τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Β ὑπάρξει· ὑπέκειτο δὲ καὶ οὐδενὶ ἐνδέχεσθαι, ὅπερ οὐκ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου δείκνυται τὸ ὑπάρχειν μηδενὶ συναγόμενον. Ἐὰν δὲ ἡ ἐλάττων ἀποφατικὴ εἴη, ὅταν μὲν ἐνδεχομένη ᾖ, τῆς μείζονος δηλονότι ἀναγκαίας οὔσης καὶ ἀδιαφορούσης κατὰ τὸ ποιὸν γίνεται συλλογισμὸς μεταλαμβανομένης τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς τὴν καταφατικὴν. τὰ δὲ συμπεράσματα τοιαῦτα ἔσται, οἷα καὶ πρότερον ἦσαν ἐν ταῖς τοιαύταις συζυγίαις. τῆς γὰρ ἐλάττονος ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς τῆς δὲ μείζονος ἀναγκαίας ἢ ἀποφατικῆς ἢ καταφατικῆς, μεταληφθείσης τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς καταφατικὴν αἱ αὐταὶ δηλονότι πάλιν συζυγαί γίνονται· ὥστε καὶ τὰ αὐτὰ συμπεράσματα καὶ οἱ αὐτοὶ τρόποι τῶνδείξεων ταῖς προτέροις, λέγω δὴ ταῖς ἐχούσαις τὴν μείζονα ἀναγκαίαν ἢ καταφατικὴν ἢ ἀποφατικὴν τὴν δὲ ἐλάττονα ἐνδεχομένην καταφατικὴν. ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχεσθαι, τουτέστιν, ἐὰν δὲ ἀναγκαία ᾖ ἀποφατικὴ ἢ ἐλάττων, οὐ ποιεῖ συλλογισμὸν· ἀπόλλυσι γὰρ τοῦ πρώτου σχήματος τὸ ἴδιον μὴ ἔχουσα τὴν ἐλάττονα καταφατικὴν· οὐκέτι γὰρ μεταλαβεῖν τὴν ἀποφατικὴν ἀναγκαίαν εἰς καταφατικὴν οἶόν τε.

23, 3 49

οὐδ' ὅταν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἀποφατικαὶ ᾖσι, μὴ ᾖ δὲ ἡ ἐλάττων ἐνδεχομένη ἀλλ' ἀναγκαία. ὅροι δὲ οἱ αὐτοί, οἳ καὶ ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου, τοῦ μὲν παντὶ λευκὸν μηδενὶ ἵππῳ, ἵππος οὐδενὶ κύκνῳ, καὶ λευκὸν παντὶ κύκνῳ, τοῦ δὲ μηδενί, εἰ ἀντὶ κύκνου κόρακα ληψόμεθα· λευκὸν γὰρ ἐνδεχομένως οὐδενὶ ἵππῳ, ἵππος οὐδενὶ κόρακι ἐξ ἀνάγκης, καὶ λευκὸν οὐδενὶ κόρακι ἐξ ἀνάγκης. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν τὴν ἑτέραν μερικὴν ἐχουσῶν, δηλονότι τὴν ἐλάττονα, ὅνπερ ὅτε ἀμφότεραι καθολικαὶ ἦσαν· κατὰ τε γὰρ τὰ συμπεράσματα ὡσαύτως ἔχουσι καὶ τοὺς τρόπους τῶνδείξεων, καὶ μόνῳ τῷ καθόλου καὶ τῷ μερικῷ ἐκείνων διαλλάττουσιν. ἐκθετέον δὲ πρότερον τὰς ἀνομοιοσχήμονας συζυγίας πρώτας, ἐφ' ὧν καὶ ἡ διαφορὰ τῶν συμπερασμάτων ἐγίνετο (αἱ μὲν γὰρ τὸ ἐνδεχόμενον συνήγον, αἱ δὲ τὸ ὑπάρχον), ἵνα κατὰ συνέχειαν πληρώσωμεν τὸν περὶ τῶν ἀνομοιοσχημόνων λόγον. πρώτας δὲ ἐκθετέον τὰς τὸ ὑπάρχον συναγούσας. ὅταν οὖν ἡ μείζων ἀναγκαία ᾖ ἀποφατικὴ καθόλου ἢ δὲ ἐλάττων μερικὴ καταφατικὴ ἐνδεχομένη, τὸ συμπέρασμα ὑπάρχον ἔσται καὶ οὐ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, ὡς δέδεικται καὶ ἐπὶ τῶν καθόλου συζυγιῶν. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ τῷ Β ὑπάρχειν, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχειν· λέγω, ὅτι τὸ Α τινὶ τῷ Γ οὐκ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τὸ ὑπάρχειν παντί. ἐπεὶ οὖν τὸ Α τῷ Β ἐξ ἀνάγκης οὐδενί, καὶ τὸ Β τῷ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενί· εἰ τοίνυν τὸ Β τῷ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενί, τὸ δὲ Α τῷ Γ ὑπάρχει παντί, ὡς ἡ ὑπόθεσις, γίνεται ἄρα τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος <καὶ> ἀναγκαίου· ἐπὶ δὲ τῆς τοιαύτης μίξεως τῇ μείζονι καθ' ἡμᾶς τῶν προτάσεων ἠκολούθησε τὸ συμπέρασμα· τὸ ἄρα Β οὐδενὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· ὑπέκειτο δὲ καὶ τινὶ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε διὰ τὸ ὑποθέσθαι τὸ Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχειν· ψεῦδος ἄρα τοῦτο· οὐκοῦν ἀληθὲς τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τὸ μὴ παντὶ ὑπάρχειν, ὅπερ δεῖξαι προῦκειτο. ὁμοίως δέ, καὶ τὴν ἐλάττονα ἐνδεχομένην μερικὴν ἀποφατικὴν υποθώμεθα, ἵνα ὁμοιοσχημῶν γένηται ἡ συζυγία ἐξ ἀμφοτέρων ἀποφατικῶν, τὸ αὐτὸ πάλιν ****. *** τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς ἐνδεχομένης τὸ μὴ ὑπάρχειν συνήγετο συμπέρασμα καὶ τὸ μὴ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν τὸ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος δηλονότι κατηγορούμενον. [ἀπορία.] ἐπιζητήσαι δ' ἂν τις, πῶς ἐνδεχόμενον ἦν τὸ συμπέρασμα ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου, ἡνίκα ἡ μείζων ἀποφατικὴ ἦν ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐλάττων καταφατικὴ ἐνδεχομένη· καίτοι ἀνωτέρω ἔλεγον, ὅτι ἐπὶ τῆς τοιαύτης μίξεως κατὰ ταύτην τὴν συζυγίαν οὐ συνάγεται τὸ ἐνδεχόμενον ἀλλὰ τὸ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης. [λύσις.] λέγομεν οὖν, ὅπερ κάκεῖ εἰρήκαμεν, ὅτι τὸ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης περιεκτικόν ἐστι καὶ τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ἀναγκαίου.

ἐπειδὴ οὖν τὸ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης κατὰ τί ἐστὶν ἐνδεχόμενον, εἰ καὶ μὴ τὸ κατὰ τὸν διορισμόν, διὰ τοῦτο φημι, ὅτι τοῦ ἐνδεχομένου ἐστὶ τὸ συμπέρασμα. δῆλον δὲ καὶ ὅτι πάντες ἀτελεῖς εἰσὶν οἱ συλλογισμοί, ἐν οἷς ἡ ἐλάττων ἐνδεχομένη τῆς μείζονος ὑπαρχούσης οὕσης ἢ ἀναγκαΐας· διὰ γὰρ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς καὶ τῆς μεταλήψεως δέικνυνται ὄντες συνακτικοί, ἥτις
 <εἰς> ἀδύνατον ἀπαγωγή γίνεται διὰ τινος τῶν κειμένων σχημάτων. Σχήμα δεύτερον. Ἐπεὶ δ' εἴρηται ἡμῖν περὶ πασῶν τῶν ἐν τῷ πρώτῳ μίξεων, μεταβατέον ἐπὶ τὸ δεύτερον σχῆμα. ἰστέον, ὡς ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἐκ δύο ἐνδεχομένων οὐ γίνεται συλλογισμὸς οὔτε καταφατικῶν οὔτε ἀποφατικῶν οὐσῶν, οὔτε ἂν ἡ μὲν καταφατική ἢ δὲ ἀποφατική, οὔτ' ἂν ἀμφοτέραι καθόλου ὦσιν, οὔτε ἂν ἡ ἑτέρα ἐπὶ μέρους. τὸ δ' αἷτιον, ὅτι ἐν δευτέρῳ σχήματι ἐδείχθη ἀδύνατον ἐκ δύο καταφατικῶν προτάσεων γίνεσθαι συλλογισμόν. διὸ οὐδ' ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων· κἂν γὰρ ἀποφατικαὶ ληφθῶσι, τῷ ἀντιστρέφειν ταῖς ἀποφατικαῖς τὰς καταφατικὰς ἐνδεχομένας ἴσον δυνήσονται ταῖς καταφατικαῖς. ὅταν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχουσα ἐστὶν ἢ δὲ ἐνδεχομένη, ὅταν ἡ καταφατική πρότασις ὑπάρχουσα ἐστὶν, οὐδέποτε ἔσται συλλογισμὸς· κἂν γὰρ ἡ ἀποφατική ἢ ἐνδεχομένη, διὰ τὸ πάλιν μεταλαμβάνεσθαι τὴν ἀποφατικὴν εἰς καταφατικὴν καὶ ὁμοιοσχήμενας γίνεσθαι τὰς προτάσεις ἀσυλλόγιστοι αἱ τοιαῦται συζυγίαι. ὅσαι δὲ ἀποφατικὴν τὴν ὑπάρχουσαν ἔχουσι, τῆς ἐνδεχομένης ὡς ἔτυχεν ἐχούσης, εἴτε ἀποφατικῶς εἴτε καταφατικῶς, πάντως γίνεται συλλογιστική ἢ συζυγία· μένει γὰρ ἡ συζυγία τηνικαῦτα ἀνομοιοσχήμενας ἔχουσα τὰς προτάσεις διὰ τὸ [εἰς] ἀποφατικὴν εἶναι τὴν ὑπάρχουσαν, καταφατικὴν δὲ τὴν ἐνδεχομένην, κατὰ δὲ τὰ ἡμῖν δοκοῦντα, κἂν ἀποφατική ἢ ἡ ἐνδεχομένη, δύνασθαι ταύτην εἰς καταφατικὴν μεταληφθῆναι καὶ ποιεῖν ἀνομοιοσχέμονα τὴν συζυγίαν. δεῖ δὲ τὴν ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν καθόλου εἶναι διὰ τὸ ἀντιστρέφειν δύνασθαι πρὸς ἑαυτήν· εἰ γὰρ μερική εἴη, οὐ ποιήσει συλλογισμόν. Ὅσα δὲ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου εἴρηται, τὰ αὐτὰ καὶ ὅταν ἡ μὲν ἐνδεχομένη τῶν προτάσεων ἢ δὲ ἀναγκαΐα. τὰ δὲ συναγόμενα συμπεράσματα ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου πρὸς τὸ ὑπάρχον καὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου πρὸς τὸ ἀναγκαῖον <ἐνδεχόμενα ὄντα τοιούτου ἐνδεχομένου δεῖ λαμβάνειν ὄντα, οἷον ἦν καὶ τὸ ἐν πρώτῳ σχήματι ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου> πρὸς τοὺς αὐτοὺς δύο τρόπους, δηλονότι τῶν συζυγιῶν ὁμοίως ἐχουσῶν ἐκείνοις τῶν ἐνταῦθα. οἷον ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος, τῆς μείζονος οὕσης ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος ἐνδεχομένης καταφατικῆς, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος τοῦ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὸ συναγόμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἡμισυ τοῦ ἐνδεχομένου.

ἐπὶ δὲ τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου καὶ ἀναγκαίου ὁμοίως ἐχούσης πάλιν τῆς συζυγίας τὸ ἐνδεχόμενον μηδενὶ τὸ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος κατηγορούμενον. καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων συζυγιῶν, ὥσπερ εἶχον αἱ τοῦ πρώτου σχήματος κατὰ τὰ συμπεράσματα, οὕτως ἔχουσι καὶ ἐν δευτέρῳ. Ἐπεὶ δέ, ὅτε τῶν κατὰ τὰς προτάσεις ἀντιστροφῶν ἐποιοῦμεθα τὸν λόγον δεικνύντες, τίνες τίσιν ἀντιστρέφουσι, μὴ ἀντιστρέφειν μὲν ἑαυτῇ τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην εἵπομεν, ὑπερεθέμεθα μέντοι τὴν αἰτίαν ἀποδώσειν, ὕστερον εἰπόντες ταύτην ἀποδώσειν, νῦν ἤδη δεικτέον, ὅτε καὶ ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ, τῷ τὰς ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι συζυγίας συλλογιστικὰς ἀντιστροφῶν προσδεῖσθαι. πρῶτον μὲν οὖν ἐπ' αὐτῶν τῶν προτάσεων καὶ τῶν καθόλου λόγων γυμνάσομεν τὸν λόγον, ὅτι τοῦτο ἀδύνατον τὸ ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου ἀποφατικὴν, ἔπειτα διὰ τῆς τῶν ὅρων παραθέσεως (παραδειγματική δὲ ἡ τοιαύτη πίστις), καὶ τρίτον, ὅτι οὐδ', ὡς ἂν τις ὑπολάβοι, οὐδὲ διὰ τῆς <εἰς> ἀδύνατον δείξεως δυνατόν πιστώσασθαι, ὅτι πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει ἢ τοῦ καθόλου ἐνδεχομένου ἀποφατική. πρῶτον οὖν δι' αὐτῶν τῶν προτάσεων δέικνυμι οὕτως τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ προσχρώμενος. οὐκ ἐπειδὴ τὸ Α τῶν Β ἐνδέχεται μηδενί, δυνατόν ἀντιστρέψαντας εἶπεῖν, ὅτι καὶ τὸ Β ἐνδέχεται

μηδενὶ τῶν Α. εἰ γὰρ δυνατόν, ὑποκείσθω ἀντιστρέφειν καὶ τὸ Α μηδενὶ τῶν Β ἐνδέχεσθαι καὶ τὸ Β μηδενὶ τῶν Α ἐνδέχεσθαι. εἰ τοίνυν μηδενὶ τῶν Α τὸ Β ἐνδέχεται, καὶ παντὶ ἄρα ἐνδέχεται, ὅτι αἱ προτάσεις τοῦ ἐνδεχομένου πρὸς ἑαυτὰς ἀντιστρέφουσι πᾶσαι, αἱ τε καταφάσεις πρὸς τὰς ἀποφάσεις καὶ <αἱ> ἀποφάσεις πρὸς τὰς καταφάσεις, οἷον αἱ ἐναντίαι, ἢ ‘πᾶς’ καὶ ἢ ‘οὐδεὶς’. ἀντιστρέφουσι γὰρ αὗται πρὸς ἀλλήλας, ἢ τε ‘οὐδεὶς’ πρὸς τὴν ‘πᾶς’ καὶ ἀνάπαλιν καὶ ἢ ‘τίς’ πρὸς τὴν ‘οὐ πᾶς’. οὕτω μὲν αἱ ἐναντίαι· αἱ δὲ ἀντιφατικαὶ ἀντιστρέφουσιν ἢ μὲν ‘πᾶς’ πρὸς τὴν ‘οὐ πᾶς’ ἢ δὲ ‘οὐδεὶς’ πρὸς τὴν ‘τίς’, οὐκέτι δὲ καὶ τὸ ἀνάπαλιν ἢ ‘τίς’ πρὸς τὴν ‘οὐδεὶς’, οὐδὲ ἢ ‘οὐ πᾶς’ πρὸς τὴν ‘πᾶς’. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ἥδη ἐν τῷ περὶ τούτων λόγῳ, ὅτι τὰ μὲν καθόλου εἰσάγει τὰ μερικά, οὐκέτι δὲ τὰ μερικά τὰ καθόλου. εἰ τοίνυν μηδενὶ τῶν Α τὸ Β ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ παντὶ ἄρα ἐνδέχεται. πάλιν εἰ τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β ἐνδέχεται (τοῦτο γὰρ ὑπόκειται ἐξ ἀρχῆς), διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν, ἣν εἵπομεν, καὶ παντὶ τῷ Β τὸ Α ἐνδέχεται· ὥστε συνάγεται ἐκ τούτου, ὅτι, ἐπεὶ τῷ Β παντὶ τὸ Α ἐνδέχεται, καὶ τῷ Α παντὶ τὸ Β ἐνδέχεται. ἢ ἄρα καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη, ὡς ἔφθην εἰπών, πρὸς ἑαυτήν, εἰ πρὸς τὴν καθόλου ἀποφατικὴν, ἀντιστρέφει ***. οὐδὲ γάρ, εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, διότι κεῖται ἐνδέχεσθαι μηδενί, ἀνάγκη καὶ τὸ Β τῷ Α ἐνδέχεσθαι παντί· γίνεται γὰρ οὕτως ἢ καθόλου καταφατικὴ, ὡς ἔφθην εἰπών, πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφουσα, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἀληθὲς οὐδὲ κατ’ ἐκείνους, οἷς τοῦναντίον ἡμῖν δοκεῖ. ἰδοὺ γοῦν τὸ μὲν λευκὸν ἐνδέχεται παντὶ ἀνθρώπῳ, ἐπεὶ καὶ μηδενί· οὐκέτι μέντοι τὸν ἄνθρωπον ἐνδέχεται παντὶ λευκῷ εἶναι· τισὶ γὰρ λευκοῖς ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει ὡς κύκνῳ, χιόνι, μυρίοις ἄλλοις.

23,3 52

εἰ δὲ ψεῦδος τὸ ἐνδέχεσθαι τὸν ἄνθρωπον παντὶ λευκῷ, ψεῦδος καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, ὥστε οὐκ εἰ τὸ Α τῷ Β ἐνδέχεται μηδενί, καὶ τὸ Β τῷ Α ἐνδέχεσθαι μηδενί· οὐ γὰρ τὸ μηδενί [καὶ τὸ Β τῷ Α ἐνδέχεσθαι μηδενί· οὐ γὰρ τὸ μηδενί] ὑπάρχον ἤδη καὶ ἐνδεχομένως οὐχ ὑπάρχει. ληπτέον δὲ κάλλιον τοὺς ὅρους λαμβάνοντας κίνησιν καὶ ἄνθρωπον. κίνησις μὲν γὰρ ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν, ἐπειδὴ καὶ παντί, ἄνθρωπον δὲ ἀδύνατον μηδεμιᾶ κινήσει ὑπάρχειν· εἰ γὰρ ἐνδέχεται μηδεμιᾶ κινήσει ἄνθρωπον ὑπάρχειν, καὶ πάσῃ ἐνδέχεται· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· τινὶ γὰρ κινήσει ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει οἷον τῇ κυκλοφορικῇ. Ἀλλὰ μὴν οὐδέ, δι’ ἧς ἂν τις ὑπονοήσῃ δεῖξεως, λέγω δὲ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον, τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην πρότασιν δείξει πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφουσαν. οἷον εἰ τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β ἐνδέχεται, λέγω, ὅτι καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῶν Α ἐνδέχεται. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἔσται τὸ ἀντικείμενον ἀληθὲς τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Α τὸ Β’, ὅπερ ταύτῳ τῷ ‘ἀνάγκη τινί’· ὁ γὰρ οὐκ ἐνδέχεται μηδενί, τοῦτο ἀνάγκη τινί. ἐπεὶ οὖν τὸ Β ἐξ ἀνάγκης τινὶ τῶν Α ὑπάρχει, ὡς ἢ ὑπόθεσις, καὶ τὸ Α ἄρα τινὶ τῶν Β ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει· ἀντιστρέφει γὰρ ἐν παντὶ τρόπῳ τὰ μερικά πρὸς ἑαυτά· ὑπέκειτο δὲ καὶ ἐνδέχεσθαι μηδενὶ τὸ Α τῶν Β· τὸ αὐτὸ ἄρα τῷ αὐτῷ καὶ ἐνδέχεται μηδενὶ καὶ ἀνάγκη τινί, ὅπερ ἀδύνατον. οὐκ ἄρα τὸ ‘ἀνάγκη τινί’ ἀληθές, τουτέστι τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενί’· εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ ‘ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Α τὸ Β’. οὕτω μὲν οὖν ἢ δοκοῦσα διὰ τοῦ ἀδυνάτου δείξις δεικνύναι ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην. ἐλεγκτέον οὖν αὐτὴν οὐκ οὔσαν ἀληθῆ οὕτως· οὐ δεῖ, ὡς τῇ ‘ἀνάγκη τινί’ ὑποτεθεῖσθαι ἀδύνατόν τι ἠκολούθησε, τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τὸ ‘ἐνδέχεται μηδενί’ λέγειν ἀληθὲς εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ἀντιστρέφειν οἶεσθαι πρὸς ἑαυτὴν τὴν τοῦ ἐνδεχομένου ἀπόφασιν· ἢ γὰρ ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενί’, ἣν ὑπεθέμεθα, ἵνα δείξωμεν τὸ ἀδύνατον, οὐ μόνον τὴν ‘ἀνάγκη τινί’ περιέχει ἀλλὰ καὶ τὴν ‘ἀνάγκη μὴ παντί’. εἰ τοίνυν τῆς ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενί’ ἀμφοτέραι αἱ μερικαὶ τοῦ ἀναγκαίου μέρη εἰσὶ (περιέχονται γὰρ ὑπ’ αὐτῆς), οὐ δεῖ τῷ ἐνὶ μόνῳ αὐτῆς μέρει δεῖξαι τὸ ἀδύνατον ἀκολουθοῦν τῷ ‘ἀνάγκη τινί’, ἀλλὰ καὶ τῷ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’. δεῖ οὖν καὶ ταύτην ὑποθέσθαι καὶ δεῖξαι ἀδύνατόν τι ἀκολουθοῦν, ἵνα τῇ ὅλη προτάσει τῇ ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενί’, τουτέστι τοῖς μέρεσιν αὐτῆς πᾶσι, δείξαντες ἀκολουθοῦν

τὸ ἀδύνατον τότε τὴν ἀντιφατικῶς αὐτῇ ἀντικειμένην εἰσαγάγωμεν τὴν ‘ἐνδέχεται μηδενί’· ὅλον γὰρ δεῖ δεῖξαι πρὸς ἑαυτὸ τὸ ἐνδεχόμενον ἀντιστρέφον, τουτέστι τὴν ὅλην πρότασιν ὅλην πρὸς ἑαυτὴν καὶ οὐ πρὸς τὸ ἡμισυ. ἀλλὰ μὴν τῇ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’ ὑποτεθεῖσθαι οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ· τὴν γὰρ ἀρχὴν οὐδὲ ἀντιστρέφει· δηλον ἄρα, ὅτι οὐκ ἔστι χρησαμένους τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ δεῖξαι τὴν ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφουσαν.

23,3 53

ὥσπερ οὖν εἴ τις ἀξιῶσει ἀντιστρέφειν πρὸς ἑαυτὴν τὴν καθόλου καταφατικὴν καὶ λέγοι οὕτως ‘ἐπεὶ τῷ Γ παντὶ τὸ Δ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, καὶ τῷ Δ τὸ Γ παντὶ ἐνδέχεται ὑπάρχειν’, εἴτα τοῦτο ἐπιχειροίη κατασκευάζειν (εἰ γὰρ ψεῦδος τὸ παντὶ <τὸ Γ> τῷ Δ ἐνδέχεσθαι ὑπάρχειν, ἀληθὲς ἄρα τὸ ‘οὐκ ἐνδέχεται παντὶ τῷ Δ τὸ Γ’), εἴτα ἀντὶ τούτου παραλάβοι τὸ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’, κακῶς ποιεῖ, διότι ἐπὶ τινων ὅρων τὸ Γ τῷ Δ παντὶ ὑπάρχει, οὕτω δὲ παντὶ ὑπάρχει, ὡς τισὶ μὲν ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν τισὶ δὲ ὑπαρχόντως· καὶ διὰ τοῦτο συμβαίνει, διὰ τὸ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν, ἀληθεύειν τὸ ‘ἀνάγκη μὴ παντὶ τῷ Δ τὸ Γ’, διότι δὲ πάλιν καὶ τινὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχει, ἀληθεύειν τὸ ‘ἀνάγκη τινί’· οἷον ἔστω κινούμενον καὶ σῶμα· λέγω οὕτως· κινούμενον παντὶ σῶματι ὑπαρχόντως, καὶ ἔστιν ἀληθὴς ὁ λόγος· δύναμαι ἐπὶ τούτων τῶν ὅρων ἀντιστρέψας εἰπεῖν καὶ ὅτι σῶμα παντὶ κινουμένῳ ὑπάρχει· ἀλλὰ τινὶ μὲν ἐξ ἀνάγκης οἷον τῇ κυκλοφορίᾳ τοῦ οὐρανοῦ, τινὶ δὲ οὐκ ἐξ ἀνάγκης οἷον τῇ βαδίσει· οὐδὲ γὰρ αἰὶ συνυπάρχουσιν ἀλλήλοις σῶμα καὶ βάδισις· διόπερ οὐκ ἀναγκαίως ἡ συνύπαρξις αὐτῶν· ὥστε οὐ καλῶς τις λαμβάνει, ὅτι, εἰ μὴ τὸ Γ τῷ <Δ> ἐνδέχεται παντί, ἀνάγκη μὴ παντὶ μόνως· δέδεικται γάρ, ὅτι δυνατόν εὑρεῖν ὅρους τὸ ὑπάρχειν παντὶ τῷ Δ τὸ Γ συναγαγόντας· εἰ δὲ παντὶ ὑπάρχει, ψεῦδος τὸ λέγειν, ὅτι ἀνάγκη μὴ παντὶ μόνως, ἀλλ’ ὅτι καὶ ἀνάγκη τινί· ὥστε τῷ ἐνδέχεσθαι παντὶ δύο ἀντίκεινται προτάσεις, ἥ τε ‘ἀνάγκη μὴ παντί’ καὶ ἡ ‘ἀνάγκη τινί’, καὶ οὐ δεῖ τὴν ‘ἀνάγκη μὴ παντί’ μόνην παραλαμβάνειν ὡς ἀντιφατικὴν. ὡσαύτως δὲ καὶ τῇ ‘ἐνδέχεται μηδενί’ αἱ αὐταὶ δύο ἀντίκεινται, καὶ οὐ δεῖ τὴν ‘ἀνάγκη τινί’ μόνην παραλαμβάνειν τοὺς εἰς ἀδύνατόν τι βουλομένους ἀπαγαγεῖν καὶ τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικείμενον τῷ ‘οὐκ ἐνδέχεται μηδενί’ εἰσάγειν τὸ ‘ἐνδέχεται μηδενί’. δηλον οὖν ἡμῖν ἔστιν, ὅτι τοῦ ὀρισθέντος ἡμῖν ἐξ ἀρχῆς ἐνδεχομένου, οὗ μὴ ὄντος ἀναγκαίου τεθέντος δὲ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ (ἔστι γὰρ καὶ τὸ κοινότερον λεγόμενον ἐνδεχόμενον, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν), καὶ τῇ ἀποφάσει τῇ ‘ἐνδέχεται μηδενί’ καὶ τῇ καταφάσει τῇ ‘ἐνδέχεται παντί’ δύο εἰσὶ καὶ τὰ αὐτὰ ἐκάστω ἀντικείμενα, τὸ ‘ἀνάγκη τινί’ καὶ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’. ὥστε τοὺς κεχρημένους τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ ἔφ’ ἐκατέρᾳ τῶν προτάσεων τούτων ἀμφοτέρω δεῖ λαμβάνειν τὰ ἀντικείμενα. ὑποτεθέντος δὲ τοῦ ‘ἀνάγκη μὴ παντί’ οὐδὲν ἀδύνατον ἀκολουθεῖ, ὥστε οὐ γίνεται συλλογισμός, τουτέστιν οὐδὲν ἀδύνατον συμπέρασμα ἡμῖν ἀκολουθήσει. εἰ δὲ μὴ ἀκολουθεῖ τι ἀδύνατον, οὐδὲ διὰ τούτου ἄρα δειχθήσεται ἀντιστρέφουσα πρὸς ἑαυτὴν ἡ τοῦ ἐνδεχομένου καθόλου ἀπόφασις. φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει ἡ καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη. Ἐπεὶ δὲ εἵπομεν τὰ χρήσιμα ἡμῖν ἐσόμενα πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογισμῶν, νῦν ἐπὶ τὰς συζυγίας αὐτὰς μετελευσόμεθα δεικνύντες, ὅτι οὐκ ἐνδέχεται ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ἐνδεχομένων ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογισμὸν γενέσθαι.

23,3 54

δεῖ γὰρ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι ἀνομοιοσχήμονας εἶναι τὰς συλλογιστικὰς προτάσεις· ἐνδεχομένων δὲ ἀμφοτέρων οὐσῶν ἀδύνατον αὐτάς, ὅπως ἂν ληφθῶσιν, ἀνομοιοσχήμονας εἶναι αἰὲ τῆς ἀποφατικῆς μεταλαμβανομένης εἰς τὴν καταφατικὴν. ὑποκείσθω γὰρ συζυγία ἐκ τῆς μείζονος ἀποφατικῆς τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς· οἷον τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενί ἐνδεχομένως τῷ δὲ Γ παντί· ταύτην οὕτε δι’ ἀντιστροφῆς δεῖξαι δυνατόν ἀνάγοντας εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα οὕτε τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ οὕτε τῇ τῶν ὅρων παραθέσει. καὶ ὅτι μὲν δι’ ἀντιστροφῆς οὐ δυνατόν, δηλον· δέδεικται γάρ, ὅτι ἡ ἀπόφασις τοῦ ἐνδεχομένου οὐκ

ἀντιστρέφει πρὸς ἑαυτήν. ἀλλ' οὐδὲ διὰ τοῦ ἀδυνάτου· τεθέντος γὰρ τοῦ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδέχασθαι ὑπάρχειν οὐδὲν συμβαίνει ψεῦδος· ἐνδέχοιτο γὰρ ἂν τὸ Α τῷ Γ καὶ παντὶ καὶ μηδενὶ ὑπάρχειν. οὐ δυνατόν τοίνυν οὐδὲ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ συμπέρασμά τι συναγαγεῖν ἐν δευτέρῳ σχήματι. ἔστω γὰρ τὸ Α τῷ Β ἐνδέχασθαι μηδενὶ τῷ δὲ Γ ἐνδέχασθαι παντί. ἴδωμεν οὖν, εἰ δυνατόν τῇ εἰς ἀδύνατον δείξει χρήσασθαι. ὑποκείσθω γὰρ συνάγειν, ὅτι τὸ Β ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· τοῦτο γὰρ συνήγεν ἂν, εἴπερ συνήγε· δεικνύομεν οὖν τοῦτο μὴ δυνατόν τῇ δείξει <τῇ διὰ> τοῦ ἀδυνάτου. εἰ γὰρ ψεῦδος τὸ 'ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Γ τὸ Β', ἔσται τὸ 'οὐκ ἐνδέχεται μηδενὶ' ἀληθές, ὅπερ ταύτόν ἐστι τῷ 'ἀνάγκη τινί'. εἰ τοίνυν τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β ἀνάγκη τινὶ τῷ Γ, γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα ἐκ τῆς μείζονος ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς τῆς δὲ ἐλάττονος ἀναγκαίας μερικῆς καταφατικῆς· συνάγει δὲ τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Γ ἐνδέχασθαι· ἣν δὲ καὶ παντὶ ἐνδεχομένως, καὶ οὐδὲν ἀδύνατον τὸ παντὶ ἐνδεχόμενον ἐνδέχασθαι μὴ παντί. οὕτως μὲν <οὖν> οὐ δυνατόν τῇ δι' ἀδυνάτου χρήσασθαι δείξει. ὅλως δέ, εἰ συνάγουσί τι συμπέρασμα αἱ τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεις ἐν δευτέρῳ σχήματι, ἐνδεχόμενον συνάγουσιν, ἐπεὶ ἀμφοτέραι εἰσιν ἐνδεχόμεναι· καὶ τοῦτο πάντως ἀνάγκη ἢ καταφατικὸν εἶναι ἢ ἀποφατικόν. εἰ μὲν οὖν καταφατικὸν ὑπόθοιτο εἶναι τὸ συμπέρασμα, πρῶτον μὲν ἄλογον τῆς μιᾶς ἀποφατικῆς οὔσης μὴ ἀποφατικὸν εἶναι τὸ συμπέρασμα, εἴ γε ἀληθὴς ὁ λόγος, ὅτι τῇ χείρονι τῶν προτάσεων ἔπεται τὸ συμπέρασμα. ἔπειτα ἐλέγχεται τὸ τοιοῦτον τῇ τῶν ὅρων παραθέσει, δι' ὧν συνάγεται καὶ τὸ 'ἀνάγκη μηδενί'. λευκὸν γὰρ ἐνδέχεται ἵππῳ μὲν μηδενὶ ὑπάρχειν ἀνθρώπῳ δὲ παντί, καὶ ὅμως ἵππος ἐξ ἀνάγκης ἀνθρώπῳ οὐχ ὑπάρχει. ὅτι μὲν οὖν οὐ γίνεται καταφατικὸν συμπέρασμα, δῆλον ἐξ ὧν διὰ τῶν ὅρων εὐρήκαμεν τὸ ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ συναγόμενον· τοῦτο γὰρ ἀναιρετικόν ἐστι πάντων τῶν καταφατικῶν. ὅτι δὲ οὐδὲ ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον συνάγεται, δῆλον ἐξ ὧν τὸ ἀναγκαῖον ἀποφατικὸν διὰ τῶν ὅρων συνηγάγομεν· τοῦτο γὰρ ἀναιρετικόν ἐστι πασῶν τῶν τοῦ ἐνδεχομένου προτάσεων. ὥστε οὔτε καταφατικὸν οὔτε ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον συνάγεται. ταῦτα μὲν οὖν εἰρήσθω τῆς μείζονος οὔσης ἀποφατικῆς ἐνδεχομένης τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς.

23,3 55 ἀλλὰ δὴ καὶ ἀμειφθεῖν ἢ τάξεις καὶ ἢ μὲν μείζων εἴη καταφατικὴ ἢ δὲ ἐλάττων ἀποφατικὴ, καὶ οὕτως ἀσυλλόγιστος ἢ συζυγία. ὁμοίως δέ, καὶ ὁμοιοσχήμονες ὧσιν αἱ προτάσεις· ἐπὶ πασῶν γὰρ τούτων τῶν συζυγιῶν οἱ προσεχῶς εἰρημένοι ὅροι πρὸς τὸ δεῖξαι αὐτὰς ἀσυλλογίστους ἀρκέσουσι τὸ ἀναγκαῖον ἀποφατικὸν συνάγοντες. καὶ ὅταν ἢ μὲν καθόλου ἢ δὲ ἐπὶ μέρους ἢ ἀμφοτέραι κατὰ μέρος ἢ ἀδιόριστοι ἢ ὁσαυχὺς ἄλλως ἐνδέχεται μεταλαβεῖν τὰς προτάσεις· πᾶσαι γὰρ ἔσονται ἀσυλλόγιστοι· συνάγουσι γὰρ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ τὸ παντὶ καὶ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης. φανερόν οὖν, ὅτι ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ἐνδεχομένων οὐσῶν οὐκ ἔσται συλλογισμός. Ἐπεὶ δ' ἐδείξαμεν, ὅτι ἐκ δύο ἐνδεχομένων προτάσεων ἐν δευτέρῳ σχήματι οὐ γίνεται συλλογισμός, ἐπὶ τὰς μίξεις μετέλθωμεν· καὶ λέγομεν, ὅτι, ἂν ἢ μὲν ὑπάρχουσα εἴη καταφατικὴ ἢ δὲ ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός, ὅπως ἂν ἔχουσαι ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, ὡς φανεροῦ δηλονότι ὄντος, εἰ ἀμφοτέραι εἶεν καταφατικά, [καὶ] μηδὲν συναχθήσεσθαι συλλογιστικῶς. ὅτι δὲ οὔσης τῆς ὑπαρχούσης καταφατικῆς ἀποφατικῆς δὲ τῆς ἐνδεχομένης οὐδὲν συνάγεται συλλογιστικῶς, ἀπόδειξις ἢ αὐτὴ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων· δείκνυται γὰρ ἀσυλλόγιστος ἢ τοιαύτη συμπλοκὴ διὰ τε τοῦ μὴ ἀντιστρέφειν τὴν καθόλου ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην, ἀλλὰ μὴδὲ τὴν ὑπάρχουσαν καταφατικὴν καθόλου· γίνεται γὰρ, εἰ αὕτη ἀντιστραφεῖν, ἐν πρώτῳ σχήματι ἢ μείζων πρότασις ἐπὶ μέρους καταφατικὴ. ἔτι διὰ τοῦ μὴ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ἐνδείκνυσθαι· τοῦ γὰρ ἀντικειμένου ἢ τῷ ἐνδεχομένῳ συμπεράσματι ἢ τῷ ὑπάρχοντι, εἴ τις ὑπάρχον λέγοι δύνασθαι γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα, ὑποτεθέντος συνάγεσθαι ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὸ Α τινὶ τῷ

Γ ὑπάρχον, ὥ ἔκειτο μηδενὶ ἐνδέχεσθαι, ὃ οὐκ ἀδύνατον. ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν ὄρων παραθέσεως· τὸ γὰρ λευκὸν καὶ <ἄνθρωπος καὶ> ἵππος ληφθέντα δεικνύουσιν, ὅτι μὴ ἐνδεχόμενον ἢ καταφατικὸν ἢ ἀποφατικὸν γίνεται τὸ συμπέρασμα μήτε ὑπάρχον, ἀλλὰ ἀναγκαῖον ἀποφατικόν. καίτοι ἔδει ἢ τοῦ ἐνδέχεσθαι ἢ τοῦ ὑπάρχειν εἶναι τὸ συμπέρασμα, εἰ συλλογιστικῶς συνήγετο· αἱ γὰρ προτάσεις τοιαῦται. ἀλλὰ καὶ τοῦ παντὶ ἐξ ἀνάγκης καὶ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης ἔστιν ὄρων εὐπορήσαι, τοῦ μὲν μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης λευκόν, ἄνθρωπος, ἵππος· τὸ γὰρ λευκὸν δύναται τῷ μὲν ἐτέρῳ τούτων ὑπάρχον παντὶ ληφθῆναι τῷ δὲ ἐτέρῳ ἐνδεχόμενον, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ ἵππῳ. τοῦ δὲ παντὶ ἐξ ἀνάγκης λευκόν, ἄνθρωπος, γραμματικόν· τὸ γὰρ λευκὸν ἐνδεχέσθω μηδενὶ ἀνθρώπῳ, ὑπαρχέτω δὲ παντὶ γραμματικῷ, καὶ ὁ ἄνθρωπος παντὶ γραμματικῷ ἐξ ἀνάγκης. Ἐὰν δὲ ἡ μὲν ἐνδεχομένη καθόλου καταφατική εἴη ἢ δὲ ὑπάρχουσα καθόλου ἀποφατική, ἔσται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς καθόλου ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης· οὕτως γὰρ ἔσται τὸ πρῶτον σχῆμα.

23,3 56

καὶ τὸ συμπέρασμα <τοῦ> ἐνδεχέσθαι μηδενί, τοῦτο δέ, πρὸς ὁπότερον ἂν τὸ ὑπάρχον στερητικὸν τεθῇ, τουτέστι κἂν ἡ ἐλάττων ληφθῇ καθόλου ἀποφατική ὑπάρχουσα ἢ δὲ μείζων καθόλου καταφατική ἐνδεχομένη, ὁ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς ἀντιστραφείσης τῆς ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης. καὶ τέως δεικτέον τὴν ἐκ τῆς μείζονος ὑπαρχούσης τῆς δὲ ἐλάττονος ἐνδεχομένης. εἰ γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β μηδενὶ ὑπαρχόντως, οὐδὲ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Α ὑπαρχόντως· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως δέδεικται δὲ ἡ τοιαύτη συζυγία ἐν πρώτῳ σχήματι τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ τὸ οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης συνάγουσα, ὅπερ ἦν τὸ ἡμισυ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου. ὁμοίως δέ, κἂν ἡ ἐλάττων ληφθῇ καθόλου ἀποφατική ὑπάρχουσα ἢ δὲ μείζων καθόλου καταφατική ἐνδεχομένη, ὁ αὐτὸς γίνεται συλλογισμὸς ἀντιστρεφόμενης τῆς ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης. οἶον τὸ Α τῷ μὲν Β παντὶ ἐνδεχομένως, μηδενὶ δὲ τῶν Γ ὑπαρχόντως· εἰ οὖν τὸ Α οὐδενὶ τῶν Γ ὑπαρχόντως, οὐδὲ τὸ Γ οὐδενὶ τῶν Α ὑπαρχόντως· τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως· τὸ ἄρα Γ οὐδενὶ τῶν Β ἐνδεχομένως ὑπάρχει. ἀντιστραφέντος οὖν τοῦ συμπεράσματος (οὐ γὰρ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἔστιν ἀλλὰ τοῦ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος ἀληθευομένου) [ἔχει ὅτι] καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῶν Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. ἐδείχθη γὰρ ἐν πρώτῳ σχήματι τὸ τοιοῦτον συναγόμενον τῆς μείζονος ἀποφατικῆς ληφθείσης· ἡ δὲ τοιαύτη ἀπόφασις πρὸς ἑαυτὴν ἀντιστρέφει. ὅτι δὲ τοιοῦτον γίνεται τὸ συμπέρασμα καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, καὶ διὰ τῶν ἐξῆς μὲν δῆλον, προείρηκα <δὲ> καὶ ἀρχόμενος τοῦ δευτέρου σχήματος, ὅτι δεῖ καὶ ἐν τούτοις λαμβάνειν τὸ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν ἐνδεχόμενον ὥσπερ ἐν τοῖς πρότερον. Ἐὰν δὲ ἀμφοτέραι μὲν ὥσιν ἀποφατικά, μεταληφθείσης μὲν τῆς ἐνδεχομένης εἰς καταφατικὴν γίνεται συλλογισμὸς, ὅτι τὸ Β οὐδενὶ τῶν Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει, καὶ τὸ συμπέρασμα οὐ κατὰ τὸν διορισμὸν· γίνεται γὰρ ἡ μείζων ἀποφατική ὑπάρχουσα ἐν πρώτῳ σχήματι δι' ἀντιστροφῆς, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς πρότερον. ἐὰν δὲ ἀμφοτέραι τεθῶσι καταφατικά, ἀσυλλόγιστοί εἰσιν· εἰκότως οὐ γὰρ μεταλαμβάνεται ἡ ἐνδεχομένη καταφατική εἰς ἀποφατικὴν, ἵνα, ὥσπερ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν προτάσεων ἀποφατικῶν μεταληφθείσης τῆς ἐνδεχομένης εἰς καταφατικὴν γίνεται συλλογισμὸς, οὕτως καὶ ἐκ τῆς καταφατικῆς πάλιν εἰς τὴν ἀποφατικὴν ἢ μετάληψις ποιήσει συλλογιστικὴν συζυγίαν. ὅροι δέ, δι' ὧν συνάγεται καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ οὐδενί, ὑγεία παντὶ ζῷῳ ἐνδεχομένως ὑπάρχει, ἀνθρώπῳ δὲ ὑπαρχόντως παντί, καὶ συνάγεται ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ· πάλιν ὑγεία ἵππῳ μὲν παντί, ἀνθρώπῳ δὲ οὐδενί, καὶ ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον ἔξει καὶ ἐπὶ τῶν ἐν μέρει συλλογισμῶν. τῆς ἀποφατικῆς γὰρ ἐνδεχομένης οὔσης καὶ διὰ τοῦτο μεταλαμβανομένης εἰς τὴν καταφατικὴν γίνονται ὁμοιοσχήμονες αἱ συζυγίαι· αἱ δὲ τοιαῦται πᾶσαι ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀσυλλόγιστοί εἰσιν.

23,3 57

ὅταν δὲ ἡ καθόλου ἀποφατική ὑπάρχουσα ἢ καὶ μείζων, αἰ γίνεται συλλογισμός, διὰ τῆς ἀντιστροφῆς ἀναγομένης αὐτῆς εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. ὅπως δὲ ἔχουσιν αἱ συζυγίαι αἱ τὴν ὑπάρχουσαν ἔχουσαι μερικὴν ἀποφατικὴν, προῖων δείξω. πάλιν ἐὰν ἄμφω τὰ διαστήματα στερητικὰ τεθῇ, μεταληφθείσης τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς καταφατικὴν (δεῖ δὲ τὴν ὑπάρχουσαν ἐν τούτοις αἰ μείζονα εἶναι, ἵνα καὶ σώζεται τὰ ἴδια τοῦ δευτέρου σχήματος) πάλιν τὰ αὐτὰ συνάγεται συμπεράσματα, οἷα καὶ αὐτόθεν ἀνομοιοσχήμοσιν οὖσαις μερικαῖς συζυγίαις. ἐὰν δὲ ἡ ὑπάρχουσα στερητικὴ μὲν ληφθῇ μερικὴ δέ, τῆς ἐτέρας προτάσεως καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης οὐσης ἢ ἀποφατικῆς, οὐδεὶς γίνεται συλλογισμός· καὶ εἰκότως· δεῖ μὲν γὰρ ἀντιστραφεῖναι τὴν μερικὴν, ἵνα εἰς τὸ πρῶτον ἀναχθῇ σχῆμα· οὐκ ἀντιστρέφει δὲ ἡ μερικὴ ἀποφατικὴ ὑπάρχουσα ἐπὶ πάσης ὕλης, ὡς ἐδείχθη, καὶ ἀντιστρεφόμενη μερικὴν ἐποίει τὴν μείζονα καὶ ἀσυλλόγιστον διὰ τοῦτο τὴν συζυγίαν. εἰκότως ἄρα οὐδεὶς ἐν τούτῳ γίνεται συλλογισμός, ἀλλ' οὐδ' εἰ ἀμφοτέραι ληφθῶσι μερικαὶ ἢ ἀμφοτέραι ἀδιόριστοι, ὅπως ἂν ἔχῃσι κατὰ τὸ ποιόν, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός· δείκνυται δὲ ταῦτα διὰ τῶν αὐτῶν ὄρων· υγεία, ζῶν, ἄνθρωπος τοῦ ὑπάρχειν, υγεία ἵππος, ἄνθρωπος τοῦ μὴ ὑπάρχειν. Μίξις ἐνδεχομένου καὶ ἀναγκαίου ἐν δευτέρῳ σχήματι. Πληρώσαντες τὰς μίξεις ἐνδεχομένου καὶ ὑπάρχοντος μετέλθωμεν ἐπὶ τὴν ἐξ ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου μίξιν ἐν δευτέρῳ σχήματι· καὶ φαμέν, ὅτι, εἰ μὲν ἡ ἀναγκαία ἀποφατικὴ εἴη εἴτε μείζων οὔσα εἴτε ἐλάττων, πάντως γίνεται συλλογισμός τοῦ ἐνδεχομένου καὶ οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλὰ τοῦ κατηγορουμένου κατὰ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος, εἰ μέντοι ἀναγκαία καταφατικὴ εἴη, δηλονότι ἀποφατικῆς οὐσης τῆς ἐνδεχομένης, ἀσυλλόγιστοι πᾶσαι αἱ τοιαῦται συζυγίαι. ἡ δὲ αἰτία τὸ μεταλαμβάνεσθαι πάλιν τὴν ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην εἰς καταφατικὴν καὶ διὰ τοῦτο γίνεσθαι ὁμοιοσχήμονας τὰς συζυγίας. κείσθω γὰρ τὸ Α τῷ μὲν Β ἐξ ἀνάγκης μὴδενὶ ὑπάρχειν τῷ δὲ Γ παντὶ ἐνδέχεσθαι· ἀντιστραφεῖσης οὖν τῆς ἀποφατικῆς τὸ πρῶτον γίνεται σχῆμα· τὸ Β τῷ Α ἐξ ἀνάγκης <μηδενί>, τὸ δὲ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεται. γίνεται δὴ τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς μείζονος ἀναγκαίας καθόλου ἀποφατικῆς οὐσης τῆς δὲ ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης· συνῆγε δὲ αὕτη ἡ συζυγία τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ τὸ 'ἐνδέχεται μηδενί' τὸ ἰσοδυναμοῦν τῷ ὑπαρχόντως μηδενί. καὶ ὅτι γίνεται καθόλου ἀποφατικὸν τὸ συμπέρασμα ὑπάρχον καὶ οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεικτέον. εἰ γὰρ μὴ ἀληθὲς τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ εἰλήφθω, καὶ κείσθω τὸ Β τῷ Γ τινί. εἰ τοῖνυν τὸ μὲν Α οὐδενὶ τῷ Β ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Β τινὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, γίνεται οὖν τὸ Α τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης μὴ ὑπάρχον· δέδεικται γάρ, ὅτι ἐν πρώτῳ σχήματι τῆς μείζονος οὐσης ἀναγκαίας ὑπαρχούσης δὲ τῆς ἐλάττονος ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα. τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης οὐχ ὑπάρχει, ὅπερ ἀδύνατον· ὑπέκειτο γὰρ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι.

23,3 58

ἀδύνατος ἄρα ἡ ὑπόθεσις, ἢ τοῦτο τὸ συμπέρασμα ἠκολούθησε· τὸ ἄρα ἀντικείμενον αὐτῆς ἦν δὲ τὸ Β μηδενὶ τῷ Γ ὑπάρχειν. δεῖ δὲ εἰδέναι, ὅτι ἡ δεῖξις αὕτη καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀδύνατον ἠκολούθησε, διότι ἡγούμεθα ἀληθὲς εἶναι ἐν πρώτῳ σχήματι ἐξ ἀναγκαίας τῆς μείζονος καὶ τῆς ὑπαρχούσης ἐλάττονος ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. ἐπεὶ κατὰ γε τοὺς ὑπάρχον λέγοντας γίνεσθαι ἐν ταῖς τοιαύταις μίξεσι τὸ συμπέρασμα οὐ προχωρεῖ ἡ τοιαύτη δεῖξις· οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον ἔπεται. γίνεται γὰρ συναγόμενον ἐκ τῆς ὑποθέσεως τῆς τὸ Β τινὶ τῷ Γ ὑπάρχειν λεγοῦσης καὶ ἐκ τῆς κειμένης τῆς 'τὸ Α ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ τῷ Β' τὸ Α τινὶ τῷ Γ μὴ ὑπάρχον, ὃ οὐδὲν ἀδύνατόν ἐστι κειμένου τοῦ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐνδέχεσθαι· ἅμα γὰρ ἀληθὴ οὐδὲν κωλύει εἶναι τό τε παντὶ ἐνδέχεσθαι τὸ Α τῷ Γ καὶ τὸ τινὶ αὐτῷ μὴ ὑπάρχειν. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον δειχθήσεται, καὶ εἰ μὲν ἡ μείζων καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη εἴη ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου ἀποφατικὴ ἀναγκαία. συνάγει γὰρ καὶ αὕτη τὸ <αὐτό> συμπέρασμα, τὸ ὑπάρχειν μηδενὶ καὶ τὸ ἐνδέχεσθαι μηδενί, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου τῆς δείξεως τὸ Α παντὶ τῷ Β ἐνδεχομένως, τῷ δὲ Γ

ἀνάγκη μηδενί· οὐκοῦν καὶ τὸ Γ τῷ Α ἀνάγκη μηδενί· τὸ δὲ Α τῷ Β ἐνδεχομένως παντί· λέγω, ὅτι καὶ τὸ Γ τῷ Β ὑπάρχει οὐδενί. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἐβουλόμεθα δεῖξαι, ἀλλ' εἰ τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχει οὐδενί. ἐπεὶ τοίνυν ἀντιστρέφει ἡ καθόλου ἀποφατική, καὶ τὸ ' <τὸ> Γ τῷ Β ὑπάρχει οὐδενί' ἀντιστραφήσεται, καὶ τὸ Β οὐδενὶ τῷ Γ. εἰ δὲ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ ὑπάρχειν τινί. ἐπειδὴ τοίνυν τὸ Α ἐνδέχεται παντὶ τῷ Β, τὸ δὲ Β ὑπάρχει τινὶ τῷ Γ, τὸ ἄρα Α τινὶ τῷ Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν· ἦν δὲ καὶ ἀνάγκη μηδενί, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε διὰ τὸ ὑποθέσθαι τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχειν τινί· οὐκοῦν ψεῦδος τοῦτο, ἀληθὲς δὲ τὸ ὑπάρχειν οὐδενί. Ἐὰν δὲ ἀνάπαλιν ἔχωσιν αἱ συζυγίαι, οἷον τὴν μὲν ἀναγκαίαν καταφατικὴν τὴν δὲ ἐνδεχομένην ἀποφατικὴν, ἀσυλλόγιστοι ἔσονται διὰ τὴν ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην μεταλαμβάνεσθαι εἰς τὴν καταφατικὴν καὶ ποιεῖν ὁμοιοσχήμονας τὰς συζυγίας· αὗται δ' ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀσυλλόγιστοί εἰσι. δείκνυνται γὰρ αὗται διὰ τῶν ὅρων μηδὲν συμπέρασμα συνάγουσαι μήτε <ἐνδεχόμενον μήτε> ὑπάρχον μήτε ἀναγκαῖον· λευκὸν παντὶ κύκνῳ ἐξ ἀνάγκης, ἀνθρώπῳ δὲ ἐνδεχομένως μηδενί, καὶ ὅμως κύκνος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. οὕτως μὲν οὖν διὰ τῶν ὅρων τὸ 'ἀνάγκη μηδενί' δείκνυται συναγόμενον, καὶ ἐκ τούτου δῆλον, ὅτι οὐδὲν συνάγουσιν αἱ τοιαῦται προτάσεις συμπέρασμα. ὅτι μὲν γὰρ οὐδὲν ἐνδεχόμενον συνάγουσιν αἱ τοιαῦται προτάσεις συμπέρασμα, δῆλον ἐξ ὧν ἀναγκαῖον ἀποφατικὸν συνήκται· τὸ δὲ ἀναγκαῖον πάντων τῶν ἐνδεχομένων ἐστὶν ἀναιρετικόν. ὅτι δὲ οὐδὲ ἀναγκαῖον συνάγεται, δῆλον ἐντεῦθεν· τὸ γὰρ ἀναγκαῖον συμπέρασμα ἢ ἐξ ἀναγκαίων ἀμφοτέρων ἢ τῆς ἀποφατικῆς ἀναγκαίας οὔσης· νῦν δὲ οὐδέτερον τούτων ἐστίν. ἵνα δὲ μὴ τις ὑπολάβῃ, ἐπειδὴ ὅλως ἀνωτέρω τὸ 'ἀνάγκη μηδενί' συνήγετο, διὰ τῶν ὅρων τοῦτο ὠρισμένως συνάγεσθαι, δεικτέον, ὅτι τῶν αὐτῶν οὐσῶν προτάσεων ἐγχωρεῖ εὐπορήσαι ὅρων τὸ ἐξ ἀνάγκης παντὶ συναγόντων, ὥστε καὶ ταύτη πάντα ἀναιρεῖσθαι τὰ συμπεράσματα.

23,3 59

διὰ μὲν γὰρ τοῦ καθόλου ἀποφατικοῦ ἀναιρεῖται πάντα τὰ καταφατικά, διὰ δὲ τοῦ καθόλου καταφατικοῦ πάντα τὰ ἀποφατικά. κίνησις, ἐγρήγορις, ζῶν· [διὰ δὲ τοῦ καθόλου καταφατικοῦ πάντα τὰ ἀποφατικά] κίνησις παντὶ ζῳῷ ἐνδεχομένως, ἐγρηγορότι δὲ ἐξ ἀνάγκης παντί, καὶ ὁμοίως ζῶν παντὶ ἐγρηγορότι ἐξ ἀνάγκης. φανερόν οὖν, ὅτι οὐδὲ ὑπάρχον συνάγεται· τὰ μὲν <γὰρ> καταφατικά πάντα ἀναιρεῖται πάντως ὑπὸ τῆς ἀναγκαίας ἀποφατικῆς, τὰ δὲ ἀποφατικά διὰ τῆς καταφατικῆς ἀναγκαίας. ἐπιστήσαι δὲ δεῖ τοῖς ὅροις· οὐ γὰρ εἰσι καλῶς εἰλημμένοι· δεῖ <γὰρ> κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον ἀληθευούσας λαμβάνεσθαι τὰς προτάσεις. εἰ γὰρ παντὶ ζῳῷ ἐνδεχομένως κίνησις, οὐκ ἔσται τι ζῶν ἐξ ἀνάγκης κινούμενον· καὶ ἡ ἐγρήγορις γὰρ κίνησις ἐλήφθη ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχουσα τῷ ἐγρηγορότι· εἰ δὲ ἔσται τι ἐγρηγορὸς ὡς ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν αὐτῷ τὴν κατὰ τὸ ἐγρηγορεῖν κίνησιν (ἐν ᾧ γὰρ ἐγρήγορεν, ἐξ ἀνάγκης ἐγρήγορε), ψευδὴς ἡ λέγουσα <ἐνδέχεσθαι> παντὶ ζῳῷ κίνησιν ὑπάρχειν· τινὶ γὰρ ζῳῷ ὑπάρχει ἐξ ἀνάγκης, τῷ ἐγρηγορότι. ὁμοίως δὲ δειχθήσεται καὶ ἀνάπαλιν τεθείσης τῆς καταφάσεως, λέγω δὲ τῆς μὲν ἐλάττονος ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς τῆς δὲ μείζονος ἀναγκαίας καταφατικῆς· καὶ αὕτη γὰρ ἀσυλλόγιστος διὰ τῶν αὐτῶνδείξεων, δι' ὧν καὶ τὴν πρὸ αὐτῆς ἐδείξαμεν. Εἰ δὲ ὁμοιοσχήμονες ὦσιν αἱ προτάσεις, ἀμφοτέρων μὲν οὐσῶν ἀποφατικῶν συλλογιστικαὶ γίνονται αἱ συζυγίαι, οὐ διὰ τῶν εἰλημμένων προτάσεων ἀλλὰ διὰ μεταλήψεως τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς καταφατικὴν. καὶ τὰ συμπεράσματα τὰ αὐτὰ συνάγονται ταῖς ἤδη παραδεδομέναις προτάσεσι καὶ διὰ τῶν αὐτῶνδείξεων, ἐπειδὴ καὶ μεταληφθείσης τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς τὴν καταφατικὴν αἱ αὗται γίνονται συζυγίαι. ἐὰν μέντοι ἀμφοτέραι ληφθῶσι καταφατικά, ἀσυλλόγιστοί εἰσι πᾶσαι διὰ τὸ μὴ μεταλαμβάνεσθαι τὴν ἐνδεχομένην καταφατικὴν εἰς τὴν ἀποφατικὴν, ὡς πολλάκις εἰρήκαμεν. Ἐπεὶ δ' ἀπηρτίσαμεν τὸν ἐξ ἀμφοτέρων καθόλου λόγον, νῦν τὰς ἐχούσας τὴν ἑτέραν μερικὴν παραδώσομεν. ὥσπερ οὖν εἶχον αἱ καθόλου, οὕτως ἔχουσι καὶ αὗται· αἵτινες γὰρ ἐκεῖ ἦσαν

συλλογιστικά, αὐταὶ καὶ ἐνταῦθα γίνονται· ὁμοίως καὶ αἱ ἀσυλλόγιστοι. εἰ μὲν γὰρ τὸ ἀποφατικὸν ἀναγκαῖον εἶη καθόλου τὸ δὲ μερικὸν καταφατικὸν ἐνδεχόμενον, συνάγει συμπέρασμα τὸ οὐ παντὶ ἐξ ἀνάγκης, λέγω δὴ τὸ ἐνδεχόμενον τὸ ἰσοδυναμοῦν τῷ ὑπάρχοντι. εἰ δὲ καταφατικὸν ἦ τὸ ἀναγκαῖον, οὐδέποτε γίνεται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία διὰ τὸ μεταλαμβάνεσθαι τὴν ἀποφατικὴν ἐνδεχομένην εἰς τὴν καταφατικὴν. οὐδὲ ὅταν ἀμφοτέραι ληφθῶσι καταφατικά, οὐδεὶς ἔσται συλλογισμός. οὐδὲ γάρ, ὅταν ἀμφοτέραι καθόλου ἦσαν, οὕτως λαμβανομένων ἐγίνετο· ἐδείχθη γὰρ ἐπὶ τῶν ὅρων ἀμφοτέρων οὐσῶν καταφατικῶν καταφατικὸν ἀναγκαῖον συναγόμενον· ἦσαν δ' οἱ παρατεθέντες ὅροι λευκόν, ἄνθρωπος, κύκνος.

23, 3 60 Ὅταν δὲ ἀμφοτέραι μὲν στερητικά, εἶη δὲ ἀναγκαῖα ἢ ἀποφατικὰ καθόλου, συλλογισμός ἔσται ἀντιστραφείσης τῆς ἐνδεχομένης μερικῆς ἀποφατικῆς εἰς μερικὴν καταφατικὴν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐφ' ὧν ἦν ἡ συζυγία συλλογιστικὴ οὔσης τῆς ἀναγκαῖας ἀποφατικῆς καθόλου. ἐὰν δὲ ἀμφοτέραι ἀδιόριστοι εἶεν ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν, ὡς ἂν ἔχωσι ποιότητος, οὐκ ἔσονται συλλογιστικά. ἢ δ' ἀπόδειξις διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων· λέγοιμι <δ'> ἂν διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, δι' ὧν καὶ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἔδειξα τὰς ἐξ ἀναγκαῖας καὶ ἐνδεχομένης ἀμφοτέρων οὐσῶν ἐπὶ μέρους ἀσυλλογίστους συζυγίας. οἱ δὲ ὅροι τοῦ μὲν παντὶ ἐξ ἀνάγκης λευκόν, ζῶον, ἄνθρωπος· μέσον δηλονότι τὸ λευκόν ἐν τούτῳ τῷ σχήματι. ἦν δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν τάξιν· τότε μὲν γὰρ τὸ ζῶον τινὶ λευκῷ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ λευκὸν τινὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως. νῦν δὲ τὸ λευκὸν καὶ τινὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης καὶ πάλιν τινὶ ἐξ ἀνάγκης οὐ, ὡς κόρακι καὶ κύκνῳ καὶ ἀνθρώπῳ· πάλιν καὶ τινὶ ἐνδέχεται καὶ ἐνδέχεται τινὶ μὴ, ὡς ἀνθρώπῳ· καὶ τὸ ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης. τοῦ δὲ μηδενὶ λευκόν ἦν καὶ ζῶον καὶ ἄψυχον. καὶ εἰ μὴ τούτοις, οἷς πρὸ ὀλίγου ἐχρησάμεθα οὐσῶν καθόλου τῶν προτάσεων καὶ καταφατικῶν· οὗτοι δ' ἦσαν λευκόν, κύκνος, ἄνθρωπος τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης, τοῦ δὲ παντὶ ἐξ ἀνάγκης κινήσεις, ζῶον, ἐργήγορσις. ἂν γὰρ μὴ καθόλου τὰς προτάσεις λαμβάνωμεν ἐπὶ τούτων τῶν ὅρων ὡς τότε ἀλλ' ἐπὶ μέρους, δεικνύοιτο ἂν ἐπ' αὐτῶν ἀληθῶν οὐσῶν καὶ τοῦ παντὶ καὶ τοῦ μηδενὶ ἐξ ἀνάγκης συναγωγή. Φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι τῆς ἀναγκαῖας καθόλου ἀποφατικῆς οὔσης ἐν δευτέρῳ σχήματι τῆς δὲ ἐτέρας ἐνδεχομένης ἢ καταφατικῆς καθόλου ἢ ἀποφατικῆς ἢ πάλιν ἐν μέρει ἢ καταφατικῆς ἢ ἀποφατικῆς γίνεται συλλογιστικὴ συζυγία. ἐδείχθη δὲ καὶ ὅτι τὸ συμπέρασμα οὐ μόνον τοῦ ἐνδέχεσθαι μὴ ὑπάρχειν ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ ὑπάρχειν, τουτέστιν οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, γίνεται· ἀμφοτέρων γὰρ δοκεῖ γίνεσθαι τῷ τὸ ἐνδεχόμενον καὶ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος κατηγορεῖσθαι. δέδεικται δὲ καὶ ὅτι τῆς καταφατικῆς ἀναγκαῖας λαμβανομένης οὐ γίνεται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία. ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν ταῖς ἐξ ὑπαρχουσῶν καὶ ἐνδεχομένων μίξεσι καὶ ταῖς ἐξ ἀναγκαῖων καὶ ἐνδεχομένων ὁμοίως τοῦ τε ἀναγκαῖου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος τιθεμένων αἱ συζυγαὶ συλλογιστικά· καὶ γὰρ ὅτε τὸ ὑπάρχον καθόλου ἀποφατικόν, ἐλαμβάνετο ἐν ταῖς συλλογιστικαῖς καὶ τὸ ἀναγκαῖον ὁμοίως μὴ τοιούτου δὲ λαμβανομένου ὁμοίως πάλιν ἀσυλλόγιστοι. ἀλλὰ καὶ ὅτι πάντες οἱ ἐν δευτέρῳ σχήματι συλλογισμοὶ ἐκ τῶν μίξεων ἀτελεῖς (καὶ γὰρ καθόλου οἱ ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀτελεῖς διὰ γὰρ τῆς εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα ἀναγωγῆς τελειοῦνται), καὶ ὅτι τελειοῦνται διὰ τῶν προειρημένων συζυγιῶν καὶ συμπλοκῶν· δι' ὧν γὰρ ἔδειξα συζυγιῶν οὐσῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι, εἰς ὃ ἀνάγονται διὰ τῆς ἀντιστροφῆς, διὰ τοιούτων τελειοῦνται συμπλοκῶν τε, ὡς εἶπον, καὶ συζυγιῶν· ἐδείχθησαν δὲ διὰ τε τῆς τοῦ δευτέρου καὶ διὰ τῆς τοῦ τετάρτου συμπλοκῆς.

23, 3 61 Σχῆμα τρίτον· Ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ σχήματι καὶ ἀμφοτέρων οὐσῶν ἐνδεχομένων τῶν προτάσεων γίνεται συλλογισμός, ὃ οὐκ ἐγίνετο ἐν τῷ δευτέρῳ σχήματι· ἐδείξαμεν γάρ, ὅτι ἐκ δύο ἐνδεχομένων ἐν δευτέρῳ σχήματι οὐδὲν συνάγεται συλλογιστικῶς. ἐνδεχομένων οὖν

οὐσῶν ἀμφοτέρων ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα ἐνδεχόμενον. ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐνδεχομένης καὶ ὑπαρχούσης ἐνδεχόμενον τὸ συμπέρασμα. ἐὰν δὲ ἡ μὲν ἀναγκαία ᾗ ἡ δὲ ἐνδεχομένη, εἰ μὲν καταφατική εἴη ἡ ἀναγκαία, ἐνδεχόμενον πάλιν συνάγει τὸ συμπέρασμα· εἰ δὲ ἡ ἀναγκαία ἀποφατική εἴη καθόλου, οὐ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου τὸ συμπέρασμα ἔσται ἀλλὰ τοῦ μὴ ὑπάρχοντος καὶ τοῦ ἐνδεχομένου τοῦ ἰσοδυναμοῦντος αὐτῷ. ὃ καὶ ἐπὶ τῶν πρὸ τούτου ἐπεσημηνάμεθα σχημάτων, ὅτι οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον συμπέρασμα ληπτέον ἀλλὰ τὸ ἐπόμενον τῷ ὑπάρχοντι καὶ κατ' αὐτοῦ λεγόμενον ἀληθῶς. Πρώτας δὲ θετέον τὰς ἐξ ἀμφοτέρων ἐνδεχομένων συζυγίας· δεῖ γὰρ προηγεῖσθαι τὰς ἀπλᾶς προτάσεις τῶν μικτῶν· καὶ πρώτας τὰς ἐκ δύο καταφατικῶν καθόλου. συνάγουσι δὲ ἐνδεχόμενον αὗται καταφατικὸν μερικὸν συμπέρασμα, διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης ἀναγομένης αὐτῆς εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα. ἀλλὰ κἂν ἡ μὲν μείζων καθόλου ἐνδεχομένη ἀποφατική ληφθῇ ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου ἐνδεχομένη καταφατική, τῆς ἐλάττονος τῆς καθόλου καὶ καταφατικῆς ἐνδεχομένης ἀντιστραφείσης πάλιν γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, ἐκ καθόλου ἀποφατικῆς ἐνδεχομένης τῆς μείζονος καὶ ἐπὶ μέρους [τῆς] καταφατικῆς ἐνδεχομένης τῆς ἐλάττονος ἐπὶ μέρους ἀποφατικοῦ ἐνδεχομένου συναγομένου. ἐὰν δὲ ἀμφότεραι ἀποφατικαὶ καὶ ἐνδεχόμεναι καθόλου ληφθῶσιν, ἐκ μὲν τῶν κειμένων οὐδὲν ἔσται συλλογιστικῶς δεικνύμενον, μεταληφθείσης δὲ τῆς ἐλάττονος εἰς τὴν καταφατικὴν ἐνδεχομένην καὶ ἀντιστραφείσης γίνεται ἡ αὐτὴ συζυγία ἐν πρώτῳ σχήματι τῇ φθασάσῃ εἰρησθαι. δύνανται δὲ καὶ ἀμφότεραι εἰς καταφατικὴν μεταληφθῆναι. εἰ δὲ ὁ μὲν καθόλου τῶν ὄρων ὁ δὲ ἐν μέρει, ὅσαι ἐξ ὑπαρχουσῶν λαμβανόμεναι προτάσεων συζυγίαι ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι συλλογιστικὰς ἐποιοῦν συμπλοκάς, τοσαῦται καὶ ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων, ὅταν ὁμοίως ληφθῶσιν, ἔσονται συλλογιστικά. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἀσυλλόγιστοι ἐπὶ τῶν ἐνδεχομένων ἔξουσιν ταῖς ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν· καὶ γὰρ αἱ μεταλαμβανόμεναι ἐκ τῶν ἀποφάσεων εἰς τὰς καταφάσεις ὡς ἴσον δυνάμεναι ταῖς καταφατικαῖς λαμβάνονται. ἐὰν τε γὰρ ἡ μὲν μείζων ληφθῇ καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη <ἡ δὲ ἐλάττων ἐπὶ μέρους καὶ αὐτὴ καταφατικὴ ἐνδεχομένη> , συλλογιστικὴ γίνεται ἡ συζυγία (γίνεται δὲ ἡ δεῖξις ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος προτάσεως τῆς ἐπὶ μέρους ἐνδεχομένης καταφατικῆς· γίνεται γὰρ οὕτως τὸ πρῶτον σχῆμα), ἐὰν τε ἡ μὲν μείζων ᾗ ἐπὶ μέρους καταφατικὴ ἐνδεχομένη <ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη> , συλλογιστικὴ <καὶ> οὕτως ἡ συζυγία· ἀντιστραφείσης γὰρ τῆς μείζονος τῆς ἐπὶ μέρους ἐνδεχομένης καταφατικῆς γίνεται πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα.

23,3 62

δεήσει δὲ ἐν ταύτῃ τῇ συζυγίᾳ καὶ τὰ συμπεράσματα ἀντιστρέφειν· οὕτως γὰρ ἔσται τοῦ προκειμένου ὁ συλλογισμός. ἀλλὰ κἂν ἡ μὲν μείζων ληφθῇ καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη ἡ δὲ ἐλάττων ἐπὶ μέρους καταφατικὴ, συλλογιστικὴ ἡ συζυγία· ἀντιστραφείσης γὰρ τῆς ἐλάττονος ἐπὶ μέρους [καταφατικῆς συλλογιστικῆς ἡ συζυγία] οὔσης [δὲ] ἐνδεχομένης καταφατικῆς γίνεται πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα καθόλου καταφατικὴν ἐνδεχομένην ἔχον τὴν μείζονα καὶ ἐνδεχομένην ἐπὶ μέρους καταφατικὴν τὴν ἐλάττονα, ἐξ ὧν ἐδείχθη ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον γινόμενον τὸ συμπέρασμα. εἰ δὲ εἶεν ἀμφότεραι ἀποφατικαὶ ἐνδεχόμεναι, ἡ μὲν καθόλου ἡ δὲ ἐπὶ μέρους, μεταληφθείσης τῆς ἐπὶ μέρους ἀποφατικῆς εἰς τὴν ἐπὶ μέρους καταφατικὴν καὶ ἀντιστραφείσης γίνεται τοῦ πρώτου σχήματος ἡ προειρημένη συζυγία· μεταληφθεῖσα γὰρ ἡ ἀποφατικὴ εἰς τὴν καταφατικὴν ποιήσει τὰς προτάσεις ὁμοίας, ὅποια οὔσαι καὶ ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν ἦσαν συλλογιστικά. τῆς μὲν οὖν ἐλάττονος ληφθείσης ἐπὶ μέρους καταφατικῆς μιᾶς δεηθῶμεθα ἀντιστροφῆς, τῆς δὲ μείζονος δύο· δεήσει γὰρ καὶ τὸ συμπέρασμα ἀντιστρέψαι ὃν ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον· ἀντιστρέφει δὲ τὸ ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον ὁμοίως τῷ καταφατικῷ. ὃ οὐκέθ' οἷόν τε ἐπὶ τῶν ὑπαρχουσῶν προτάσεων ἐν τρίτῳ σχήματι γίνεσθαι τῆς ἐλάττονος <οὔσης> ἀποφατικῆς καθόλου τῆς δὲ

μείζονος ἐπὶ μέρους ἀποφατικῆς τῷ μὴ ἀντιστρέφειν τὴν ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν· οὐ γίνεται τοῦ προκειμένου ὁ συλλογισμός. διὸ ἐπιζητήσαι τις ἂν, πῶς ἀληθές τὸ “εἰ δ’ ὁ μὲν ἐστὶ καθόλου τῶν ὄρων ὁ δ’ ἐν μέρει, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐχόντων τῶν ὄρων, ὅνπερ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν, ἔσται τε καὶ οὐκ ἔσται συλλογισμός”. ἡ δεῖ μεταλαμβάνειν τὸ ἐνδεχόμενον καθόλου ἀποφατικὸν εἰς καταφατικὸν καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδέχεσθαι. οὐκέτι δὲ ὡς ἐπὶ τοῦ ‘ἐνδέχεται’, οὕτως ἔξει καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχειν διὰ τὸ προειρημένον. ἐὰν δὲ ἀμφοτέραι ἢ ἀδιόριστοι ἢ ἐπὶ μέρους ληφθῶσιν ἐνδεχόμεναι, ἂν τε καταφατικαὶ ἂν τε ἀποφατικαὶ ἂν τε παραλλάξ, ἀσυλλόγιστοι αἱ συζυγίαι. καὶ τοῦτο δηλὸν ἔσται πάλιν τῇ τῶν ὄρων παραθέσει, τὸ μὲν παντὶ διὰ ζώου καὶ ἀνθρώπου καὶ λευκοῦ· τὸ γὰρ ζῶον καὶ ὁ ἄνθρωπος τινὶ λευκῷ ἐκάτερον αὐτῶν ἐνδέχεται, καὶ ἐνδέχεται τινὶ μὴ ἐκάτερον, καὶ τὸ μὲν ἐνδέχεται ὑπάρχειν αὐτῷ, τῷ λευκῷ, τὸ δὲ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, καὶ τὸ ζῶον ἐξ ἀνάγκης παντὶ ἀνθρώπῳ. τοῦ δὲ μὴ ὑπάρχειν ἵππος, ἄνθρωπος, λευκόν· ὁμοίως γὰρ ἐχουσῶν τῶν προτάσεων ὁ ἵππος ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ ἀνθρώπῳ. Ἐὰν δὲ ἡ μὲν ὑπάρχειν ἢ δὲ ἐνδέχεσθαι σημαίνει τῶν προτάσεων, τὸ συμπέρασμα μὲν ἐν τούτοις οὐδαμῶς ἐστὶν ὑπάρχον· οὐδὲ γὰρ ἐν πρώτῳ σχήματι ἐπὶ τῆς τοιαύτης μίξεως ὑπάρχον ἐγένετο τὸ συμπέρασμα ἀλλ’ ἐνδεχόμενον.

23,3 63 οὕτως καὶ ἐνταῦθα ἐνδεχόμενον, δηλονότι οὐκ ἐν πάσαις ταῖς συζυγίαις τὸ αὐτό, ἀλλ’ ὅσαι μὲν ἔχουσι τὴν ὑπάρχουσαν καταφατικὴν, τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν συνάγουσιν ἐνδεχόμενον, ὅσαι δὲ ἀποφατικὴν ἔχουσι τὴν ὑπάρχουσαν, αὗται οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν συνάγουσιν, ὥσπερ εἴρηται ἡμῖν πλατύτερον ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. <συλλογιστικά δὲ γίνονται συζυγίαι αὗται, αἵτινες καὶ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι> ἦσαν, τουτέστι πᾶσαι αἱ ἄλλαι χωρὶς τῶν ἐχουσῶν τὴν ἐλάττονα ἀποφατικὴν ὑπάρχουσαν. ἔστωσαν γὰρ πρῶτον καταφατικά, ὧν ἡ μὲν μείζων καθόλου καταφατικὴ <ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ> ἐνδεχομένη· ἀντιστραφείσης γὰρ τῆς ἐλάττονος καθόλου καταφατικῆς ἐνδεχομένης εἰς τὴν ἐπὶ μέρους γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα ἔχον ὑπάρχουσαν καταφατικὴν τὴν μείζονα καὶ ἐπὶ μέρους ἐνδεχομένην καταφατικὴν τὴν ἐλάττονα, ἥς ἐδείχθη τὸ συμπέρασμα ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ἐνδεχόμενον γινόμενον. ὁμοίως, κἂν ἡ μὲν μείζων καθόλου καταφατικὴ ληφθῇ ἢ δὲ ἐλάττων ὑπάρχουσα καθόλου καταφατικὴ, συλλογιστικὴ ἔσται ἢ συζυγία· ἀντιστραφήσεται γὰρ ἢ ὑπάρχουσα. εἰ δὲ τὸ στερητικὸν τεθείη πρὸς τὸ ἔλαττον ἄκρον ἢ καὶ ἄμφω ληφθῶσι στερητικά, διὰ μὲν τῶν προκειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός, μεταληφθείσης δὲ τῆς στερητικῆς ἐνδεχομένης εἰς τὴν καταφατικὴν ἔσται. πάλιν εἰ ἀμφοτέραι εἶεν καθόλου ἀποφατικά, ἢ μὲν ὑπάρχουσα ἢ δὲ ἐνδεχομένη, ἐκ τῶν κειμένων οὐδὲν συναχθήσεται· μεταληφθείσης δὲ τῆς ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς τὴν καταφατικὴν <καὶ> ἀντιστραφείσης γίνεται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία. εἰ μὲν οὖν ἡ ἐλάττων εἴη ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ, φανερὰ ἢ τε μετάληψις καὶ ἡ δεῖξις. εἰ δὲ ἡ μείζων εἴη ἐνδεχομένη ἢ δὲ ἐλάττων ὑπάρχουσα ἀποφατικὴ καθόλου, οὐκ ἔσται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία. ἡ δεήσει τὴν μείζονα μεταλαμβάνοντας, ἐπεὶ ἐστὶν ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ, εἰς τὴν καταφατικὴν ἐνδεχομένην ἀντιστρέψαι τε καὶ ἐλάττονα ποιῆσαι, εἴτα τὸ συμπέρασμα πάλιν ἀντιστρέψαι καὶ αὐτό, εἰ ἔστι τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου, ὡς νῦν ὁ λόγος ἡμῖν λέγει. καὶ τῆς μείζονος ἀποφατικῆς οὐσης τῆς δὲ ἐλάττονος καταφατικῆς, τῆς ὑπαρχούσης ἢ πρὸς τῷ μείζονι τιθεμένης ἢ πρὸς τῷ ἐλάττονι δύο γίνονται συζυγίαι· συνάγουσι δὲ ἀμφοτέραι ἐνδεχόμενον συμπέρασμα, ἀλλ’ ἡ μὲν ἔχουσα τὴν μείζονα ἐνδεχομένην τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, ἢ δὲ ὑπάρχουσαν τὸ ‘οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης’, ὡς δέδεικται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι. ἢ δὲ δεῖξις ἢ αὐτὴ ἐπ’ ἀμφοτέρων ἀντιστρεφομένης τῆς ἐλάττονος προτάσεως πρὸς τὴν μερικὴν καταφατικὴν καὶ ποιούσης τὸν τέταρτον τρόπον τοῦ πρώτου σχήματος.

23,3 64 Εἰ δὲ ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων ἢ δὲ ἐν μέρει, εἴτε ἀμφοτέραι εἶεν καταφατικά, εἴτε ἡ μὲν ἑτέρα καταφατικὴ ἢ ἐπὶ μέρους ἢ δὲ ἑτέρα ἀποφατικὴ καθόλου, ὁποτέρᾳ ἂν αὐτῶν ἦ

ὑπάρχουσα, συλλογιστική ἔσται συζυγία· τῆς γὰρ καταφατικῆς ἐπὶ μέρους, εἴτε ἐνδεχομένη εἴη
 εἴτε ὑπάρχουσα, ἀντιστραφείσης γίνεται διὰ τοῦ πρώτου σχήματος συλλογιστική. τὸ δὲ
 συμπέρασμα ἐνδεχόμενον ἔσται, ὡς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι αἰεὶ ἐν τῇ ἐξ ὑπαρχούσης καὶ
 ἐνδεχομένης μίξει τοιοῦτου γινομένου τοῦ συμπεράσματος. εἰ δὲ ἡ μὲν εἴη ἐλάττων
 καταφατικὴ καθόλου ἢ δὲ μείζων ἀποφατικὴ ἐν μέρει, συλλογιστικὴ μὲν ἔσται ἡ συζυγία, οὐ
 μὴν δι' ἀντιστροφῆς δειχθήσεται ἀναστροφῆς αὐτῆς εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα, ἀλλὰ διὰ τῆς εἰς
 ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. κείσθω γὰρ τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Α ἐνδεχομένως τινὶ
 τῷ Γ μὴ ὑπάρχειν· τὸ δὲ Α ἐνδέχεται τινὶ τῷ Β μὴ ὑπάρχειν. εἰ γὰρ μὴ, τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ἐξ
 ἀνάγκης παντί· ἀλλὰ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει· τὸ ἄρα Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει.
 γίνεται γὰρ ἡ συζυγία ἐν πρώτῳ σχήματι ἐξ ἀναγκαίας καθόλου καταφατικῆς τῆς μείζονος καὶ
 ὑπαρχούσης καθόλου καταφατικῆς τῆς ἐλάττονος, ἐφ' ἧς ἐδείξαμεν καθόλου καταφατικὸν
 ἀναγκαῖον συναγόμενον συμπέρασμα. ἀδύνατον δὲ τὸ Α παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρχειν·
 ἔκειτο γὰρ ἐνδέχεσθαι αὐτῷ τινὶ μὴ ὑπάρχειν. Ἄν δὲ ἀόριστοι ἢ ἐν μέρει ληφθῶσιν ἀμφοτέραι,
 ἂν τε καταφατικαὶ ἂν τε ἀποφατικαὶ ἂν τε παραλλάξ, οὐκ ἔσται συλλογιστικὴ ἡ συζυγία.
 ἀπόδειξις δὲ ἡ αὕτη, ἢ καὶ ἐν τοῖς καθόλου· δι' ὧν γὰρ ὅρων ἐδείχθησαν καὶ αἱ δι' ὅλου
 ἐνδεχόμεναι ἐκ δύο ἐπὶ μέρους συζυγίαι ἀσυλλόγιστοι, διὰ τῶν αὐτῶν καὶ αὐται. ἦσαν δ' οἱ
 ὅροι τοῦ μὲν παντὶ ὑπάρχειν ζῶον, ἄνθρωπος, λευκόν, τοῦ δὲ μηδενὶ ἵππος, ἄνθρωπος, λευκόν,
 μέσον λευκόν. Πληρώσας τὴν μίξιν τοῦ ἐνδεχομένου πρὸς τὸ ὑπάρχον νῦν τρέψομαι ἐπὶ τὴν
 μίξιν τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ ἀναγκαίου· ταῦτά δὲ συναγόνται ἐν ταύταις ταῖς συζυγίαις τὰ
 συμπεράσματα, ἃ συνήγοντο καὶ ἐν πρώτῳ σχήματι ἐπὶ τῆς αὐτῆς μίξεως ὁμοίως ἐχουσῶν τῶν
 προτάσεων. εἰ μὲν γὰρ ἀμφοτέραι κατηγορικαὶ ὦσι, τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν συνάγεται
 συμπέρασμα. εἰ δὲ ἡ μὲν εἴη καταφατικὴ ἢ δὲ ἀποφατικὴ, εἰ μὲν ἡ ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ εἴη,
 τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου πάλιν ἔσται τὸ συμπέρασμα· <εἰ δὲ τὸ ἀναγκαῖον εἴη
 ἀποφατικόν, ἐνδεχόμενον γίνεται τὸ συμπέρασμα,> οὐ τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλὰ τὸ
 συντρέχον τῷ μὴ ὑπάρχοντι. ἔστωσαν δὲ κατηγορικοὶ πρῶτον οἱ ὅροι, καὶ ἐν τούτῳ μείζων
 πρότασις ἔστω ἡ ἀναγκαία, ἐλάττων δὲ ἡ ἐνδεχομένη· συνάγει οὖν μερικὸν ἐνδεχόμενον
 συμπέρασμα ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος πρὸς τὴν μερικὴν καὶ ποιούσης τὸν τρίτον τρόπον
 τοῦ πρώτου σχήματος. εἰ δὲ καὶ ἐν τούτῳ τῷ σχήματι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ
 ἀναγκαίου καὶ ἐνδεχομένου οὐ βούλεται τῇ κρείττονι τῶν προτάσεων ἔπεσθαι τὸ συμπέρασμα
 ἀλλὰ τῇ χείρονι, δηλὸν ἄρα, ὅτι καὶ ἐπὶ τῆς μίξεως τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ ὑπάρχοντος, ὅτε
 ἔλεγον τῇ μείζονι προτάσει ἔπεσθαι τὸ συμπέρασμα καὶ τὰς ἐχούσας τὴν μείζονα ἀναγκαίαν
 ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα συνάγειν, οὐ τὸ κυρίως ἀναγκαῖον ἐβουλόμην συνάγεσθαι ἀλλὰ τὸ
 ἐξ ὑποθέσεως.

23,3 65

ὥσπερ δὲ ἔχει ἡ τὴν μείζονα ἔχουσα ἀναγκαίαν συζυγία κατὰ τὸ συμπέρασμα, οὕτως καὶ ἡ
 ἀνάπαλιν ἔχουσα, λέγω δὴ ἡ τὴν ἐνδεχομένην. ἐν δὲ τῇ δείξει διαφέρουσιν, ὅτι ἡ μὲν ἔχουσα
 τὴν μείζονα ἐνδεχομένην μετὰ τὴν ἀντιστροφὴν τῆς ἐλάττονος τῇ ἐπ' εὐθείας δείξει δείκνυται
 διὰ τοῦ κατὰ παντὸς καὶ τοῦ κατὰ μηδενός, ἢ δὲ τὴν μείζονα ἔχουσα ἀναγκαίαν μετὰ τὴν
 ἀντιστροφὴν τῆς ἐλάττονος τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ δείκνυται. τὸ Α τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης παντὶ
 ὑπάρχει, τὸ δὲ Β τῷ Γ παντὶ ἐνδέχεται· οὐκοῦν καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Β· γίνεται οὖν τὸ πρῶτον σχῆμα
 τοῦ μὲν Α τῷ Γ παντὶ ὑπάρχοντος ἐξ ἀνάγκης, τοῦ δὲ Γ τῷ Β τινὶ ἐνδεχομένου. συνάγει οὖν καὶ
 τὸ ἐνδεχομένως τινί. καὶ τοῦτο δείκνυμεν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ· εἰ γὰρ ψεῦδος τὸ
 'ἐνδέχεται τινί', ἀληθὲς τὸ 'ἀνάγκη μηδενί'· εἰ τοίνυν τὸ Α τῷ Β ἀνάγκη μηδενί, τὸ δὲ Β τῷ Γ
 ἐνδεχομένως παντί, τὸ ἄρα Α τῷ Γ ἐνδέχεται μηδενί· τοῦτο <γὰρ> δείκνυται ἐν τῷ πρώτῳ
 σχήματι· ἦν δὲ καὶ ἐξ ἀνάγκης παντί, ὅπερ ἀδύνατον, ὅτι, ὃ ἐνδέχεται μηδενί, τοῦτο ἐνδέχεται
 παντί. ὁμοίως δὲ ἔχουσιν αἱ τοιαῦται προτάσεις ἐπὶ ταύτης τῆς μίξεως τοῦ ἐνδεχομένου καὶ τοῦ

ὑπάρχοντος· πᾶσαι γὰρ αἱ τὴν μείζονα ἔχουσαι ἢ ὑπάρχουσιν ἢ ἀναγκαίαν τὴν δὲ ἐλάττονα ἐνδεχομένην διὰ τοῦ ἀδυνάτου δείκνυνται. Πάλιν ἔστωσαν ἀνομοιοσχήμονες αἱ προτάσεις, καὶ ἔστω ἡ μὲν μείζων ἀποφατικὴ καθόλου ἐνδεχομένη ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία· συνάγει αὕτη ἀντιστραφείσης τῆς ἐλάττονος πρὸς τὴν μερικὴν καταφατικὴν μερικὸν ἀποφατικὸν ἐνδεχόμενον συμπέρασμα. ἡ δὲ δεῖξις διὰ τοῦ κατὰ παντὸς καὶ κατὰ μηδενός· αὕτη γάρ ἐστιν ἡ κατ' εὐθείαν. εἰ γὰρ τὸ Α ἐνδέχεται μηδενὶ τῶν Γ, πᾶσιν ἄρα τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ οὐχ ὑπάρχει ἐνδεχομένως· ἐν δὲ τῶν μερῶν τοῦ Γ τι τῶν Β· τὸ γὰρ Γ τινὶ τῶν Β ὑπῆρχε διὰ τὴν ἀντιστροφήν· τὸ Α ἄρα τινὶ τῶν Β ἐνδεχομένως <οὐχ> ὑπάρχει. εἰ δὲ ἡ στερητικὴ πρότασις ἀναγκαία, τουτέστιν ἡ μείζων, ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη, τοῦ μὴ ὑπάρχειν γίνεται τὸ συμπέρασμα. ἡ δὲ δεῖξις διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τῆς ἐλάττονος καὶ τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ· δέδεικται δὲ ταῦτα ἐν πρώτῳ σχήματι. ὅτε δὲ ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως εἶχον αἱ προτάσεις, τουτέστιν ἡ μείζων ἦν ἀναγκαία ἀποφατικὴ ἢ δὲ ἐλάττων ἐνδεχομένη καταφατικὴ μερικὴ, συνέβαινε τὸ Α τῷ Γ (οὗτοι γὰρ ἦσαν ἐκεῖ οἱ ἄκροι ὅροι) τινὶ μὴ ὑπάρχειν καὶ ἐνδέχασθαι μὴ ὑπάρχειν. οὕτως οὖν καὶ ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ἀντιστρέψαντες τὴν ἐλάττονα πρότασιν τοῦτον τὸν τρόπον ἐποιήσαμεν τοῦ πρώτου σχήματος, τὸ αὐτὸ πάλιν <ἀνάγκη> συνάγεσθαι συμπέρασμα· ὥστε τὸ Α τῷ Β (οὗτοι γὰρ εἰσιν ἐνταῦθα οἱ ἄκροι), εἰ τινὶ οὐχ ὑπάρχει, καὶ τινὶ ἐνδέχεται μὴ ὑπάρχειν, δηλονότι τοῦ ἐνδεχομένου οὐκ ὄντος τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλὰ τοῦ κατὰ τοῦ ὑπάρχοντος κατηγορουμένου.

23, 3 66

ὅταν δὲ ἡ ἐλάττων ἀποφατικὴ ἢ δὲ μείζων καταφατικὴ, ἂν ἡ ἀποφατικὴ ἐλάττων οὕσα ἐνδεχομένη ἦ, ἐκ μὲν τῶν κειμένων οὐκ ἔσται συλλογισμός· μεταληφθείσης δὲ τῆς καθόλου ἐνδεχομένης ἀποφατικῆς εἰς καταφατικὴν ἐνδεχομένην καὶ ἀντιστραφείσης ἔσται πάλιν τὸ πρῶτον σχῆμα ἐπὶ μέρους ἐνδεχόμενον καταφατικὸν ἔχον συμπέρασμα ἐπὶ τῇ μείζονι καθόλου καταφατικῇ ἀναγκαίᾳ καὶ τῇ ἐλάττονι ἐπὶ μέρους καταφατικῇ ἐνδεχομένῃ. εἰ δὲ <ἡ> ἐλάττων ἀποφατικὴ οὕσα ἀναγκαία εἴη, οὐκ ἔσται συλλογιστικὴ ἢ συζυγία· συνάγει γὰρ αὕτη τῇ τῶν ὄρων παραθέσει καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ μηδενί. τοῦ μὲν οὖν παντὶ ὑπάρχειν ὅροι ὕπνος, ἵππος καθεύδων, ἄνθρωπος· ὕπνος παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως, καθεύδων ἵππος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ ὕπνος παντὶ ἵππῳ καθεύδοντι ἐξ ἀνάγκης. τοῦ δὲ μηδενὶ ὕπνος, ἵππος ἐγρηγορώς, ἄνθρωπος· ὕπνος παντὶ ἀνθρώπῳ ἐνδεχομένως, ἐγρηγορώς ἵππος οὐδενὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ ὕπνος οὐδενὶ ἵππῳ ἐγρηγορότι ἐξ ἀνάγκης. Εἰ δὲ ἡ μὲν καθόλου τῶν προτάσεων εἴη ἢ δὲ ἐν μέρει, τὰ αὐτὰ πάλιν λεχθήσεται καὶ ἐπὶ τούτων, ἅπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων καθόλου συλλογισμῶν, περί τε τῶν συμπερασμάτων περί τε τῶνδείξεων. καὶ ἐπὶ μὲν τῶν ἐχουσῶν τὴν μείζονα καθόλου πρότασιν τὴν δὲ ἐλάττονα μερικὴν συλλογιστικῶν συζυγιῶν, λέγω δὴ ἐχουσῶν τὴν μείζονα ἀποφατικὴν ἢ καταφατικὴν τὴν δὲ ἐλάττονα καταφατικὴν (αὗται γὰρ εἰσι συλλογιστικαὶ ἐν τρίτῳ σχήματι), τοσοῦτον μόνη διαφορὰ τούτων πρὸς τὰς καθόλου συζυγίας, ὅτι ἐκεῖναι μὲν τὴν ἐλάττονα καθόλου ἔχουσαι πρὸς τὴν μερικὴν εἶχον αὐτὴν ἀντιστρεφόμενην, ἐν τούτοις δὲ μερικῆς οὔσης τῆς ἐλάττονος ἢ ἀντιστροφή πάλιν πρὸς αὐτὴν τὴν μερικὴν γίνεται. ἐπὶ δὲ τῶν ἐχουσῶν τὴν ἐλάττονα καθόλου τὴν δὲ μείζονα μερικὴν, δηλονότι πάλιν συλλογιστικῶν συζυγιῶν, ἀμφοτέρων μὲν οὐσῶν καταφατικῶν ἢ διαφορὰ αὕτη πρὸς τὰς καθόλου, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὴν ἐλάττονα ἀντιστρέφομεν, ἐνταῦθα δὲ τὴν μείζονα, καὶ ἐκεῖ μὲν δείξαντες τὸ συμπέρασμα δι' εὐθείας ἢ διὰ τοῦ ἀδυνάτου οὐδενὸς ἄλλου ἐδεόμεθα, ἐνταῦθα δὲ μετὰ τὸ δεῖξαι καὶ τὸ συμπέρασμα ἀντιστρέφομεν. οἷον ἔστω ἡ μείζων ὑπάρχουσα μερικὴ ἢ δὲ ἐλάττων καθόλου ἐνδεχομένη, καταφατικαὶ ἀμφοτέραι. λέγω οὖν οὕτως· τὸ Α τινὶ τῶν Γ ὑπαρχόντως, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως ὑπάρχει. εἴτα ἀντιστρέφω τὴν μείζονα πρότασιν· ἐὰν γὰρ ἀντιστρέφω τὴν ἐλάττονα, ἀσυλλόγιστος γίνεται ἡ συζυγία· ἀμφοτέραι γὰρ γίνονται μερικαί. ἐπεὶ οὖν τὸ Α τινὶ τῷ Γ ὑπαρχόντως, καὶ τὸ Γ τινὶ τῷ Α· εἰ

τοίνυν τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ἐνδεχομένως τὸ δὲ Γ τινὶ τῷ Α ὑπαρχόντως, γίνεται τὸ πρῶτον· τὸ ἄρα Β τινὶ τῶν Α ἐνδεχομένως ὑπάρχει.

23,3 67

ἀλλ' οὐ τοῦτο προέκειτο δεῖξαι, ἀλλ' εἰ τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδεχομένως ὑπάρχει. ἐπεὶ τοίνυν ἀντιστρέφει τὸ μερικὸν καταφατικόν, ἀντιστρέψας τὸ συμπέρασμα ἔχω τὸ ζητούμενον· εἰ γὰρ τὸ Β τινὶ τῶν Α ἐνδεχομένως ὑπάρχει, καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδεχομένως ὑπάρχει, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. καὶ ταῦτα δέ, ἐπειδὴ ὑπεθέμεθα τὴν μείζονα ἐνδεχομένην τὴν δὲ ἐλάττωνα ἀναγκαίαν. εἰ δὲ ἀνάπαλιν ὑποθώμεθα τὴν μείζονα ἀναγκαίαν τὴν δὲ ἐλάττωνα ἐνδεχομένην, μετὰ τὴν ἀντιστροφὴν τῆς μείζονος προτάσεως οὐκέτι τῇ κατ' εὐθείαν ἀλλ' ὡς ἐπὶ τῶν καθόλου συζυγιῶν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ δέικνυται τὸ Β τῷ Α ἐνδεχομένως τινὶ ὑπάρχον, τουτέστιν ὁ ἐλάττων τῷ μείζονι. καὶ οὕτως τὸ συμπέρασμα ἀντιστρέψαντες εὐρήσομεν καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Β ἐνδεχομένως ὑπάρχον, τουτέστι τὸν μείζονα τῷ ἐλάττονι. οὕτως μὲν εἰ ἀμφοτέραι καταφατικά. εἰ δὲ ἡ μὲν ἀποφατικὴ ἡ δὲ καταφατικὴ, εἰ ἡ μείζων εἴη ἐνδεχομένη μερικὴ ἀποφατικὴ ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἀναγκαία, τὸ συμπέρασμα γίνεται μερικὸν ἐνδεχόμενον, ὅποιον ἐγένετο, καὶ ὅτε ἦσαν ἀμφοτέραι καθόλου. γίνεται δὲ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς. τὸ γὰρ Α ἐνδεχομένως μὴ παντὶ τῷ Γ, τὸ δὲ Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης συνάγεται τὸ Α ἐνδέχεται μὴ παντὶ τῷ Β. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, παντὶ ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ Α ἄρα παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης· ἀλλ' ὑπέκειτο μὴ παντὶ ἐνδέχεται. ὅροι λευκόν, ἄνθρωπος, ζῶον· λευκὸν ἐνδεχομένως οὐ παντὶ ἀνθρώπῳ, ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ λευκὸν ἐνδεχομένως μὴ παντὶ ζῳῷ. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ παντί· εἰ τοίνυν λευκὸν παντὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης, καὶ ζῶον παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης, καὶ λευκὸν παντὶ ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης· ὑπέκειτο δὲ καὶ <μὴ> παντὶ ἐνδεχομένως. δυνατὸν δὲ καὶ διὰ τῆς ἐπὶ μέρους ἀντιστροφῆς δεῖξαι τὴν συζυγίαν συλλογιστικὴν· ἡ γὰρ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη πρὸς τὴν ἐπὶ μέρους καταφατικὴν ἐνδεχομένην ἀντιστρέφει. οἷον εἰ τὸ Α ἐνδέχεται μὴ παντὶ τῷ Γ, καὶ τὸ Γ ἐνδέχεται τινὶ τῷ Α· ἀλλὰ καὶ τὸ Β παντὶ τῷ Γ ἐξ ἀνάγκης· καὶ τὸ Β ἄρα τινὶ τῶν Α ἐνδέχεται. ἀντιστραφέντος οὖν καὶ τοῦ συμπεράσματος εἰς τὴν μερικὴν ἀποφατικὴν καὶ τὸ Α οὐ παντὶ τῷ Β ἐνδέχεται, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ὅταν δὲ ἡ στερητικὴ πρότασις ἀναγκαία ᾗ ἡ δὲ καταφατικὴ ἐνδεχομένη, δηλονότι ἐναντίως τῇ πρὸ αὐτῆς συζυγίᾳ τὸ συμπέρασμα γίνεται μερικὸν ἀποφατικὸν ὑπάρχον. ἔστωσαν δὲ ὅροι ἄνθρωπος μὲν ἐπὶ τοῦ Α, περιπατητικὸν δὲ ἐπὶ τοῦ Β, ζῶον <δ'> ἐπὶ τοῦ Γ· ἄνθρωπος μὲν γὰρ οὐ παντὶ ζῳῷ ἐξ ἀνάγκης, περιπατητικὸν δὲ ἐνδέχεται παντὶ ζῳῷ, καὶ ἄνθρωπος οὐ παντὶ ὑπάρχει περιπατητικῷ. συνάγεται δὲ ἐνδεχόμενον οὐ <τὸ> κατὰ τὸν διορισμὸν ἀλλὰ τὸ συντρέχον τῷ ὑπάρχοντι. ὅτι γὰρ οὐ συνάγεται τὸ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχόμενον, δῆλον ἐντεῦθεν. εἰ γὰρ τὸ Α ἐνδέχεται [ἐνδέχεται] τινὶ τῷ Β ὑπάρχειν, καὶ τὸ Β ἐνδέχεται τινὶ τῶν Α μὴ ὑπάρχειν· ἀντιστρέφει γὰρ τὰ μερικὰ τοῦ κυρίως ἐνδεχομένου· ὑπῆρχε δὲ καὶ τὸ Γ παντὶ τῷ Β· τὸ ἄρα Γ τινὶ τῶν Α ἐνδέχεται ὑπάρχειν.

23,3 68

εἰ δὲ τοῦτο, καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Γ ἐνδέχεται ὑπάρχειν. ὁ δὲ ἐνδέχεται τινί, ἐνδέχεται καὶ μηδενί· ἐνδέχεται ἄρα τὸ Α μηδενὶ τῶν Γ ὑπάρχειν. ὁ δὲ ἐνδέχεται μηδενί, ἐνδέχεται καὶ παντί· ἐνδέχεται γὰρ πάντα ἄνθρωπον λούεσθαι καὶ μὴ λούεσθαι. ἐνδέχεται ἄρα τὸ Α παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν· ἀλλ' ὑπέκειτο καὶ μὴ παντὶ ἐξ ἀνάγκης· οὐκ ἄρα ἀληθὲς τὸ ἐνδεχομένως τὸ Α μὴ παντὶ τῷ Β ὑπάρχειν. ὥστε ὅποια ἐπ' ἐκείνων, φημί δὲ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων καθόλου, ὑπῆρχε τὰ συμπεράσματα, τοιαῦτα καὶ ἐπὶ τούτων συμπίπτει. εἰδέναι δὲ δεῖ, ὅτι τὰ νῦν λεγόμενα κοινῶς ἐξακούειν δεῖ ἐπὶ πάντων ἀπλῶς· ὡς γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι σχοίη τὰ συμπεράσματα, οὕτως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις ἔξει σχήμασι τοῖς τὴν ὁμοίαν συμπλοκὴν ἔχειν δεικνυμένοις διὰ τῆς ἀντιστροφῆς. ὅταν δὲ ἡ μὲν μείζων μερικὴ καταφατικὴ [ἡ] ἀναγκαία ᾗ ἡ δὲ ἐλάττων καθόλου ἀποφατικὴ ἐνδεχομένη, γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἐνδέχεται μὴ παντὶ ἀντιστρεφόμενης τῆς

μερικῆς καταφατικῆς πρὸς ἐαυτήν· γίνεται γὰρ τὸ πρῶτον σχῆμα. εἰ γὰρ τὸ Α τῶν Γ τινὶ ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ Γ τινὶ τῶν Α ἐξ ἀνάγκης· εἰ οὖν τὸ μὲν Β οὐδενὶ τῶν Γ ἐνδέχεται, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Α ἐξ ἀνάγκης, τὸ ἄρα Β ἐνδέχεται μὴ παντὶ τῷ Α. τούτου δὲ τοῦ συμπεράσματος ἀντιστραφέντος καὶ τὸ Α ἐνδέχεται μὴ παντὶ τῷ Β· ἀντιστρέφει γὰρ ἡ μερικὴ ἀποφατικὴ τοῦ κατὰ τὸν διορισμὸν ἐνδεχομένου. ἐὰν δὲ ἡ ἐλάττων καθόλου ἀποφατικὴ ἀναγκαία εἴη, δηλονότι τῆς μείζονος μερικῆς οὔσης καταφατικῆς ἐνδεχομένης, οὐκ ἔσται συλλογισμός. ἀνάγεται μὲν <γὰρ> εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα τῆς μείζονος πάλιν ἀντιστρεφομένης πρὸς ἐαυτήν· εἰ γὰρ τὸ Α ἐνδέχεται τινὶ τῶν Γ, καὶ τὸ Γ τινὶ τῶν Α ἐνδέχεται. ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν Β οὐδενὶ τῶν Γ ἐξ ἀνάγκης, τὸ δὲ Γ τινὶ τῶν Α ἐνδεχομένως, συνάγεται μὲν τὸ Β μὴ παντὶ τῷ Α ὑπάρχειν· οὐκ ἀντιστρεφούσης δὲ τῆς μερικῆς ἀποφατικῆς ὑπαρχούσης οὐ δυνατόν ἀντιστρέψαι τὸ συμπέρασμα. ἀντιστρεφομένου γὰρ συνάγεται καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ οὐδενί. ὅροι τοῦ μὲν παντὶ ὕπνος, ἵππος, κοιμώμενος ἄνθρωπος· ὕπνος μὲν γὰρ τινὶ ἵππῳ ἐνδέχεται ὑπάρχειν, κοιμώμενος δὲ ἄνθρωπος οὐδενὶ ἵππῳ ἐξ ἀνάγκης· ἀντιστραφείσης οὖν τῆς μείζονος μερικῆς καταφατικῆς (ἐνδέχεται γὰρ <ἵππος> τινὶ ὕπνῳ, τουτέστιν ὑπνοῦντι) συνάγεται ὕπνος παντὶ κοιμωμένῳ ἀνθρώπῳ. τοῦ <δὲ> μηδενί, <ἂν> ἀντὶ τοῦ κοιμωμένου ἀνθρώπου ἐγρηγορότα ἄνθρωπον λάβωμεν· ὕπνος γὰρ οὐδενὶ ἐγρηγορότι ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ κἂν ἡ ἐλάττων εἴη μερικὴ ἀποφατικὴ ἀναγκαία ἡ δὲ μείζων καθόλου καταφατικὴ ἐνδεχομένη, οὐ γίνεται συλλογισμός· πάλιν γὰρ συνάγεται καὶ τὸ παντὶ καὶ τὸ οὐδενί. ὅροι οἱ αὐτοί· ὕπνος παντὶ ἵππῳ ἐνδεχομένως, καθεύδων ἄνθρωπος οὐ παντὶ ἵππῳ ἐξ ἀνάγκης, τῆς μερικῆς νῦν ἀντὶ τῆς καθόλου ἀποφατικῆς <λαμβανομένης>· συνάγει γὰρ ‘ὕπνος παντὶ καθεύδοντι ἀνθρώπῳ ἐξ ἀνάγκης’· εἰ δὲ ἀντὶ τοῦ καθεύδοντος ἀνθρώπου ἐγρηγορότα λάβοιμεν, καὶ τὸ οὐδενὶ συναχθήσεται. οὐκ ἐμνημονεύσαμεν δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀσυλλογίστων, λέγω δὲ τῶν ἐξ ἀμφοτέρων μερικῶν ἢ ἀπροσδιορίστων καταφατικῶν καὶ ἀποφατικῶν ὡς ὄντων φανερῶν. Ὅτι μὲν οὖν οἱ ἐν δευτέρῳ καὶ τρίτῳ σχήματι συλλογισμοὶ διὰ τοῦ πρώτου σχήματος τελειοῦνται ἢ δεικτικῶς [ἢ] δι’ ἀντιστροφῆς τῶν προτάσεων ἢ ἐξ ὑποθέσεως, τουτέστι διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, δῆλον ἐκ τῶν εἰρημένων· ἐδείξαμεν γὰρ αὐτοὺς τελειομένους διὰ τῶν ἐν πρώτῳ σχήματι τρόπων τε καὶ συλλογισμῶν.

23,3 69 ὅτι δὲ μηδεὶς συλλογισμὸς ἔξω τῶν εἰρημένων γίνεται τριῶν σχημάτων, ἀλλὰ πᾶς ἓν τινὶ τῶν σχημάτων ἐστὶ τούτων, φανερόν νῦν ἤδη γενήσεται. οὕτω δ’ ἂν εἴη συναποδεικνύμενον καὶ τὸ ὅτι πᾶς συλλογισμὸς εἰς τοὺς δύο τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ ἀνάγεται. ὅτι δὲ ἀπλῶς συλλογισμὸς πᾶς οὕτως ἔξει, ὡς ἐξηριθμησάμεθα καὶ κατελέξαμεν τοὺς καθ’ ἕκαστον σχῆμα δεικνύντες συλλογισμοὺς (εἴς γάρ τις ἔσται τούτων τῶν εἰρημένων ἡμῖν), τοῦτο ἂν δειχθήσεται, ἂν μηδεὶς ἔξω τῶν τριῶν, ὧν ἐξεθέμεθα, δειχθῇ γινόμενος. ἀνάγκη δὲ πᾶσαν ἀπόδειξιν καὶ πάντα συλλογισμὸν ἢ ὑπάρχον τί τινι ἢ μὴ ὑπάρχον δεικνύναι, καὶ ἐκάτερον τούτων ἢ κατὰ μέρος ἢ καθόλου· ἢ γὰρ παντὶ ὑπάρχειν ἢ μηδενί (ταῦτα γὰρ τὰ καθόλου) ἢ τινὶ ὑπάρχειν ἢ μὴ παντί· ταῦτα γὰρ τὰ ἐπὶ μέρους. καὶ ταῦτα διττῷ τρόπῳ δείξεως, ἢ δεικτικῶς ἢ ἐξ ὑποθέσεως. λέγω δὲ δεικτικῶς μὲν τοὺς κατηγορικῶς ἢ δι’ οὐδεμιᾶς ὑποθέσεως ἀλλὰ τὸ προκείμενον ἄντικρυς καὶ αὐτόθεν δεικνύντας (οὐκ εἶπον δὲ κατηγορικῶς ἀλλὰ δεικτικῶς, ὅτι μὴδὲ χρῶμαι τῷ κατηγορικῷ ὀνόματι ἐπὶ τούτου τοῦ τρόπου τῆς δείξεως ἀλλὰ τῷ δεικτικῷ, κατηγορικὸν δὲ ἐν ἔθει ἡμῖν ἐστὶ τὸ καταφατικὸν λέγειν), ἐξ ὑποθέσεως δὲ τοὺς ὑπόθεσιν τινα θέντας ἐν τῇ δείξει. τοῦ δὲ ἐξ ὑποθέσεως μέρος καὶ εἶδος ἢ δι’ ἀδυνάτου δείξης· καὶ γὰρ ἐν τοῖς δι’ ἀδυνάτου ὑποθέντες τὸ ἀντικείμενον οὗ βουλόμεθα δεῖξαι, πρὸς τοῦτο τὸν συλλογισμὸν ποιοῦμεθα δεικνύντες ἀδύνατον αὐτό, προηγουμένως μὲν συλλογιζόμενοι καὶ δεικνύντες τὸ ψευδὸς τε καὶ ἀδύνατον, κατὰ συμβεβηκὸς δὲ κατασκευάζοντες τὸ ἀληθές τε καὶ τὸ προκείμενον. Πρῶτον μὲν οὖν εἵπωμεν περὶ τῶν δεικτικῶς [εἰ] τι ἢ κατηγορικῶς δεικνύντων· τούτου γὰρ δειχθέντος,

ὥς οὗτοι διὰ τῶν προειρημένων γίνονται σχημάτων, ὕστερον καὶ περὶ τῶν δι' ἀδυνάτου καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐξ ὑποθέσεως γνώριμον ἔσται, ὅπως κάκεῖνοι εἰς ταῦτα ἀνάγονται. εἰ δὴ πρόκειται ἡμῖν καταφατικὸν ποιῆσαι συμπέρασμα τοῦ Α πρὸς τὸ Β ἢ ἀποφατικόν (τὸ γὰρ δεικτικὸν τοιοῦτον), ἀνάγκη μὲν λαβεῖν τί τινος κατηγορούμενον· μηδενὸς γὰρ λαμβανομένου οὐδ' ἂν δειχθεῖ τι. οὐδ' ἂν ὑποθετικὸς ληφθῇ, ὁ συλλογισμὸς ἔτι δεικτικός. ἀλλ' οὐδ' ἂν ἄλλο τι ἄλλου κατηγορούμενον ληφθῇ μὴ συνάπτῃ δὲ πρὸς τὸ Α ἢ τὸ Β, οὐδ' ὅλως περὶ τούτων ὁ λόγος ἔσται. ἀλλὰ μὴν οὐδ' εἰ τὸ Α κατὰ τοῦ Β λαμβάνοιμεν κατηγορεῖσθαι εἴημεν γὰρ ἂν, ὃ βουλόμεθα δεῖξαι, τοῦτο λαμβάνοντες, ὅπερ ἐστὶ τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν· τὸ γὰρ τὴν ἀρχὴν ζητούμενον οὐχ ὡς ζητούμενον ἀλλ' ὡς οὕτως ἔχον ληψομέθα. κατ' ἄλλου γ' ἄρα τὸ Α ἢ ἄλλο κατὰ τοῦ Α. εἰ μὲν οὖν τὸ Α κατὰ τοῦ Γ κατηγορήσαιμεν, τὸ δὲ Γ κατὰ μηδενός, μηδ' ἄλλο τι κατὰ τοῦ Γ, ἀλλὰ μηδὲ κατὰ τοῦ Α τι ἕτερον, μηδὲ τὸ Α κατ' ἄλλου, οὐδὲ συλλογισμὸν ὅλως ποιήσομεν· οὐ γὰρ γίνεται συλλογισμὸς μιᾶς τινος ληφθείσης προτάσεως· μιᾶς γὰρ ληφθείσης οὐδὲν συμβαίνει συλλογιστικῶς ἢν γὰρ συλλογισμὸς λόγος, ἐν ᾧ 'τεθέντων τινῶν', οὐ 'τινὸς τεθέντος'.

23,3 70

δεῖ ἄρα προσλαβεῖν καὶ ἐτέραν πρότασιν, ἵνα δειχθῇ συλλογιστικῶς τί τινι ὑπάρχον ἢ μὴ ὑπάρχον. ἂν μὲν οὖν προσληφθῇ τὸ Α κατὰ τινος ἄλλου, φέρε εἰπεῖν τοῦ Δ, ἀποφατικῶς, ἔσται συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι τοῦ Γ πρὸς τὸ Δ. ἂν δ' ἄλλο τι κατὰ τοῦ Α, φέρε εἰπεῖν τὸ Δ, συλλογιστικῶς, ἔσται συλλογισμὸς ἐν πρώτῳ σχήματι τοῦ Δ πρὸς τὸ Γ. ἂν δὲ κατὰ τοῦ Γ ὡς τὸ Α οὕτως καὶ ἄλλο τι συλλογιστικῶς, φέρε εἰπεῖν τὸ Δ, ἔσται συλλογισμὸς ἐν τρίτῳ σχήματι τοῦ Α πρὸς τὸ Δ. διὸ οὐδὲν κωλύσει ἐκ τῶν ὄντων καὶ λαμβανομένων γίνεσθαι συλλογισμόν· οὐ μέντοι τὸ Β ἢ τὸ Α δειχθήσεται κατηγορούμενον, ὃ προέκειτο, ἢ ὅλως ἄλλο τι τῶν προειρημένων τῷ μηδὲ τὴν ἀρχὴν εἰληφθαι τὸ Β ἐν ταῖς κειμέναις προτάσεσι μηδὲ συνῆφθαι αὐτῷ τινὰ τῶν ὄρων. ἀλλ' οὐδ' ἂν ἐπ' εὐθείας λαμβάνωμεν ὡς τὸ Α κατὰ τοῦ Γ οὕτως τὸ Γ κατ' ἄλλου κάκεῖνο πάλιν κατ' ἄλλου· καὶ γὰρ οὕτως πάλιν, ἂν συλλογιστικῶς ληφθῶσιν αἱ προτάσεις, ἔσται μὲν τὸ Α τοῦ ἐσχάτου ληφθέντος κατηγορούμενον ἐν πρώτῳ σχήματι, οὐ μὴν τοῦ Β, εἰ μὴ τοῦτο εἴη εἰλημμένον. ὅλως γάρ, εἰ μὴ εἴη πρὸς τὸ Β συναπτόμενός τις ὅρος ὥσπερ πρὸς τὸ Α, οὐδεὶς ἔσται πρὸς τὸ Β συλλογισμὸς τοῦ Α, ὅπερ ἦν δεῖξαι προκείμενον. οὐδεὶς γὰρ γίνεται συλλογισμὸς ἄλλου πρὸς ἄλλο, εἰ μὴ ληφθεῖ τις αὐτῶν μέσος ὅρος, ὃς πρὸς ἀμφοτέρω τὰ ἄκρα, ὧν πρόκειται ποιήσασθαι τὴν δεῖξιν, ἔξει σχέσιν τινὰ ὡς ἀμφοτέροις συνῆφθαι ἢ τῷ κατηγορεῖσθαι ἀμφοτέρων συλλογιστικῶς ἢ τῷ ὑποκεῖσθαι ἀμφοτέροις ἢ τῷ τοῦ μὲν κατηγορεῖσθαι τῷ δὲ ὑποκεῖσθαι. καθόλου μὲν γὰρ ὁ συλλογισμὸς ἐκ προτάσεων ἐστὶν ἐχουσῶν μέσον ὅρον τινὰ καὶ κοινόν· ὁ δὲ πρὸς ὠρισμένον τι συλλογισμὸς ἐκ τῶν πρὸς τοῦτο συναπτουσῶν προτάσεων. ὥστε, εἰ μὴ πρὸς τοῦτο συνάπτοιέν πως αἱ συλλαμβανόμεναι προτάσεις, συλλογισμὸν μὲν οὐδὲν κωλύει γενέσθαι, οὐ μὴν πρὸς τοῦτο. εἰ γὰρ εἴη προκείμενον πρὸς τὸ Α ποιήσασθαι τινὰ συλλογισμόν, δεῖ τὸ πρῶτον ἄκρον ὅρον ληφθῆναι κατὰ τι τῶν τριῶν σχημάτων συνάπτοντα πρὸς τινὰ μέσον ὅρον καὶ ἕτερον ἄκρον· ἄλλως γὰρ οὐκ ἂν γένοιτο πρὸς αὐτὸ συλλογισμός. οἷον εἰ εἴη τι προκείμενον περὶ ἡδονῆς συλλογίσασθαι, ἂν λάβωμεν, ὅτι πᾶσα ἡδονὴ κατὰ φύσιν, πᾶν τὸ κατὰ φύσιν αἰρετόν, καὶ ποιήσομεν τινὰ συλλογισμόν πρὸς τὸ προκείμενον. οὐδὲν ἔλαττον ἔσται πρὸς τὸ προκείμενον, κἂν λάβωμεν 'πᾶσα ἡδονὴ κίνησις, πᾶσα κίνησις ἀτελής'· οὐ γὰρ ἦν ἡμῖν ὠρισμένος ὁ κατηγορούμενος. πάλιν δὲ ὁ τοῦδε τινος πρὸς τόδε συλλογισμὸς ἀμφοτέρων ὠρισμένων ἐκ τῶν πρὸς τόδε καὶ τόδε συναπτουσῶν προτάσεων. εἰ δὲ δὴ πρόκειται τοῦ Α πρὸς τὸ Β ποιήσασθαι συμπέρασμα, δεῖ καὶ πρὸς τὸ Β συνάπτειν τὰς προτάσεις, μὴ μόνον πρὸς τὸ Α, ὡς ἔχουσιν, ἃς ἐλάβομεν· ἀδύνατον γὰρ συνάπτειν πρὸς τι πρότασιν τινὰ μηδενὸς τούτων μήτε ὑποκειμένου λαμβανομένου μήτε κατηγορουμένου αὐτοῦ.

ἀλλ' οὐδὲ τοῦ Α πρὸς τὸ Β γένοιτ' ἂν ποτε συμπέρασμα, εἰ μὴδὲν κοινὸν αὐτῶν ληφθεῖη, ὃ συνάψει αὐτά, ἀλλ' ἐκατέρου αὐτῶν ἰδίᾳ τινὰ ἢ καταφάσκειτο ἢ ἀποφάσκειτο. εἰ δὴ μόνως μὲν γένοιτ' ἂν συλλογισμὸς τοῦδὲ τινος πρὸς τόδε τι, εἰ κοινόν τι καὶ μέσον αὐτῶν ληφθεῖη, ἢ δὲ τοῦ μέσου σχέσις πρὸς τοὺς, ὧν λαμβάνεται μέσον, τριχῶς γίνεται (ἢ γὰρ ἐν μέσῳ τίθεται αὐτῶν, τῷ μὲν ὑποκείμενος τοῦ δὲ κατηγορούμενος, ἢ ἀμφοτέρων κατηγορεῖται, ἢ ἀμφοτέροις ὑπόκειται) καὶ παρὰ ταύτας οὐχ οἷόν τε αὐτὸν μὴ σχέσιν καὶ θέσιν πρὸς τοὺς, ὧν λαμβάνεται μέσος, ἔχειν, αἱ δὲ προειρημέναι θέσεις αὐτοῦ ποιοῦσι τὰ τρία σχήματα, φανερόν ὡς πᾶς δεικτικὸς συλλογισμὸς διὰ τινος τῶν τριῶν γίνεται. σχημάτων, ὧν εἰρήκαμεν, καὶ κατὰ τὰς ἐν ἐκάστῳ συλλογιστικὰς συζυγίας πάσας· πᾶς ἄρα κατηγορικὸς τουτέστι δεικτικὸς συλλογισμὸς εἷς ὧν εἰρήκαμεν ἔσται συλλογισμῶν. ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, εἰ καὶ διὰ πλειόνων συνάπτοιτο πρὸς τὸ Β· καὶ γὰρ εἰ μὴ δι' ἑνὸς ὅρου μέσου τὸ Α τῷ Β συνάπτοιτο ἀλλὰ καὶ διὰ πλειόνων, καὶ ἡ τῶν πλειόνων μέσων λήψις κατὰ τι τῶν τριῶν σχημάτων ἔσται. ἂν μὲν γὰρ ἐπ' εὐθείας ἦ τὰ πλείω μέσα εἰλημμένα ὡς εἶναι τὸ Α κατὰ τοῦ Γ, τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ, τὸ Δ κατὰ τοῦ Ε, τὸ Ε κατὰ τοῦ Β, ἐν πρώτῳ σχήματι ὁ συλλογισμὸς τοῦ Α πρὸς τὸ Β. ἂν δὲ ἦ τὸ Γ κατὰ μὲν τοῦ Α ἀποφατικῶς κατὰ δὲ τοῦ Δ καταφατικῶς, ἐν δευτέρῳ σχήματι τὸ Α κατ' οὐδενὸς τοῦ Δ συναχθήσεται· ἂν δὴ προσλάβωμεν τῇ Α Δ προτάσει καθόλου οὔση ἀποφατικῇ τὸ Δ παντὶ τῷ Β συναχθήσεται τὸ Α οὐδενὶ τῶν Β ἐν δευτέρῳ σχήματι διὰ μέσων τοῦ τε Γ καὶ τοῦ Δ. ἂν δέ γε τὸ Γ κατὰ παντὸς τοῦ Δ καὶ πάλιν τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Δ, γίνεται ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ Β κατὰ τινὸς τοῦ Γ· ἂν δὴ λάβωμεν τὴν Β Γ πρότασιν ἐπὶ μέρους καταφατικὴν, τὸ Α παντὶ τῷ Γ, συναχθήσεται τὸ Α τινὶ τῷ Β. ἂν δέ γε τὸ Α καὶ τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Δ καὶ πάλιν τὸ Β κατὰ παντὸς τοῦ Γ, γίνεται καὶ τὸ Α κατὰ τινὸς τοῦ Β διὰ πλειόνων μέσων (καὶ γὰρ διὰ τῶν Δ, Γ) ἐν τρίτῳ σχήματι. Ἐξῆς δὲ δεικτέον καὶ τοὺς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοὺς διὰ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων γινομένους, καὶ προχειριστέον ἐξ αὐτῶν τοὺς δι' ἀδυνάτου, καὶ δεικτέον, πῶς καὶ οὔτοι ἐξ ὑποθέσεως τέ εἰσι καὶ διὰ τινος τῶν σχημάτων συνάγονται. ἐξ ὑποθέσεως μὲν οὖν εἰσιν, ὅτι, οὗ βούλονται δεῖξαι, τὸ ἀντικείμενον ἀντιφατικῶς τούτου ὑποτίθενται. συλλογιζόμενοι δὲ τι διὰ τε τούτου καὶ ἄλλης τινὸς ἀληθοῦς προτάσεως δεικτικῶς διὰ τούτου ἀναιροῦσι μὲν τὴν ὑπόθεσιν ὡς ἂν αἰτίαν ἀδυνάτου συμπεράσματος, τίθεσι δὲ αὐτῆς τὸ ἀντικείμενον, οὐκέτι τοῦτο συλλογιζόμενοι. πάντες δὲ οἱ δεικτικοὶ συλλογισμοὶ ἐδείχθησαν διὰ τινος τῶν τριῶν σχημάτων γινόμενοι· ὥστε καὶ ὁ ἐν τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ συλλογισμὸς διὰ τινος ἂν γένοιτο τῶν τριῶν σχημάτων ὧν γε κατηγορικὸς τε καὶ δεικτικὸς.

ὁ γὰρ δι' ἀδυνάτου τι δεικνὺς συλλογίζεται μὲν δεικτικῶς τὸ ψεῦδος, ὡς εἶπον· ὃ δὲ βούλεται δεῖξαι καὶ ὃ ἐξ ἀρχῆς αὐτῷ πρόκειται τῷ διὰ συλλογισμοῦ δεικτικοῦ τὸ ἀντικείμενον αὐτοῦ, ὃ ὑπέθετο, δεῖξαι δυνατόν ὄν, τῇ τούτου ἀναιρέσει τίθησί τε καὶ δείκνυσι. βουλόμενος γάρ τις δεῖξαι, ὅτι μὴδεὶς ἐστὶν ἄνθρωπος πτηνός, διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ὑποθέμενος οὗ βούλεται δεῖξαι τὸ ἀντικείμενον (τοῦτο δὲ ἐστὶ τὸ τινὰ ἄνθρωπον πτηνὸν εἶναι), ταύτην προσλαβὼν ἀληθῆ καὶ ὁμολογουμένην πρότασιν τὴν 'πᾶν πτηνὸν πτέρυγας ἔχει' συλλογίζεται διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ ὄντος ἐν πρώτῳ σχήματι τὸ τινὰ ἄνθρωπον πτέρυγας ἔχειν. καὶ ὁ μὲν συλλογισμὸς ὁ γινόμενος διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς οὗτος· τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς προκείμενον τὸ μὴδὲν ἄνθρωπον πτηνὸν εἶναι οὐ διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται ἀλλὰ διὰ τὸ τοῦ ἀδυνάτου συμπέρασμα αἰτίαν γενέσθαι τὴν ὑποτεθεῖσαν πρότασιν, ἣτις ἦν ἀντικειμένη τῇ δειχθῆναι προκειμένῃ. καὶ ἀναιρεῖται μὲν ἐκείνη, τίθεται δὲ αὕτη τῷ δεῖν τὸ ἕτερον μόριον τῆς ἀντιφάσεως ἀληθὲς εἶναι. πάλιν βουλόμενός [ὅτι] τις δεῖξαι, ὅτι μὴ ἔστι κίνησις διὰ κενοῦ, δι' ἀδυνάτου ὑποτίθεται μὲν τὸ εἶναι κίνησιν διὰ κενοῦ, δείξας δὲ καὶ συλλογισάμενός τι ἀδύνατον διὰ τὴν ὑπόθεσιν, ἀνελὼν ταύτην τίθησι τὸ προκείμενον· δείκνυσι γάρ, ὅτι, εἰ ἔστι διὰ κενοῦ κίνησις, ἰσοταχῶς τὰ βαρύτερα καὶ τὰ κουφότερα κινήσεται. ἢ δὲ δεῖξις <διὰ>

κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ οὕτως· ἐν ᾧ μηδέν ἐστι τὸ διαιρούμενον ὑπὸ τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων, ἐν τούτῳ ἀνάγκη πάντα τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς κινεῖσθαι· ἐν δὲ τῷ κενῷ οὐδέν ἐστι τὸ διαιρούμενον ὑπὸ τῶν δι' αὐτοῦ κινουμένων· ἐν τῷ κενῷ ἄρα ἀνάγκη πάντα τὰ κινούμενα ἰσοταχῶς κινεῖσθαι. ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἀδύνατον· ἀδύνατον ἄρα καὶ τὸ κίνησιν γίνεσθαι διὰ κενοῦ· οὐκ ἄρα ἔσται κίνησις διὰ κενοῦ. καὶ ἐν τούτῳ δὴ τῷ συλλογισμῷ διὰ μὲν συλλογισμοῦ κατηγορικοῦ τὸ ἀδύνατον δέδεικται· τὸ δὲ μὴ εἶναι κίνησιν διὰ κενοῦ τῇ τῆς ὑποθέσεως ἀναιρέσει τίθεται. εἰ δὲ καὶ ἐπὶ τῆς <εἰς> ἀδύνατον ἀπαγωγῆς ὁ γινόμενος τοῦ ψεύδους συλλογισμὸς δεικτικός ἐστι, τουτέστι κατηγορικός, καὶ διὰ τινος τῶν τριῶν περαίνεται σχημάτων, εἶεν ἂν ἐν τοῖς σχήμασι τοῖς τρισὶ καὶ οἱ δι' ἀδυνάτου συλλογισμοὶ μέρος ὄντες τῶν ἐξ ὑποθέσεως. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὁμοίως τούτοις γίνονται οἱ ἐξ ὑποθέσεως. ὥς γὰρ ἐπὶ τῶν δι' ἀδυνάτου ὁ συλλογισμὸς πρὸς τὸ ὑποτεθὲν γίνεται, ὃ μεταλαμβάντες ἀνθ' οὗ βουλόμεθα δεῖξαι, τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ ὑποτίθεμεν καὶ δεικτικὸν ἐξ αὐτοῦ τε καὶ ἐνὸς τῶν κειμένων ἐποiehσαμεν συλλογισμὸν, οὕτως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐξ ὑποθέσεως γινομένων· ὁ μὲν γὰρ συλλογισμὸς πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον γίνεται δεικτικός ὢν. μεταλαμβανόμενον δὲ λέγω ἐκεῖνο, οὗ ἡ δεῖξις καὶ ὁ συλλογισμὸς γίνεται, ὃ ἐστι ποτὲ μὲν τὸ ἀντικείμενον τοῦ προκειμένου, ὥς ἐπὶ τῆς <δι> ἀδυνάτου δείξεως, ποτὲ δὲ τὸ ἐξ ὁμολογίας ληφθέν· τοῦτο δὲ οἱ νεώτεροι προσλαμβανόμενον λέγουσιν.

23,3 73

ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς τούτου γίνεται. τὸ δὲ προκείμενον ἐξ ἀρχῆς εἰς δεῖξιν ἦτοι δι' ὁμολογίας τινὸς τίθεται ἢ διὰ τινος ἄλλης ὑποθέσεως· ὑπόθεσις γὰρ καὶ ἡ ὁμολογία. οἷον ζητουμένου, εἰ τὰ ἀντικείμενα συνυπάρχειν δύνανται ἢ οὐ, ἂν συνθώμεθα καὶ ὁμολογήσωμεν ἀλλήλοις ὥς ἐφ' ἐνὸς τῶν ἀντικειμένων οὕτως ἔχειν καὶ ἐπὶ πάντων, ἔπειτα τὰ ἐναντία προχειρισάμενοι δεῖξαιμεν διὰ συλλογισμοῦ ταῦτα μὴ συνυπάρχειν λαβόντες, ὅτι τὰ ἐναντία ἀλλήλων ἐστὶ φθαρτικά, τὰ δὲ ἀλλήλων φθαρτικά οὐχ οἷον τε συνυπάρχειν ἀλλήλοις, τὰ ἄρα ἐναντία οὐχ οἷον τε συνυπάρχειν ἀλλήλοις, ὁ μὲν συλλογισμὸς κατηγορικός τε ἅμα καὶ δεικτικός γέγονε πρὸς τὸ μεταληφθὲν ἀντ' ἐκείνου τοῦ τὴν ἀρχὴν εἰς δεῖξιν προκειμένου. ἦν γὰρ κείμενον ἐκεῖνο μὲν 'εἰ τὰ ἀντικείμενα δύνανται συνυπάρχειν', μετελήφθη δ' ἀντ' ἐκείνου τὰ ἐναντία, καὶ περὶ τούτων ἡ δεῖξις ἐγένετο καὶ ὁ συλλογισμὸς. τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς προκείμενον τούτου δειχθέντος συλλογιστικῶς ἐξ ὁμολογίας τίθεται, ἐπεὶ συνεθέμεθα καὶ ὁμολογήσαμεν ὥς ἂν ἐφ' ἐνὸς τῶν ἀντικειμένων δειχθῇ, οὕτως ἐπὶ πάντων ἔξιν. οὐκ ἐδεήθημεν δὲ τοιαύτης ὁμολογίας ἐπὶ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς, ἀλλὰ ψιλῆς τῆς <τοῦ ἀντι> κειμένου ὑποθέσεως· τοῦ δὲ τὸ προκείμενον δειχθῆναι τοῦ συλλογισθέντος εὐρεθέντος ἀδυνάτου ἢ τῆς ἀντιφάσεως φύσις αἰτία. Δι' ὑποθέσεως δὲ ἄλλης, ὥς εἶπον, εἶεν ἂν καὶ οἱ διὰ τροπικοῦ καὶ τῆς προσλήψεως γινόμενοι, τοῦ τροπικοῦ ἢ συνημμένου ὄντος ἢ διεζευγμένου ἢ συμπεπλεγμένου, οὓς οἱ ἀρχαῖοι λέγουσι μικτοὺς ἐξ ὑποθετικῆς προτάσεως καὶ δεικτικῆς, τουτέστι κατηγορικῆς. εἰ γὰρ εἴη ὑποκείμενον συνεχὲς ἢ συνημμένον τὸ 'εἰ ἐπιστήμη ἐστὶν ἡ ἀρετή, διδακτόν ἐστιν ἡ ἀρετή', εἴτα δεικνύοιτο, ὅτι ἐπιστήμη ἡ ἀρετή ἐστὶ, δεδειγμένη ἂν εἴη, ὅτι καὶ διδακτὴ· οὕτως γὰρ ἂν προσληφθεῖ ὥς οὕτως ἔχον, εἰ δειχθεῖ, ὅτι ἐπιστήμη. ὁ μὲν οὖν συλλογισμὸς πάλιν ἂν εἴη πρὸς τοῦτο καὶ τούτου κατηγορικός· οἷον πᾶσα ἔξις ἀμετάπτωτος ἀπὸ ἀληθοῦς εἰς ψεῦδος ἐπιστήμη· ἢ δ' ἀρετὴ ἔξις ἀμετάπτωτος ἀπὸ ἀληθοῦς εἰς ψεῦδος· ἡ ἀρετὴ ἄρα ἐπιστήμη. οὐδὲ γὰρ ἄλλως ἂν τεθεῖ, ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐπιστήμη ἐστὶ, διὰ συλλογισμοῦ, εἰ μὴ διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ. δειχθέντος δὲ τούτου διὰ συλλογισμοῦ τὸ ἐξ ἀρχῆς γίνεται κατασκευαζόμενον διὰ τὴν ὑπόθεσιν· ὑπετέθη γὰρ ἐν τῷ συνεχεῖ τὸ εἰ ἀρετὴ ἐπιστήμη ἐστὶ, διδακτὴν αὐτὴν εἶναι. εἰ γὰρ εἴη τὸ προσλαμβανόμενον δείξεως μὴ δεόμενον ἀλλὰ φανερόν καὶ γνώριμον ὥς καὶ τὸ συνημμένον, οὐδὲ συλλογισμὸς ὁ λόγος ἂν εἴη ὁ τοιοῦτος. οὐδὲ γὰρ χρεῖαν συλλογισμῶν τινα καὶ ἀρχὴν τὸν τοιοῦτον παρέχεσθαι λόγον οἷον τε· δεῖ γὰρ τὸν συλλογισμὸν δεικνύναι, ὃ ἄνευ

τοῦ συλλογισμοῦ οὐκ ἔστι γνῶριμον. τὸ μὲν οὖν συνημμένον ὡς γνῶριμον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς, ἃ τροπικὰ λέγουσι, λαμβάνεται τε καὶ τίθεται, ἐν οἷς γε οὕτως ἔχει. λείπεται δὲ τὸ προσλαμβανόμενον ἀμφιδοξούμενον εἶναι καὶ δεόμενον δείξεως. ὁ δὲ συλλογισμὸς τοῦ τοῦτο οὕτως ἔχειν ἔσται κατηγορικός τε καὶ δεικτικός.

23,3 74

ὥστε καὶ ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς τοῖς ἐκ τροπικοῦ [καὶ] συνημμένου συλλογισμοῖς τὸ μὲν κατασκευαζόμενον καὶ δεόμενον δείξεως διὰ κατηγορικοῦ δείκνυται συλλογισμοῦ. τὸ δὲ ἐξ ἀρχῆς προκείμενον δείκνυται οὐ διὰ τοῦ συλλογισμοῦ ἀλλὰ διὰ τῆς ὑποθέσεως τῆς προτεθείσης· ἣν δὲ αὕτη τοῦ συνημμένου. οὐδὲ γὰρ οἶόν τε τὸ μὴ γνῶριμον δειχθῆναι, ὅτι τόδε τί ἐστίν ἢ τοιόνδε, ἢ ὅλως κατασκευασθῆναι τι καὶ τεθῆναι κυρίως, εἰ μὴ διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ. κἂν τὸ συνεχὲς δὲ δέηται δείξεως συλλογιστικῆς, κάκεῖνο διὰ κατηγορικοῦ δειχθήσεται συλλογισμοῦ· εἰ γὰρ εἴη ζητούμενον, διὰ τί, εἰ ἡ ἀρετὴ ἐπιστήμη, διδακτὴ, ληφθείσης καθόλου προτάσεως τῆς ‘πᾶσα ἐπιστήμη διδακτόν, ἢ δ’ ἀρετὴ ἐπιστήμη’ γίνεται κατηγορικός συλλογισμός. Διαφέρειν δὲ δοκεῖ κατὰ τοὺς ἀρχαίους τὸ μεταλαμβανόμενον τοῦ προσλαμβανόμενου· ἐφ’ ὧν μὲν γὰρ ἐν τοῖς εἰλημμένοις ἔγκειται τε καὶ ἔστι τὸ λαμβανόμενον, οὐ μὴν <οὕτως> οὐδὲ τοιοῦτον, οἷον λαμβάνεται, τὸ λαμβανόμενον μεταλαμβανόμενον ἐστίν· οὐ γὰρ ἔξωθεν προστίθεται, ἀλλὰ κείμενον ἄλλως μεταλαμβάνεται εἰς ἄλλο. ἐν γὰρ τῷ ‘εἰ ἡμέρα ἐστὶ, φῶς ἐστὶ’ τὸ ‘εἰ ἡμέρα ἐστίν’, ὃ προσλαμβανόμενον οἱ νεώτεροι λέγουσιν, ἔγκειται μὲν, οὐ μὴν τοιοῦτον, ὅποιον λαμβάνεται· τίθεται μὲν γὰρ ἐν τῷ συνημμένῳ ἐν ὑποθέσει τε καὶ ἀκολουθίᾳ, λαμβάνεται δὲ ὡς ὑπάρχον. ἐπὶ δὲ τούτων καὶ τῶν τοιούτων μετάληψιν γίνεσθαι λέγουσι· τὸ γὰρ κείμενον οὐχ ὡς κεῖται λαμβανόμενον μεταλαμβανόμενον γίνεται· κείμενον γὰρ ἐν σχέσει καὶ ἀκολουθίᾳ μεταλαμβάνεται εἰς ὑπαρξιν. προσλαμβανόμενον δὲ λέγουσιν, ἐφ’ ὧν τοῖς κειμένοις ἔξωθεν τι προστίθεται δυνάμει πῶς ἐν αὐτοῖς περιεχόμενον οὐ μὴν ἐνεργείᾳ, ὡς ἔχει ἐπὶ τῶν κατὰ πρόσληψιν γινομένων συλλογισμῶν. ἐν γὰρ τῷ ‘καθ’ οὗ τὸ Β, κατ’ ἐκείνου τὸ Α, κατὰ δὲ τοῦ Γ τὸ Β’ ἔξωθεν τὸ ‘κατὰ δὲ τοῦ Γ τὸ Β’ προσεῖληπται· οὐ γὰρ ἔκειτο ἐνεργείᾳ ἐν τῇ προτάσει τῇ ‘καθ’ οὗ τὸ Β, κατ’ ἐκείνου τὸ Α’ τὸ κατὰ τοῦ Γ τὸ Β λέγεσθαι. χρῶνται μέντοι καὶ τῇ προσλήψει ἀντὶ τῆς μεταλήψεως. ὁ δ’ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τοῦ διαιρετικοῦ ‘ἦτοι τόδε ἢ τόδε’, ὃ καὶ αὐτὸ ἐκ τροπικοῦ καὶ τῆς προσλήψεως λέγουσιν· ὅποιον γὰρ αὐτῶν λαμβάνηται δείξεως δεόμενον, δεῖται κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ πρὸς τὸ δειχθῆναι. οἷον εἰ ληφθεὶς διαιρετικὸν τὸ ‘ἦτοι σῶμά ἐστιν ἢ ψυχὴ ἢ ἀσώματος’, εἴτα κατασκευάζει τὸ ὅτι οὐ σῶμα (οὕτως γὰρ ἂν προσληφθεὶς τὸ ‘ἀλλὰ μὴν οὐ σῶμα, ἀσώματος ἄρα’), ἀνάγκη καὶ αὐτὸ δειχθῆναι διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ· οἷον πᾶν σῶμα ἢ στοιχεῖον ἢ ἐκ στοιχείων· ἢ δὲ ψυχὴ οὔτε στοιχεῖον οὔτε ἐκ στοιχείων· ἢ ψυχὴ ἄρα οὐ σῶμα. ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς ἐξ ἀποφατικοῦ συμπλοκῆς, εἴ γε καὶ αὐτὸς ἄλλος τῶν προκειμένων τρόπων καὶ μὴ ὁ αὐτὸς <τῷ> διὰ συνημμένου τοῦ ἀρχομένου ἀποφατικοῦ καὶ λήγοντος εἰς ἀποφατικόν, οἷον εἰ ἔστι τὸ ‘εἰ Α, οὐ τὸ Β’ καὶ γὰρ ἐν τούτοις, εἰ εἴη τὸ μεταλαμβανόμενον δείξεως δεόμενον, διὰ κατηγορικοῦ δειχθήσεται συλλογισμοῦ.

23,3 75

οἷον οὐχὶ καὶ τὸ ἡδέως ζῆν τέλος <καὶ ἡ ἀρετὴ δι’ αὐτὴν αἰρετή· ἀλλὰ μὴν ἡ ἀρετὴ δι’ αὐτὴν αἰρετή· οὐκ ἄρα τὸ ἡδέως ζῆν τέλος>. τὸ γὰρ μεταληφθὲν τὸ ‘ἡ ἀρετὴ δι’ αὐτὴν αἰρετή’ διὰ κατηγορικοῦ δείκνυται συλλογισμοῦ· οἷον ἀφ’ ἧς ἔξεως αὐτό τε τὸ ἔχον αὐτὴν ἄριστα ἔχει καὶ κάλλιστα τὸ ἴδιον ἔργον ἐπιτελεῖ, αὕτη δι’ αὐτὴν ἐστὶν αἰρετή· ἀπὸ δὲ τῆς ἀρετῆς ἔξεως οὔσης αὐτό τε τὸ ἔχον αὐτὴν ἄριστα ἔχει καὶ κάλλιστα τὸ ἴδιον ἔργον ἐπιτελεῖ· ἡ ἀρετὴ ἄρα δι’ αὐτὴν ἐστὶν αἰρετή. εἰ μέντοι εἴη ὑποθετικῶς τὸ αὐτὸ εἰλημμένον τόνδε τὸν τρόπον ‘εἰ ἡδονὴ τέλος, οὐκ ἔστιν [δὲ] ἀρετὴ δι’ αὐτὴν αἰρετή’, δεικνύοιτο ἂν καὶ ἡ ἀκολουθία διὰ συλλογισμοῦ τοιούτου· πᾶν, ὃ ὡς ποιητικόν τινος αἰρετόν ἐστίν, οὐκ ἔστι δι’ αὐτὸ αἰρετόν· ἢ δὲ ἀρετὴ, εἰ ἡδονὴ τέλος, ὡς ποιητικὴ τῆς ἡδονῆς αἰρετὴ γίνεται· ἡ ἀρετὴ ἄρα, εἰ ἡδονὴ τέλος, οὐκ ἔστι δι’

αὐτὴν αἰρετή. πρὸς τὸ μεταλαμβανόμενον οὖν γίνεται ὁ συλλογισμός. οὐκ ἔστι δὲ καὶ τῆς ἀκολουθίας ἢ τῆς μάχης συλλογισμὸν γίνεσθαι, ὅτι ἢ ἐπ' ἐκείνων δεῖξιν πρὸς τὸ τεθῆναι τὴν ὑπόθεσιν χρήσιμος, ὁ δ' ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμὸς ὑποκειμένου τινὸς γίνεται, ὥστε οὐ γίνεται ἢ δεῖξιν τῆς ὑποθέσεως ἐν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοῖς. ἃ μὲν γὰρ λέγεται τροπικά, ἐν πᾶσι δι' ὑποθέσεως καὶ ὁμολογίας ὡς φανερά παραλαμβάνεται ἐπὶ τὸ πλεῖστον· δεῖται δὲ δείξεως τὰ μεταλαμβανόμενα καὶ προσλαμβανόμενα, εἰ ὅλως εἶεν χρειώδεις οἱ τοιοῦτοι λόγοι, ὡς ὅπου γε μὴ δεῖται δείξεως τὸ μεταλαμβανόμενον, οὐδὲ συλλογισμὸς τὸ γινόμενόν ἐστι πάντων φανερώων ὄντων. εἰ μέντοι δέοιτο δείξεως, εἰ μὲν μὴ δειχθὲν λαμβάνοιτο, οὐδὲν ἐδείχθη οὐδὲ ἐγένετό τινος συλλογισμός· εἰ δὲ δεικνύοιτο, κατηγορικοῦ χρειά συλλογισμοῦ. οὐδὲ γὰρ ὄφελός τι τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποθέσεως πρὸς κατασκευὴν τινος, ἂν μὴ λαβόντες τι τῶν κειμένων τοῦτο κατασκευάσωμεν κατηγορικῶς· οὗ κατασκευασθέντος συγκατασκευάζεται τούτῳ καὶ τὸ ἐπόμενον. ἄχρηστον γὰρ πρὸς δεῖξιν καὶ θέσιν τοῦ εἶναί τι τὸ δι' ὅλων ὑποθετικῶν συλλογισμῶν εἶδος· οὔτε γὰρ ὑπάρχειν τί τινι ἢ μὴ [ἢ μὴ] ὑπάρχειν οὔτε καθόλου οὔτε ἐπὶ μέρους δείκνυται δι' αὐτῶν, ὃ ἰδίον ἐστὶ συλλογισμοῦ. διὸ καὶ ἢ διὰ τριῶν ἀγωγή ὑγιῆς μὲν ἂν εἴη, ὡς δείκνυται, οὐ μὴν καὶ συλλογιστικὴ ἀπλῶς ἂν λέγοιτο. καὶ τοῖς ὑποθετικοῖς οὖν λόγοις τὸ εὐχρηστον καὶ τὸ συλλογιστικὸν ἥκει παρὰ τῶν κατηγορικῶν συλλογισμῶν. διὸ ἀπλῶς ἐκεῖνοι συλλογισμοί, οἱ δ' ἐξ ὑποθέσεως οὐχ ἀπλῶς ἀλλὰ τὸ ὅλον τοῦτο ἐξ ὑποθέσεως συλλογισμοί· οἱ μὲν <γὰρ> κατηγορικοὶ οὐδὲν προσδέονται πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ προκείμενον τῶν ὑποθέσεων (διὸ καὶ ἀπλῶς συλλογισμοὶ ἀρκοῦντες ἑαυτοῖς), οἱ δὲ ὑποθετικοὶ τούτων χωρὶς οὐδὲν δεικνύουσιν.

23,3 76

ὥστε, <εἰ> καὶ οἱ ἐξ ὑποθέσεων πάντες διὰ τῶν κατηγορικῶν συλλογισμῶν γίνονται, οἱ δὲ κατηγορικοὶ πάντες διὰ τῶν τριῶν σχημάτων, πάντες ἂν εἶεν οἱ συλλογισμοὶ ἀναγόμενοι εἰς τὰ τρία σχήματα. εἰ δὲ τοῦτο, ἐδείχθησαν δὲ πάντες οἱ ἐν τούτοις γινόμενοι συλλογισμοὶ ἀναγόμενοι εἰς τοὺς δύο τοὺς ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τοὺς πρώτους, εἴη ἂν δεδειγμένον, ὅτι πάντες οἱ συλλογισμοὶ εἰς ἐκείνους ἀνάγονται τοὺς δύο. εἶεν δ' ἂν ἐν τοῖς ἐξ ὑποθέσεως καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ τοῦ ὁμοίως καὶ τοῦ ἥττον· καὶ γὰρ ἐν τούτοις τὸ μὲν ὑποτίθεται τὸ δὲ μεταλαμβάνεται· πρὸς δὲ μεταλαμβανόμενον καὶ συλλογισμοῦ κατηγορικοῦ χρειά· πάντες γὰρ ἐξ ὑποθέσεως εἰσιν, ἐν οἷς μεταλαμβάνεται τι. οἷον εἰ τὸ μᾶλλον ἀγαθόν τινος ὃν μὴ ἐστὶν εὐδαιμονίας ποιητικόν, οὐδὲ τὸ ἥττον· ὑγεία δὲ μᾶλλον ἀγαθὴ οὕσα πλούτου οὐκ ἔστιν εὐδαιμονίας ποιητικόν· τοῦτο γὰρ μεταλαμβάνεται τε καὶ δεῖται κατηγορικῆς δείξεως. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ 'εἰ τὸ ἥττον ἀγαθὸν δι' αὐτὸ αἰρετόν ἐστι, καὶ τὸ μᾶλλον· πλοῦτος δὲ ἥττον ἀγαθὸν ὢν ὑγείας δι' αὐτὸν αἰρετός ἐστι· πάλιν γὰρ τὸ μεταλαμβανόμενον καὶ δεόμενον δείξεως κατηγορικῆς τοῦτο. τοιοῦτος καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου. λέγω δὲ ἰδίως τοὺς ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ ὁμοίως κατὰ ποιότητα, τοὺς δὲ κατὰ πρόσληψιν λεγομένους, οἱοί εἰσιν οἱ μικτοί, ἰδίως κατὰ μετάληψιν, ὡς προϊόντος τοῦ λόγου μαθησόμεθα. Καὶ ταῦτα μὲν μέχρι τοσούτου. ὑπομνηστέον δὲ πάλιν τῶν ἤδη δεδειγμένων· δῆλον ἐκ τῶν προαποδεδειγμένων ἐστίν, ὡς δύο ἀποφατικά ἢ δύο μερικά οὐδέποτε ποιοῦσι συλλογισμὸν· δεῖ γὰρ ἢ ἄμφω καταφατικὰς ἢ μίαν τῶν προτάσεων καταφατικὴν εἶναι, εἰ μέλλοι ἔσεσθαι συλλογισμός, καὶ καθόλου ἢ ἀμφοτέραι ἢ θατέρω. εἰ γὰρ μὴ ἔχοιεν οὕτως αἱ ἐν τῷ συλλογισμῷ παραλαμβανόμεναι προτάσεις, οὐ γίνεται συλλογισμός. προκείσθω γὰρ δεῖξαι τὴν μουσικὴν ἡδονὴν σπουδαίαν εἶναι. ἂν μὲν οὖν ἀδιορίστως λάβοι ἡδονὴν σπουδαίαν εἶναι βουλόμενος δεῖξαι τὸ προκείμενον τὸ πᾶσαν μουσικὴν ἡδονὴν σπουδαίαν εἶναι μὴ προσθεῖς τὸ 'πᾶσαν', ἵνα εἴη πρότασις 'πᾶσα ἡδονὴ σπουδαία ἐστίν', εἴτα προσλαβὼν τὸ 'ἢ δὲ μουσικὴ ἡδονή' συνάγει 'ἢ μουσικὴ ἄρα ἡδονὴ σπουδαία ἐστίν', οὐ ποιήσει συλλογισμὸν τῷ τὸ ἀδιορίστον ὡς ἴσον δυνάμενον τῷ ἐπὶ μέρους λαμβάνεσθαι. τῷ μὴ εἶναι πᾶσαν καθόλου ἡδονὴν σπουδαίαν καθολικὴν πρότασιν

ἀσυλλόγιστοι γίνονται. ἐὰν γὰρ εἴπω ‘ἡ μουσικὴ ἡδονὴ ἡδονή ἐστιν’, εἴτα προσθῶ τὴν ἑτέραν πρότασιν λέγων ‘τίς ἡδονὴ σπουδαία ἐστί’ (ταυτόν δέ ἐστι, κἂν ἀπροσδιορίστως εἴπω), ἐπειδὴ τὸ μερικὸν ἀληθεύει ἐπὶ τινὸς ἡδονῆς, ταύτην τὴν τινὰ ἡδονήν, ἣν εἰπὼν σπουδαίαν εἶναι τινὰ ἔλαβον, εἰ μὲν ἄλλην τινὰ, φέρε εἰπεῖν τὴν γεωμετρικὴν, οὐδὲν ἔσται πρὸς τὸ προκείμενον· οὐ γάρ, εἰ ἡ γεωμετρικὴ σπουδαία, παρὰ τοῦτο καὶ ἡ μουσικὴ· εἰ δὲ εἰπὼν τινὰ ἡδονὴν σπουδαίαν ταύτην τὴν τινὰ ἐπὶ μουσικὴν φέρω, ὥς ἂν εἰ ἔλεγον ‘ἡ μουσικὴ ἡδονὴ ἡδονή ἐστι, ἡ μουσικὴ ἡδονὴ σπουδαία ἐστί’, τὸ ἐξ ἀρχῆς αἰτούμενον τουτέστι τὸ ζητούμενον ὁμολογούμενον ἔλαβον.

23,3 77

ὅτι δὲ ἀνάγκη πᾶσα ἐν τοῖς συλλογισμοῖς εἶναί τινα καθόλου πρότασιν, φανερόν ἐστι μᾶλλον ἐν ταῖς γεωμετρικαῖς μεθόδοις· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο συλλογισμὸς δίχα καθολικῆς προτάσεως. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι, εἰ καθόλου τὸ συμπέρασμα εἴη, δεῖ ἀμφοτέρας εἰληφθαι καθόλου τὰς προτάσεις· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως γένοιτο καθόλου συμπέρασμα. οὐ μὲν, ἂν ὥσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἀμφοτέραι, ἤδη καὶ τὸ συμπέρασμα ἀνάγκη <καθόλου> εἶναι· γίνεται γὰρ ποτε καὶ ἐπὶ μέρους συμπέρασμα καὶ ἐκ καθόλου προτάσεων, ὥς ἐπὶ τῶν ἐν τρίτῳ σχήματι ἐδείχθη. δῆλον δὲ καὶ ὅτι ἐν ἅπασιν συλλογισμοῖς ὁμοίως ἀνάγκη τῷ συμπεράσματι ἢ ἀμφοτέρας εἶναι τὰς προτάσεις ἢ πάντως γε τὴν ἑτέραν, κατὰ μὲν τὸ καταφατικὸν ἀμφοτέρας (οὐ γὰρ ἄλλως γένοιτο τὸ καταφατικὸν συμπέρασμα, εἰ μὴ ἀμφοτέραι αἱ προτάσεις εἶεν καταφατικάι), εἰ δὲ ἀποφατικόν, τὴν ἑτέραν· οὔτε γὰρ ἐκ δύο καταφατικῶν ἀποφατικὸν ἂν γένοιτο συμπέρασμα οὔτε ἐκ δύο ἀποφατικῶν· οὐδὲ γὰρ ὅλως συλλογισμὸς ἐκ δύο ἀποφατικῶν γένοιτ’ ἂν ποτε προτάσεων. οὐ κατὰ τὸ καταφατικὸν δὲ καὶ ἀποφατικὸν μόνον δεῖ ἢ ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ὁμοίως εἶναι τῷ συμπεράσματι ἢ πάντως γε τὴν ἑτέραν ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸ ἀναγκαῖον καὶ κατὰ τὸ ὑπάρχον καὶ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον. οὔτε γὰρ ἀναγκαῖον γένοιτ’ ἂν συμπέρασμα μὴδὲ μιᾶς οὔσης προτάσεως ἀναγκαίως (ἀλλὰ ἢ ἀμφοτέρας ἀναγκαίως εἶναι ἢ πάντως γε τὴν ἑτέραν, τὴν γὰρ μείζονα) οὔτε ὑπάρχον οὔτε ἐνδεχόμενον· ὁμοίως γὰρ καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος συμπεράσματος καὶ ἐπὶ τοῦ ἐνδεχομένου αἱ προτάσεις ἔξουσιν. Ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας· λέγοιμι δ’ ἂν τὰς ἄλλας κατηγορίας τὰς παρὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους. εἶεν δ’ ἂν αἱ τοιαῦται, εἰ ψεῦδος τὸ συμπέρασμα ἢ ἀδύνατον· δεῖ <γὰρ> καὶ τὰς προτάσεις ἀμφοτέρας ψευδεῖς εἶναι ἢ πάντως τὴν ἑτέραν· ὁμοίως καὶ εἰ ἀδύνατον, ἢ ἀμφοτέρας ἢ πάντως γε τὴν ἑτέραν ἀδύνατον ἀνάγκη εἶναι, εἴ γε ἀδύνατον μὲν ἀδυνάτῳ, ψεῦδος δὲ ψεύδει ἀκολουθεῖ. οὐ μὲν, εἰ ἀληθὲς τὸ συμπέρασμα, πάντως καὶ αἱ προτάσεις ἢ ἀμφοτέραι ἀληθεῖς ἢ ἡ ἑτέρα· καὶ γὰρ ἐξ ἀμφοτέρων ψευδῶν ἀληθὲς ποτε συναχθήσεται, ὥς ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ δείξομεν. καὶ διὰ τοῦτο εἶπον ἐπισκέψασθαι δεῖν καὶ τὰς ἄλλας κατηγορίας ὑπὲρ τοῦ γινῶναι, ἐπὶ τίνων οὕτως ἔχειν ἀνάγκη· οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων ὁμοίως ἔχει. δεήσει δέ, καὶ εἰ ἔνδοξον τὸ συμπέρασμα ἢ ἄδοξον, καὶ τῶν προτάσεων ἢ τινὰ ἢ τινὰς οὕτως ἔχειν. καὶ εἰ ἄδηλον τὸ συμπέρασμα, καὶ τῶν προτάσεων τις ἄδηλος ἔσται· εἰ γὰρ τις συλλογίζοιτο καὶ συνάγει ἀρτίους εἶναι τοὺς ἀστέρας διὰ τοῦ τὰ ἡμισφαίρια ἐξ ἴσων ἀστέρων κατ’ ἀριθμὸν εἶναι, ἄδηλον δι’ ἀδήλου συνάξει.

23,3 78

ἀλλὰ καὶ εἰ τοῦ ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐνδεχομένου ἢ τοῦ κατὰ φύσιν ἢ κατὰ προαίρεσιν τὸ συμπέρασμα, οὕτως τις καὶ τῶν προτάσεων ἔξει ἢ ἀμφοτέραι. λέγοιμι δ’ ἂν κατηγορίας καὶ τὰς κατὰ γένη· εἰ γὰρ ἐν τῷ ποιῶ τὸ δεικνύμενόν τε καὶ συμπεραινόμενον, δεῖ καὶ πρότασιν τινὰ τοιαύτην εἰληφθαι· ὁμοίως, εἰ ποσὸν ἢ πρὸς τι. ὁ αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν. Φανερόν δὲ καὶ πότε καθόλου ἔσται καὶ πότε οὐκ ἔσται συλλογισμὸς (εἴρηται γὰρ ἡμῖν καθ’ ἕκαστον σχῆμα), καὶ πότε δυνατός, τουτέστιν ἀτελής, καὶ πότε τέλειος. δυνατόν δὲ λέγω τὸν μήπω φανερόν μὲν ὄντα συλλογισμὸν δυνάμενον δὲ γενέσθαι φανερόν ἢ δι’ ἀντιστροφῆς ἢ διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς· διὰ γὰρ τῶν τοιούτων τρόπων ἀτελεῖς τελειοῦνται συλλογισμοί. δῆλον δὲ καὶ ὅτι, ἂν ἢ ὁ συλλογισμὸς, ἀνάγκη τὰς προτάσεις ἔχειν κατὰ τινὰ τῶν τρόπων, ὧν

προειρήκαμεν· ἢ γὰρ ἐν πρώτῳ ἢ ἐν δευτέρῳ σχήματι ἢ τρίτῳ ἔσται. πάντες γὰρ οἱ συλλογισμοὶ ἐδείχθησαν ἐν τοῖς σχήμασι τούτοις γινόμενοι καὶ καθ' ἕκαστον σχῆμα ἐν τινὶ τῶν συζυγιῶν. καὶ γὰρ σύνθετός τις ἦ καὶ διὰ πλειόνων μέσων, ὅμως ἡ γένεσις αὐτῷ καὶ ἡ ἀνάλυσις ἐκ τούτων τινὸς τῶν σχημάτων καὶ εἰς τούτων τι ἔσται. Δῆλον δὲ καὶ ὅτι πᾶς συλλογισμὸς ἔσται διὰ τριῶν ὄρων γινόμενος καὶ οὐ διὰ πλειόνων, τουτέστι διὰ δύο προτάσεων. λέγω δὲ διὰ τῶν προσεχῶν· ἐν γὰρ τοῖς συνθέτοις πλείους μὲν αἱ προτάσεις, ἀλλ' οὐχ αἱ προσεχεῖς· πάντες γὰρ διὰ δύο προτάσεων προσεχῶν καὶ διὰ τριῶν ὄρων καὶ οὐ πλειόνων, ἂν μὴ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα δι' ἄλλου καὶ ἄλλου μέσου δείκνυται. εἰ γὰρ εἴη τινὶ προκείμενον συλλογίσασθαι πᾶσαν ἡδονὴν ἀγαθόν, ὃ δὲ <ἄλλοτε> ἄλλον ὅρον μέσον λαμβάνων δείκνυσι τοῦτο, καθ' ὅσον μὲν ταῦτόν συμπέρασμα καθ' ἕκαστον τῶν μέσων ποιεῖ, δόξει συλλογισμὸν ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν ποιεῖν, καθ' ὅσον δὲ μὴ διὰ τῶν αὐτῶν μέσων ὄρων μηδὲ διὰ τῶν αὐτῶν προτάσεων γίνεται τὸ συμπέρασμα, διαφέροντες ἔσονται πάλιν οἱ συλλογισμοὶ καὶ πλείονες καὶ τοσοῦτοι, ὅσakis καὶ τὰ μέσα ὑπήλλακται. οὐ γὰρ ὁ αὐτὸς συλλογισμὸς ὁ λέγων 'πᾶσα ἡδονὴ αἰρετόν, καὶ πᾶν αἰρετόν ἀγαθόν, <πᾶσα ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν>' τῷ λέγοντι 'πᾶσα ἡδονὴ κατὰ φύσιν, πᾶν τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθόν, πᾶσα ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν'. ἀλλὰ οὐδὲ τούτων τις ὁ αὐτὸς τῷ λαμβάνοντι πᾶσαν ἡδονὴν ὑπὸ τέχνης γενήσεσθαι, πᾶν τὸ ὑπὸ τέχνης γινόμενον ἀγαθὸν εἶναι, πᾶσαν ἄρα ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι. καίτοι ἐν πᾶσι τούτοις ταῦτόν συμπέρασμα. ὁμοίως, εἰ καὶ τὸ ἐναντίον τούτοις συνάγοι τις, ὅτι μηδεμία ἡδονὴ ἀγαθόν, ποτὲ μὲν διὰ τοῦ 'πᾶν ἀγαθὸν ὠφέλιμον, οὐδεμία δὲ ἡδονὴ ὠφέλιμος, οὐδεμία ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν', ποτὲ <δὲ> διὰ τῶν 'πᾶσα ἡδονὴ ἀτελής (εἴ γε κίνησις, ἢ δὲ κίνησις ἐνέργεια ἀτελής), οὐδὲν δὲ ἀτελὲς ἀγαθόν, οὐδεμία ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν'.

23,3 79

καὶ γὰρ ἐπὶ τούτων ταῦτόν συμπέρασμα δι' ἄλλων καὶ ἄλλων ὄρων τε καὶ προτάσεων δείκνυται· διὸ καὶ πλείους εἰσὶν οἱ συλλογισμοὶ ἀλλ' οὐχ εἷς. καὶ ὥς ὁ Πλάτων ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν ποτὲ μὲν διὰ τοῦ τὰς μαθήσεις ἀναμνήσεις <εἶναι> δείκνυσι, ποτὲ δὲ διὰ τοῦ ἀνεπίδεκτον εἶναι τοῦ ἐναντίου διὰ τὸ συνεπιφέρεσθαι αὐτῷ τὸ ἐκείνῳ ἐναντίον, ποτὲ δὲ αὖ διὰ τοῦ μὴ φθειρέσθαι ὑπὸ ἀλλοτρίας πονηρίας τὸ ὑπὸ τῆς οἰκείας μὴ φθειρόμενον, ἄλλοτε διὰ τοῦ αὐτοκίνητον εἶναι τὴν ψυχὴν· τὸ γὰρ αὐτὸ διὰ πλειόνων δείκνυσι μέσων· διὸ πλείους οἱ συλλογισμοί. οἷον τὸ Ε διὰ τε τῶν Α, Β καὶ διὰ τῶν Γ, Δ. τὸ μὲν οὖν Ε συμπέρασμα ἡμῖν εἰλήφθω, τὸ δὲ Α, Β καὶ τὸ Γ, Δ προτάσεις ἄλλαι καὶ ἄλλαι, δι' ὧν δείκνυται τὸ Ε, ποτὲ μὲν διὰ τῶν Α, Β προτάσεων ποτὲ δὲ διὰ τῶν Γ, Δ. ἔστω γὰρ τὸ μὲν 'οὐδὲν αἰσχρὸν καλόν' συμπέρασμα ὃν τὸ Ε· τοῦτο δὲ συναγέσθω ποτὲ μὲν διὰ τῶν 'οὐδὲν καλὸν κακόν, πᾶν δὲ αἰσχρὸν κακόν'· ὁ συλλογισμὸς ἐν δευτέρῳ σχήματι. πάλιν δὲ τὸ αὐτὸ δεικνύσθω διὰ τῶν 'πᾶν καλὸν ἀγαθόν, οὐδὲν αἰσχρὸν ἀγαθόν'· συνάγεται γὰρ πάλιν διὰ τούτων τὸ 'οὐδὲν αἰσχρὸν καλόν', ὅπερ ἦν τὸ Ε, ἐν δευτέρῳ σχήματι. τῶν δὲ προτάσεων ἡ μὲν ἔστω τὸ Γ ἢ δὲ Δ. ἢ πάλιν πᾶν τὸ αἰσχρὸν φευκτόν, οὐδὲν φευκτόν καλόν· συνάγεται γὰρ καὶ ἐκ τούτων ἐν πρώτῳ σχήματι τὸ μηδὲν αἰσχρὸν καλὸν εἶναι. δυνατόν δὲ καὶ ἄλλα μέσα λαμβάνεσθαι, οἷον τὸ Α, Β ἢ Β, Γ, ὥς μὴ μόνον δύο συλλογισμοὺς δεικτικούς τοῦ αὐτοῦ συμπεράσματος γίνεσθαι ἀλλὰ καὶ πλείους· τὸ γὰρ Ε ποτὲ μὲν διὰ τῶν Α, Β προτάσεων ποτὲ δὲ διὰ τῶν Γ, Δ ποτὲ δὲ διὰ τῶν Β, Γ δείκνυσθαι δυνήσεται. δύναται δὲ ἡμῖν τὰ ὕστερα προσκείμενα στοιχεῖα καὶ ἄλλου τινὸς εἶναι δεικτικά, ὅτι οὐ μόνον διαφέροντες συλλογισμοὶ εἰσιν, ὧν διαφέροντες οἱ μέσοι καὶ αἱ προτάσεις, ἀλλὰ καὶ τῶν αὐτῶν ὄρων λαμβανομένων καὶ τῶν αὐτῶν γινομένων συμπερασμάτων ἡ θέσις τοῦ μέσου καὶ ἡ τάξις διαφορὰν ποιεῖ συλλογισμῶν. καὶ εἴημεν ἂν διὰ μέσου τοῦ Α, Β τὸ πρῶτον λέγοντες σχῆμα, διὰ δὲ τοῦ Α, Γ τὸ δεύτερον, διὰ δὲ τῶν Β, Γ τὸ τρίτον. οὐσῶν γὰρ τῶν προτάσεων τῶν Α, Β ἐν πρώτῳ σχήματι τῶν δεικνουσῶν τὸ Ε συμπέρασμα τὸ αὐτὸ συμπέρασμα καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι δειχθήσεται ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις τῆς μὲν Α προτάσεως τῆς αὐτῆς ληφθείσης, τῆς δὲ Β

ὑπαλλαγείσης τουτέστιν ἀντιστραφείσης καὶ γενομένης Γ· αὕτη δ' ἂν ἡ μείζων εἴη. πάλιν δὲ ἐν τρίτῳ τῆς μὲν Β τουτέστι τῆς μείζονος τῆς αὐτῆς ληφθείσης, ἥτις ἦν καὶ ἐν τῷ πρώτῳ, τῆς δὲ ἀντιστραφείσης καὶ γενομένης Γ. δύναται γὰρ τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ὅροις διὰ τῶν τριῶν σχημάτων δειχθῆναι οὕτως. οἷον ἔστω προκειμένον δειχθῆναι, ὅτι τις ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λευκός. τοῦτο μὲν ἐν πρώτῳ σχήματι οὕτως ἂν δειχθείη· τις ἄνθρωπος Αἰθίοψ ἐστὶ, οὐδείς Αἰθίοψ λευκός ἐστὶ, τὶς ἄρα ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λευκός· καὶ ἔστιν ἡ μὲν 'τὶς ἄνθρωπος Αἰθίοψ ἐστὶν' πρότασις τὸ Α, ἡ δὲ 'οὐδείς Αἰθίοψ λευκός' τὸ Β.

23,3 80

ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι πάλιν οὕτως· τὶς ἄνθρωπος Αἰθίοψ ἐστὶν, ἥτις ἦν ἡ Α πρότασις, οὐδείς λευκός Αἰθίοψ ἐστὶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιστροφή τῆς Β· αὕτη ἔστω τὸ Γ· τὸ γὰρ αὐτὸ καὶ ἐν τούτῳ συναγεται τὸ 'τὶς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λευκός'. ἡ μὲν οὖν Α πρότασις ἐστὶ κοινὴ ἡμῖν πρὸς τὴν πρώτην δεῖξιν, ἡ δὲ Γ ἄλλη ἐλήφθη· ἡ γὰρ Β ἀντεστράφη, καὶ διὰ τοῦτο ὅ τε συλλογισμὸς ἄλλος καὶ τὸ σχῆμα· δεύτερον γάρ. πάλιν ἐν τρίτῳ σχήματι· οὐδείς Αἰθίοψ λευκός ἐστὶν, ἥτις ἦν ἡ Β πρότασις ἐν πρώτῳ σχήματι, τὶς Αἰθίοψ ἄνθρωπος ἐστὶν, ἡ ἀντιστρέφουσα τῇ Α, ἥτις ἔσται τὸ Γ. καὶ αὕτη ἡ δεῖξις τὴν μὲν Β πάλιν πρότασιν κοινήν <πρὸς> τὴν ἐν πρώτῳ σχήματι δεῖξιν ἔχει, ἰδίαν δὲ τὴν Γ· καὶ γὰρ διὰ τούτων πάλιν τὸ αὐτὸ δεικνύται τὸ 'τὶς ἄνθρωπος οὐκ ἔστι λευκός'. καὶ οὕτως δεικνύται τὸ αὐτὸ συμπέρασμα διὰ πλειόνων δεικνύμενον οὐκ ἄλλοτε ἄλλων ὅρων λαμβανομένων, ὡς τὸ πρῶτον ἐδείξαμεν, ἀλλὰ τῶν αὐτῶν ἄλλως καὶ ἄλλως τιθεμένων κατὰ τὰς τῶν σχημάτων διαφορὰς καὶ διὰ τοῦτο πλειόνων συλλογισμῶν γεγεννημένων. ἀλλὰ καὶ τὸ μὴ εἶναι τὸ αἰσχρὸν καλὸν δεικνύοιτο ἂν διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασιν, ἐν μὲν πρώτῳ διὰ τῶν 'πάν αἰσχρὸν κακόν, καὶ οὐδὲν κακὸν καλόν', διὰ δὲ δευτέρου διὰ τῶν 'πάν τὸ αἰσχρὸν κακόν, οὐδὲν καλὸν κακόν', διὰ δὲ τοῦ τρίτου· 'οὐδὲν κακὸν καλόν, τὶ κακὸν αἰσχρόν'. διοίσει δὲ μόνῳ τῷ ἐν τρίτῳ ἐπὶ μέρους γενέσθαι τὸ συμπέρασμα. ἔνεστι τὸ αὐτὸ συμπέρασμα διὰ τῶν τριῶν σχημάτων δεῖξαι καὶ μὴ τὸν αὐτὸν μέσον λαμβάνοντας, ὡς νῦν, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλον. ἔστω γὰρ συμπέρασμα τὸ τινὰ ἄνθρωπον μὴ εἶναι ἵππον· τοῦτο μὲν ἐν πρώτῳ σχήματι συνάξομεν λαβόντες 'τὶς ἄνθρωπος γραμματικός, οὐδείς γραμματικὸς ἵππος, οὐδείς ἄρα ἄνθρωπος ἵππος', ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ 'τὶς ἄνθρωπος μουσικός, οὐδείς ἵππος μουσικός', ἐν τρίτῳ 'πάν γελαστικὸν ἄνθρωπος, οὐδὲν γελαστικὸν ἵππος· καθ' ἕκαστον γὰρ συλλογισμὸν δι' ἄλλου μέσου τὸ αὐτὸ δέδεικται συμπέρασμα. Ἡ πάλιν ὅταν ἐκάτερον τῶν Α, Β διὰ συλλογισμοῦ ληφθῇ, καὶ οὕτως τὸ αὐτὸ διὰ πλειόνων ὅρων δειχθήσεται, εἰ ἐκάτερα τῶν προτάσεων, ἢ τε Α καὶ ἡ Β, δι' ὧν συνήγετο τὸ Ε, <εἰ εἴη διὰ προσυλλογισμοῦ εἰλημμένη> ὡς ἐκάτεραν αὐτῶν συμπέρασμα συλλογισμῶν εἶναι, τὴν μὲν Α διὰ τῶν Δ, Ε προτάσεων τὴν δὲ Β διὰ τῶν Ζ, Θ. δεικνύοιτο γὰρ ἂν καὶ τὸ Ε διὰ τῶν Δ Ε Ζ Θ προτάσεων· οὐ μὴν ὁ συλλογισμὸς ἀπλοῦς ἐστὶν ἀλλὰ σύνθετος· ἀνάγκη γὰρ τὸ ὑπὸ τινων συναγόμενον συναγεσθαι καὶ ὑπὸ τῶν ἐκεῖνα συναγόντων διὰ τοῦ δυνάμει ἐν τοῖς συναγούσιν εἶναι τὰ συναγόμενα. οἷον εἰ εἴη δεικνύμενον πᾶν δίκαιον συμφέρον εἶναι διὰ προτάσεων τῶν 'πᾶν δίκαιον ἀγαθόν, πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον', ἐκάτερα δὲ τούτων τῶν προτάσεων ἢ δεικνυμένη συλλογιστικῶς, ἢ μὲν πρώτη διὰ τῶν 'πᾶν δίκαιον καλόν, πᾶν καλὸν ἀγαθόν', ἢ δὲ δευτέρα διὰ τῶν 'πᾶν ἀγαθὸν ὠφέλιμον, πᾶν ὠφέλιμον συμφέρον', συνάξει καὶ τὸ 'πᾶν δίκαιον συμφέρον', ὃ ἦν δεικνύμενον ὑπὸ τῶν διὰ τούτων δεικνυμένων.

23,3 81

δι' ὧν δὲ λέγομεν νῦν, ὑπογράφομεν φανερώτερον τὸ λεγόμενον συνθετικὸν θεώρημα, οὗ ἡμεῖς ἐσμεν εὐρεταί. ἔστι δὲ ἡ περιοχὴ αὐτοῦ τοιαύτη ὅταν ἔκ τινων συνάγεται τι, τὸ δὲ συναγόμενον μετὰ τινὸς ἢ τινῶν συνάγει τι, καὶ τὰ συνακτικά αὐτοῦ, μεθ' ὧν ἢ δι' ὧν συνάγεται ἐκεῖνο, καὶ αὐτὰ τὸ αὐτὸ συνάξει'. τὰ γὰρ τῶν Α, Β συνακτικά, δι' ὧν δεικνύται τὸ Γ φέρε εἰπεῖν, ταῦτα συνάγει καὶ τὸ ὑπὸ τῶν Α καὶ τῶν Β συναγόμενον, ὃ ἦν τὸ Γ. ἐπεὶ γὰρ τὸ 'πᾶν δίκαιον ἀγαθόν' συναγόμενον ὑπὸ τῶν 'πᾶν δίκαιον καλόν, πᾶν καλὸν ἀγαθόν' συνάγει

μετὰ τοῦ ‘πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον’ <τὸ ‘πᾶν δίκαιον συμφέρον’, καὶ τὰ ‘πᾶν δίκαιον καλόν, πᾶν καλὸν ἀγαθόν’ ὄντα συνακτικὰ τοῦ ‘πᾶν δίκαιον ἀγαθόν’ μετὰ τοῦ ‘πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον’ συνάξει τὸ ‘πᾶν δίκαιον συμφέρον’, ὃ συνῆγε καὶ τὸ ὑπ’ αὐτῶν συναγόμενον καὶ μετὰ τοῦ ‘πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον’.> κἂν ληφθῇ τὸ ‘πᾶν δίκαιον ἀγαθόν’ μετὰ τῶν ‘πᾶν ἀγαθὸν ὠφέλιμον, πᾶν ὠφέλιμον συμφέρον’, συνάγει τὸ ‘πᾶν ἀγαθὸν συμφέρον’, καὶ τὰ τοῦ ‘πᾶν δίκαιον ἀγαθόν’ συνακτικὰ μετὰ τούτων τὸ αὐτὸ συνάξει διὰ τοῦτο γὰρ πρόσκειται ἐν τῇ περιοχῇ τὸ ‘μετὰ τινὸς ἢ τινῶν’. Καὶ οὕτως γίνεται τὸ αὐτὸ διὰ πλειόνων δεικνύμενον ὅρων, κἂν τῶν συνακτικῶν τινος τὸ μὲν ἐπαγωγῇ τὸ δὲ συλλογισμῷ δεδειγμένον εἴη, οἷον τὸ Α, Β, ἂ τοῦ Ε ἦν συνακτικά, εἰ τὸ μὲν Α δι’ ἐπαγωγῆς εἰλημμένον εἴη τὸ δὲ Β διὰ συλλογισμοῦ· πάλιν γὰρ ἔσται καὶ τὸ <Ε> δεικνύμενον ἐκ τῶν ἐπακτικῶς δειξάντων τὸ Α καὶ ἐκ τῶν συλλογιστικῶς τὸ Β. οἷον εἰ δεικνύοιτο, ὅτι ἡ ἱατρικὴ χρήσιμος τῷ βίῳ, διὰ προτάσεων τῶν ‘ἡ ἱατρικὴ τέχνη, πᾶσα τέχνη χρήσιμος τῷ βίῳ, ἡ ἱατρικὴ ἄρα χρήσιμος τῷ βίῳ’, τούτων δὲ τῶν προτάσεων οἷον ‘ἡ ἱατρικὴ τέχνη διὰ συλλογισμοῦ κατασκευάζεται (οἷον ἡ ἱατρικὴ μέθοδος ἐστὶν ὁδοποιητικὴ, πᾶσα μέθοδος ὁδοποιητικὴ τέχνη ἐστίν, ἡ ἱατρικὴ ἄρα τέχνη), ἡ δὲ λέγουσα ‘τέχνη χρήσιμός ἐστι τῷ βίῳ’ δι’ ἐπαγωγῆς προχειρισμένων ἡμῶν πάσας τὰς κατὰ μέρος τέχνας καὶ οὕτως ἐχούσας δειξάντων· καὶ πάλιν <ὅτι> ἡ πολιτικὴ ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται, <διὰ προτάσεων τῶν ‘ἡ πολιτικὴ μέθοδος ἐστὶν, πᾶσα μέθοδος ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται’> τούτων δὲ ἡ μὲν λέγουσα ‘πᾶσα μέθοδος ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται’ δι’ ἐπαγωγῆς δεικνύοιτο προχειριζομένων ἡμῶν τὰς τε τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, καθ’ ὧν ἡ μέθοδος, καὶ δεικνύντων, ὅτι οὕτως ἔχουσιν, ἡ δὲ λέγουσα τὴν πολιτικὴν μέθοδον εἶναι διὰ συλλογισμοῦ τοῦ ‘πᾶσα ἕξις μετὰ τινος λόγου τῶν ὑπ’ αὐτὴν οὕσα θεωρητικὴ μέθοδος ἐστὶν, ἡ δὲ πολιτικὴ ἕξις ἐστὶ μετὰ λόγου τῶν ὑπ’ αὐτὴν θεωρητικῆ’.

23,3 82

ἢ ὡς ὁ Πλάτων δείκνυσιν ἐν πρώτῳ Πολιτείας τὴν μὲν δικαιοσύνην φρόνησίν τινα οὖσαν τὴν δὲ ἀδικίαν ἀφροσύνην οὕτως ὁ τοῦ ἀνομοίου μὲν ἀξιῶν τὸ πλεόν ἔχειν τοῦ δὲ ὁμοίου <μὴ ἀξιῶν φρόνιμος ὁ δὲ δίκαιος τοῦ μὲν ἀνομοίου ἀξιοῖ πλεόν ἔχειν, τοῦ δὲ ὁμοίου> οὐκ ἀξιοῖ· δίκαιος ἄρα ὁ φρόνιμος. ἐκατέραν γὰρ τῶν προτάσεων τούτων δείκνυσιν, ἀλλὰ τὴν μὲν πρώτην δι’ ἐπαγωγῆς τὴν δὲ δευτέραν διὰ συλλογισμοῦ. ἡ μὲν οὖν ἐπαγωγὴ ὑπάρχει τοιαύτη· ὁ ἐν τοῖς ὑγίεινοις τοῦ μὲν ὁμοίου οὐκ ἀξιῶν πλεόν ἔχειν τοῦ δὲ ἀνομοίου φρόνιμος περὶ ταῦτα· ἔστι δ’ οὗτος ὁ ἱατρός· ἀλλὰ καὶ ὁ ἐν τοῖς κατὰ μουσικὴν τοῦ μὲν ὁμοίου μὴ ἐπαξιῶν πλεονεκτεῖν περὶ τὴν ἐπίτασιν τῶν χορδῶν ἢ ἄνεσιν τοῦ δὲ <μὴ> ὁμοίου φρόνιμος ἐν τούτοις· τοιοῦτος γὰρ ὁ μουσικός· καὶ καθόλου ἄρα πᾶς ὁ τοῦ μὲν ὁμοίου πλεόν οὐκ ἀξιῶν ἔχειν τοῦ δὲ ἀνομοίου φρόνιμος. τὴν δὲ δευτέραν πρότασιν οὕτως ἔστι συλλογίσασθαι· πᾶς ὁ τοῦ ἴσου ἀπονεμητικός “τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτεῖ, τοῦ δὲ ἀνομοίου”· ὁ δὲ δίκαιος τοῦ ἴσου ἀπονεμητικός “ὁ ἄρα δίκαιος τοῦ μὲν ὁμοίου οὐ πλεονεκτεῖ, τοῦ δὲ ἀνομοίου”· ὁ δὲ τοιοῦτος φρόνιμος. οὐ μὴν οὐδὲ ἡ τοιαύτη δεῖξις ἀπλὴ ἀλλὰ σύνθετος, σύνθετος δὲ οὐκ ἐκ πλειόνων συλλογισμῶν ἀλλ’ ἐξ ἐπαγωγῆς καὶ συλλογισμοῦ. διὸ καὶ ἡ ἀνάλυσις αὐτοῦ οὐκ εἰς συλλογισμοὺς ἔσται ὥσπερ τοῦ πρώτου, ἀλλ’ ἔσται τούτου ἡ ἀνάλυσις εἰς ἐπαγωγὴν καὶ συλλογισμόν, ἐξ ὧν καὶ συνετέθη. ἀναλύομεν γὰρ τὸν ὅλον λόγον φάσκοντες συνάγεσθαι τὸ μὲν Α ὑπὸ τῶν ἐπακτικῶς αὐτὸ κατασκευασάντων τὸ δὲ Β ἐκ τῶν οἰκείων προτάσεων· ὑπὸ δὲ τῶν Α, Β τὸ Ε· ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν ἐξ ἀρχῆς τῶν τε τοῦ Α δεικτικῶν καὶ τῶν τοῦ Β τὸ Ε συναχθήσεται, ἐπειδὴ τὰ συνακτικὰ τινος, ὡς ἔφαμεν, μεθ’ οὔ ἢ μεθ’ ὧν τὸ ἐξ αὐτῶν δεικνύμενον συνάγει τι, μετ’ ἐκείνου ἢ μετ’ ἐκείνων καὶ αὐτὰ συνάξει. τὰ γὰρ συνακτικὰ τοῦ Α ἔστω τὸ Γ, Δ· μεθ’ οὔ ἢ μεθ’ ὧν τὸ Α τὸ ἐξ αὐτῶν δεικνύμενον συνάγει τι, μετὰ τούτου ἢ μετὰ τούτων καὶ αὐτὰ συνάξει, ὃ καὶ αὐτό· συνῆγε δὲ τὸ Α μετὰ τοῦ Β τὸ Ε· ἀλλὰ καὶ <μετὰ> τῶν τοῦ Β συλλογιστικῶν (ἔστω δὲ ταῦτα Ζ, Θ) τὸ αὐτὸ συνῆγε (τὸ γὰρ Θ)· καὶ τὸ Γ, Δ <ἄρα> μετὰ τῶν Ζ, Θ ἢ μετὰ τοῦ Β τὸ Ε συνάξει. Ἀλλὰ καὶ οὕτως πλείους οἱ συλλογισμοί· πλείω γὰρ τὰ

συμπεράσματα, οἷον τό τε Α καὶ τὸ Β καὶ τὸ Γ. οὐ γὰρ γίνεται εἷς συλλογισμός, ἐν ᾧ συλλογισμῷ αἱ προτάσεις αἱ δεικτικαὶ τοῦ συμπεράσματος συμπεράσμα ἄλλων τινῶν εἰσιν· ὅσα γὰρ συμπεράσματα, τοσοῦτοι καὶ οἱ συλλογισμοί. ἔστι δὲ συμπέρασμα τό τε Α καὶ τὸ Β· αὗται γὰρ ἦσαν δεικτικαὶ τοῦ Γ προτάσεις, αὗται δὲ ἄλλων συμπεράσματα· ἀλλὰ καὶ τὸ Γ προσεχῶς ἐκ τῶν Α, Β δεικνύμενον. δηλὸν δέ, ὅτι ἐφ' ὧν διὰ συλλογισμοῦ αἱ δύο προτάσεις δείκνυνται, τὰ δύο συμπεράσματα τρία γίνεται συμπεράσματα. τὸ γὰρ δι' ἐπαγωγῆς δειχθὲν οὐ συλλογισμός.

23,3 83

ἀλλ' οὖν κάκεῖ πλείους οἱ συλλογισμοί, ὅτι ἡτέρα τῶν προτάσεων ἢ Β ἢ Γ διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένη, ὥστε καὶ οὕτως δύο συλλογισμοί. εἰ δ' οὖν ἀξιῶη τις καὶ τὸν τοιοῦτον ἓνα συλλογισμὸν εἶναι τῷ πρὸς τὴν τοῦ τελευταίου συμπεράσματος δεῖξιν καὶ τὰς τῶν προτάσεων δείξεις συντελεῖν, οὐ φιλονεικητέον πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ γνωστέον, ὅτι οὕτως μὲν καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἐγχωρεῖ διὰ πλειόνων ὅρων καὶ προτάσεων γίνεσθαι τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἐμπεριεχομένων πλειόνων συμπερασμάτων τῷ παντὶ λόγῳ. ὥς δὲ τὸ Γ διὰ τῶν Α, Β, ἀδύνατον, τουτέστιν 'οὕτως δέ, ὥς διὰ δύο προτάσεων δείκνυται τι, λέγειν καὶ διὰ πλειόνων προσεχῶν λαμβανομένων καὶ μηδὲν ἄλλο ἀλλ' ἢ τὸ προκείμενον συμπέρασμα συναγούσων ἀδύνατον'. Ὅτι μὲν οὖν πᾶς συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὅρων καὶ διὰ προτάσεων προσεχῶν δύο δείκνυται, δι' ὑποθέσεως δεικτέον. εἰ γὰρ οἷόν τε διὰ πλειόνων, ἔστω τὸ Ε δεδειγμένον διὰ προτάσεων τῶν Α Β Γ Δ. καὶ ποιητέον τὴν δεῖξιν ἐπὶ τοῦ πρώτου σχήματος· ὥς γὰρ ἂν ἐπὶ τούτου δειχθῇ, οὕτως ἔσται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων σχημάτων. οὐκοῦν εἰ τὸ Ε συλλογιστικῶς δείκνυται διὰ τῶν Α Β Γ Δ προτάσεων, ἀνάγκη ἐν αὐταῖς εἶναι τὸ μὲν τι ὥς ὅλον τὸ δὲ ὥς μέρος, τουτέστι τὴν μὲν τινα πρότασιν καθόλου τὴν δὲ ὑπὸ ταύτην· ἀδύνατον γὰρ ἄλλως γενέσθαι συλλογισμὸν μὴ τοῦ μὲν καθόλου ληφθέντος τοῦ δὲ ἐπὶ μέρους καὶ ἐν τούτῳ περιεχομένου. δέδεικται γάρ, ὅτι, εἰ εἴη συλλογισμός, ἀνάγκη τινὰς τῶν δεικτικῶν συλλογιστικῶς τοῦ προκειμένου πρὸς ἀλλήλους οὕτως ἔχειν ὥς τὸν μὲν περιέχειν τὸν δὲ περιέχεσθαι. τοῦτο γὰρ δέδεικται μὲν καὶ πρὸ ὀλίγου, εἰρήκαμεν δὲ αὐτὸ <καὶ> ἐν τῇ τῶν συλλογισμῶν καταριθμήσει τε καὶ ἐκθέσει· αὕτη γὰρ ἦν πρώτη γένεσις τῶν συλλογισμῶν· τῷ γὰρ ἐν ὅλῳ ἄλλῳ ἄλλον εἶναι καὶ τῷ κατὰ παντὸς ἄλλον ἄλλου λέγεσθαι τούτων τῶν ἀναποδείκτων τούτων συλλογισμῶν εὐρέσεις. οὐ μόνον δὲ ἔδει τοὺς ὅρους οὕτως ἔχειν πρὸς ἀλλήλους ἀλλὰ καὶ τῶν προτάσεων τὴν μὲν καθόλου εἶναι πρὸς τὸ κείμενον, ἦν καὶ μείζονα ἐλέγομεν, τὴν δὲ ἐλάττονά τε καὶ ὑπὸ ταύτην. δεήσει γοῦν καὶ ἐπὶ τῶν Α Β Γ Δ προτάσεων τοῦτο γίνεσθαι καὶ εἶναι τινα σχέσιν αὐτῶν πρὸς ἀλλήλας τοιαύτην ὥς συνῆφθαί τε ἀλλήλαις καὶ εἶναι τὴν μὲν καθόλου τὴν δὲ ὑπ' αὐτήν, εἰ συναχθήσεται τι δι' αὐτῶν συλλογιστικῶς. ἐχέτωσαν οὖν οὕτω πρὸς ἀλλήλας αἱ προτάσεις, ἢ τε Α καὶ Β. οὐκοῦν εἰ οὕτως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, δηλὸν ὥς συναχθήσεται τι ἐξ αὐτῶν· ὅταν γὰρ δύο προτάσεις οὕτως ἔχειν ληφῶσι πρὸς ἀλλήλας, ἐξ ἀνάγκης συνάγεται τι ἐξ αὐτῶν, καὶ δείκνυται συλλογιστικῶς τὸ δεικνύμενον, καὶ συναγόμενον ἐκ τῶν Α, Β προτάσεων οὕτως ἔχουσιν πρὸς ἀλλήλας ἥτοι τὸ Ε ἔσται, ὅπερ ἦν προκείμενον δείκνυσθαι ἐκ τῶν Α Β Γ Δ προτάσεων, ἢ τὸ ἕτερον τῶν Γ, Δ, ἃ καὶ αὐτὰ συνακτικὰ μετὰ τῶν Α, Β ἔκειτο τοῦ Ε, ἢ οὔτε τὸ Ε οὔτε τὸ Γ οὔτε τὸ Δ ἀλλὰ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα πάντα.

23,3 84

εἰ μὲν οὖν τὸ Ε, εἴη ἂν ἐκ τῶν δύο μόνων, τοῦ τε Α καὶ τοῦ Β, συναγόμενον τὸ Ε ἀλλ' οὐκ ἐκ τῶν ὑποτεθέντων τεσσάρων. τὰ δὲ δύο, τὸ Γ καὶ τὸ Δ, τουτέστιν αἱ προτάσεις αἱ δύο αἱ λοιπαί, εἰ μὲν καὶ αὗται οὕτως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ὥς τὴν μὲν καθόλου εἶναι, τὴν μείζονα πρότασιν, τὴν δ' ἐλάττονά τε καὶ ὑπ' ἐκείνην ὥς γίνεσθαι συλλογιστικὴν ὑπ' αὐτῶν συζυγίαν, συναχθήσεται τι καὶ ἐκ τούτων συλλογιστικῶς, καὶ ἥτοι τὸ Ε ἢ τῶν Α καὶ τῶν Β τὸ ἕτερον ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα. εἰ μὲν οὖν τὸ Ε ἐκ τούτων συνάγεται ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν Α, Β, πλείους ἔσονται συλλογισμοὶ τοῦ αὐτοῦ· ἐδείχθη γάρ, ὅτι, ἂν τὸ αὐτὸ συμπέρασμα δι' ἄλλων καὶ δι' ἄλλων προτάσεων γίνηται, πλείους οἱ συλλογισμοί. ἀλλὰ κἂν τῶν Α, Β τὸ ἕτερον ὑπὸ τῶν Γ, Δ

συνάγεται, καὶ οὕτω πλείους οἱ συλλογισμοὶ τὴν ἐτέραν πρότασιν τῶν Α, Β, αἱ ἧσαν τοῦ Ε συλλογιστικά, συμπέρασμα εἶναι ἐπὶ ταῖς Γ, Δ προτάσεσιν. ἔστι δὲ ἡ τοιαύτη σύνθεσις κατὰ τὸ τρίτον ὑπὸ τῶν νεωτέρων καλούμενον <θέμα> γινομένη, ὃ ἐστὶν ὑπὸ τὸ προκειμένον ἡμῖν θεώρημα συνθετικόν, εἴ γε τοῦ μέν ἐστι περιοχή, ὥσπερ εἰρήκαμεν, ὅταν ἕκ τινων συνάγεται τι, τὸ δὲ συναγόμενον μετὰ τινὸς ἢ τινῶν συνάγει τι, καὶ τὰ συνακτικά αὐτοῦ, μεθ' οὗ ἢ μεθ' ὧν συνάγει τι ἐκεῖνο, καὶ αὐτὰ τὸ αὐτὸ συνάξει. εἰ δὲ μήτε τοῦ Ε τὸ Γ, Δ μήτε τῶν Α, Β τοῦ ἐτέρου εἴη συλλογιστικά, ἄλλο δέ τι συλλογίζοιτο, πλείους τε ὁμοίως ἔσσονται οἱ συλλογισμοὶ καὶ ἀσύναπτοι καὶ οὐδὲν κοινὸν πρὸς ἀλλήλους ἔχοντες· οὔτε γὰρ αὐτὰ τὰ Γ, Δ συνῆπται τῷ Α οὔτε τὸ δεικνύμενον ἐξ αὐτῶν, εἴ γε τὰ μέν Α, Β τοῦ Ε δεικτικά εἰσι, τὰ δὲ Γ, Δ ἔξωθεν τινος ἄλλου καὶ οὔτε τοῦ Ε οὔτε τῶν Α, Β τινός. Εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχοιεν αἱ προτάσεις πρὸς ἀλλήλας αἱ Β, Γ ὡς ἔχειν συλλογιστικῶς τὸ συνάγειν, οὐκ ἀναγκαιῶς ἔσσονται εἰλημμένα· καὶ γὰρ χωρὶς τοῦ ληφθῆναι αὐτὰς τὸ Ε συνήγετο ἂν ἐκ τῶν Α, Β. παρελκόντως οὖν καὶ μάτην ἔσται εἰλημμένα καὶ ἀχρήστως, εἰ μὴ ἐπαγωγῆς χάριν <ὥς> πιστώσασθαι τι τῶν τοῦ Α δεικτικῶν δι' αὐτῶν ἢ κρύψεως χάριν ὡς διὰ τὴν τούτων παράθεσιν τὸν προσδιαλεγόμενον συγχωρεῖν ῥᾶον ταῖς τοῦ προκειμένου συλλογιστικαῖς προτάσεσι τῷ ταύτας ἐν μέσῳ τιθεμένας ἀποκρύπτειν καὶ μὴ ἔαν τὸ συμβησόμενον ἐκ τῶν συγχωρηθέντων καταφανὲς γίνεσθαι καὶ γνῶριμον. ῥᾶον γὰρ οἱ οὐκ εἰδότες τὸ συναχθῆσόμενον ἐκ τῶν συγχωρηθέντων συγχωροῦσιν, ὃ ποιοῦσιν αἱ κρύψεως χάριν τοῦ συμπεράσματος ἔξωθεν ἐπιλαμβανόμεναι προτάσεις· τοῦτο δὲ ποιοῦσιν οἱ διαλεκτικοὶ τε καὶ σοφισταί. ἢ εἴ τινος ἄλλου ἔνεκα, οἷον ὄγκου καὶ αὐξήσεως ἢ τοῦ σαφέστερον εἶναι τὸν λόγον· αἱ γὰρ παρὰ τὰς ἀναγκαίας προτάσεις λαμβανόμεναι τούτων τινὸς χάριν εἰώθασιν λαμβάνεσθαι, ὡς δεδείχαμεν ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν Τοπικῶν, δι' ἐπαγωγῆς μέν, ὅταν ἡ καθόλου πρότασις δέηται πίστεως, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῷ συνάγοντι λόγῳ τὴν πολιτικὴν ἀγαθοῦ τινος ἐφίεσθαι (ἢ γὰρ πρότασις ἢ ἡ πᾶσα μέθοδος ἀγαθοῦ τινος ἐφίεται· δι' ἐπαγωγῆς ἐδείκνυτο), αὐξήσεως δέ, ὅταν μηκύναι τις τὸν λόγον βούληται, ὡς ποιοῦσι πολλάκις οἱ συγγραφεῖς· οὐ γὰρ ἀρκοῦμενοι ψιλαῖς μόναις ταῖς τοῦ προκειμένου δεικτικαῖς προτάσεσιν ἔξωθεν τινὰς ἐπεμβάλλουσι κόσμου τε χάριν καὶ ὄγκου τοῦ κατὰ τὸν λόγον, ἢ τῶν ἐν ταῖς προτάσεσι κειμένων τι, ὁποῖόν ἐστιν, ἐξηγούμενοι ἢ τι ἄλλο ἐνείροντες τῷ λόγῳ.

23,3 85

οἷον εἰ βουλόμενος δεῖξαι τις τὸ καλὸν ὠφέλιμον λάβοι πρότασιν τὴν ἑκὼν καλὸν ἀγαθόν, ἔπειτα περὶ τοῦ καλοῦ τινα προστιθεῖν λέγων καὶ ἐπαινετὸν τῇ αὐτοῦ φύσει καὶ δι' αὐτὸ αἰρετόν· τὸ γὰρ καλὸν πρὸς ἑαυτὸ ἐπισπώμενον δι' αὐτὸ αἰρετόν· ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν πλείστην μοῖραν ἔχειν πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτό. καὶ γὰρ μήτε εἰς κατασκευὴν τοῦ τὸ καλὸν αἰρετόν εἶναι ταῦτα λαμβάνων τῷ μὴ ἀμφισβητεῖσθαι τοῦτο μήτε ὡς πρὸς τὴν δεῖξιν τοῦ προκειμένου ἄλλως δ' αὐτὰ προστιθεῖς [καὶ] αὐξήσεως χάριν αὐτὰ προστίθῃσι τοῦ λόγου, ὄγκον τινὰ περιτιθεῖς αὐτῷ καὶ φεύγων τὸ ἐκ τῆς τέχνης ξηρόν τε καὶ ψιλόν. κρύψεως δὲ ὑπὲρ τοῦ μὴ δυσχεραίνειν μηδὲ ἀνανεύειν τὸν ἀποκρινόμενον ἀλλὰ ῥᾶον τὸ φαινόμενον διδόναι μὴ συνορῶντα τὸ συμβησόμενον. οἷον εἰ βουλόμενός τις δεῖξαι, ὅτι ἡ ὑγεία ἀγαθόν, λαβὼν τὴν ὑγίαν ὠφέλιμον εἶναι τῷ ἀγαθῷ μὴ εὐθὺς ἐρωτῶν, <εἰ> τὸ τῷ ἀγαθῷ ὠφέλιμον ἀγαθόν, διὰ τὸ μὴ δώσειν τὸν ἀντιλέγοντα τῷ δοθέντος τὸ συμβησόμενον φανερόν εἶναι, ἀλλὰ ἐν μέσῳ ἄλλα τινὰ ἐρωτῶν, οἷον εἰ ἀγαθός ἐστιν ὁ τὰς ἀρετὰς ἔχων, καὶ εἰ ἡ ἀρετὴ ἀγαθόν, ὡς ἐπαινετόν ἐστι, καὶ εἰ δι' αὐτὴν αἰρετὴ, ἃ οὐδὲν μὲν αὐτῷ συντελεῖ, πρὸς δὲ βούλεται δεῖξαι, διασπᾷ δὲ τὴν συνέχειαν τῶν συναγουσῶν τὸ προκειμένον προτάσεων, εἴτα ἐπὶ τούτοις ἐξετάσει, εἰ τὸ τῷ ἀγαθῷ ὠφέλιμον δύναται ποτε κακὸν εἶναι ἢ ἀγαθόν ἐστὶν ἀεὶ· ῥᾶον γὰρ οὕτως λήψεται, ἢ <εἰ> εὐθὺς αὐτὸ αἰτῶ. ἢ δύναται τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ δι' ἐπαγωγῆς λαβεῖν λέγων ὡς τὸ τῷ μουσικῷ μουσικὸν καὶ <τὸ> τῷ τέκτονι τεκτονικόν, οὕτως καὶ τὸ τῷ ἀγαθῷ ἀγαθόν. σαφηνείας δέ, ὅταν ἀσαφῶν οὐσῶν τῶν συλλογιστικῶν τοῦ προκειμένου προτάσεων εἰς

σαφήνεια ἀυτῶν ἥ τινα τεθειμένα, ὡς ἔχουσιν αἱ διὰ παραβολῆς προτάσεις παραλαμβανόμεναι. θέλοντες γὰρ λαβεῖν, ὅτι πᾶν τὸ ὅμοιον ταύτον, παραβλητέον τὸ ὅτι καὶ γὰρ τὸ ἀνόμοιον ἕτερον· καὶ ὅτι ἐπιστήμη μία τῶν ἐναντίων, βουλομένους λαβεῖν παραβλητέον τὸ ὅτι καὶ γὰρ αἴσθησις ἡ αὐτὴ τῶν ἐναντίων. Εἰ δὲ ἐκ τῶν Α, Β μὴ τὸ Ε ἀλλὰ ἄλλο τι γίνεται, τουτέστι συνάγεται, ἐκ δὲ τῶν Γ, Δ ἢ τὸ ἕτερον τῶν Α, Β ἢ τι ἄλλο ἔξωθεν, οἷ τε συλλογισμοὶ πλείους (πλείονα γὰρ τὰ συμπεράσματα, τὸ μὲν ἐπὶ τοῖς Α, Β τὸ δὲ ἐπὶ τοῖς Γ, Δ, εἴτε τὸ <Α ἢ τὸ> Β εἴη τοῦτο εἴτε ἄλλο τι ἔξωθεν), καὶ ἔτι <οὐ> τὸ προκείμενον ἔσται δεικνύμενον καὶ συναγόμενον· ἔκειτο γὰρ τὸ Ε συμπέρασμα εἶναι. εἰ δὲ τὰ μὲν Α, Β εἴη συνάγοντα ἔξωθέν τι, τὰ δὲ Γ, Δ μὴδὲν εἴη δεικνύντα, ὁ μὲν συλλογισμὸς εἰς ἔσται, ἀλλ' οὐ τοῦ προκειμένου· οὐ γὰρ τὸ Ε ἐδείχθη ἐπὶ τῶν Α, Β ἀλλὰ ἄλλο τι· τὰ δὲ Γ, Δ μάρτην ἔσται εἰλημμένα καὶ κείμενα.

23,3 86 ὁ δὲ αὐτὸς λόγος, καὶ εἰ τὰ μὲν Γ, Δ εἴη ἔξωθέν τι συνάγοντα, τὰ δὲ Α, Β μὴδὲν. εἰ δὲ ταῦτα οὕτως ἔχει, δηλὸν ὡς πᾶς ἐξ ἀνάγκης συλλογισμὸς διὰ τριῶν ὄρων καὶ διὰ δύο προτάσεων· καὶ γὰρ οἱ σύνθετοι συλλογισμοὶ τὰς προσεχῶς δεικνύσας προτάσεις δύο ἔχουσιν. οἱ γὰρ τρεῖς ὅροι δύο ποιοῦσι προτάσεις, ἐκτὸς εἰ μὴ καὶ ἀντιστροφή γίνοιτό τινος τῶν προτάσεων ἢ καὶ ἀμφοτέρων· οὕτως γὰρ δόξουσι πλείους προτάσεις ἐκ τριῶν ὄρων γίνεσθαι. ἐλαμβάνομεν δὲ τὰς ἀντιστροφὰς πρὸς τὴν τελείωσιν τῶν ἀτελῶν συλλογισμῶν· οὗτοι δ' ἦσαν οἱ ἐν δευτέρῳ τε καὶ τρίτῳ σχήματι. ἀλλὰ καὶ ἐπ' ἐκείνων ἐκ δύο προτάσεων ὁ συλλογισμὸς τὴν γὰρ ἀντιστρέφουσαν ἐλαμβάνομεν ἀντὶ τῆς, πρὸς ἣν ἀντέστρεφε, πρὸς τὸ δεῖξαι τὸ συμπέρασμα, ἀλλ' οὐκ ἀμφοτέρας. ἀναγκαίως δὲ ἐκ τριῶν ὄρων πᾶς συντελούμενος δείκνυται συλλογισμὸς· χρησίμων γὰρ πρὸς τὸ τὰ τρία σχήματα εἶναι μόνα· τριῶν γὰρ ὄντων ὄρων <ἡ τοῦ μέσου> θέσις οὐκ ἄλλως ἔξει πρὸς τὰ ἄκρα παρὰ τὴν ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασι κειμένην σχέσιν αὐτοῦ πρὸς αὐτοῦς. Φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων, ὡς ἐν ᾧ λόγῳ συλλογιστικῷ μὴ δύο εἰσὶν αἱ προτάσεις, οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. διὰ τῶν δύο προτάσεων τὸ κύριον τουτέστι τὸ προκείμενον συμπέρασμα δείκνυται· οὐ γὰρ οὐδὲν κωλύει τὰς προσεχεῖς τοῦ δεικνυμένου προτάσεις ἄλλου τινὸς συμπεράσματα δείκνυσθαι, ὡς ἐπὶ τῶν συντεθέντων ἐδείχθη συλλογισμῶν. ἔνια γὰρ τῶν ἀνωθέν τε καὶ πρώτων δεδειγμένων καὶ συμπερασμάτων ἐπ' ἄλλαις προτάσεσι γεγονότων ἀναγκαῖον εἶναι τῶν μετὰ ταῦτα προτάσεις· τὸ γὰρ ἄλλων προτάσεων συμπέρασμα οὐδὲν κεκώλυται ἄλλου συμπεράσματος πάλιν αὐτὸ εἶναι πρότασιν συνακτικήν. εἰ δὲ μὴ δύο εἶεν αἱ προτάσεις, δι' ὧν γίνεται τὸ προσεχῶς γινόμενον συμπέρασμα, φανερόν ὅτι οὗτος ὁ λόγος ἢ οὐ συλλελόγισται ἢ πλείω τῶν ἀναγκαίων ἠρώτηκε πρὸς τὴν θέσιν. εἰ μὲν <γὰρ> μήτε τὸ Α καὶ τὸ Β συνάγοιεν τι μήτε τὸ Γ καὶ τὸ Δ, ἃ ἦν τοῦ Ε συνακτικὰ κείμενα, οὐδ' ὅλως ἂν <εἴη> συλλογισμὸς γινόμενος· εἰ δ' ἄλλα τινὰ συλλογίζοιτο, οὐ τοῦ προκειμένου ἂν εἴη συλλογισμὸς γινόμενος. εἰ δὲ τὰ μὲν δύο τὸ Ε δεικνύει, τὰ δὲ δύο ἢ ἄλλο τι ἢ μὴδὲν, μάρτην ἂν εἴη εἰλημμένα κατ' ἀμφοτέρα· εἰ μὲν γὰρ ἄλλο τι, πλείους οἱ συλλογισμοί, εἰ δὲ μὴδὲν, μάρτην ἂν εἴη εἰλημμένα, μάρτην δὲ ὡς πρὸς τὴν τοῦ Ε δεῖξιν, καὶ εἰ ἄλλο τι ἔξωθεν συνάγοιτο ὑπ' αὐτῶν· κατὰ τοῦτο δὲ πλείους ἂν εἶεν τῶν <ἀναγκαίων> εἰλημμένα. Κατὰ μὲν οὖν τὰς κυρίας προτάσεις λαμβανομένων τῶν συλλογισμῶν· κυρίας δὲ λέγω προτάσεις τὰς προσεχῶς δεικνυούσας καὶ συλλογιζόμενας τὸ προκείμενον, ἃς ἐδείξαμεν δύο οὕσας.

23,3 87 τοῦτο δὴ λέγω καὶ νῦν, ὅτι, εἰ τὰς κυρίας τοῦ συμπεράσματος καὶ προσεχῶς αὐτὸ δεικνυούσας λαμβάνομεν, ἔσονται ἐν παντὶ συλλογισμῷ προτάσεις μὲν δύο, ὅροι δὲ περιττοί· τρεῖς γὰρ ἐδείχθησαν ὄντες, ἐξ ὧν αἱ προσεχεῖς προτάσεις, ὅτι δὲ τὰ τρία τῶν δύο ἐνὶ περιέχει, δηλόν. ἀλλὰ καὶ ὅτι τὰ συμπεράσματα ἡμίση τῶν προτάσεων τῶν προσεχῶς δεικτικῶν, δηλόν· δύο μὲν γὰρ αἱ προτάσεις, ἓν δὲ τὸ ἐξ αὐτῶν συμπέρασμα. ὁ γὰρ λαβὼν τὸ Α κατὰ τοῦ Β, τὸ Β κατὰ τοῦ Γ,

τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ καὶ συμπεραινόμενος 'τὸ Α ἄρα κατὰ τοῦ Δ' οὐ διὰ κυρίων οὐδὲ διὰ προσεχῶν προτάσεων ἔδειξε τὸ συμπέρασμα· κύριαί γὰρ καὶ προσεχεῖς ἢ 'τὸ Α κατὰ τοῦ Γ' καὶ 'τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ', αἱ δὲ Α Β καὶ Β Γ δεικτικαὶ προσεχῶς τοῦ Α Γ, ὃ συμπέρασμα τούτων ὄν πρότασις προσεχῶς γίνεται δεικτικὴ τοῦ Α Δ συμπεράσματος. Ἐπεὶ δ' εἵπομεν δύο εἶναι τὰς προσεχεῖς προτάσεις ἐν παντὶ συλλογισμῷ τὰς κυρίως δεικνυούσας τὸ προκείμενον συμπέρασμα καὶ διὰ τοῦτο ἀρτίους, καὶ τρεῖς ὅρους τοὺς τοιούτους, ἐξ ὧν αἱ δύο προτάσεις, διὸ καὶ περιττοὺς καὶ ἐνὶ πλείους τοὺς ὅρους τῶν προτάσεων, νῦν λέγομεν, εἰ μηκέτι μόνον αἱ κύριαί καὶ προσεχεῖς προτάσεις λαμβάνονται, ἀλλ' εἶεν μὲν καὶ αὗται συμπεράσματα ἄλλων τῶ μὴ εἶναι ἀναποδείκτους, λαμβάνονται δ' ἂν καὶ αἱ τῶν προτάσεων τούτων δεικτικαὶ προτάσεις. τοῦτο γὰρ ἐστὶ διὰ προσυλλογισμοῦ, ὅταν ὧσιν αἱ προσεχεῖς καὶ κύριαί τοῦ προκειμένου συμπεράσματος προτάσεις καὶ αὗται δεικνύμεναι μετὰ συλλογισμοῦ· οἱ γὰρ τῶν εἰς δεῖξιν τινος συμπεράσματος λαμβανομένων προτάσεων δεικτικοὶ συλλογισμοὶ προσυλλογισμοὶ γίνονται τοῦ τελευταίου καὶ ἐκ τούτων γινομένου συλλογισμοῦ. διὰ προσυλλογισμῶν μὲν οὖν λέγω, ὅταν ἐκατέραν τῶν προτάσεων τῶν κυρίων τοῦ τελευταίου συλλογισμοῦ πρῶτον διὰ τῶν οἰκείων προτάσεων συλλογισάμενοι καὶ ποιήσαντες συμπεράσματα τὰς προτάσεις οὕτως αὐτὰς λάβωμεν εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ προκειμένου. οἷον εἰ εἴη ἐκ τῶν Α Γ, Γ Ε δεικνύμενόν τι προσεχῶς, αὐτὰ δὲ ταῦτα τὸ μὲν Α Γ διὰ τοῦ Α Β, Β Γ δεικνύοιτο τὸ δὲ Γ Ε διὰ τοῦ Γ Δ, Δ Ε· ὅταν γὰρ συλλογισάμενοι πρῶτον τὸ Α Γ εἴτα τὸ Γ Ε τότε λάβοιμεν τὸ Α Γ καὶ Γ Ε ὡς δεικτικὰ τοῦ Α Ε, διὰ προσυλλογισμῶν τὴν δεῖξιν ποιούμεθα. οὐδὲν δὲ διαφέρει, ἐν ᾧ δήποτε ὧσι σχήματι οἱ προσυλλογισμοὶ γεγονότες· ὁ γὰρ αὐτὸς λόγος, ἂν τε ἐν τῷ αὐτῷ ἂν τε ἐν διαφοροῖς. τὸ δὲ 'διὰ πλειόνων μέσων συνεχῶν' ἔστιν, ὅταν συνεχεῖς ἐφεξῆς προτάσεις πλείονας λαμβάνοντες μηκέτι τὰ γινόμενα ἐξ αὐτῶν συμπεράσματα ἐκλαμβάνοντες τούτοις ὡς δεικτικοῖς τοῦ προκειμένου χρῆσόμεθα ἀλλὰ πάσας τὰς προτάσεις λαμβάνομεν ὡς δεικτικὰς τοῦ προκειμένου· ὅταν γὰρ οὕτως ποιῶμεν, δυνάμει προσυλλογιζόμεθα, οὐκ ἐνεργείᾳ.

23,3 88

οἷον εἰ λάβωμεν τὸ Α κατὰ τοῦ Β, τὸ Β κατὰ τοῦ Γ, τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ, τὸ Δ κατὰ τοῦ Ε, τὸ Α ἄρα κατὰ τοῦ Ε· συνεχεῖς γὰρ ἐνταῦθα τὰς προτάσεις λαβόντες οὐκ ἐπεκλαβόντες ἐπ' αὐταῖς γινόμενα συμπεράσματα χρώμεθα πᾶσιν αὐτοῖς ὡς ἐκ τούτων ὁμοίως πάντων συναγομένου τοῦ Α Ε συμπεράσματος. ἐν τῇ τοιαύτῃ τῶν προτάσεων συνεχείᾳ τὸ διὰ προσυλλογισμοῦ ἐστίν. εἰ οὖν εἴη μὲν συμπέρασμα τὸ Α Β, δεικνύοιτο δὲ τοῦτο διὰ μέσων τῶν Γ, Δ (τὸ μὲν Α κατὰ τοῦ Γ, τὸ δὲ Γ κατὰ τοῦ Δ, <τὸ δὲ Δ κατὰ τοῦ Β>) διὰ προσυλλογισμῶν μὲν ἔσται, ἂν πρῶτον τὸ Α κατὰ τοῦ Δ συλλογισάμενος διὰ τοῦ Γ, εἴτα τὸ Δ κατὰ τοῦ Β λαβὼν ἢ καὶ αὐτὸ συλλογισάμενος διὰ τοῦ Ε λάβῃ τὸ Α Δ, Δ Β συμπέρασμα προτάσεις δεικτικὰς τοῦ Α Β συμπεράσματος, διὰ πλειόνων δὲ μέσων συνεχῶν, ἂν ἀπλῶς λαβὼν τὸ Δ κατὰ τοῦ Γ, τὸ Γ κατὰ τοῦ Δ, τὸ Δ κατὰ τοῦ Β ἐπενεγκὼν ἐπὶ τούτοις 'τὸ ἄρα Δ κατὰ τοῦ Β'. αὕτη γὰρ ἡ διαφορὰ τοῦ τε διὰ προσυλλογισμοῦ καὶ διὰ πλειόνων μέσων συνεχῶν. ἀμφοτέρως δὲ τὸ Α Β συμπέρασμα διὰ τῶν Γ, Δ μέσων. Ἐπειδὴ τῶν οὕτως γινομένων συλλογισμῶν, οἱ οὐκέτ' εἰσὶν ἀπλοῖ, τὸ μὲν πλῆθος τῶν ὅρων ὁμοίως ὑπερέξει τοῦ τῶν προτάσεων πλῆθους ἐνί, ὥσπερ καὶ ὅτε αἱ κύριαί προτάσεις τοῦ προκειμένου συμπεράσματος ἐλαμβάνοντο μόναι. οὐ μέντοι ἔτι αἱ μὲν προτάσεις αἰεὶ ἄρτιαι ἔσσονται οἱ δὲ ὅροι περιττοί, ὡς εἶχεν ἐπὶ τῶν ἀπλῶν συλλογισμῶν, ἀλλ' ἔμπαλιν ἔξουσιν, ὁμοίως δὲ ὅταν μὲν γὰρ αἱ προτάσεις ὧσιν ἄρτιαι, οἱ ὅροι περισσοί, ὅταν δὲ αἱ προτάσεις περισσαί, οἱ ὅροι πάλιν ἄρτιοι· οὕτως γὰρ ἔσσονται ἐνὶ ὑπερέχοντες οἱ ὅροι τῶν προτάσεων. αἴτιον δὲ τοῦ ἐνὶ ὑπερέχειν τοὺς ὅρους τὸν τῶν προτάσεων ἀριθμὸν καὶ παρὰ μέρος ἀρτίους τε καὶ περιττοὺς γίνεσθαι τὸ ἐξ ἀρχῆς μὲν ἐν τοῖς ἀπλοῖς συλλογισμοῖς τοὺς ὅρους ὑπερέχειν ἐνὶ τῶν προτάσεων (αἱ μὲν γὰρ ἦσαν δύο, οἱ δὲ τρεῖς), ἐκάστη δὲ προσθήκη ὅρου διάστημα προστίθεσθαι. τούτου γὰρ οὕτως γινομένου ἢ ἐξ ἀρχῆς ἐν τοῖς ὅροις ὑπεροχὴ μένει· ὅταν γὰρ

ἀνίστοις ἴσα προστεθῇ, τῷ αὐτῷ ἀλλήλων διοίσουσιν, ὧς διέφερον καὶ πρὸ τοῦ τὰ ἴσα αὐτοῖς προστεθῆναι. ὅταν μὲν οὖν τοῖς τρισὶν ὅροις εἷς προστεθῇ, οἱ μὲν ὅροι τέσσαρές τε καὶ ἄρτιοι ἔσονται, αἱ δὲ προτάσεις τρεῖς τε καὶ περιτταί· δύο γὰρ οὐσαις αὐταῖς προστεθῇ τρίτῃ διὰ τὴν πρόσθεσιν τοῦ ὅρου· ἅμα γὰρ ὅρου τε προσθήκη καὶ προτάσεως, ὡς ἔφαμεν. ἢ γὰρ ἔξωθεν ἢ εἰς τὸ μέσον προστεθήσεται πᾶς ὅρος, οἷον εἰ πρὸ τοῦ Α εἴη τις εἰλημμένος κατηγορούμενος τοῦ Α οἷον ὁ Δ ἢ μετὰ τὸ Γ ὑποκείμενος τῷ Γ, εἰς τὸ μέσον δέ, εἰ μεταξὺ εἴη τοῦ Α Β ἢ τοῦ Β Γ. ὅπου γὰρ ἂν καὶ ὅθεν ἂν προστεθῇ, σὺν αὐτῷ καὶ μία πρότασις προστίθεται. οὐσῶν γὰρ δύο προτάσεων τῆς τε Α Β καὶ τῆς Β Γ, ἂν τε πρὸ τοῦ Α τὸν Δ ὅρον λαμβάνομεν, ἔσται καὶ πρότασις προστιθεμένη ἢ Δ Α οὐδεμιᾶ τῶν κειμένων οὐσα ἢ αὐτή, ἂν τε μεταξὺ τοῦ Α Β· ἔσονται γὰρ αἱ Α Δ καὶ Δ Β δύο προτάσεις ἀντὶ μιᾶς· ἀλλὰ κἂν μεταξὺ τοῦ Β Γ· πάλιν γὰρ ἔσονται Β Δ, Δ Γ· ἀλλὰ κἂν ἔξωθεν μετὰ τὸ Γ προστεθήσεται γὰρ ὁμοίως πάλιν ταῖς κειμέναις ἢ Γ Δ.

23,3 89

Αἱ μὲν οὖν προτάσεις καὶ οἱ ὅροι ταύτην ἀεὶ τὴν σχέσιν τε καὶ τάξιν φυλάξουσιν, τὰ δὲ συμπεράσματα οὔτε πρὸς τοὺς ὅρους οὔτε πρὸς τὰς προτάσεις ἀεὶ τὴν αὐτὴν τάξιν ἔξει. καὶ ἡ αἰτία, ὅτι ἐνὸς ὅρου προστεθέντος συμπεράσματα προστίθεται ἐνὶ ἐλάττω τῶν ὑπαρχόντων ὅρων. οὗ αἴτιον, ὅτι πρὸς μόνον τὸν ἔσχατον τῶν κειμένων ὁ προστεθείς αὐτῷ, εἰ κατὰ τοῦτον ἢ προσθήκη γένοιτο, οὐ ποιεῖ συμπέρασμα. εἰ γὰρ εἶεν ὅροι Α Β Γ, προστεθείη δὲ τὸ Δ, ἔσται συμπέρασμα καὶ τοῦ Α πρὸς τὸ Δ καὶ τοῦ Β πρὸς τὸ Δ· ἦν δὲ καὶ τοῦ Α πρὸς τὸ Γ. τριῶν δὲ ὅρων προὑπαρχόντων ἢ ἐνὸς ὅρου πρόσθεσις δύο συμπεράσματα προσέθηκεν, ἐνὶ ἐλάττω τῶν προὑπαρχόντων ὅρων. οὐκέτι μέντοι τοῦ Γ πρὸς τὸ Δ γίνεται συμπέρασμα, ὅτι μηδεὶς αὐτῶν ἐστὶ μέσος· δύο οὖν προστεθῇ συμπεράσματα ἐνὸς προστεθέντος ὅρου. ἦν δὲ συμπέρασμα μὲν ἐπὶ τοῖς τρισὶν ὅροις τὸ Α Γ, προτάσεις δὲ δύο, ὅροι δὲ τρεῖς· προστεθέντος οὖν τοῦ τετάρτου ὅρου δύο γίνονται συμπεράσματα προστιθέμενα. καὶ τὰ πάντα συμπεράσματα γίνονται τρία· ἀλλὰ καὶ αἱ προτάσεις τρεῖς, οἱ δὲ ὅροι τέσσαρες. **** τρία οὖν ἔσται συμπεράσματα προστιθέμενα. ἦν δὲ καὶ τὰ ἐπὶ τοῖς κειμένοις τέσσαρσιν ὅροις ἤδη τρία· τὰ πάντα οὖν ἔξ ἔσται συμπεράσματα ἐπὶ ὅροις πέντε καὶ τέσσαρσι προτάσεσι. πλείω οὖν τὰ συμπεράσματα, καὶ ἔτι μᾶλλον, ἂν ἄλλος ὅρος προστεθῇ· πολὺ γὰρ πλείω γίνεται τὰ συμπεράσματα καθ' ἑκάστην πρόσθεσιν ὅρου, δι' ἣν εἰρήκαμεν αἰτίαν. κἂν ἐν μέσῳ δὲ τεθῇ, ἐνὶ ἐλάττω τὰ προστιθέμενα συμπεράσματα ἔσται τῶν ἐξ ἀρχῆς κειμένων ὅρων πρὸ τῆς προσθέσεως τούτου· πρὸς γὰρ ἓνα μόνον ὅρον τῶν κειμένων καὶ οὕτως τεθείς οὐ ποιήσει συμπέρασμα. κείσθωσαν γὰρ ὅροι οἱ Α Β Γ συνάγοντες τὸ Α Γ συμπέρασμα, καὶ ἐμβεβλήσθω μεταξὺ τῶν Α Β Γ ὁ Δ ὅρος· ἔσται δὴ τὰ συμπεράσματα προσκείμενα τῷ Α Γ τό τε Α Β διὰ τοῦ Δ καὶ τὸ Δ Γ διὰ τοῦ Β. δύο μὲν οὖν προστεθῇ συμπεράσματα, οὐ μὴν τὰ δύο πρὸς αὐτόν, ἀλλὰ τὸ μὲν πρὸς αὐτόν τὸν Δ (τὸ γὰρ Δ Γ), τὸ δὲ δι' αὐτοῦ· τὸ γὰρ Α Β οὐ πρότερον ὢν συμπέρασμα διὰ τὸ προστεθῆναι τὸ Δ συμπέρασμα γέγονε. πρὸς ἓνα γὰρ ὅρον τὸν ἔσχατον οὐ ποιήσει συλλογισμόν· τοῦτοστι συμπέρασμα ὁ προστιθέμενος, οἷον φέρε εἰπεῖν ὁ μετὰ τὸ Γ τιθέμενος· καίτοι ἐν μέσῳ τιθέμενος αἴτιος ἐγένετο συμπεράματος οἷον τοῦ Α Β, τοῦ Β Δ, τοῦ Β Γ. Ἐπειδὴ ἔχομεν, περὶ ὧν οἱ συλλογισμοὶ (περὶ γὰρ τῶν προβλημάτων· ταῦτα δὲ ἐστὶ τέσσαρα, δύο μὲν καθόλου, ἢ γὰρ καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν, δύο δὲ ἐπὶ μέρους ὁμοίως τὸ μὲν καταφατικόν τὸ δὲ ἀποφατικόν), ἔχομεν δὲ καὶ ποῖον ἐν ἐκάστῳ σχήματι καὶ ποσαχῶς ἕκαστον τῶν προβλημάτων (τὸ μὲν γὰρ καθόλου καταφατικόν ἐν πρώτῳ σχήματι μόνῳ δεικνύται καὶ μοναχῶς, διὰ γὰρ ἐνὸς συλλογισμοῦ, τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικόν ἐν πρώτῳ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι, μοναχῶς μὲν ἐν τῷ πρώτῳ, δι' ἐνὸς γὰρ συλλογισμοῦ, διχῶς δὲ ἐν δευτέρῳ, διὰ γὰρ δύο συλλογισμῶν, τὸ δὲ ἐν μέρει καταφατικόν ἔν τε τῷ πρώτῳ <σχήματι καὶ ἐν τῷ τρίτῳ, μοναχῶς μὲν ἐν τῷ πρώτῳ,> τριχῶς δὲ ἐν τῷ τρίτῳ, τὸ δὲ ἐν μέρει ἀποφατικόν ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασιν, ἀλλ' ἐν τῷ πρώτῳ μοναχῶς, ἐν δὲ τῷ

δευτέρῳ διχῶς, τριχῶς δὲ ἐν τῷ τρίτῳ), ἐπεὶ οὖν ταῦτα φανερά, φανερόν ἐστι καὶ ποῖον τῶν προβλημάτων εὐεπιχειρήτῳ ἐστι καὶ ποῖον οὐ.

23,3 90

τὸ μὲν γὰρ ἐν πλείοσι δεικνύμενον σχήμασι καὶ διὰ πλειόνων συλλογισμῶν εὐεπιχειρήτῳ ἐστι πρόβλημα· τὸ γὰρ διὰ πλειόνων δεικνύμενον πλείονας ἀφορμὰς ἔχει πρὸς τὸ δειχθῆναι, διὸ καὶ εὐεπιχειρητότερον· τὸ δὲ ἐν ἐλάττοσι καὶ δι' ἐλαττόνων συλλογισμῶν δυσεπιχειρητότερόν τε καὶ χαλεπώτερον. ἔστι δὲ διὰ πλειόνων σχημάτων καὶ διὰ πλείστων συλλογισμῶν τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν· ἐν τε γὰρ τοῖς τρισὶ σχήμασι μόνον τοῦτο τῶν προβλημάτων καὶ διὰ συλλογισμῶν ἔξ. μετὰ δὲ τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν εἴη ἂν εὐκολώτερον τὸ ἐπὶ μέρους καταφατικόν· δείκνυται γὰρ διὰ τε τοῦ πρώτου καὶ τοῦ τρίτου σχήματος καὶ διὰ συλλογισμῶν τεσσάρων, ἐνὸς μὲν ἐν τῷ πρώτῳ, τριῶν δὲ ἐν τῷ τρίτῳ. μετὰ δὲ τοῦτο τὸ καθόλου ἀποφατικὸν εἴη ἂν· καὶ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ σχήματι δείκνυται, μοναχῶς μὲν ἐν πρώτῳ, διχῶς δὲ ἐν δευτέρῳ. τὸ δὲ καθόλου καταφατικὸν χαλεπώτατον· καὶ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μόνῳ καὶ ἐν τούτῳ μοναχῶς. ἐξ ὧν δηλον, ὅτι πάντων τὸ καθόλου καταφατικὸν κατασκευασθῆναι μὲν χαλεπώτατον, ῥᾶστον δὲ ἀνασκευασθῆναι· διὰ τε γὰρ τοῦ ἐπὶ μέρους ἀποφατικοῦ ἢ ἀνασκευῇ αὐτοῦ, ὃ ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασι δείκνυται καὶ διὰ πλείστων συλλογισμῶν· ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ καθόλου ἀποφατικοῦ, ὃ καὶ αὐτὸ ἐν δύο τε σχήμασι καὶ συλλογισμοῖς τρισίν. ἔτι δὲ καὶ τοῦτο γινώριμον, ὅτι τὸ κατασκευάσαι τὸ καθόλου τοῦ ἀνασκευάσαι χαλεπώτερον. ἔμπαλιν δὲ ἐπὶ τοῦ <ἐπὶ> μέρους ἔχει κατασκευασθῆναι μὲν γὰρ τὸ ἐπὶ μέρους ῥᾶον, ἀνασκευασθῆναι δὲ χαλεπώτερον. ἀνασκευάζεται μὲν γὰρ τὸ καθόλου καὶ ὑπὸ τοῦ ἀντικειμένου ἀντιφατικῶς τοῦ ἐπὶ μέρους, τὸ μὲν καταφατικὸν ὑπὸ τοῦ ἀποφατικοῦ, ὃ ἐν τοῖς τρισὶ δείκνυται σχήμασι, τὸ δὲ ἀποφατικὸν ὑπὸ τοῦ καταφατικοῦ, ὃ ἐν δυσὶν ἐστι σχήμασι, τῷ τε πρώτῳ καὶ τρίτῳ, καὶ ἔτι ὑπὸ τοῦ ἐναντίου, τὸ μὲν καθόλου καταφατικὸν ὑπὸ τοῦ καθόλου ἀποφατικοῦ, <ὃ ἐστι καὶ αὐτὸ ἐν δύο σχήμασι, τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν ὑπὸ τοῦ καθόλου καταφατικοῦ,> ὃ ἐστι μόνον ἐν ἐνί, τῷ γὰρ πρώτῳ. ἢ δὲ τῶν ἐν μέρει ἀνασκευῇ οὐκέτι καὶ διὰ τοῦ καθόλου καὶ διὰ τοῦ ἐπὶ μέρους γίνεται, ἀλλὰ μοναχῶς· διὰ γὰρ τοῦ καθόλου μόνου τοῦ ἀντικειμένου. διὸ χαλεπώτερον τὸ ἐπὶ μέρους ἀνασκευάσασθαι. αὐτῶν δὲ τούτων ἔτι χαλεπώτερον τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν τοῦ ἐπὶ μέρους καταφατικοῦ, ὅτι διὰ τοῦ καθόλου καταφατικοῦ μόνου ἢ ἀνασκευῇ αὐτοῦ, ὃ μοναχῶς ἐν πρώτῳ σχήματι δείκνυται μόνῳ.

23,3 91

τὸ δὲ ἐπὶ μέρους καταφατικὸν διὰ μὲν τοῦ καθόλου ἀποφατικοῦ ἀναιρεῖται. κατασκευάζεται δέ, ὥς εἶπον, δι' ἐλαττόνων τὰ καθόλου· τὸ μὲν γὰρ καθόλου καταφατικὸν δι' ἐνὸς μόνου συλλογισμοῦ, τὸ δὲ ἀποφατικὸν διὰ τριῶν. τὰ δέ γε ἐπὶ μέρους κατασκευάσαι μὲν ῥᾶδιον· διὰ γὰρ πλείστων συλλογισμῶν, τὸ μὲν ἐν μέρει ἀποφατικὸν ἐν τε τοῖς τρισὶ σχήμασι καὶ δι' ἔξ συλλογισμῶν, τὸ δὲ μερικὸν καταφατικὸν ἐν τέτταρσι συλλογισμοῖς καὶ ἐν δυσὶ σχήμασιν· ἔτι καὶ τοῖς καθόλου συγκατασκευάζεται. ἀνασκευάζεται δὲ χαλεπώτερον· διὰ γὰρ μόνων τὰ ἐπὶ μέρους ἀναιρεῖται τῶν ἀντικειμένων καθόλου. Ἐπεὶ δέδεικται ἀνασκευαζόμενα μὲν τὰ προβλήματα δι' ἀλλήλων (ὥς γὰρ ὑπὸ τοῦ καθόλου τὸ ἐπὶ μέρους ἀντικείμενον, οὕτω καὶ <ὑπὸ> τοῦ ἐπὶ μέρους τὸ καθόλου), οὐκέτι δὲ καὶ κατασκευαζόμενα δι' ἀλλήλων, καὶ ἐκ τούτου δηλον εἶναί φημι, ὅτι ῥᾶον τὸ ἀνασκευάσαι τοῦ κατασκευάσαι. δηλον δέ, ὅτι καὶ ἐπὶ πάντων ῥᾶον ἀνελεῖν τι καὶ φθεῖραι ἢ ποιῆσαι τι καὶ γεννῆσαι, ὁμοίως ἐπὶ τε τῶν φυσικῶν καὶ τῶν κατὰ τὰς τέχνας γινομένων· χαλεπώτερον γὰρ τῶν φύσει γινομένων ἕκαστον γεννῆσαι τε καὶ ποιῆσαι τοῦ φθεῖραι, οἷον ἄνθρωπον ἢ τι ἄλλο τῶν φύσει γινομένων, ἢ πάλιν ἐπὶ τῶν κατὰ τέχνην ῥᾶον φθεῖραι ναῦν ἢ οἰκίαν τοῦ ποιῆσαι. πῶς μὲν οὖν γίνεται πᾶς συλλογισμὸς καὶ διὰ ποίων ὄρων καὶ προτάσεων καὶ πῶς ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται. Περὶ ὑποθετικῶν συλλογισμῶν. Περὶ δὲ τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν ἰστέον, ὅτι πολυστίχους πραγματείας κατεβάλλοντο οἱ τε μαθηταὶ Ἀριστοτέλους, οἱ περὶ Θεόφραστον καὶ Εὐδήμον καὶ τοὺς ἄλλους,

καὶ ἔτι οἱ Στωϊκοί. εἴπωμεν οὖν, τίσιν ὀνόμασιν ἐχρήσαντο ἔν τε τοῖς μέρεσιν αὐτῶν καὶ τοῖς ὅλοις οἱ Περιπατητικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοί, καὶ ἔτι τὴν διαίρεσιν αὐτῶν καὶ πόσοι τρόποι ἐκ ταύτης ἡμῖν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν ἀναφαίνονται. ἰστέον οὖν, ὅτι ἐφεξῆς ὄντων τούτων ἀλλήλοις, πραγμάτων, νοημάτων, φωνῶν, πάλιν δ' αὖ καὶ τούτων ἐφεξῆς ὄντων ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς, ὡς γνωσόμεθα, τοῦ ἡγουμένου, τοῦ ἐπομένου, τοῦ συνημμένου, τῆς προσλήψεως, τοῦ συμπεράσματος, οἱ μὲν Περιπατητικοὶ κοινῇ συνηθείᾳ κεχρημένοι τὰ μὲν πράγματα αὐτὸ τοῦτο πράγματα ὠνόμασαν, καὶ τὰ νοήματα ὡσαύτως, ὁμοίως δὲ καὶ τὰς φωνάς, ἔτι τε τὸ ἡγούμενον ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς συλλογισμοῖς αὐτὸ τοῦτο ἡγούμενον καὶ τὸ ἐπόμενον ὡσαύτως. οἷον τὸ 'εἰ ἡμέρα ἐστί' τοῦτο ἡγούμενον, τὸ δὲ 'ἥλιος ὑπὲρ γῆν' τοῦτο ἐπόμενον· ἔπεται γὰρ τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον· τὸ δὲ ὅλον τοῦτο 'εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστίν' συνημμένον διὰ τὸ συνηφθαι ἀλλήλοις. τὸ δὲ 'ἀλλὰ μὴν ἡμέρα ἐστί' τοῦτο οἱ Περιπατητικοὶ μετάληψιν καλοῦσι διὰ τὸ μεταλαμβάνεσθαι ἐκ δευτέρου· ἥδη γὰρ ἐλήφθη ἐν τῷ ἡγούμενῳ· τὸ δὲ 'ἥλιος ἄρα ὑπὲρ γῆν ἐστί' τοῦτο συμπέρασμα. οὕτω μὲν οἱ Περιπατητικοί· οἱ δὲ Στωϊκοὶ καινότεραν βαδίζοντες τὰ μὲν πράγματα τυγχάνοντα ὠνόμασαν, διότι τῶν πραγμάτων τυχεῖν βουλόμεθα, τὰ δὲ νοήματα ἐκφορικά, διότι, ἅπερ ἐν αὐτοῖς νοοῦμεν, ταῦτα εἰς τὸ ἔξω προφέρομεν, τὰς δὲ φωνὰς λεκτά.

23,3 92

τὸ δὲ ἡγούμενον καὶ αὐτοὶ ἡγούμενον ἐκάλεσαν· κατὰ γὰρ τοῦτο μόνον συμφωνοῦσι τοῖς Περιπατητικοῖς· τὸ δὲ ἐπόμενον λῆγον· τὸ δὲ συνημμένον τροπικόν, διότι τρεπόμεθα ἐκ τοῦ ἡγουμένου εἰς τὸ ἐπόμενον, εἰ ἡμέρα ἐστίν, ἥλιος ὑπὲρ γῆν ἐστί· τὴν <δὲ> μετάληψιν πρόσληψιν, καὶ ἔμεινε τοῦτο ἐν τῇ συνηθείᾳ· τὸ δὲ συμπέρασμα ἐπιφοράν, διότι τοῖς ἄλλοις πᾶσιν ἐπιφέρεται. ταῦτα μὲν οὖν τὰ ὀνόματα, οἷς κέχρηται οἱ τε Περιπατητικοὶ καὶ οἱ Στωϊκοί. λάβωμεν δὲ λοιπὸν ἐκ διαιρέσεως τὰ εἶδη τῶν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν. καθόλου πᾶς συλλογισμὸς ὑποθετικὸς ἢ τὸ 'ἔστιν' ἢ τὸ 'οὐκ ἔστι' δείκνυσιν ἢ τίνος ὄντος τί ἐστίν ἢ τί οὐκ ἔστιν ἢ τίνος μὴ ὄντος τί ἐστίν ἢ τί οὐκ ἔστιν. οἱ μὲν οὖν τίνος ὄντος ἢ μὴ ὄντος τί ἐστίν ἢ τί οὐκ ἔστιν δεικνύντες οὗτοι καλοῦνται διὰ τριῶν καὶ δι' ὅλων ὑποθετικοί, <δι' ὅλων μὲν ὑποθετικοί,> ὅτι πᾶσαι αἱ παραλαμβανόμεναι προτάσεις ὑποθετικάι, [ἢ] διὰ τριῶν δέ, ὅτι τοῦλάχιστον οὗτοι οἱ συλλογισμοὶ διὰ τριῶν ὑποθέσεων περαίνονται. οἷον βούλομαι δεῖξαι, ὅτι τῇ ὑποθέσει τῇ λεγούσῃ ἀγαθὸν εἶναι τὸν θεὸν ἀκολουθεῖ τὸ αἰδίων εἶναι τὸ πᾶν. ἐπειδὴ οὖν δύο ταύτας ὑποθέσεις βούλομαι δεῖξαι ἐπομένως ἀλλήλαις, πᾶσα ἀνάγκη δι' ἐτέρας τοῦτο κατασκευάσαι· ἐπεὶ εἰ αὐτόθεν τοῦτο λάβωμεν, τὸ ἐν ἀρχῇ πάλιν αἰτησόμεθα. οὐκοῦν χρεῖα ἡμῖν πλειόνων ἢ τοῦλάχιστον ἄλλης μιᾶς ὑποθέσεως, δι' ἧς μέσης ταύτας ἀλλήλαις συνάψωμεν. οἷον ἵνα εἴπω οὕτως· εἰ ὁ θεὸς ἀγαθός, αἰεὶ ἀγαθοποιεῖ· εἰ αἰεὶ ἀγαθοποιεῖ, αἰδία ποιεῖ· εἰ ὁ θεὸς ἄρα ἀγαθός, αἰδία ποιεῖ. ὁμοίως ἔχουσι καὶ οἱ τίνος ὄντος τί οὐκ ἔστι κατασκευάζοντες· οἷον εἰ ὁ θεὸς δίκαιος καὶ ἀγαθός, εἰσὶ τὰ ἐν 'Αἰδου δικαιοτήρια· εἰ τοῦτο, οὐκ εἰσὶ θνηταὶ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί· εἰ ἄρα ὁ θεὸς ἀγαθός, οὐκ εἰσὶ θνηταὶ αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί. ἔτι τίνος μὴ ὄντος τί ἐστίν ἢ τί οὐκ ἔστιν· οἷον ὡς ἐπὶ τῶν αὐτῶν, εἰ μὴ ἐστίν ἄδικον τὸ θεῖον, εἰσὶ τὰ ἐν 'Αἰδου δικαιοτήρια· εἰ τοῦτο, ἀθάνατοι αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί καὶ οὐκ εἰσὶ θνηταί· εἰ μὴ ἐστίν ἄρα ἄδικον τὸ θεῖον, ἀθάνατοὶ εἰσιν αἱ τῶν ἀνθρώπων ψυχαί καὶ οὐκ εἰσὶ θνηταί. σκόπει δέ, ὅτι διὰ πάντων τούτων οὐ τὸ εἶναι τι ἀπλῶς ἢ μὴ εἶναι κατεσκευάσαμεν, ἀλλ' ὅτι τῷδε ὑποτεθέντι τόδε ἀκολουθεῖ. καὶ ἐπειδὴ οὐδαμοῦ <τὸ εἶναι> τόδε τι ἢ μὴ εἶναι ἀπεδείξαμεν, εἰκότως δι' ὅλου ὑποθετικοὶ καλοῦνται· ἐφ' ὧν γὰρ εἶναι τι ἢ μὴ εἶναι κατασκευάζομεν, δεόμεθα πάντως καὶ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ. τῶν οὖν εἶναι τι ἢ μὴ εἶναι δεικνύντων οἱ μὲν κατηγορικῶς δεικνύουσιν οἱ δὲ ὑποθετικῶς. περὶ μὲν οὖν τῶν κατηγορικῶν συλλογισμῶν ἱκανῶς εἴρηται· περὶ δὲ τῶν ὑποθετικῶν οὕτως εἴπωμεν. τῶν τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι κατασκευαζόντων ὑποθετικῶν οἱ μὲν ἀκολουθίαν οἱ δὲ διάζευξιν, καὶ τῶν

ἀκολουθίαν κατασκευαζόντων οἱ μὲν τῇ θέσει τοῦ ἡγουμένου κατασκευάζουσι τὸ ἐπόμενον, οἱ δὲ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἐπομένου ἀναιροῦσι καὶ τὸ ἡγούμενον. οἷον εἰ τὸ προσιὸν ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῶν ἐστιν· ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐστι· καὶ ζῶν ἄρα ἐστί.

23,3 93

καὶ οὗτος πρῶτος τρόπος τῶν ὑποθετικῶν ὁ ἐξ ἀκολουθίας τῇ θέσει τοῦ ἡγουμένου κατασκευάζων τὸ ἐπόμενον. πάλιν εἰ τὸ προσιὸν ἄνθρωπός ἐστι, καὶ ζῶν ἐστιν· ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι ζῶν· οὐδὲ ἄνθρωπος ἄρα ἐστίν. οὗτος δεύτερος τρόπος ὑποθετικός ὁ ἐξ ἀκολουθίας τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἐπομένου ἀναιρῶν τὸ ἡγούμενον. τί οὖν οὗτοι διαφέρουσι τῶν δι' ὅλου ὑποθετικῶν, εἰ κἀκεῖνοι ἀκολουθίαν τινὰ κατασκευάζουσι; δεικνύουσι γάρ, τίνος ὄντος τί ἐστιν ἢ οὐκ ἔστι, καὶ οὐκέτι ἀκολουθίαν λέγονται κατασκευάζειν. λέγω οὖν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν τοσοῦτον μόνον τῷδε ὑποτεθέντι ἀκολουθεῖν τόδε λέγουσιν· οὐ μέντοι γε καὶ αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν κατασκευάζοντες ἀποφαίνονται ‘οὐκοῦν καὶ τόδε ἐστίν’· οἷον εἰ ὁ θεὸς ἀγαθός, ἀγαθὰ ποιεῖ, εἰ ἀγαθὰ ποιεῖ, αἰδία ποιεῖ, εἰ ὁ θεὸς ἄρα ἀγαθός, αἰδία ποιεῖ· σκόπει γάρ, ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἀποφαίνονται, ὅτι αἰδία ποιεῖ, ἀλλ’ εἰ αἰεὶ ἀγαθός ἐστιν, αἰδία ποιεῖ. ἐπὶ δὲ τῶν τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι κατασκευαζόντων αὐτὴ ἢ τοῦ πράγματος ὑπαρξίς κατασκευάζεται· λέγομεν γάρ ‘εἰ ὁ θεὸς ἀγαθός, αἰδία ποιεῖ’, εἴτα τὴν πρόσληψιν λαβόντες τὸ ‘ἀλλὰ μὴν ἀγαθός’ ἐπάγομεν τὸ ‘αἰδία ἄρα ποιεῖ’· ἀποφαινόμεθα οὖν ἐν τούτοις, ὅτι αἰδία εἰσι τὰ ὑπὸ θεοῦ γινόμενα. ὁμοίως ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, κἂν διὰ πλειόνων ὑποθέσεων κατασκευάζωμεν. πάλιν οὖν λέγω, ὅτι τῶν τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι κατασκευαζόντων συλλογισμῶν οἱ μὲν ἀκολουθίαν κατασκευάζουσιν οἱ δὲ διάζευξιν. καὶ περὶ τῶν ἀκολουθίαν κατασκευαζόντων εἴρηται. τῶν δὲ διάζευξιν κατασκευαζόντων οἱ μὲν λαμβάνονται ἐπὶ τῶν μὴ ἀντικειμένων οἱ δὲ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων, καὶ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων ἢ τῶν ἐμμέσων ἢ τῶν ἀμέσων, καὶ τῶν ἐμμέσων ἢ τῶν ὠρισμένα ἐχόντων τὰ ἔμμεσα ἢ τῶν ἀόριστα, καὶ ἐπὶ τῶν ἀμέσων [καὶ τῶν ἐμμέσων] ἢ τῶν κατὰ <τὰ ἐναντία ἢ τῶν καθ’ ἕξιν καὶ στέρησιν ἢ τῶν> κατὰ κατάφασιν καὶ ἀπόφασιν. διάζευξιν δὲ λέγομεν τὴν <ἐν> διαιρέσει ὑπόθεσιν, οἷον εἰ πᾶς ἀριθμὸς ἢ ἄρτιός ἐστιν ἢ περιττός, εἰ ἢ ψυχὴ ἢ θνητὴ ἐστιν ἢ ἀθάνατος, εἰ ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἢ σύμμετρος ἢ ἀσύμμετρος· ἔχουσι γὰρ ταῦτα πάντα ‘ἢ’ διαζευκτικὸν σύνδεσμον. τῶν οὖν κατὰ διάζευξιν ὑποθετικῶν συλλογισμῶν τῶν ἢ ἐπὶ τῶν <μὴ> ἀντικειμένων λαμβανομένων ἢ ἐπὶ τῶν ἐμμέσων ἀντικειμένων καὶ ἀόριστα ἐχόντων τὰ ἔμμεσα οὐ δεῖ τὴν ὑπόθεσιν κατὰ διαίρεσιν προάγειν· οἷον ὅτι τὸ προσιὸν ἢ ἄνθρωπός ἐστιν ἢ κύων ἢ ἵππος ἢ τι τοιοῦτον (ταῦτα δὲ οὐκ ἀντικείμενα) ἢ πάλιν ὅτι <τὸ> προσιὸν ἢ μέλαν ἐστίν ἢ φαιὸν ἢ λευκὸν ἢ ἐρυθρὸν ἢ τι τοιοῦτον· ταῦτα δὲ ἔμμεσα ἀντικείμενα καὶ ἀόριστα. εἰ γὰρ κατὰ διαίρεσιν ποιησόμεθα τὴν ὑπόθεσιν, οὔτε τὴν διαίρεσιν ὑγιῇ ποιήσομεν (οὐ γὰρ δυνατόν πᾶσιν ἐπεξελεῖν ἢ τοῖς μὴ ἀντικειμένοις ἢ τοῖς ἐμμέσοις καὶ ἀόριστοις ἀντικειμένοις), οὔτε δυνάμεθα ἐν τῷ συμπεράσματι τῇ τοῦ ἐνὸς ἀναιρέσει <τὸ λοιπὸν εἰσαγαγεῖν· ἀλλὰ δεῖ τῇ τῶν λοιπῶν πάντων ἀναιρέσει> τὸ καταλειπόμενον εἰσάγειν· τοῦτο δὲ ἀδύνατον· οὐ γὰρ δυνατόν ἐξαριθμῆσθαι πάντα. ἐὰν εἴπω, ὅτι τὸ προσιὸν <ἢ ἄνθρωπός ἐστιν ἢ ἵππος ἢ τι τοιοῦτον, ψεύδομαι· δυνατόν γὰρ ἄλλο τι εἶναι. ὁμοίως δὲ καὶ ὅτι τὸ προσιὸν> ἢ λευκὸν ἐστίν ἢ μέλαν· δυνατόν γὰρ ἢ φαιὸν ἢ ὠχρὸν εἶναι.

23,3 94

ἀλλὰ καὶ τὸ πᾶσιν ἐπεξελεῖν ἢ χαλεπὸν ἢ ἀδύνατον. ἀλλ’ οὐδὲ ἐν τῷ συμπεράσματι δυνάμεθα εἰπεῖν οὕτως ‘ἀλλὰ μὴν οὐχ ἵππος· ἄνθρωπος ἄρα’. πῶς οὖν δεῖ ποιεῖν; δεῖ μετὰ ἀποφάσεως ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν ‘τὸ προσιὸν οὐχὶ καὶ ἄνθρωπός ἐστι καὶ ἵππος ἐστίν’ (ἀληθεύομεν γὰρ οὕτω λέγοντες), εἴτα τῇ θέσει τοῦ ἐνὸς ἀναιρεῖν τὰ λοιπά· ‘ἀλλὰ μὴν ἄνθρωπός ἐστιν· οὐκ ἄρα ἐστὶν ἵππος’. καὶ ἔστιν οὗτος τρίτος τρόπος τῶν ὑποθετικῶν ὁ ἐξ ἀποφατικῆς συμπλοκῆς τῇ θέσει τοῦ ἐνὸς ἀναιρῶν τὰ λοιπά. ἐὰν δὲ ἢ ἐπὶ ἀμέσων ἀντικειμένων ποιώμεθα τὴν διαίρεσιν ἢ ἐπὶ τῶν ἐμμέσων ὠρισμένα δὲ ἐχόντων τὰ ἔμμεσα, γίνονται δύο τρόποι ὑποθετικῶν

συλλογισμῶν, ἀμέσων μὲν οἶον ὁ ἀριθμὸς ἢ περιττός ἐστιν ἢ ἄρτιος, ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἢ σύμμετρος ἢ ἀσύμμετρος, ἐμμέσων δὲ ὠρισμένων ὡς ὅταν λαβόντες δύο μεγέθη λέγομεν, ὅτι τότε τοῦδε ἢ ἴσον ἐστὶν ἢ μείζον ἢ ἔλαττον ἢ ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ οὐδέτερον, τοῦ δὲ οὐδέτερου δυναμένου πάλιν τέμνεσθαι ἢ εἰς τὸ δεκτικὸν ἀνὰ μέρος ἑκατέρου τῶν ἀντικειμένων ἢ εἰς τὸ μηδέτερον τούτων δεχόμενον. γίνονται οὖν ἐκ τούτων, ὡς εἶπον, ἕτεροι δύο τρόποι ὑποθετικοί. τέταρτος μὲν οὖν ὁ ἐκ διαζευκτικοῦ τῇ θέσει τοῦ ἐνὸς ἀναιρῶν καὶ τὸ λοιπὸν ἢ τὰ λοιπά. πέμπτος δὲ ὁ ἐκ διαζευκτικοῦ τῇ ἀναιρέσει τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν λοιπῶν τὸ καταλειπόμενον εἰσάγων. παράδειγμα τοῦ μὲν πρώτου ἢ πλευρὰ τῇ πλευρᾷ ἢ ἴση ἐστὶν ἢ μείζων ἢ ἐλάττων· ἀλλὰ μὴν <ἴση ἐστίν· οὐκ ἄρα μείζων· τοῦ δὲ δευτέρου ἢ πλευρὰ τῇ πλευρᾷ ἢ ἴση ἐστὶν ἢ μείζων ἢ ἐλάττων· ἀλλὰ μὴν> οὔτε μείζων οὔτε ἐλάττων· ἴση ἄρα. ἰστέον δέ, ὅτι δυνάμεθα καὶ τὸν τέταρτον καὶ τὸν πέμπτον τρόπον ἐξ ἀποφατικῆς συμπλοκῆς ποιῆσαι. λέγω γὰρ οὕτως, ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ οὐχὶ καὶ σύμμετρος καὶ ἀσύμμετρος, καὶ ὅτι ἡ γραμμὴ τῇ γραμμῇ οὐχὶ καὶ ἴση καὶ μείζων καὶ ἐλάττων· λέγω οὖν, ὅτι, ὅταν οὕτω προφερώμεθα, τὸν τρίτον τρόπον ποιοῦμεν· πλὴν περιττὸν τὸ οὕτω προφέρεσθαι <, ὅταν> ἐξὸν ἢ διαιρετικῶς προφέρεσθαι. ὥστε διακρίνεται μὲν οἱ ὑποθετικοὶ τρόποι μάλιστα μὲν τοῖς πράγμασιν, ὡς ἤδη διείλομεν, ἔπειτα καὶ τῷ σχήματι τῆς ἀγωγῆς αὐτῆς καὶ τῆς προφορᾶς. εἰ δὲ τοῦτο, οὐδὲν θαυμαστὸν καὶ τοῦ τετάρτου καὶ τοῦ <πέμπτου> διηρημένου <οὐ> πραγματωδῶς, ἐπειδὴν προφερώμεθα μετὰ συμπλοκῆς ἀποφάσεως, τρίτον λέγειν εἶναι τρόπον. Ἐπεὶ δὲ καὶ οἱ δι' ἀδυνάτου συλλογισμοὶ μέρος εἰσὶ τῶν ἐξ ὑποθέσεων, ἴδωμεν, πῶς καὶ οὗτοι γίνονται. ἰστέον, ὡς καθόλου πᾶς δι' ἀδυνάτου συλλογισμὸς διὰ δύο ὑποθετικῶν περαίνεται καὶ ἐνὸς κατηγορικοῦ. καὶ ὁ μὲν πρῶτος τοῦ ἀδυνάτου τῶν ὑποθετικῶν ἐστὶν ὁ πέμπτος, ὁ δεύτερος δὲ τοῦ δι' ἀδυνάτου ὁ δεύτερος τῶν ὑποθετικῶν. ἐπειδὴ οὖν πᾶς μὲν δι' ἀδυνάτου ὑποθετικοῖς χρῆται συλλογισμοῖς, οὐ πᾶς δὲ ὑποθετικὸς δι' ἀδυνάτου, διὰ τοῦτο μέρη εἰσὶ τῶν ὑποθετικῶν οἱ δι' ἀδυνάτου. οἶον ὡς ἐπὶ τοῦ παραδείγματος βουλόμενος ὁ γεωμέτρης δεῖξει, ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ ἀσύμμετρός ἐστι, κέχρηται τῷ δι' ἀδυνάτου συλλογισμῷ οὕτως· ἡ διάμετρος, φησί, τῇ πλευρᾷ ἢ σύμμετρός ἐστιν ἢ ἀσύμμετρος· ἀλλὰ μὴν οὐ σύμμετρος, ὡς δεῖξω· ἀσύμμετρος ἄρα.

23,3 95

ἔστι δὲ οὗτος ὁ πέμπτος τρόπος τῶν ὑποθετικῶν. πόθεν οὖν, ὅτι οὐκ ἔστι σύμμετρος; κατασκευάζει τοῦτο διὰ τοῦ δευτέρου τῶν ὑποθετικῶν· ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ εἰ ἔστι σύμμετρος, ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἄρτιος ἔσται καὶ περιττός· ἀλλὰ μὴν ὁ αὐτὸς ἀριθμὸς ἄρτιος καὶ περιττός οὐκ ἔσται· οὐδ' ἄρα ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ σύμμετρος <ἔσται. ταύτην οὖν λοιπὸν τὴν ὑπόθεσιν τὴν ὅτι, εἰ ἔστιν ἡ διάμετρος τῇ πλευρᾷ σύμμετρος>, ἀνάγκη τὸν αὐτὸν ἄρτιον εἶναι καὶ περιττὸν διὰ κατηγορικοῦ συλλογισμοῦ κατασκευάζει. [Θεμιστίου] περὶ εὐπορίας προτάσεων. Πῶς δὲ εὐπορήσομεν αὐτοὶ πρὸς τὸ προβαλλόμενον καὶ προτιθέμενον ἡμῖν πρόβλημα προτάσεων τῶν τοῦτο κατασκευαζουσῶν, καὶ διὰ ποίας μεθόδου ταύτας ληψόμεθα, νῦν ἤδη λεκτέον. οὐ γὰρ μόνον ἴσως εἰδέναι δεῖ, πῶς γίνεται συλλογισμός, καὶ τίς ποτέ ἐστι θεωρεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δύναμιν ἔχειν τοῦ ποιεῖν συλλογισμὸν καὶ συλλογίζεσθαι. πρὶν δὲ τὴν μέθοδον ταύτην ἡμᾶς παραδοῦναι, ζητητέον δὲ πρότερον, περὶ τίνων ὅλως πεφύκαμεν συλλογίσασθαι. τριχῇ γὰρ τῶν πραγμάτων διηρημένων καὶ τῶν μὲν καθολικωτέρων ὄντων καὶ ἀεὶ κατ' ἄλλων κατηγορουμένων μηδέποτε δὲ ὑποκειμένων ἄλλοις εἰς κατηγορίαν, οἷά ἐστι τὰ γενικώτατα, λέγω δὴ καὶ αἱ δέκα κατηγορίαι, τῶν δὲ μηδέποτε κατηγορουμένων κυρίως ἀεὶ δὲ ὑποκειμένων, οἷά ἐστι τὰ μερικὰ καὶ ἄτομα πάντα, τῶν δὲ μέσως ἐχόντων καὶ ποτὲ μὲν κατηγορουμένων τινῶν ποτὲ δὲ ὑποκειμένων ἄλλοις εἰς κατηγορίαν, ζητητέον, περὶ τίνων οἱ συλλογισμοὶ καὶ αἱ σκέψεις ἡμῖν εἰσι. δῆλον δέ, ὡς σχεδὸν περὶ μόνα τὰ μέσα· εἰ γὰρ ὁ συλλογισμὸς βούλεται ζητεῖν τι κατὰ τινος ἢ ἀπὸ τινος ὑπάρχον, τὰ δὲ γενικώτατα οὐκ ἔχουσιν ἑαυτῶν ἕτερα κατηγορούμενα, δῆλον ὡς οὐχ ἔξει τις περὶ τούτων συλλογίζεσθαι. αὐτὰ μέντοι,

ὅτι ἐτέροις ὑπάρχουσιν ἢ οὐχ ὑπάρχουσι, δυνατόν συλλογίσασθαι. περὶ δὲ τῶν καθ' ἕκαστα οὐδεὶς ὁμοίως συλλογίζεται, οἷον τί ὑπάρχει ἢ οὐχ ὑπάρχει Σωκράτει ἢ Πλάτῳ· αἰσθητὰ γὰρ ταῦτα· τὰ δὲ αἰσθητὰ αἰσθήσει ληπτὰ καὶ οὐ λόγῳ. εἰ γάρ τις περὶ Σωκράτους πειραθεῖται δεικνύναι, ὅτι λευκὸς ἢ σιμὸς, πρὸς τῷ μὴδὲ ἔχειν ὕλην ἐπιτηδεῖαν πρὸς συλλογισμοῦ γένεσιν καὶ ἀσαφέστερον ποιήσει τὸ πρᾶγμα τῆς δι' αἰσθήσεως ἀντιλήψεως. ὥστε τὰ προβλήματα καὶ οἱ συλλογισμοὶ ὡς ἐπίπαν περὶ τῶν μεταξύ γίνονται. πλὴν σπανίως καὶ περὶ τῶν γενικωτάτων γίνονται προβλήματα· ποῖα δὲ καὶ πῶς, διὰ βραχέων λεκτέον. δόξα τις κεκράτηκεν οὐκ ἀληθὴς παρά τισιν, ὡς τὸ ὄν γένος ἐστὶ τῶν δέκα κατηγοριῶν· δεδείχαμεν δ' ἐν Κατηγορίαις οὐκ ὄν τοῦτο ἀληθές, ἀλλ' ὅτι ὁμώνυμός ἐστι φωνὴ εἰς διάφορα σημαίνόμενα διαιρουμένη. πάλιν καὶ τὸ ἐν ἔδοξαν τινες αὐτῶν κατηγορεῖσθαι, ὅπερ οὐδ' αὐτὸ γένος ἐστίν, ὡς ἐν ἐτέροις δεδείχαμεν, ἀλλ' ὥστε καὶ τὸ ὄν ὁμώνυμος φωνή.

23,3 96

ἀλλὰ καὶ οἱ ἐν τῶν στοιχείων ὑποτιθέμενοι ἢ τὸ ὕδωρ ἢ τὸ πῦρ ἢ ἄλλο τι παρὰ ταῦτα τοῦτο δῆλον ὅτι ὡς γένος τῶν δέκα κατηγοριῶν κατηγορήσουσιν. Ἐπεὶ δέ, περὶ τίνων αἱ ἀποδείξεις καὶ τὰ προβλήματα, ἡμῖν εἴρηται, ἐντεῦθεν λοιπὸν τὰς μεθόδους παραδοτέον τῆς εὐρέσεως τῶν προτάσεων παντὸς τοῦ προτεθέντος προβλήματος. δεῖ, ὅταν τι βουλώμεθα ὑπάρχον τινὶ ἢ μὴ ὑπάρχον κατασκευάσαι, πρῶτον ἐκλαβεῖν καὶ χωρίσαι καὶ ἐκθέσθαι ἐκάτερον τῶν ἐν τῷ προβλήματι ὄρων (ἔστι δὲ ὁ μὲν ὑποκείμενος αὐτῶν ὁ δὲ κατηγορούμενος), εἴτα μετὰ τοῦτο ἐκατέρου τούτων, τοῦ τε ὑποκειμένου καὶ τοῦ κατηγορουμένου ὅρου, τὸν ὀρισμὸν ἐκλαμβάνειν καὶ τὰ ἐκατέρῳ αὐτῶν ἴδια, καὶ μετὰ ταῦτα ἐκλέγειν καὶ ἀποσημειοῦσθαι, ὅσα ἔπεται ἐκατέρῳ αὐτῶν. ἔπονται μὲν οὖν καὶ οἱ ὀρισμοὶ τοῖς, ὧν εἰσιν οἱ ὀρισμοί, καὶ τὰ ἴδια· ἀλλὰ ταῦτα μὲν μόνοις αὐτοῖς ἔπεται, ὡς τὸ ζῶον λογικὸν θνητὸν ἀνθρώπῳ καὶ τὸ γελαστικόν· διὸ καὶ ἴσα αὐτοῖς καὶ ἀντ' αὐτῶν λέγεται, καὶ οὐ μόνον ἔπεται ταῦτα αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τούτοις διὰ τὸ ἀντιστρέφειν τὰ ἐπίσης λεγόμενα. ἔπεται δ' αὐτοῖς καὶ τὰ γένη καὶ αἱ διαφοραί, ταῦτα δ' οὐκέτι μόνοις, ὥστε τὸ ζῶον καὶ τὸ δίπουν ἀνθρώπῳ. μετὰ δὲ ταῦτα ἐκλέγειν καὶ ἐκλαμβάνειν ταῦτα, οἷς αὐτοὶ <οἱ> ὅροι ἔπονται οἱ ὄντες ἐν τῷ προβλήματι. ἔτι ἐκλέγειν δεῖ, ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτοῖς ὑπάρχειν, τουτέστιν ὅσα αὐτῶν ἀλλότρια. δεῖ δὲ διαιρεῖσθαι καὶ αὐτῶν τῶν ἐπομένων, ὅσα τε ὡς ἐν τῇ οὐσίᾳ αὐτῶν περιεχόμενα καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα ἔπεται αὐτοῖς, καὶ ὅσα ὡς ἴδια καὶ ὅσα ὡς συμβεβηκότα. οὐ γὰρ ταῦτα τὰ ἴδια τοῖς ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορουμένοις καὶ οὕτως ἐπομένοις· τὸ μὲν γὰρ ζῶον καὶ τὸ λογικὸν ἔπεται τῷ ἀνθρώπῳ ὡς καθ' αὐτά τε καὶ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενα, τὸ δὲ γελαστικὸν ὡς ἴδιον μὲν οὐ μὴν ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορούμενον. ταῦτα γὰρ ἐν τῷ τί ἐστι κατηγορεῖται τινος κυρίως, ὅσα ἐν τῷ ὀριστικῷ αὐτοῦ λόγῳ περιέχεται, ὧν τῆς ἐνεργείας στερόμενον τό, οὗ κατηγορεῖται ταῦτα, οὐδ' ὅλως εἶναι δύναται· οἷον ἄνθρωπος εἰ μὴ ζῶον εἴη, εἰ μὴ λογικόν, εἰ μὴ θνητὸν ὡς πάντως ἀποθανούμενον, οὐδ' ἂν ὅλως εἴη. οὐκέτι δὲ τὸ γελαστικὸν τοιοῦτον ἂν εἴη· οὔτε γὰρ ἐν τῷ ὀρισμῷ περιέχεται οὔτε οὕτως ὑπάρχει αὐτῷ ὡς καὶ τῆς κατ' αὐτὸ ἀπούσης ἐνεργείας φθείρειν τὴν ὕπαρξιν· καὶ γάρ, κἂν μηδέποτε γελᾷ, οὐδὲν παρὰ τοῦτο κωλύεται ἄνθρωπος εἶναι. τὰ δὲ ὡς συμβεβηκότα ἐπόμενά ἐστιν, ὅσα κατηγορούμενά τινος μῆτε ὡς ἐν τῷ τί ἐστι μῆτε ὡς ἴδια κατηγορεῖται αὐτοῦ· ταῦτα δ' ἂν εἴη, ἃ οἶα τε καὶ ἄλλοις τισὶν ὑπάρχειν, ὡς τὸ λευκὸν ψιμιθίῳ καὶ ἀνθρώπῳ τὸ περιπατεῖν. δεῖ δὲ καθόλου τῶν ἐπομένων τινὶ διακρίνειν, ποῖα κατὰ ἀλήθειαν καὶ ποῖα δοξαστικῶς ἔπεται. κατὰ ἀλήθειαν μὲν γὰρ τῇ ἡδονῇ ἢ κίνησιν καὶ τὸ ὀρεκτὸν ἔπεται, κατὰ δόξαν δὲ τὸ κατὰ φύσιν· οὐ γὰρ δὴ πᾶσα ἡδονὴ κατὰ φύσιν· ἡ γοῦν τῶν ψωριῶντων ἐκ τοῦ κνήθεσθαι ἡδονὴ οὐ κατὰ φύσιν.

23,3 97

πάλιν ταῖς *** οὐ μέντοι κατὰ ἀλήθειαν. ὅσῳ μὲν γὰρ <ἂν πλείονα> τοιούτων οἷον ἐπομένων, οἷς ἔπεται, ἀλλοτρίων καὶ τῶν ἄλλων, ὧν εἵπομεν, εὐροίημεν, θᾶττον ἢ εὐρεσις

ἡμῖν γενήσεται τῶν τε προτάσεων καὶ τοῦ συμπεράσματος· ὅσω δ' ἂν ἀληθέστερα, μᾶλλον ἢ τῶν ἀποδεικτικῶν συλλογισμῶν εὔρεσις τε καὶ ποιήσις. [καὶ ὅτι τὰ τῷ παντὶ ἐπόμενα καὶ οὐχὶ τινὶ δεῖ ἐκλέγεσθαι] δεῖ δὲ ἐκλέγειν μὴ τὰ τινὶ τῶν ὄρων ἐπόμενα, ἀλλ' ὅσα ὅλω τῷ ὄρω τε καὶ πράγματι ἔπεται. εἰ γὰρ ὅρος εἴη ἄνθρωπος, οὐ τὸ τινὶ ἀνθρώπῳ ἐπόμενον ἐκλεκτέον ἀλλὰ τὸ παντὶ, οὐδὲ τὸ τινὶ ἡδονῇ ἐπόμενον, ἂν ὅρος ᾗ τοῦ προβλήματος ἢ ἡδονῇ, ἀλλὰ τὸ πάσῃ. οὕτω γὰρ εὐπορήσεις καθόλου προτάσεων, ὧν χωρὶς ἀδύνατον συλλογισμὸν γενέσθαι. οὐ μόνον δὲ οὐ δεῖ τὰ τινὶ ἀνθρώπῳ ἐπόμενα ἐκτίθεσθαι, ἂν ἄνθρωπος εἴη ὁ ἐν τῷ προβλήματι ὅρος, ἀλλ' οὐδὲ ἀπροσδιορίστως ἐκτίθεσθαι τὸν ὑποκείμενον ὅρον καὶ οὕτως τὰ ἐπόμενα αὐτῷ ζητεῖν, οἷον ἄνθρωπος, ἀλλὰ πᾶς ἄνθρωπος· αἱ γὰρ ἀπροσδιόριστοι, ὡς ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας εἴρηται, ἰσοδυναμοῦσι ταῖς μερικαῖς. ἀλλὰ καὶ τά, οἷς αὐτὰ ἔπεται ὅλοις, οὐ μέρεσιν αὐτῶν, ταῦτα ἐκλεκτέον· τὸ γὰρ ζῶον οὐχ ἔπεται παντὶ ἐμψύχῳ, παντὶ δὲ αἰσθητικῷ καὶ παντὶ ἀνθρώπῳ. ταῦτα δὴ ἄρα καὶ οὐκ <ἐκεῖνο> ἐκλεκτέον ἐκλέγοντας, οἷς τὸ ζῶον ἔπεται· ἔσται γὰρ οὕτως κατὰ παντὸς τούτου, ὧς ἔπεται διὰ γὰρ τῶν τοιούτων αἱ καθόλου προτάσεις. οὐκέτι μέντοι τὸ ἐπόμενόν τινι δεῖ ὅλον ἐκλέγειν· ἔπεται μὲν γὰρ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον, οὐ μὴν πᾶν, καὶ τῇ γραμματικῇ ἢ ἐπιστήμῃ, οὐ μὴν πᾶσα. οὐ δὴ δεῖ ζητεῖν τὸ οὕτως ἐπόμενον· ἱκανὸν γὰρ πρὸς τὴν τῶν προτάσεων λήψιν τὸ ἔπεσθαι μόνον. τοῦτο δ' ἐστίν, ἵνα σαφέστερόν τε καὶ συντομώτερον εἴπω, τὸ μὴ δεῖν τῷ κατηγορουμένῳ τὸν προσδιορισμὸν συντάττειν. ἄχρηστόν τε γὰρ ἐστὶ τὸ τοῦτον ποιεῖν καὶ πρὸς τῷ ἀχρήστῳ καὶ ἀδύνατον· ἀδύνατον γὰρ πάντα ἄνθρωπον πᾶν ζῶον εἶναι ἢ πᾶν γελαστικόν. οὐ τῷ ἐπομένῳ οὖν δεῖ ἀλλὰ τῷ ὑποκειμένῳ συντάττειν τὸν προσδιορισμὸν, καθάπερ δὴ καὶ εἰώθαμεν τὰς προτάσεις προτείνειν πρὸς τοὺς διαλεγόμενους· λέγομεν γὰρ πάσῃ ὑγιείᾳ ἡδονὴν ἔπεσθαι, οὐ μέντοι πᾶσαν ἡδονήν, ἢ πάντα ἄνθρωπον ζῶον, ἀλλ' οὐ πάντα ἄνθρωπον πᾶν ζῶον, καὶ ὅτι ἡ ψυχὴ ἀθάνατος, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἡ ψυχὴ πᾶν ἀθάνατον. Ὅταν δὲ τινὶ ὄρω ὁποιοῦν, ἂν τε ὑποκείμενος οὗτος ᾗ ἂν τε κατηγορούμενος, τὰ ἐπόμενα αὐτῷ βουλευθῶμεν λαβεῖν, μὴ λάβωμεν καὶ τὰ τῷ ἐπομένῳ ἐπόμενα. οἷον εἰ ζητοῦμεν, τί ἔπεται τῷ ἀνθρώπῳ, εἴτα εὕρωμεν, ὅτι τὸ ζῶον, μὴ ζητήσομεν καὶ τὰ ζῶω ἐπόμενα ὥστε δεῖξαι καὶ ταῦτα τῷ ἀνθρώπῳ ἐπόμενα· φθάνει γὰρ ταῦτα εἰληφθαι δυνάμει, ὅτε ἐλήφθη ἐπόμενον τὸ ζῶον τῷ ἀνθρώπῳ· ἔπεται δὲ τῷ ζῶω τὸ ἐμψυχον, τὸ αἰσθητικόν, τὸ σῶμα, ἢ οὐσία.

23,3 98

ὥσπερ δὲ οὐ δεῖ λαμβάνειν τὰ τῷ ἐπομένῳ ἐπόμενα, οὕτως οὐ δεῖ λαμβάνειν, ὅσα τῷ ἐπομένῳ ἀλλότρια· ὅσα γὰρ ἐστὶν ἀλλότρια τοῦ γένους, ταῦτα καὶ τοῦ εἶδους ἐξ ἀνάγκης. ὥστε ὡς ὁμολογούμενον τοῦτο οὐ δεῖ λαμβάνειν. ἀλλότρια δὲ τοῦ γένους τὸ ἄψυχον, τὸ ἀναίσθητον, τὸ ἀσώματον. τὰ δὲ οἰκεῖα καὶ ἰδίως ἐπόμενα τῷ ἀνθρώπῳ, ἃ μηκέτι τῷ γένει αὐτοῦ ἔπεται, τῷ ζῶω, ταῦτα ἐκλεκτέον· ἔστι γὰρ τινα, ἃ τῷ ἀνθρώπῳ ἔπεται τῷ γένει αὐτοῦ, τῷ ζῶω, μὴ ἐπόμενα. ὧν τὰ μὲν καὶ κυρίως ἐστὶν ἴδια τοῦ ἀνθρώπου, ὡς τὸ γελαστικόν, ὡς τὸ βουλευτικόν, τὰ δὲ ὡς πρὸς τὰ ἄλλα ἴδιά ἐστὶν αὐτοῦ, ὡς τὸ λογικόν· ὡς γὰρ πρὸς τὸ ἄλογον ἴδιον γίνεται τοῦ ἀνθρώπου· καὶ οὐχ ἔπεται τούτων οὐδὲν τῷ ζῶω. ὁμοίως τὸ πεζόν, τὸ δίπουν καὶ ὅσα τοιαῦτα· ταῦτα γὰρ ἴδια λαμβάνοντας τιθέναι χρή, ἐπεὶ μὴ ἔπεται τῷ περιέχοντι αὐτὸ γένει. οὐ γάρ, ὅσα [τῶν εἰδῶν] ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ὑπάρχει, ταῦτα καὶ τῷ γένει ὑπάρχει· ἀνάγκη γὰρ τοῖς διαφέρουσιν εἵδεσιν ἴδιά τινα ὑπάρχειν, ἃ διὰ τὸ ἴδια ἐκάστου εἶδους εἶναι οὐκ ἂν ἔποιτο τῷ γένει. τὰ μὲν γὰρ τῷ γένει ἐπόμενα ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἔπεσθαι ἀνάγκη, ἃ δὲ ἐκάστῳ τῶν εἰδῶν ἔπεται, οὐκέτι οὔτε τῷ γένει οὔτε ἀλλήλοις· εἰ γὰρ ἀντιδιαριεῖται ἀλλήλοις καὶ ἑτέρα εἰσιν ἀλλήλων, πᾶσα ἀνάγκη ἔχειν τι ἕκαστον, ὅπερ ἐστὶν ἀλλότριον τοῦ ἑτέρου, οἷον ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἵππου. Οὐδὲ δὴ τῷ καθόλου ἐκλεκτέον ὡς ὑποκείμενα, οἷς ἔπεται τὸ ὑποκείμενον, ἢ, ἵνα σαφέστερον εἴπω, οὐ χρή ἐκλέγοντας, οἷς ἔπεται ὁ ὑποκείμενος ὅρος ὁ περιεχόμενος ὑπὸ τινος *** . οἷον εἰ ἔστιν ὁ ὑποκείμενος ὅρος ὁ ἄνθρωπος καὶ ἐκλέγομεν, οἷς

ἔπεται ὁ ἄνθρωπος, οὐ δεῖ προσλαμβάνειν τὸ ζῶον λέγοντας, ὅτι καὶ τοῦτο, λέγω δὴ τὸ ζῶον, ἔπεται ἐκείνοις, οἷς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔπεται. τοῦτο γὰρ κεῖται δυνάμει· τὸ γὰρ τῷ ἀνθρώπῳ ἀκολουθοῦν ἀκολουθεῖ καὶ οἷς ὁ ἄνθρωπος ἀκολουθεῖ. καὶ γὰρ οὐδὲ πρόκειται ἡμῖν ζητεῖν, τίσι τὸ γένος τοῦ κειμένου ὅρου ἔπεται, ἀλλὰ τίσιν αὐτὸς ὁ ὑποκείμενος ὅρος, ὥστιν καὶ οἰκεῖα μᾶλλον καὶ προσεχῶς ὑποκείμενα τά, οἷς οὗτος ἔπεται, ἢ τῷ ζῳῷ· οὐδὲ γὰρ προσεχῶς ἀλλὰ διὰ μέσου τούτου, φημὶ δὴ τοῦ ἀνθρώπου, τούτοις ἔπεται τὸ ζῶον, οἷον τῷ μουσικῷ, τῷ γραμματικῷ, τῷ φιλοσόφῳ. Ἐπεὶ δέ ἐστὶ τίνα προβλήματα στοχαστικά καὶ ἐκ τῶν [ἐπὶ τοῦ] ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς δεῖξεις ἔχοντα, δεῖ καὶ τὰ ἐπὶ τὸ πολὺ ἐπόμενα τοῖς προκειμένοις ὅροις καὶ οἷς αὐτοὶ οὕτως ἔπονται ἐκλέγειν τε καὶ λαμβάνειν· οὕτω γὰρ διὰ τῶν τοιούτων δυνησόμεθα τὰ περὶ τῶν τοιούτων προβλήματα συλλογίζεσθαι. ὅτι δὲ ὅμοιον ἐκάστου συλλογισμοῦ τὸ συμπέρασμα ταῖς ἀρχαῖς, τουτέστι ταῖς προτάσεσιν, ἐδείξαμεν, ὅτε ἐδείκνυμεν μὴ δυνάμενον δυνατῷ ἀδύνατον ἀκολουθεῖν, οἷον ὅτι τῷ μετ' ἰσημερίαν χειμερινὴν πλέοντι τὸ εὐπλοεῖν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔπεται καὶ τῷ διαίτη τοιαῦδε κεκρημένῳ τὸ ὑγιαίνειν· καὶ γὰρ τοῦτο ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ πάλιν τῷ μοιχεύειν ἔπεται τὸ καλλωπίζεσθαι ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ τῷ κλέπτειν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔπεται τὸ νύκτωρ πλανᾶσθαι.

23,3 99 Ἔτι οὐ δεῖ τὰ τοῖς δύο ὅροις τοῦ προβλήματος ἐπόμενα λαμβάνειν ὥς μηδενὸς ἐκ τῆς τῶν τοιούτων λήψεως καὶ τῆς συνθέσεως γινομένου συλλογισμοῦ. τοῦτο δὲ λέγων οὐ τοῦτό φημι, ὅτι οὐ δεῖ ἐκλέγειν τὰ ἀμφοτέροις τοῖς ὅροις ἐπόμενα καὶ ἀπογράφεσθαι (δεῖ γάρ), ἀλλ' ὁ λέγω, τοιοῦτόν ἐστιν· οὐ δεῖ ζητεῖν, τίνα κοινῶς αὐτοῖς ἔπεται, ὥς ἀμφοτέροις εἶναι ταῦτον ἐπόμενον. κοινῷ γὰρ ὄντος τοῦ ἀμφοτέροις ἐπομένου ἄχρηστον τὸ τοιοῦτον ἐπόμενον πρὸς κατασκευὴν συλλογισμοῦ. δι' ἣν αἰτίαν, ἐν τοῖς ἐπομένοις ἔσται δῆλον. Ἐπεὶ δ' ἱκανῶς ἡμῖν εἴρηται, τίνα χρὴ ἐκλέγειν ἐκατέρου τῶν ὁρῶν τῶν ἐν τῷ προβλήματι, μετὰ ταῦτα δεικτέον, τίνα μετὰ τίνων ληφθέντα ἀπὸ τῶν ἐκλελεγμένων ἕκαστον τῶν προβλημάτων συναΐξει. ἔστι δὲ τὰ προβλήματα τέσσαρα· ἢ γὰρ καθόλου καταφατικὸν ἢ ἀποφατικὸν καθόλου ἢ ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ἢ ἀποφατικόν. σαφηνείας δὲ χάριν τῶν λεγομένων ὑπογράψω τάς τε ἐκλογὰς καὶ τὸ διάγραμμα ὅλον καὶ τοὺς συλλογισμούς, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων γίνονται· οὐ γὰρ τὸ τυχὸν συμβάλοιτ' ἂν ἡμῖν εἰς τὸ συλλογιστικὸν εἶναι ἢ τούτων σαφήνεια. ἔστωσαν δὴ τὰ πράγματα (ταῦτα δ' ἐστὶν οἱ ὅροι οἱ τῶν προβλημάτων τῶν τεσσάρων) ἡδονή τε καὶ ἀγαθόν, καὶ ἔστω δέον ποτὲ μὲν πᾶσαν ἡδονὴν ἀγαθὸν δεῖξαι, ποτὲ δὲ τινά, ποτὲ δὲ μηδεμίαν, ἔστω δὲ ποτὲ μὴ πᾶσαν. ἐκλελέχθω δὴ τὰ ἐκατέρῳ αὐτῶν ἐπόμενα καὶ οἷς αὐτὰ ἔπεται καὶ ὅσα μὴ ἐνδέχεται αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὰ μὲν οὖν τῷ ἀγαθῷ ἐπόμενα ὠφέλιμον, αἰρετόν, διωκτόν, οἰκεῖον, λυσιτελές, συμφέρον, ὀρεκτόν καὶ ὅσα τοιαῦτα. οἷς δὲ πάλιν αὐτὸ ἔπεται, εὐδαιμονία, τέλειον, ἀρεταί, κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, σωματικά ἀγαθὰ, τὰ ἐκτός, τὰ κατὰ φύσιν καὶ τὰ τοιαῦτα. ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται ὑπάρχειν αὐτῷ, φευκτόν, βλαβερόν, κακόν, ἀσύμφορον, ἀλυσιτελές, αἰσχρόν, ἀτελές. πάλιν τὰ μὲν τῇ ἡδονῇ ἐπόμενα ἢ λεῖα κίνησις, ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνεμπόδιστος, τὸ ἀνενόχλητον, τὸ ἀόργητον, τὸ ἀρεστόν, τὸ ἄπονον, τὸ ἄλυπον, τὸ ἄφοβον, τὸ κατὰ φύσιν, τὸ αἰρετόν. οἷς δὲ ἡδονὴ ἔπεται, ὑγεία, εὐτυχία, εὐτεκνία, ἐνέργεια κατ' ἀρετὴν, εὐπορία καὶ τὰ τοιαῦτα. ἃ δὲ μὴ ἐνδέχεται αὐτῇ ὑπάρχειν, νόσος, πόνος, λύπη, φόβος, ἀπορία. [τὸ καθόλου καταφατικὸν ἐκ τῶν, οἷς ἔπεται ὁ κατηγορούμενος, καὶ τῶν ἐπομένων τῷ ὑποκειμένῳ.] κατασκευάσαι μὲν οὖν καὶ δεῖξαι θέλοντες τὸ καθόλου καταφατικόν, τουτέστι πᾶσαν ἡδονὴν ἀγαθόν, ληψόμεθα τι ἐκ τῶν, οἷς ἔπεται τὸ ἀγαθόν, τουτέστιν ὁ κατηγορούμενος ὅρος, καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων τῇ ἡδονῇ· ὑπόκειται δὲ τῷ μὲν ἀγαθῷ τὸ τέλειον, τῇ δὲ ἡδονῇ, τουτέστι τῷ ὑποκειμένῳ, ἔπεται ἡ ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως ἀνεμπόδιστος. ταῦτα δὴ οὖν ὥς ἐν καὶ ταῦτόν λαβόντες ποιήσω αὐτὰ μέσον ὅρον. οὕτως γὰρ ἔσται συλλογισμὸς ἐκ δύο καθόλου καταφατικῶν ἐν πρώτῳ σχήματι 'πᾶσα ἡδονὴ <ἐνέργεια> τῆς κατὰ φύσιν ἕξεως

ἀνεμπόδιστος ἢ τελειότης τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας (ταὐτὸν γὰρ ἄμφω), πᾶσα δὲ ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἔξεως ἀνεμπόδιστος ἢ τελειότης τῆς κατὰ φύσιν ἐνεργείας ἀγαθὸν ἐστὶ, πᾶσα ἄρα ἡδονὴ ἀγαθὸν ἐστὶ’.

23,3 100

[τὸ μερικὸν καταφατικὸν ἐκ τῶν, οἷς ἔπεται ὃ τε κατηγορούμενος καὶ ὁ ὑποκείμενος.] ἂν δὲ μὴ τὸ καθόλου καταφατικὸν δεῖξαι βουλόμεθα ἀλλὰ τὸ ἐπὶ μέρους καταφατικόν, πάλιν ληπτέον ἐκ τῶν, οἷς ἐκάτερος τῶν ἐν τῷ προβλήματι ὄρων ἔπεται. ἔπεται δὲ τὸ μὲν ἀγαθὸν τῇ κατ’ ἀρετὴν ἐνεργείᾳ, ἡ δὲ ἡδονὴ τῷ αὐτῷ τούτῳ· τοῦτο οὖν ὁ μέσος ὅρος ἔστω. ἔσται δὴ ἐν τρίτῳ σχήματι συλλογισμὸς ‘πᾶσα ἡ κατ’ ἀρετὴν ἐνέργεια ἡδονὴ ἐστὶ’ καὶ διὰ τοῦτο γινομένου ἐπὶ μέρους καταφατικοῦ, ὅτι τὴς ἡδονῆς ἐνέργεια κατ’ ἀρετὴν ἐστὶ, κειμένου δὲ τοῦ πᾶσαν ἐνέργειαν κατ’ ἀρετὴν ἀγαθὸν εἶναι συνάγεται τὸ τινὰ ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι ἐν πρώτῳ σχήματι. [τὸ καθόλου ἀποφατικὸν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν ἐπομένων τῷ ὑποκειμένῳ καὶ ἀνάπαλιν.] ὅταν <δὲ> δέῃ καθόλου ἀποφατικὸν δεῖξαι, ὃ δεῖ κατηγορησάμενος ἀποφατικῶς ἐν τῷ συμπεράσματι (ἔστι δὲ τοῦτο ἀγαθόν), ἐκκληπτέον τούτου τι ἐκ τῶν μὴ ἐνδεχομένων αὐτῷ ὑπάρχειν, τουτέστι τῶν ἀλλοτρίων· ὧς δὲ βουλόμεθα δεῖξαι μηδενὶ ὑπάρχον αὐτὸ (τοῦτο δ’ ἐστὶν ἡ ἡδονή), ἐκ τῶν τούτῳ ἐπομένων τι ληπτέον· κἂν ταῦτα ἀλλήλοις ἐνώσωμεν, ἔσται καθόλου ἀποφατικὸν ἐν πρώτῳ σχήματι. εἰλήφθω οὖν ἐκ μὲν τῶν ἀλλοτρίων τοῦ ἀγαθοῦ τὸ ἀτελές, ἐκ δὲ τῶν τῇ ἡδονῇ ἐπομένων ἡ λεία κίνησις, καὶ κείσθω ταῦτά εἶναι ἀλλήλοις, ἐπειδὴ πᾶσα κίνησις ἀτελής. ἔσσονται οὖν αἱ προτάσεις οὕτως· πᾶσα ἡδονὴ λεία κίνησις· ταὐτὸν δὲ εἰπεῖν ‘ἀτελής’· κεῖται γὰρ τὸ πᾶσαν κίνησιν ἀτελῆ εἶναι, τὴν δὲ ἡδονὴν κίνησιν εἶναι· οὐδὲν ἀτελές ἀγαθόν· <τὸ> ἀγαθὸν ἄρα οὐδεμιᾷ ἡδονῇ ὑπάρχει, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ ‘τὸ ἀγαθὸν κατ’ οὐδεμιᾶς ἡδονῆς’. φημὶ δὲ τοῦτο δειχθήσεσθαι τὸ συμπεράσμα οὕτως ἔχον διὰ προσυλλογισμοῦ. ἐπεὶ γὰρ ἀντιστρέφει τὸ στερητικόν, κεῖται δὲ τὸ ἀτελές κατ’ οὐδενὸς τοῦ ἀγαθοῦ, καὶ τὸ ἀγαθὸν κατ’ οὐδενὸς τοῦ ἀτελοῦς· διότι δὲ τὸ ἀτελές ταυτόν ἐστι τῇ κινήσει, πάση ταύτῃ ὑπάρξει· ἐξ ὧν συνάγεται τὸ ἀγαθὸν μηδεμιᾷ κινήσει. καὶ ὁ μὲν προσυλλογισμὸς οὕτως, ἐπεὶ δὲ ἡ κίνησις πάση τῇ ἡδονῇ ὑπάρχει, ἔσται καὶ τὸ ἀγαθὸν μηδεμιᾷ ἡδονῇ. οὕτω μὲν οὖν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὸ καθόλου ἀποφατικὸν συναχθήσεται. εἰ δὲ ἐν δευτέρῳ βουλόμεθα σχήματι ταῦτο τοῦτο δεῖξαι, χρὴ ἀνάπαλιν λαμβάνειν· ὧς γὰρ χρὴ δεῖξαι μηδενὶ ὑπάρχειν, τούτου ληψόμεθα τι ἐκ τῶν μὴ ὑπαρχόντων αὐτῷ· ἔστι δὲ ἡ ἡδονή, ἣ δεῖ δειχθῆναι μηδενὶ ὑπάρχειν τὸ ἀγαθόν. ἐκ τῶν οὖν μὴ ὑπαρχόντων τῇ ἡδονῇ ἔστω τὸ ἐπίπονον εἰλημμένον· ἐκ δὲ τῶν ἐπομένων τῷ ἀγαθῷ, ὃ ἀγαθὸν δεῖ δεῖξαι μηδεμιᾷ ἡδονῇ ὑπάρχον, εἰλήφθω τὸ ὠφέλιμον, καὶ ἔστω ἀλλήλοις ταῦτά τὸ ἐπίπονον καὶ τὸ ὠφέλιμον· πᾶν γὰρ ὠφέλιμον μετὰ πόνου καὶ ἐπίπονον· ἀληθές γὰρ τὸ “ἀντὶ τῶν πόνων δίδωσιν ἡμῖν πάντα τὰ ἀγαθὰ ὁ θεός” καὶ “ἐκ τῶν πόνων τὰ ἀγαθὰ αὖξεται βροτοῖς”.

23,3 101

ἔστω οὖν δὴ μέσος τὸ ἐπίπονον, καὶ λεκτέον οὕτως· πᾶν ἀγαθὸν ἐπίπονον, οὐδεμία ἡδονὴ ἐπίπονος· συνάγεται οὖν τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾷ ἡδονῇ. εἰ δὲ ἐν πρώτῳ θελήσαιμεν δεῖξαι, ληψόμεθα τὴν ἡδονὴν οὐδενὶ ἐπιπόνῳ, τὸ ἐπίπονον (ταὐτὸν γὰρ τῷ ὠφελίμῳ) παντὶ ἀγαθῷ· ἐξ ὧν συνάγεται ἡ ἡδονὴ οὐδενὶ ἀγαθῷ, ἀλλ’ οὐ τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾷ ἡδονῇ, ὃ ἦν προκείμενον. ἀντιστρέφει μὲν οὖν τὸ συμπεράσμα καθόλου ἀποφατικὸν ὄν, ἀλλ’ ἐν πρώτῳ σχήματι οὐδὲν δι’ ἀντιστροφῆς ἐδείκνυτο. ἐὰν δὲ τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν δεῖξαι βουλόμεθα, ὃ λοιπὸν ἔτι τῶν προβλημάτων, τοῦ μὲν ὑποκειμένου ὅρου, ὧς δεῖ τινὶ μὴ ὑπάρχον τι δειχθῆναι (οὗτος δ’ ἐστὶν ἡ ἡδονή), ληπτέον τι ἐξ ἐκείνων, οἷς ἡ ἡδονὴ ἔπεται, τοῦ δὲ κατηγορουμένου, ὃ βουλόμεθα δεῖξαι τινὶ μὴ ὑπάρχειν τῷ ὑποκειμένῳ (τοῦτο δ’ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν), ἐκ τῶν, ἃ μὴ ἐνδέχεται ὑπάρχειν αὐτῷ. εἰλήφθω οὖν τὸ ἀλυσιτελές καὶ ἄπονον, ὧν τὸ μὲν ἀλλότριον τοῦ ἀγαθοῦ, τὸ δὲ ὑποκείμενον τῇ ἡδονῇ· ἔσσονται οὖν ἐν τρίτῳ σχήματι αἱ προτάσεις ‘οὐδὲν ἀλυσιτελές, τουτέστιν ἄπονον, ἀγαθόν, πᾶν ἄπονον, τουτέστιν ἀλυσιτελές, ἡδύ’· τὴς ἄρα ἡδονῆς οὐκ ἔστιν

ἀγαθόν. ἀντιστραφεῖσα δὲ ἡ καθόλου καταφατική ἐπὶ μέρους καταφατική γίνεται· τὶ ἤδὺ ἄπονον, οὐδὲν ἄπονον ἀγαθὸν ἐν πρώτῳ σχήματι. δυνατόν δὲ τὸ μερικὸν καταφατικὸν καὶ ἄλλως συναγαγεῖν, ἐὰν εὐρωμέν τι <ταυτόν> τῶν ἐπομένων <τῷ> ἀγαθῷ καὶ οἷς ἡ ἡδονὴ ἔπεται. δείκνυμεν <γάρ> καὶ οὕτως τὸ μερικὸν καταφατικόν, ἀλλ' οὐ καθ' αὐτὸ ἀλλ' ἀντεστραμμένως, τουτέστι διὰ τοῦ ἀντιστρέφειν τὸ συναγόμενον ἐκ τούτων συμπέρασμα. εἰ γὰρ τὸ ὠφέλιμον παντὶ ἀγαθῷ ἔπεται, τούτῳ δὲ ταυτόν ἢ κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια, ἢ ἔπεται ἡ ἡδονή, καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια [ἢ ἔπεται ἡ ἡδονή, καὶ ἡ κατ' ἀρετὴν ἐνέργεια] παντὶ τῷ ἀγαθῷ ὑπάρχει. πάλιν ἐπειδὴ ἡ ἡδονὴ παντὶ τῷ κατ' ἀρετὴν βίῳ, ὁ δὲ κατ' ἀρετὴν βίος ταυτόν τῷ ὠφελίμῳ, τὸ δὲ ὠφέλιμον παντὶ ἀγαθῷ, ἡ ἡδονὴ ἄρα παντὶ ἀγαθῷ. ἀλλ' οὐ τοῦτο ἦν τὸ προκείμενον, εἰ ἡδονὴ παντὶ ἀγαθῷ ὑπάρχει, ἀλλ' εἰ τὸ ἀγαθὸν τινὶ τῶν ἡδονῶν ὑπάρχει· ἡ γὰρ καθόλου καταφατική πρὸς τὴν μερικὴν ἀντιστρέφει δεῖ γάρ. ἐπεὶ δὴ καὶ ἄλλως πως γίνεται συλλογισμὸς μερικὸς καταφατικὸς, ὃ ἔπεται ἡ ἡδονή, τῷ ἐπομένῳ τῷ ἀγαθῷ ταύτῳ ληφθέντος (διὰ γὰρ τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς), διὰ τοῦτο οὐδὲ ταύτην ἔδοξεν ἡμῖν παραλιπεῖν τὴν δεῖξιν. [ἐκ τῆς ἐκλογῆς τὰ καθόλου <καὶ> γενικώτερα δεῖ καὶ οὐ τὰ προσεχῆ καὶ μερικώτερα λαμβάνειν.] Δεῖ δὲ ἐν ταῖς ἐκλογαῖς τῶν ἐπομένων ἐκατέρῳ τῶν κειμένων καὶ οἷς ἐκάτερος αὐτῶν ἔπεται μήτε τὰ προσεχῆ εὐθὺς λαμβάνειν ἐπόμενα μήτε τὰ, οἷς ἔπεται, ἀλλὰ τὰ πρῶτα καὶ καθολικώτερα, ὅφ' ἃ τέτακται καὶ τὰ προσεχῆ τοῖς κειμένοις πρῶτα. λέγω δὲ 'τῶν ἐπομένων' οὐ τὰ ἴδια καὶ τοὺς ὁρισμούς (ταῦτα γὰρ οἰκεῖά τε τῶν κειμένων, καὶ οὐχ οἷόν τε ὁρισμὸν τινα ἢ ἴδιον ἔτι εἶναι τὸ καθολικώτερον καὶ πλείοσιν ὑπάρχον) ἀλλὰ τὰ γένη καὶ τὰς διαφορὰς καὶ ὅσα οὕτως ἔπεται. οἷον εἰ ἄνθρωπος εἴη ὁ κείμενος ὅρος, μὴ ζῶον πεζὸν εὐθέως λαμβάνειν ἐπόμενον αὐτῷ ἀλλὰ ζῶον (καθολικώτερον γάρ), καὶ ἔτι πρὸ τοῦ ζώου τὴν οὐσίαν τὴν ἔμψυχον, καὶ ἔτι πρὸ τούτου τὴν οὐσίαν.

23,3 102

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν, οἷς ἔπεται, οἷον ὁ ἄνθρωπος, τὰ μὲν προσεχῶς οἷς ἔπεται τὸ γραμματικόν, τὸ δὲ καθολικώτερον τὸ ἐπιστημονικόν. ἡ δὲ αἰτία τοῦ οὕτω δεῖν ποιεῖσθαι τὴν ἐπίβλεψιν, ὅτι εὐπορωτέρα καὶ ἐν πλείοσιν ἡμῖν ἡ ἐκλογὴ τῶν προτάσεων ἔσται καὶ ἡ ζήτησις τοῦ καθολικωτέρου πρώτου λαμβανομένου. ὁ γὰρ τὸ καθολικώτερον τῶν ἐπομένων τινὶ λαβὼν ἔχει καὶ τὰ ὑπ' ἐκείνου περιεχόμενα καὶ προσεχέστερον ἐπόμενα τῷ κειμένῳ καὶ αὐτὰ λαμβάνειν, ὁ δὲ τὰ προσεχῆ λαβὼν μόνον οὐκ ἔχει τὰ καθολικώτερα τῷ ἐν τοῖς φθάνουσιν εἰληφθῆαι τοῖς προσεχῶς ἐπομένοις κάκεῖνα τὰ καθολικώτερα περιέχεσθαι. ὁ μὲν γὰρ λαβὼν τῷ ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον ἔπεται ἀποκέκλειται τοῦ τὴν οὐσίαν ἔτι λαβεῖν τῷ ἐν τῷ ζῳῳ καὶ τὴν οὐσίαν περιέχεσθαι, ὁ δὲ τὴν οὐσίαν πρώτην λαβὼν ἔχει καὶ τὸ ζῶον ἐν τοῖς ἐπομένοις τῷ ἀνθρώπῳ λαβεῖν ἔτι. πλείονων δὲ ὄντων τοιούτων εὐπορωτέρα ἢ τοῦ μέσου εὐρεσις· ῥᾶον γὰρ ἐν πλείοσιν εὐρεῖν, ὃ ζητεῖ τις, ἢ ἐν ἐλάττωσι. διὰ ταῦτα οὖν δεῖ, φημί, ἐπιβλέπειν, εἰ ἐνδέχεται καὶ διὰ τῶν καθολικωτέρων συνάγειν τὸ προκείμενον. ὅσῳ γὰρ διὰ τῶν καθολικωτέρων συνάγομεν τὸ συμπέρασμα, πλείονων εὐποροῦμεν μέσων. τὸ αὐτὸ γὰρ καὶ διὰ τῶν μερικωτέρων συνάγειν δυνατόν· εἰ δέ τι διὰ τῶν μερικωτέρων συνάγοιτο, οὐ πάντως καὶ διὰ τῶν καθολικωτέρων συναχθήσεται· οἷον εἰ διὰ τοῦ σώματος μέσου συνάγω, ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὐσία, πάντως καὶ διὰ τῶν ὑπὸ τὸ σῶμα συναγαγεῖν δύναμαι, οἷον τοῦ ἐμψύχου, τοῦ ζώου, τοῦ λογικοῦ. εἴ τι μέντοι διὰ τοῦ μερικωτέρου συνάγοιτο, οὐ πάντως καὶ διὰ τοῦ καθολικωτέρου τὸ αὐτὸ συναχθήσεται, οἷον τὸν ἄνθρωπον λογικὸν εἶναι διὰ τοῦ φιλοσοφεῖν· ὁ ἄνθρωπος φιλοσοφεῖ, τὸ φιλοσοφοῦν λογικόν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα λογικόν. οὐκέτι δὲ τὸ αὐτὸ συνάγειν δύναμαι διὰ τῶν τοῦ φιλοσοφεῖν καθολικωτέρων, οἷον τῆς ἕξεως ἢ τῆς διαθέσεως ἢ τῆς ποιότητος· οὔτε γὰρ τὸ ἕξεως τινος ἢ ποιότητος μετέχον ἤδη καὶ λόγῳ χρήται, εἴ γε καὶ ὀνομά ἐστιν ἕξιν ἔχειν. Ἐπεὶ δέδεικται ἡμῖν, πῶς οἷόν τε γίνεσθαι τοὺς συλλογισμοὺς καθ' ἕκαστον πρόβλημα, φανερόν καὶ ἐκ τούτων ἐστίν, ὅτι πᾶς συλλογισμὸς ἀπλοῦς διὰ τριῶν ὁρων καὶ δύο

γίνεται προτάσεων καὶ διὰ τῶν τριῶν σχημάτων, ἃ φθάσαντες ἐδείξαμεν ἤδη. εἰ γὰρ καλῶς εἴληπται ἡ τῶν ἐπομένων τοῖς ὅροις καὶ οἷς ἔπονται <ἐκλογή>, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀλλοτρίων αὐτῶν, καὶ ἐπὶ ἐκάστου <τῶν> προβλημάτων ἔδει τούτων τι ταῦτὸν εὑρεθῆναι, οἷον ἐπὶ μὲν τοῦ καθόλου καταφατικοῦ τά, οἷς ἔπεται ὁ κατηγορούμενος, καὶ τὰ τῷ ὑποκειμένῳ ἐπόμενα, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ὡς δέδεικται, ἐχόντων ἡμῶν δύο μὲν ὅρος τοὺς, περὶ ὧν ὁ λόγος, τὸν τε ὑποκείμενον καὶ τὸν κατηγορούμενον, λαμβανόντων δὲ καὶ ἕτερόν τινα, ὃς ἦν τῷ μὲν κατηγορουμένῳ ὑποκείμενος τοῦ δὲ ὑποκειμένου κατηγορούμενος, τρεῖς ἀνάγκη μόνους τοὺς ὅρους γίνεσθαι. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων ὁμοίως.

23,3 103

οὕτως μὲν οὖν τρεῖς μόνοι οἱ εἰς τὸν συλλογισμόν παραλαμβανόμενοι ὅροι. ὅτι δὲ καὶ τρία μόνα τὰ σχήματα, διὰ τῶν ἐνταῦθα πάλιν δεικνυμένων φανερόν [ὅτι τὸ καθόλου καταφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου, τὸ καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου, τὸ μερικὸν καταφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου καὶ τρίτου, τὸ μερικὸν ἀποφατικὸν διὰ τῶν τριῶν]. ἐδείκνυτο γὰρ τὸ μὲν καθόλου καταφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος, τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου καὶ δευτέρου, τὸ δὲ μερικὸν καταφατικὸν διὰ τοῦ τρίτου καὶ διὰ τοῦ πρώτου, τὸ δὲ μερικὸν ἀποφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου σχήματος καὶ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου. ὑπάρχειν μὲν γὰρ πάσῃ δείκνυται τῇ ἡδονῇ τὸ ἀγαθόν, εἰ οἷς ἔπεται τὸ ἀγαθόν, τοῖς ἐπομένοις τῇ ἡδονῇ τὰ αὐτὰ ἢ καὶ εἷς ὅρος ἐξ αὐτῶν γένοιτο· τοῦτον γὰρ μέσον ὅρον λαβόντες δείκνυμεν τὸ ἀγαθὸν πάσῃ ἡδονῇ ὑπάρχειν διὰ προτάσεων δύο καθόλου καταφατικῶν ἐν πρώτῳ σχήματι. πάλιν δ' αὖ, ἂν τινὶ ἡδονῇ δεικνύωμεν τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχειν, λαμβάνεται τά, οἷς εἴπετο τὸ ἀγαθὸν καὶ ἡδονή· ἐὰν γὰρ ἓνα ὅρον ταῦτα ποιήσωμεν καὶ θῶμεν μέσον, συνάγεται τὸ ἀγαθὸν τινὶ ἡδονῇ διὰ τοῦ τρίτου σχήματος. ὅταν δὲ δεικνύωμεν τὸ ἀγαθὸν μηδεμιᾷ ὑπάρχον ἡδονῇ, πάλιν λαμβάνομεν τὰ ἀλλότρια τοῦ ἀγαθοῦ, ὃς ἐστὶ κατηγορούμενος ὅρος ἐν τῷ προβλήματι, καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ ἡδονῇ, καὶ ἐξ αὐτῶν ποιοῦμεν μέσον ὅρον. γίνεται ἡ δεῖξις τούτου ληφθέντος ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ, καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, ἂν λάβωμεν, ἐπεὶ τὰ ἐπόμενα τῇ ἡδονῇ τὰ αὐτὰ ἐστὶ τοῖς ἀλλοτρίοις τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ οὐδενὶ ὑπάρχει τῷ ἀγαθῷ, καὶ τὸ ἀγαθὸν τούτῳ οὐδενὶ ὑπάρχει· ἀντιστρέφει γὰρ ἡ καθόλου ἀποφατικὴ τοῦτο δὲ πάσῃ τῇ ἡδονῇ ὑπάρχει. ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σχήματι, ὅτι τὸ ἀλλότριον τοῦ ἀγαθοῦ, ὃ ἐστὶ ταῦτὸν τῷ ἐπομένῳ τῇ ἡδονῇ, τῷ μὲν ἀγαθῷ οὐδενὶ ὑπάρχει τῇ δὲ ἡδονῇ πάσῃ. ἐπὶ μέρους δὲ ἀποφατικὸν συνάγοντες λαμβάνομεν τὰ ἀλλότρια τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τά, οἷς ἔπεται ἡ ἡδονή, τὰ αὐτὰ, καὶ ἓνα μέσον ὅρον ποιήσαντες ἐξ αὐτῶν ἐν τρίτῳ σχήματι διὰ δύο προτάσεων συνάγομεν τὸ ἐπὶ μέρους ἀποφατικόν· τὸ μὲν ἀγαθὸν οὐδενὶ τῷ ἑαυτοῦ ἀλλοτρίῳ, ὃ ἀλλότριον ταῦτόν ἐστιν τοῖς, οἷς ἡ ἡδονὴ ἔπεται. Φανερόν οὖν, ὅτι διὰ τριῶν σχημάτων πάντες οἱ συλλογισμοὶ καὶ πάντα τὰ προβλήματα. ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἡμῖν εἴρηται ἱκανῶς, ὑπομνήσαι δεῖ καὶ οὗ εἶπον μὲν ἐν τῷ ἄνωτέρῳ, ὑπερεθέμεθα δ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν ἐρεῖν τότε, ἣν νῦν δὴ λέγειν καιρὸς ἂν εἴη· τοῦτο δὲ ἦν λέγειν μὴ δεῖν ἐκλέγειν τὰ πᾶσιν ἐπόμενα, τουτέστιν ἀμφοτέροις τοῖς ὅροις. αἰτία δὲ τούτου αὕτη· οὐδεὶς γίνεται συλλογισμὸς τοῦ ἀμφοτέροις τοῖς ἅκροις ἐπομένου ληφθέντος· εἰ δὲ τοῦτο, ἄχρηστος ἂν εἴη πρὸς συλλογισμοῦ εὔρεσιν ἡ τούτων ἐκλογή. οὔτε γὰρ κατασκευαστικός τε καὶ καταφατικός οὔτε ἀνασκευαστικός τε καὶ ἀποφατικός, καταφατικός μὲν, ὅτι ἐκ τῶν ἐπομένων ἀμφοτέροις οὐδὲν συνάγεται συλλογιστικῶς (διὰ τοῦτο γὰρ ἐν δευτέρῳ σχήματι ἀσυλλόγιστοι αἱ ἐκ δύο καταφατικῶν ἐδείχθησαν οὔσαι συζυγίαι), στερητικὸν δὲ καὶ ἀποφατικὸν συλλογισμόν οὐκ ἐνδέχεται γενέσθαι ἐξ ἀμφοτέρων καταφατικῶν· τὸ γὰρ ἐπόμενον ἀμφοτέροις καταφάσκειται ἀμφοτέρων· ἐν δὲ τοῖς ἀποφατικῶν συνάγουσι καὶ δεικνύουσι δεῖ τὴν ἐτέραν πρότασιν ἐξ ἀμφοτέρων ἀποφατικῶν εἶναι.

23,3 104

φανερόν δέ, ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι πᾶσαι ἐκλογαί. παρ' ἃς εἵπομεν, ἄχρηστοι, οἷον εἰ τὰ ἐπόμενα ἀμφοτέροις ταῦτὰ εἴη, ἣν ἤδη ἄχρηστον οὔσαν εἰρήκαμεν ἐκλογήν, καὶ ἡ τά, οἷς ἔπεται ὁ

κατηγορούμενος, καὶ τὰ τοῦ ὑποκειμένου ἀλλότρια λαμβάνουσα· γίνεται γὰρ οὕτω τὸ πρῶτον σχῆμα τὴν ἐλάττονα πρότασιν ἀποφατικὴν ἔχον· ἀσυλλόγιστος δὲ ἦν αὕτη ἡ συζυγία. πρὸς δὲ ταύτῃ καὶ ἡ τὰ ἀμφοτέροις ἀλλότρια λαμβάνουσα· προφανὲς γὰρ κἀνταῦθα τὸ ἄχρηστον· ἄμφω γὰρ γίνονται [αἱ] ἀποφάσεις, εἴτε κατὰ τὸ πρῶτον εἴτε κατὰ τὸ δεύτερον ποιήσει τις συλλογισμόν. Δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων, ὅτι οὐ δεῖ ζητεῖν, ποῖα ἐν τοῖς ἀπογεγραμμένοις ἕτερα ἔστιν, ἀλλὰ ποῖα ταῦτά, καὶ τίνα χρεῖαν παρέχεται τὰ τε ταῦτα ἐκ τῶν ἐκλελεγμένων ληφθέντα, καθ' ὃν ὑφηγήμεθα τρόπον (λέγω δὲ τῶν ἐπομένων καὶ οἷς ἔπεται καὶ τῶν ἀλλοτρίων), καὶ τίνα χρεῖαν, εἰ ἀντ' αὐτῶν λαμβάνοιτο τὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἢ τὰ ἀντικείμενα· οὐδὲ γὰρ συλλογιστικὴ ἡ τῶν τοιούτων ἐκλογή, ὥς αὐτίκα δὴ μάλα δεῖξομεν. πρῶτον μὲν γὰρ τῆς τοῦ μέσου ὅρου εὐρέσεως χάριν ἡ ἐπίσκεψις γίνεται τῶν ἐπομένων τε καὶ τῶν λοιπῶν· τὸν δὲ μέσον ὅρον ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν εἶναι δεῖ· οὐ γίνεται δὲ τὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἓν. καὶ διὰ τοῦτο, ἐν οἷς συμβαίνει γίνεσθαι τίνα συλλογισμόν ληφθέντων τινῶν ἐναντίων εἶναι ἀλλήλοις ἐκ τῶν περὶ ἐκατέρου ἐκλελεγμένων, καθ' ὃν πεποιήμεθα τὴν ἐκλογὴν τρόπον, ἢ μὴ ἐνδεχομένων τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, τουτέστιν ἀντικειμένων, ἃ εἵπομεν ἐν τοῖς ἐπάνω ἕτερα ἢ ἐναντία, ὑποπίπτει καὶ ταῦτα τῇ εἰρημένῃ ὑφ' ἡμῶν ἐκλογῇ, καθ' ἣν ἐδείκνυμεν καὶ ἐλαμβάνομεν ταῦτα τίνα τῶν περὶ ἐκάτερον ἐκλελεγμένων· καὶ γὰρ ταῦτα οὐ δι' ἄλλο τι εὐρεθήσεται συνάγοντα συλλογιζόμενά τε ἢ διὰ τίνα τῶν προειρημένων ἡμῖν ἐκλογῶν. ταῦτα δὲ προεθέμην εἰπεῖν ὑπονοοῦντες ἴσως τινὰ ἐρεῖν, ὅτι δύναμαι μὴδὲν τῶν ἀπογεγραμμένων ταυτόν τι λαβὼν, ὅπερ ἐν πᾶσι τοῖς προβλήμασιν ὡς ἀναγκαῖον ἡμεῖς παραδεδώκαμεν, ἀλλὰ λαβὼν τούτων τινὰ ἐναντία ἢ ἀπλῶς ἕτερα ἀλλήλων καὶ μὴ ἐνδεχόμενα τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν τὰ ἀποφατικὰ προβλήματα κατασκευάσαι. οἷον ἔστω τι τῶν ἐπομένων τῷ ἀγαθῷ καὶ τῶν τῇ ἡδονῇ ἐπομένων ἐναντίον ἢ μὴ ἐνδεχόμενον τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν κατασκευάζω ἐκ τούτων τὸ καθόλου ἀποφατικὸν οὕτως· εἰ δὴ τὸ φερέπονον τῷ ἀγαθῷ παντὶ τῷ δὲ ἀφερεπόνῳ οὐδενί (ἐναντία γάρ), καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα τῷ ἀφερεπόνῳ οὐδενί· τὸ δὲ ἀφερέπονον πάσῃ τῇ ἡδονῇ· καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐδεμιᾷ ἡδονῇ. ὁ οὖν ταῦτα λέγων ἠγνόηκεν, ὅτι τὸ συμπέρασμα γέγονεν ἐν τούτοις διὰ τὰς παρ' ἡμῶν παραδοθείσας μεθόδους, οὐ διὰ τὸ ἐναντία ληφθῆναι τό τε ἐπόμενον τῷ ἀγαθῷ καὶ τὸ ἐπόμενον τῇ ἡδονῇ· ταῦτα δ' ἦν τὸ φερέπονόν τε καὶ ἀφερέπονον.

23,3 105

εἰ γὰρ ἔχομεν πάντα τὰ ἀλλότρια τοῦ τε ἀγαθοῦ φέρ' εἰπεῖν καὶ τῆς ἡδονῆς, τὸ δὲ φερέπονον οὐδενὶ τῷ ἀφερεπόνῳ, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ τῇ ἡδονῇ τὸ φερέπονον, ἔχομεν δὲ ἐκκείμενα πάντα τὰ τῆς ἡδονῆς ἀλλότρια, ἔσται ἄρα τὸ φερέπονον ταυτόν τινι τῶν ἀλλοτρίων τῆς ἡδονῆς. ὥστε οὐκ ἡδυνήθησαν συνιδεῖν οἱ ταῦτα λέγοντες τὴν ταυτότητα τοῦ ἐπομένου τῷ ἀγαθῷ καὶ τοῦ ἀλλοτρίου τῆς ἡδονῆς· καὶ διὰ τοῦτο ἐνόμισαν ἑτέρα τινὲ μεθόδῳ συνηχθαι τὸ συμπέρασμα. ἐπεὶ δὲ δέδεικται ἡμῖν, ὅτι, ἐν οἷς καὶ συνάγεται τὸ καθόλου ἀποφατικὸν ἐναντίων τινῶν ληφθέντων ἀλλήλοις ἢ μὴ ἐνδεχομένων τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν, οὐ διὰ τὴν τῶν ἐναντίων συνάγεται λῆψιν ἀλλὰ διὰ τὸ ἐμπίπτειν εἰς τὴν παρ' ἡμῶν παραδεδομένην μέθοδον, τὸ αὐτὸ τοῦτο δειχθήσεται καὶ ἐπὶ τοῦ ἐπὶ μέρους ἀποφατικοῦ. συναχθεῖν δὲ ἂν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἐναντίων οὕτως· ἐπεὶ τὸ λυσιτελὲς παντὶ μὲν τῷ ἀγαθῷ οὐδενὶ δὲ τῷ ἄλυσιτελεῖ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐδενὶ τῷ ἄλυσιτελεῖ· τὸ δὲ ἄλυσιτελὲς τινὶ ἡδονῇ· καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐ πάσῃ ἡδονῇ. πάλιν οὖν ἀγνοοῦσιν ἐν τούτοις, ὅτι εἰς τὴν παρ' ἡμῶν παραδεδομένην μέθοδον ἐμπίπτουσιν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο λέγουσι λαμβάνοντες τὸ λυσιτελὲς καὶ ἄλυσιτελὲς μὴδενὶ τῷ αὐτῷ ὑπάρχειν ἢ ὅτι <τὸ> λυσιτελὲς ταυτόν ἐστι τῶν ἀλλοτρίων τινὶ τῆς ἡδονῆς. εἰ γὰρ τὸ λυσιτελὲς οὐδενὶ τῶν ἄλυσιτελῶν, τὸ δὲ ἄλυσιτελὲς μέρος τῆς ἡδονῆς, πάντα δὲ τὰ τῆς ἡδονῆς ἀλλότρια ἐλάβομεν, ἔσται ταυτόν τινι τῶν ἀλλοτρίων τῆς ἡδονῆς τὸ ἄλυσιτελὲς. ὥστε πάλιν διὰ τὴν ἡμετέραν μέθοδον γέγονε τὸ συμπέρασμα. φανερόν οὖν, ὅτι, ἂν ἐναντία ἢ ἀντικείμενα ἀλλήλοις λάβωμέν τίνα, οὐ διὰ τοῦτο συλλογισμὸς ἔσται τῶν ἄκρων πρὸς ἀλλήλους· οὐδὲ γὰρ

μέσος τις ὁρος γίνεται ἐκ τούτων· τὰ γὰρ ἐναντία ἢ ἀντικείμενα οὐχ ἔν· ἀλλὰ [καὶ] διὰ τὸ καὶ τότε ταῦτά τινα ἀλλήλοις εὐρίσκεσθαι γίνεται συλλογισμός. καὶ γὰρ ὅτε ἐναντία τινὰ ἀλλήλοις ληφθῇ, ἔσται συλλογισμός, ὅτι ἔστιν, ὅτε ἐκάτερον αὐτῶν ἄλλω τινὶ ταῦτόν ἐστι, μεθ' οὗ γινόμενον καὶ ἐνωθὲν αὐτῷ μέσος ὁρος ἔσται, καθὰ προειρήκαμεν. συμβαίνει οὖν τοῖς νενομικόσιν ἄλλην ὁδὸν τῆς εὐπορίας τῶν προτάσεων εὐρηκέναι τὴν διὰ τῶν ἐναντίων ἀγνοεῖν, ὅτι ἐν αὐτοῖς τούτοις, οἷς λέγουσιν, ἡ ἡμετέρα πάλιν ἀναφαίνεται μέθοδος, ὥστε μὴ διὰ ταύτην καὶ μὴ διὰ τὰ παρὰ τούτων λεγόμενα συμβαίνειν τὸ συμπέρασμα. οἱ οὖν διὰ ταύτης τῆς μεθόδου συνάγεσθαι τι νομίσαντες πλείω τῆς ἀναγκαίας βαδίζουσι διὰ τινος κύκλου ἐπὶ τὴν ἡμετέραν περιηγόμενοι μέθοδον. Ὅμοιως δὲ τούτοις, φημὶ δὴ τοῖς δεικτικοῖς τε καὶ κατηγορικοῖς συλλογισμοῖς, καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ἔσονται καὶ <οἱ> διὰ τῆς εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεικνύντες τι συλλογισμοί. ἡ γὰρ αὕτη μέθοδος χρήσιμος ἔσται ἡμῖν· τὸ γὰρ αὐτὸ πρόβλημα κατηγορικῶς τε ἅμα καὶ δι' ἀδυνάτου συλλογιούμεθα καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, τουτέστι τῆς προειρημένης ἐκλογῆς τῶν ὅρων. καὶ ἀνάπαλιν, ὃ διὰ τοῦ ἀδυνάτου ἐδείξαμεν, τοῦτο διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ κατηγορικῶς ἔξομεν συλλογίσασθαι.

23,3 106

καὶ πρῶτόν γε, πῶς τὸ καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς δεικνύμενον δι' ἧς πεποιήμεθα ἐπιβλέψεως δείκνυται καὶ διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων, δι' ὧν καὶ δεικτικῶς, λέγομεν. ἔστω δὴ δι' ἀδυνάτου δεῖξαι τὴν καθόλου ἀποφατικὴν. εἰλήφθω οὖν πάλιν τι τῶν ἐπομένων τῷ ἀγαθῷ, τουτέστι τὸ ὠφέλιμον, καὶ τῶν ἀλλοτρίων τῆς ἡδονῆς, οἷον ὁ πόνος, ταῦτ' ὑπάρχον. προέρχεται οὖν ἡ δεῖξις οὕτως· ἐπεὶ τὸ ὠφέλιμον ταῦτόν τῷ πόνῳ, τὸ δὲ ὠφέλιμον παντὶ τῷ ἀγαθῷ, καὶ ὁ πόνος ἄρα παντὶ τῷ ἀγαθῷ [ἐπ' εὐθείας δεῖξις. εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς:], τῇ δὲ ἡδονῇ οὐδεμιᾷ. τούτων οὖν ὄντων λέγω, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τῇ ἡδονῇ οὐδεμιᾷ ὑπάρχει. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ τινί. οὐκοῦν, ἐπεὶ τὸ μὲν ὠφέλιμον παντὶ τῷ ἀγαθῷ, τὸ δὲ ἀγαθὸν τινὶ τῶν ἡδονῶν, συνάγεται, ὅτι τὸ ὠφέλιμον τινὶ τῶν ἡδονῶν· ὑπέκειτο δὲ καὶ οὐδεμιᾷ, ὅπερ ἀδύνατον· τὸ γὰρ ὠφέλιμον ταῦτόν ἦν τινὶ τῶν ἀλλοτρίων τῆς ἡδονῆς, τουτέστι τῷ πόνῳ. εἰ τοίνυν τῇ ὑποθέσει ταύτῃ τῇ λεγούσῃ 'ὑπάρχει τὸ ἀγαθὸν τινὶ τῶν ἡδονῶν' ἀδυνάτόν τι ἠκολούθησε τῷ τὸ αὐτὸ τῷ αὐτῷ, τὸ ὠφέλιμον τῇ ἡδονῇ καὶ οὐδεμιᾷ καὶ τινὶ ὑπάρχειν, ψεῦδος ἄρα τὸ τινὶ τῇ ἡδονῇ τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχειν, ἀληθὲς δὲ τὸ μηδενί. ὁμοίως ἔξει καὶ ἐπὶ τῆς μερικῆς καταφατικῆς. ταῖς γὰρ αὐταῖς μεθόδοις δείξομεν διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς καὶ τοῦτο τὸ πρόβλημα διὰ τοῦ λαμβάνειν τινὰ τῶν, οἷς ἀμφοτέρω ἐπονται οἱ ὅροι, λέγω δὴ τὸ κατὰ φύσιν καὶ τὴν ὑγίειαν, ταῦτά ἀλλήλοις ὄντα. δείκνυμεν οὖν πάλιν διὰ τοῦ ἀδυνάτου οὕτως· λέγω γάρ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν τινὶ ἡδονῇ ὑπάρχει. πῶς; τὸ ἀγαθὸν πάσῃ τῇ ὑγείᾳ, ἡ ἡδονὴ πάσῃ τῇ ὑγείᾳ, καὶ τὸ ἀγαθὸν τινὶ ἡδονῇ. εἰ γὰρ τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ οὐδενί. ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾷ τῇ ἡδονῇ, ἡ δὲ ἡδονὴ πάσῃ τῇ ὑγείᾳ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐδεμιᾷ ὑγείᾳ· ἀλλ' ὑπέκειτο καὶ πάσῃ, ὅπερ ἀδύνατον· τὸ γὰρ κατὰ φύσιν, καθ' οὗ παντὸς ἦν τὸ ἀγαθόν, ταῦτόν τῇ ὑγείᾳ, ὥστε καὶ τῇ ὑγείᾳ πάσῃ ὑπάρχειν τὸ ἀγαθόν. ψευδὴς ἄρα ἡ ὑπόθεσις ἡ λέγουσα οὐδεμιᾷ ἡδονῇ τὸ ἀγαθόν· οὐκοῦν ἀληθὲς τὸ τινί, ὅπερ ἔδει δεῖξαι. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων προβλημάτων, τοῦ τε καθόλου καταφατικοῦ καὶ τοῦ μερικοῦ ἀποφατικοῦ. ἐδεικνύομεν <οὖν> τὸ καθόλου καταφατικὸν λαμβάνοντες τά, οἷς ἔπεται τὸ ἀγαθόν, καὶ τὰ ἐπόμενα τῇ ἡδονῇ ταῦτά· οἷον τὸ ἀγαθὸν παντὶ ἀλύπῳ, τὸ ἄλυπον πάσῃ ἡδονῇ, καὶ τὸ ἀγαθὸν πάσῃ ἡδονῇ. ἔσται οὖν διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἀδυνάτου δεῖξαι. λέγω, ὅτι πάσῃ τῇ ἡδονῇ τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχει. εἰ δὲ τοῦτο ψευδές, ἀληθὲς τὸ οὐ παντί. ἐπεὶ οὖν τὸ ἀγαθὸν οὐ πάσῃ ἡδονῇ, τὸ δὲ ἄλυπον πάσῃ τῇ ἡδονῇ, συνάγεται ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ ἀγαθὸν οὐ παντὶ ἀλύπῳ· ὑπέκειτο δὲ καὶ παντί, ὅπερ ἀδύνατον. κατὰ παντὸς γὰρ τοῦ σωματικῶς ἀγαθοῦ τὸ ἀγαθόν· τὸ δὲ σωματικὸν ἀγαθὸν ταῦτόν ἦν τῷ ἀλύπῳ· ὥστε καὶ τοῦ ἀλύπου κατὰ παντὸς τὸ ἀγαθόν. ἔστι καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι τὸ αὐτὸ συναγαγεῖν. ἐπεὶ γὰρ τὸ ἀγαθὸν οὐ πάσῃ ἡδονῇ, ὡς ἡ ὑπόθεσις, ἦν δὲ καὶ παντὶ τῷ ἀλύπῳ

τὸ ἀγαθόν· ταῦτόν γάρ τῷ σωματικῷ ἀγαθῷ τὸ ἄλυπον· τῷ δὲ σωματικῷ ἀγαθῷ παντὶ τὸ ἀγαθόν· ὥστε συνάγεται τὸ ἄλυπον οὐ πάση ἡδονῇ· ὑπέκειτο δὲ καὶ παντί, ὅπερ ἀδύνατον· ψευδὴς ἄρα ἡ ὑπόθεσις, ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐ πάση τῇ ἡδονῇ, ἀληθὲς δὲ τὸ παντί.

23,3 107

ὁμοίως τὸ μερικὸν ἀποφατικὸν ἐδείκνυτο ταυτοῦ ὄντος τοῦ ἀλλοτρίου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ, ᾧ ἔπεται ἡ ἡδονή, οἷον τὸ ἀγαθὸν οὐδενὶ παρανόμῳ ἀφροδισίῳ, τὸ παράνομον ἀφροδίσιον τινὶ ἡδονῇ, τὸ ἀγαθὸν ἄρα οὐ πάση ἡδονῇ. πάλιν οὖν δείξομεν τοῖς αὐτοῖς ὅροις καὶ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. λέγω γάρ, ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐ πάση τῇ ἡδονῇ ὑπάρχει· εἰ δὲ τοῦτο ψευδές, ἀληθὲς τὸ παντί. ἐπεὶ οὖν πάση ἡδονῇ τὸ ἀγαθόν, ἡ δὲ ἡδονή παντὶ τῷ παρανόμῳ ἀφροδισίῳ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα παντὶ παρανόμῳ ἀφροδισίῳ· ὑπέκειτο δὲ καὶ οὐδενί, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ γὰρ ἀγαθὸν οὐδενὶ τῷ παρανόμῳ ἀφροδισίῳ· ταῦτόν δὲ τὸ παράνομον ἀφροδίσιον τῷ, ᾧ ἔπεται ἡ ἡδονή· οὐκοῦν οὐδὲ τῶν ἀφροδισίων οὐδενὶ τὸ ἀγαθόν. ψεῦδος οὖν τὸ πάση τῇ ἡδονῇ τὸ ἀγαθὸν ὑπάρχειν· οὐκοῦν ἀληθὲς τὸ οὐ παντί. δυνατόν δὲ καὶ ἐν δευτέρῳ σχήματι καὶ ἐν τρίτῳ τὸ ἀδύνατον ἀπαγαγεῖν, ἐν μὲν δευτέρῳ, ἐπεὶ τὸ ἀγαθὸν πάση ἡδονῇ, τῶν δὲ παρανόμων ἀφροδισίων οὐδενί, καὶ ἡ ἡδονή ἄρα τῶν παρανόμων ἀφροδισίων οὐδενί· ὑπέκειτο δὲ καὶ παντί· ἐν δὲ τρίτῳ. ἐπειδὴ τὸ ἀγαθὸν τῇ ἡδονῇ πάση, τὸ δὲ <ἀφροδίσιον τινὶ ἡδονῇ, καὶ τὸ ἀγαθὸν ἄρα τινὶ> ἀφροδισίῳ· ὑπέκειτο δὲ καὶ οὐδενί. Καὶ καθ' ἕκαστον δὲ πρόβλημα ἀντιστρέφουσιν ἀλλήλαις αἱδείξεις αὗται· ὁ γὰρ δι' ἀδυνάτου δείκνυται, τοῦτο διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δεικτικῶς, καὶ ὁ δεικτικῶς, τοῦτο διὰ τῶν αὐτῶν ὅρων καὶ δι' ἀδυνάτου. ἐπεὶ οὖν ἐξεθέμεθα τὴν δι' ἀδυνάτου, δεικτέον ἡμῖν τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τῶν αὐτῶν καὶ δεικτικῶς, οἷον εἰ τὴν καθόλου ἀπόφασιν ἐδείξαμεν δι' ἀδυνάτου ὑποθέμενοι τὸ ἀντικείμενον καὶ τούτῳ εὐρόντες τι ἀδύνατον ἀκολουθοῦν. λέγω δὴ τὸ ωφέλιμον τινὶ ἡδονῇ ἀκολουθεῖν οὐδεμιᾷ ὑπάρχον· ἐὰν τὸ ψευδὲς συμπέρασμα εἰς τὸ ἀληθὲς μεταλάβω, λέγω δέ, ὅτι τὸ ωφέλιμον οὐδεμιᾷ ἡδονῇ, εἴτα προσθῶμεν τὴν ἑτέραν πρότασιν, ἣτις καὶ ἐν τῇ δι' ἀδυνάτου ὑπῆρχε, τὴν ὅτι τὸ ωφέλιμον παντὶ ἀγαθῷ, συνάγεται δεικτικῶς ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾷ ἡδονῇ. ἀναληπτέον οὖν τὰ εἰρημένα, ἵνα δείξωμεν ἀντιστρεφούσας ἀλλήλαις τὴν τε ἐπ' εὐθείας καὶ τὴν δι' ἀδυνάτου δεῖξιν. ἥδη μὲν οὖν πάλιν πρὸς τὴν δεικτικὴν ἀντιστρέφομεν τὴν δι' ἀδυνάτου· εἰ γὰρ δέδεικται δεικτικῶς διὰ τοῦ δευτέρου σχήματος, ὅτι τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾷ ἡδονῇ, ἐὰν τὸ ἀντικείμενον τούτῳ λάβωμεν τὸ τινί, δείκνυμεν πάλιν τὸ αὐτὸ καὶ δι' ἀδυνάτου. εἰ γὰρ τινὶ ἡδονῇ <τὸ> ἀγαθόν, τὸ δὲ ωφέλιμον παντὶ τῷ ἀγαθῷ, συνάγεται πάλιν ἐν πρώτῳ σχήματι τὸ ωφέλιμον τινὶ ἡδονῇ· ἀλλ' ὑπέκειτο οὐδεμιᾷ· ψεῦδος ἄρα τὸ τινὶ τῇ ἡδονῇ τὸ ἀγαθόν· οὐκοῦν οὐδενί. δέδεικται οὖν διὰ τούτων, ὅτι ἀντιστρέφουσιν ἀμφοτέραι αἱδείξεις, ἡ τε δεικτικὴ καὶ ἡ διὰ τοῦ ἀδυνάτου. καὶ διὰ τῆς αὐτῆς μεθόδου, λέγω δὴ τῶν ἐπομένων καὶ οἷς ἔπονται καὶ τῶν ἀλλοτρίων, ἀμφοτέραι προέρχονται. ἐπεὶ δὲ ἐπὶ μόνῃς τῆς καθόλου ἀποφατικῆς τὸν λόγον ἐγυμνάσαμεν τῶν ἀντιστροφῶν, ἰστέον, ὡς τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν προβλημάτων συμβαίνει· ἐν ἅπασιν γὰρ τοῖς δι' ἀδυνάτου δεικνύουσι τι συλλογισμοῖς δεῖ κοινόν τινα ὅρον ἕτερον ὄντα παρ' ἀμφοτέρους τοὺς ἄκρους ὅρους <λαβεῖν> .

23,3 108

κοινὸν δέ φημι οὐχὶ ἀντὶ τοῦ μέσου κοινωνίαν ἔχοντα πρὸς ἐκάτερον καὶ δι' αὐτοῦ τοὺς ἄκρους συνδέοντα, ἀλλὰ κοινόν φημι ἐν τε τῇ ἐπ' εὐθείας δείξει παραλαμβανόμενον τὸν αὐτὸν καὶ ἐν τῇ δι' ἀδυνάτου. οἱ οὖν ἐξ ἀρχῆς ὑποκείμενοι ὅροι, λέγω δὴ οἱ τοῦ προβλήματος, τὸ τε ἀγαθὸν καὶ ἡ ἡδονή, περὶ ὧν ἡ σκέψις, οἱ αὐτοὶ ἐν ἀμφοτέροις· δεῖ καὶ ἕτερόν τινα παρὰ τούτους ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἀποδείξεσι τὸν αὐτὸν εὐρίσκεισθαι· σαφὲς ὡς ἐκ τῶν αὐτῶν ὅρων ἀμφοτέραι αἱ ἀποδείξεις περαίνονται. ὅτι δὲ κοινὸς τις παρὰ τοὺς κειμένους ὅρους ἐν ἀμφοτέραις λαμβάνεται, δηλὸν ἐντεῦθεν· καὶ γὰρ ἐν ταῖς προκειμέναις δείξεσι, τῇ τε ἐπ' εὐθείας καὶ τῇ δι' ἀδυνάτου, ἔστι κοινὸς ὅρος τὸ Β, τὸ ἀγαθόν. οὗτος γὰρ ἐπὶ μὲν τῆς ἐπ' εὐθείας δείξεως ἀληθῶς ἀπεφάσκειτο τοῦ Ε, τῆς ἡδονῆς, καὶ ἐποίει τὴν ἐλάττονα πρότασιν· ἐπὶ δὲ τῆς

δι' ἀδυνάτου κατεφάσκετο τοῦ Ε, τῆς ἡδονῆς, ἐν τῷ συμπεράσματι. πρὸς τοῦτον οὖν τὸν κοινὸν ὅρον τὸ ψευδὲς γίνεται συμπέρασμα· συνήγετο γὰρ ψευδῶς, ὅτι τὸ Β τινὶ τῶν Ε. ταύτης οὖν τῆς ψευδοῦς προτάσεως, ἥτις ἦν τῆς δι' ἀδυνάτου ἀπαγωγῆς συμπέρασμα, μεταληφθείσης εἰς τὴν ἀληθῆ, οἷον ἀντὶ τοῦ λέγειν, ὅτι τὸ ὠφέλιμον τινὶ ἡδονῇ, ἵνα λάβω ὅτι οὐδεμιᾶ, ὅπερ καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπέκειτο, τῆς δὲ ἐτέρας προτάσεως φυλαττομένης, δηλονότι τῆς πρὸς τὸν μείζονα ὅρον τοῦ μέσου τῆς ὅτι παντὶ τῷ ἀγαθῷ τὸ ὠφέλιμον ὑπάρχει, οὕτως, φησὶν, ἔσται δεικτικὸς ὁ δι' ἀδυνάτου συλλογισμός· τὸ γὰρ ὠφέλιμον παντὶ μὲν τῷ ἀγαθῷ, οὐδεμιᾶ δὲ ἡδονῇ· οὐκοῦν καὶ τὸ ἀγαθὸν οὐδεμιᾶ ἡδονῇ ὑπάρξει. διαφέρει δὲ ὁ δεικτικὸς τοῦ εἰς τὸ ἀδύνατον, ὅτι ἐν μὲν τῷ δεικτικῷ ἀμφοτέραι αἱ προτάσεις ὡς ἀληθεῖς λαμβάνονται εἰς τὴν δεῖξιν τοῦ προκειμένου, ἐν δὲ τῷ δι' ἀδυνάτου ψευδῆς ἡ ἐτέρα λαμβάνεται, ἢν ὑποτίθενται οἱ δεικνύναι βουλόμενοι τὸ ἀντικείμενον ταύτης. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐξῆς, λέγω δὲ ἐν τῷ μετὰ τοῦτο βιβλίῳ, ἀκριβέστερον εἰσόμεθα. νῦν δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων γνώριμόν ἐστιν, ὅτι δεῖ εἰς ταῦτα βλέπειν, τά τε ἐπόμενα δηλονότι τοῖς ὅροις τοῖς τοῦ προβλήματος καὶ οἷς ἔπονται αὐτοὶ καὶ εἰς τὰ μὴ ἐνδεχόμενα αὐτοῖς ὑπάρχειν, ἃν τε δεικτικῶς τις βούληται συνάγειν, ἃν τε δι' ἀδυνάτου· διὰ γὰρ τῶν αὐτῶν ἐπιβλέψεων ἀμφοτέροις τοῖς τρόποις ἢ τῶν δείξεων εὐπορία. Ἐν δὲ τοῖς ἄλλοις συλλογισμοῖς τοῖς ἐξ ὑποθέσεως, οἷον ὅσοι κατὰ μετάληψιν ἢ κατὰ ποιότητα ἦσαν τῶν ὑποθετικῶν, οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ὑποκειμένοις ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις καὶ ἐπὶ τούτων ἡ ζήτησις ἔσται. ἐν γὰρ τῷ ὑποθετικῷ τῷ «εἰ ἡ ψυχὴ ἀεικίνητος, ἀθάνατος, ἀλλὰ μὴν ἀεικίνητος» οὐκέτι τῶν ἐν τῇ πρώτῃ προτάσει τῇ ὑποθετικῇ <τῇ> «εἰ ἡ ψυχὴ ἀεικίνητος, ἀθάνατός ἐστι» τὴν προειρημένην ἐκλογὴν ποιήσομεν ζητοῦντες, τίνα ἔπεται τῷ ἀεικίνητον εἶναι τὴν ψυχὴν, καὶ τίσι τοῦτο ἔπεται, καὶ τίνα οὐχ οἶά τε ὑπάρχειν αὐτῷ· ὁμοίως οὐδὲ τῷ ἀθάνατον εἶναι τὴν ψυχὴν· ἀλλὰ ληψόμεθα τοὺς ἐν τῇ μεταλήψει ἢ προσλήψει ὅρους (εἰσὶ δὲ οὗτοι ἢ τε ψυχὴ καὶ τὸ ἀεικίνητον), καὶ ἐπὶ τούτων τὴν προειρημένην ἐκλογὴν ποιησόμεθα· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ὀφείλον δειχθῆναι διὰ συλλογισμοῦ.

23,3 109

ἂν γὰρ ληφθῇ τῷ μὲν αὐτοκινήτῳ καὶ ἐξ αὐτοῦ κινουμένῳ ἔπεσθαι τὸ ἀεικίνητον, τῇ δὲ ψυχῇ τὸ αὐτοκίνητον, εἴη ἂν δεικνύμενον τὸ τὴν ψυχὴν ἀεικίνητον εἶναι. λέγω δὲ κατὰ μετάληψιν μὲν τοὺς κατὰ πρόσληψιν λεγομένους, οἱ εἰσὶ μικτοί, κατὰ ποιότητα δὲ τοὺς ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ ὁμοίου δεικνύντας, ἐπειδὴ ταῦτα, τὸ ὅμοιον καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, [δεικνύντας, ἐπειδὴ ταῦτα, τὸ ὅμοιον καὶ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον] τῷ ποιῶ παρακολουθεῖ, οἱ καὶ αὐτοὶ γίνονται κατὰ μετάληψιν· καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν οὕτως δεικνυμένων ἄλλο μὲν ὑποτίθεται, ἄλλου δὲ ἡ δεῖξις καὶ ὁ συλλογισμὸς γίνεται, ὃ καὶ αὐτὸ μεταλαμβανόμενον λέγω. ὁ γὰρ δεικνύς, ὅτι μὴ ἐστὶν ἐν τῷ πλουτεῖν τὸ εὐδαιμονεῖν, διὰ τοῦτο, ὅτι μὴδὲ ἐν τῷ ὑγιαίνειν, ὑποτίθεται μὲν «εἰ ὁ μᾶλλον ἂν δόξαι αὐτάρκες εἶναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοῦτο μὴ ἐστὶν αὐτάρκες, οὐδὲ τὸ ἥττον ἐκείνου εἴη ἂν αὐτάρκες· ὑγεία δὲ πλούτου μᾶλλον δοκοῦν εἶναι αὐτάρκες πρὸς εὐδαιμονίαν οὐκ ἔστιν αὐτάρκες· οὐδ' ἄρα ὁ πλοῦτος. τὸ μὲν μὴ εἶναι τὸν πλοῦτον αὐτάρκη πρὸς εὐδαιμονίαν, εἴ γε μὴδὲ ὑγεία, ὑπόκειται. δειχθείη δ' ἂν διὰ συλλογισμοῦ, ὅτι μὴδὲ ὑγεία πρὸς εὐδαιμονίαν αὐτάρκες, οὕτως· ὑγιαίνουσιν τινες κακίαν ἔχοντες, οὐδεὶς κακίαν ἔχων εὐδαιμονεῖ, οὐκ ἄρα οἱ ὑγιαίνοντες εὐδαιμονοῦσιν, οὐκ αὐτάρκης ἄρα ἡ ὑγεία πρὸς εὐδαιμονίαν. ἔστι καὶ οὕτως δεῖξαι· ἡ ὑγεία οὐκ ἔστιν αὐτάρκης πρὸς τὸ ζῆν ἀναμαρτήτως, <ἡ εὐδαιμονία αὐτάρκης ἐστὶ πρὸς τὸ ζῆν ἀναμαρτήτως>, ἡ ὑγεία <ἄρα> οὐκ ἔστιν αὐτάρκης πρὸς εὐδαιμονίαν. ἢ οὕτως ἐν τῷ ὑγιαίνειν οὐκ ἐσμὲν ἀναμάρτητοι· ἐν δὲ τῷ εὐδαιμονεῖν <ἀναμάρτητοί ἐσμεν· οὐκ ἄρα ἐν τῷ ὑγιαίνειν> τὸ εὐδαιμονεῖν. δεῖ οὖν τὰς προειρημένας ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῆς τε ὑγείας καὶ τοῦ αὐτάρκους πρὸς εὐδαιμονίαν· ταῦτα γὰρ τὰ δεικνύμενα διὰ συλλογισμοῦ. καὶ ἔστιν ἡ δεῖξις γεγονυῖα διὰ τοῦ τὸ ἐπόμενον τῇ εὐδαιμονίᾳ, ὃ ἐστὶ τὸ ἀναμάρτητον, μὴ ὑπάρχειν τῇ ὑγείᾳ. καὶ τοιοῦτοι μὲν οἱ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον

ὄντες ἀνασκευαστικοί. οἱ δὲ ἀπὸ τοῦ ἡττόν εἰσι μὲν ἔμπαλιν ἔχοντες τούτοις (κατασκευαστικοὶ γάρ εἰσιν), ἔχουσι δὲ οὕτως· εἰ τὸ ἡττον ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ τὸ μᾶλλον ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἂν εἴη· ἀλλὰ μὴν ἡ υἰγεία ἀρετῆς ἡττον οὖσα ἀγαθὸν ἀγαθὸν ἐστὶ· καὶ ἡ ἀρετὴ ἄρα. πάλιν γὰρ καὶ ἐνταῦθα ὁ συλλογισμὸς τοῦ ὅτι ἡ υἰγεία ἀγαθὸν δεικτικῶς, ἐξ ὑποθέσεως <δὲ> τούτου δειχθέντος λαμβάνεται ἡ ἀρετὴ ἀγαθὸν εἶναι. τούτων οὖν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐκλογὴν, ἥτις ἔσται λαβόντων ἡμῶν τὸ μὲν ἀγαθὸν ἔπασθαι τῷ κατὰ φύσιν, τὸ δὲ κατὰ φύσιν τῇ υἰγείᾳ πάλιν. ὁ δὲ ἀπὸ τοῦ ὁμοίου πρὸς ἄμφω χρήσιμος, καὶ πρὸς ἀνασκευὴν καὶ πρὸς κατασκευὴν· τῶν γὰρ ὁμοίως ἐχόντων τι εἰ θάτερον ἔχοι αὐτό, καὶ θάτερον ἂν ἔχοι, καὶ εἰ μὴ ἔχοι πάλιν θάτερον, οὐδ' ἂν τὸ ἕτερον ἔχοι.

23,3 110

καὶ ἔστι τὸ μὲν δεικνύμενον διὰ συλλογισμοῦ καὶ ἐπὶ τούτων <τὸ> ἕτερον· τὸ δὲ ἕτερον ἐξ ὑποθέσεως τὴν δεῖξιν λαμβάνει καὶ διὰ τὴν ὑπόθεσιν. ἐκείνου οὖν δεῖ ποιεῖσθαι τὴν ἐκλογὴν, οἷον εἰ ὁμοίως οὖσα ἡ εὐγένεια τῷ πλούτῳ αἰρετὸν ἀγαθὸν ἐστὶ, καὶ ὁ πλοῦτος ἀγαθὸν· ἡ δὲ εὐγένεια ὁμοίως οὖσα αἰρετὴ τῷ πλούτῳ ἀγαθὸν ἐστὶ. τοῦ γὰρ τὴν εὐγένειαν ἀγαθὸν εἶναι ὁ συλλογισμὸς, τὰ δ' ἄλλα ὑπόκειται. ὅτι δὲ ἡ εὐγένεια ἀγαθὸν, δεικνύοιτ' ἂν διὰ τῆς ἐκλογῆς, εἰ ληφθεὶ τὸ μὲν ἀγαθὸν ἔπασθαι τῷ αἰρετῷ (πᾶν γὰρ αἰρετὸν ἀγαθόν), τῇ δὲ εὐγενείᾳ τὸ αἰρετόν· ἡ γὰρ εὐγένεια αἰρετόν. οὐκοῦν καὶ ἐπὶ τῶν τοιούτων συλλογισμῶν, οὓς κατὰ ποιότητα λέγειν ἡμῖν ἔθος, ἐπὶ τῶν κατὰ μετάληψιν ὁ συλλογισμὸς ἀλλ' οὐ τῶν ὑποκειμένων γίνεται ἀλλὰ τῶν μεταλαμβανομένων. τούτων οὖν χρή καὶ τὴν ἐκλογὴν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ ἐν τοῖς ὑποκειμένοις εἴρηται ἡμῖν ἀντὶ τοῦ 'περὶ τῶν ὑποκειμένων'· ἔστι γὰρ τὸ λεγόμενον 'ὅσοι κατὰ μετάληψιν ἢ κατὰ ποιότητα περὶ τῶν ὑποκειμένων δεικνύουσιν'. ἐπὶ δὲ τούτων ἔσται ἡ σκέψις οὐκ ἐν τοῖς ἐξ ἀρχῆς ἀλλ' ἐν τοῖς μεταλαμβανομένοις, ἐπεὶ καὶ ὁ συλλογισμὸς τούτων. ἡ δὲ σκέψις καὶ ἡ ἐκλογὴ καὶ ἐπὶ τούτων ἡ αὐτὴ ἔσται, ὁποῖαν καὶ ὑπεγράψαμεν. Ἐπισκέψασθαι δὲ δεῖ καὶ διελεῖν, ποσαχῶς οἱ ἐξ ὑποθέσεως πάντες γὰρ ὑποπίπτειν δύνανται τῇ ἐκκειμένῃ τῶν ὄρων ἐκλογῇ τε καὶ τῇ δι' αὐτῶν δεῖξει. εἰ δὲ ἐπισκέπτοιτό τις αὐτοὺς καὶ διέλοι, εὐρήσει τοῦτο οὕτως ἔχον. εἰπὼν γὰρ τοὺς τε κατὰ μετάληψιν καὶ τοὺς κατὰ ποιότητα δεῖν φημι ἐπισκέψασθαι καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς ἐξ ὑποθέσεως· ἐξ ὑποθέσεως γὰρ καὶ οἱ διαιρετικοὶ καὶ οἱ ἐξ ὁμολογίας. δεῖν οὖν φημι τῶν ἐξ ὑποθέσεων προσεχεστέραν ποιεῖσθαι τὴν διαίρεσιν. Δυνατὸν δὲ ἔνια τῶν προβλημάτων, λέγω δὲ τὰ καθόλου, καὶ ἄλλως συλλογίσασθαι, λέγω δὲ ἐξ ὧν περ καὶ τὰ μερικὰ συνελογισάμεθα, τὸ μὲν καθόλου καταφατικὸν διὰ τῶν, οἷς ἔπονται ἀμφότεροι οἱ ὅροι (διὰ τούτων γὰρ τὸ μερικὸν καταφατικὸν ἐδείκνυτο), τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τῶν ἀλλοτρίων τοῦ κατηγορουμένου καὶ τῶν, οἷς ἔπεται ὁ ὑποκείμενος διὰ τούτων γὰρ τὸ μερικὸν ἀποφατικὸν ἐδείκνυτο. πῶς οὖν διὰ τούτων συλλογισόμεθα τὰ καθόλου; οὐχ ἀπλῶς, ἀλλ' ἐξ ὑποθέσεως· ἐξ ὑποθέσεως δὲ λέγω οὐχ ὅτι τι ὑποθετικῶς ἀλλ' ὅτι καθ' ὑπόθεσιν λαμβανόντων τι ἡμῶν. τί οὖν τοῦτό ἐστιν; ἐλέγομεν ἐξ ἀρχῆς, ὅτι οὐ μόνον τὰ κατ' οὐσίαν ὑπάρχοντα τοῖς πράγμασιν ἐκλέγειν δεῖ ἀλλὰ καὶ τὰ ἴδια. ἐὰν οὖν ὑποθώμεθα ἐν τοῖς ὑποκειμένοις τῇ ἡδονῇ ἰδιόν τι εἶναι, ἐπειδὴ τὸ ἴδιον ἀντιστρέφει πρὸς τό, οὗ ἴδιόν ἐστι, οἷον εἰ τὸ E τῷ H παντί, καὶ τὸ H παντὶ τῷ E· ἐπεὶ οὖν τὸ μὲν A παντὶ τῷ Γ, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν τῷ H, τὸ δὲ H παντὶ τῷ E, οὐκοῦν καὶ τὸ A πάντως τῷ E παντί. πάλιν εἰ τὸ A τῷ Δ οὐδενί, ταῦτόν δὲ εἰπεῖν τῷ H, τὸ δὲ H παντὶ τῷ E, καὶ τὸ A οὐδενὶ τῷ E.

23,3 111

τὸ αὐτὸ δηλονότι ποιοῦσι καὶ οἱ ὀρισμοὶ ἀντιστρέφοντες πρὸς τὸ ὀριστόν. Ἐπεὶ δὲ ὥς ἐπὶ ὑπαρχουσῶν προτάσεων ἐγυμνάσαμεν τὸν λόγον, ἰστέον, ὥς ὅσα εἴρηται περὶ τῶν ὑπαρχουσῶν, ταῦτα καὶ περὶ τῶν ἀναγκαίων καὶ τῶν ἐνδεχομένων λέγειν ἔχομεν. οὕτω γὰρ δεῖ τὰς τε ἐκλογὰς αὐτῶν ποιεῖσθαι καὶ τὰς ἐπιβλέψεις καθ' ἕκαστον πρόβλημα ἐπισημειουμένους, τί μὲν ἀναγκαίως ὑπάρχει, τί δὲ ἀδυνάτως τοσοῦτον γὰρ μόνον διοίσει τοῦ ἐνδεχομένου τὸ ὑπάρχον τῷ πρότερον εἶναι κατὰ τὴν τάξιν τὸ ὑπάρχον διὰ τὸ τὸ μὲν

ἐκβεβηκέναι τὸ δὲ μέλλειν. οὕτως γὰρ τούτων ἐκλεγομένων συνάξομεν ἐκ μὲν τῶν ἀναγκαίων προτάσεων ἀναγκαῖον, ἐκ δὲ τῶν ἐνδεχομένων ἐνδεχόμενον. ἐπεὶ δὲ λέγεται ἐνδεχόμενον καὶ ὃ ὑπάρχει μὲν ἤδη, ἐνδεχομένως δ' ὑπάρχει καὶ οὐκ ἀναγκαίως, λέγεται δὲ ἐνδεχόμενον καὶ ὃ μήπω μὲν ὑπάρχει, δυνατόν δὲ καὶ ὑπάρξει, ὅπερ κυρίως ἐστὶν ἐνδεχόμενον (ἐκεῖνο γὰρ ὑπάρχον ἦν), εἰς τὰς ἐνδεχομένας προτάσεις παραληπτέον καὶ τοῦτο τὸ ἐνδεχόμενον, ὅπερ καὶ κυρίως ἐστὶν ἐνδεχόμενον. ὁμοίως δ' ἔχει καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν τρόπων, τοῦ σαφῶς, τοῦ καλῶς, τοῦ ὠφελίμως, τοῦ ἐπαινετῶς, καὶ τῶν τοιούτων. ἡ αὐτὴ οὖν μέθοδος τῆς εὐπορίας καὶ ἐπὶ τούτων. Φανερόν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων οὐ μόνον ἐνδέχεσθαι τοὺς συλλογισμοὺς πάντας γίνεσθαι κατὰ τὴν εἰρημένην μέθοδον, ἀλλὰ καὶ ὅτι δι' ἄλλης μεθόδου ἀδύνατον. πᾶς μὲν γὰρ συλλογισμὸς διὰ τινος τῶν τριῶν σχημάτων γίνεται· αἱ γὰρ λαμβανόμεναι προτάσεις συλλογιστικῶς κατὰ τι τῶν σχημάτων τούτων λαμβάνονται· τὰ δὲ σχήματα ταῦτα καὶ τὰς κατ' αὐτὰ συζυγίας οὐχ οἷόν τε ἐξ ἄλλων συνίστασθαι ἢ ἐκ τῶν ἐπομένων τε αὐτοῖς καὶ τῶν, οἷς ἔπεται αὐτά, καὶ τῶν μὴ ὑπαρχόντων αὐτοῖς. ἐκ τούτων γὰρ ὁ μέσος λαμβάνεται· τὸ μὲν γὰρ καθόλου καταφατικὸν ἐκ τῶν ἐπομένων καὶ οἷς ἔπεται, τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων καὶ μὴ ὑπαρχόντων· τὰ δὲ ἐπὶ μέρους, τό τε καταφατικὸν καὶ τὸ ἀποφατικόν, ἐκ μὲν τῶν, οἷς ἔπεται αὐτά, τὸ καταφατικόν, ἐκ δὲ τῶν, οἷς ἔπεται ταῦτα, καὶ τῶν μὴ ὑπαρχόντων τὸ ἀποφατικόν. οὐκ ἂν δὲ ταῦτα λέγοιμι περὶ δι' ὅλου ὑποθετικῶν, ὅτι μηδὲ κυρίως ἡγοῦμαι τοὺς τοιούτους εἶναι συλλογισμοὺς οὐδεμιᾶς ὑπάρξεως ὄντας δεικτικούς ἀλλὰ [καὶ] ἀκολουθίας μόνον· οἷον εἰ ἄνθρωπος, καὶ ζῶον, εἰ ζῶον καὶ οὐσία, εἰ ἄνθρωπος ἄρα, καὶ οὐσία. ἡ μὲν οὖν πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι ὁδὸς τε καὶ μέθοδος ἡ αὐτὴ ἐν πάσαις ἐπιστήμαις τε καὶ τέχναις ταῖς διὰ συλλογισμοῦ ἀποδεικνυούσαις τι τῶν οἰκείων, εἴ γε ἐκ τῶν εἰρημένων ἐπιβλέψωμεν πᾶς συλλογισμὸς. καὶ φιλοσόφῳ δὴ καὶ ἱατρῷ καὶ ῥήτορι καὶ μουσικῷ καὶ παντὶ συλλογιζομένῳ τι ἀναγκαῖα ἢ προειρημένη μέθοδος τε καὶ ὁδὸς διὰ γὰρ ταύτης ἡ τῶν προτάσεων εὑρεσις, καθ' ἧς ὁ συλλογισμὸς πάντας γὰρ τοὺς συλλογιζομένους δεῖ ἐπιβλέπειν εἰς τε τὰ ἐπόμενα τούτοις, περὶ ὧν συλλογίζονται, καὶ τά, οἷς ἔπεται ταῦτα, καὶ εἰς τὰ μὴ ὑπάρχοντα αὐτοῖς καὶ ταῦτα ὥς ὅτι πλεῖστα ἐκλέγειν καὶ εὐπορεῖν αὐτῶν <καὶ> ἔχειν πρόχειρα. δεῖ γάρ, ὥς ἔφθην εἰπόντες, τὰ ὑπάρχοντα καὶ οἷς ὑπάρχει περὶ ἕκαστον ἀθρεῖν, ἵνα ἐφ' ἑκατέρου τῶν ὅρων ζητῶμεν ἀμφοτέρω, καὶ τὰ ἐπόμενα <καὶ οἷς αὐτὸς ἔπεται, καὶ μὴ τοῦ μὲν τὰ ἐπόμενα> μόνον ἐκλέγωμεν τοῦ δὲ τά, οἷς ἔπεται, καὶ ταῦτα ἐν τοῖς τρισὶν ὅροις, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμὸς γίνεται, συντιθέναι, ἄλλως μὲν ἀνασκευάζοντα, ἄλλως δὲ κατασκευάζοντα.

23,3 112

ὑπέγραψα γάρ, πῶς χρή καθ' ἕκαστον πρόβλημα τὰς προτάσεις λαμβάνειν· οὔτε γὰρ ὁμοίως οὔτε ἐκ τῶν αὐτῶν αἰεὶ. ἀλλ' ἄλλοτε μὲν <ἐκ τῶν, οἷς ἀμφοτέρω ἔπεται, ἄλλοτε δὲ τοῦ μὲν, οἷς ἔπεται, τοῦ δὲ ἐκ τῶν ἐπομένων αὐτῷ, ἄλλοτε δὲ τοῦ μὲν> τὸ μὴ ὑπάρχον ληπτέον, τοῦ δὲ τῶν ἐπομένων τι, ποτὲ δὲ τοῦ μὲν τὸ μὴ ὑπάρχον ληπτέον, τοῦ δὲ ὧ αὐτὸ ἔπεται. δῆλον δέ, ὥς καὶ αὐτὴ ἡ διαφορὰ τῶν συλλογισμῶν ἐκ τῆς διαφορᾶς τῶν ἐκλεγεμένων γένοιτο ἂν. ἐκ μὲν γὰρ τῶν ἀληθῶν λημμάτων ἀληθεῖς οἱ συλλογισμοὶ μόνον ἂν δὲ καὶ οἰκεία ἦ καὶ πρῶτα τὰ ἐκλεγεμένα, ἀποδεικτικοί. ἀληθεῖς μὲν οὖν καὶ ἀποδεικτικοὶ οἱ ἐκ γένους, ἐκ διαφορᾶς, ἐξ ἰδίου, ἐξ ὀρισμοῦ, ἐξ ἀντιστροφῆς. ἂν δὲ ἦ <διὰ> τῶν πρὸς δόξαν, τουτέστι διὰ τῶν ἐνδόξων, διαλεκτικοί. ἡ δὲ τῶν ἐνδόξων προτάσεων ἐκλογή ὅποια τίς ἐστίν, εἴρηται ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Τοπικῶν ἐπὶ πλεον, ὡς περ οὖν καὶ ἡ τῶν ἀποδεικτικῶν ἐν τοῖς Ὑστέροις ἀναλυτικοῖς. Αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν συλλογισμῶν, τουτέστιν αἱ προτάσεις, καθόλου μὲν καὶ κοινῶς εἴρηται, πῶς ληπτέον αὐτὰς καὶ τίνα τίσι συγκριτέον τῶν ἐκλεγεμένων, βουλομένοις ἢ καθόλου καταφατικὴν <ἢ καθόλου ἀποφατικὴν> ἢ ἐπὶ μέρους πρότασιν λαβεῖν. οὔτε γὰρ εἰς τὰ αὐτὰ αἰεὶ οὐδὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς τὴν ζήτησιν καὶ τὴν σύγκρισιν ποιησόμεθα, ἀλλ' ὃν εἰσηγησάμεθα τρόπον. δεῖ δὲ καθ' ἕκαστον τῶν ὄντων ἐκλέγειν προχειριζομένους, τίνα τε ἐπόμενα αὐτῷ ἢ

τίσιν ἔπεται, τίνα δὲ μὴ ἐνδεχόμενα ὑπάρχειν αὐτῷ, οἷον τίνα τῷ ἀγαθῷ ἔπεται, τίσι τὸ ἀγαθόν, τίνα οὐχ ἔπεται τῷ ἀγαθῷ, πάλιν τίνα ἐπιστήμη ἔπεται, τίσιν ἐπιστήμη, τίνα οὐχ ὑπάρχει τῇ ἐπιστήμῃ, καὶ καθ' ἐκάστην ἐπιστήμην τὰ ἐκάστη αὐτῶν οἰκεῖα· καθ' ἐκάστην γὰρ ἐπιστήμην ἡ ἐν ταῖς πλείστοις τῶν ἐπιστημῶν ἰδιὰ ἐστὶ τὰ τε ἐπόμενα καὶ τὰ, οἷς ἔπεται, καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα. τὸ δὲ ἐν ταῖς πλείστοις προστεθείκαμεν, ὅτι ἔστι τινὰ καὶ κοινὰ ἀξιώματα, οἷς προσχρώμεθα πρὸς πάντα τὰ δεικνύμενα, ὡς τὸ κατὰ παντὸς τὴν ἀπόφασιν ἢ τὴν κατάφασιν καὶ τὸ ἂν ἀπὸ ἴσων ἴσα ἀφαιρεθῇ, καὶ τὰ καταλειπόμενα ἴσα εἶναι· τοῦτο γὰρ καὶ ἐπὶ <μεγεθῶν καὶ ἐπ' ἀριθμῶν καὶ ἐπὶ χρόνων καὶ ἐπὶ> δυνάμεων ὁμοίως ἀληθές. ἀλλὰ κοινὰ μὲν ταῦτα. ἰδιὰ δὲ τοῦ μὲν δικαίου τὸ καλὸν ἀρχή, τοῦ δ' ἀθανάτου φέρ' εἰπεῖν τὸ αὐτοκίνητον· ἄλλου δὲ ἄλλο τι οἰκεῖον. διό, φαμέν, τὰς προτάσεις τὰς οἰκείας ἐκάστη ἐπιστήμη τοῦ καθ' ἕκαστα ἐπιστήμονός ἐστιν ἐκλέξαι ἐκ λόγων οἰκείων· ἐκ γὰρ τῶν οἰκείων ἐκάστῳ γνωρίζεται ὑπὸ τῶν περὶ αὐτὰ καταγινομένων καὶ ἐμπείρων. ἐκ γὰρ τούτων αἱ περὶ ἐκάστου ἀποδείξεις· ἐκ γὰρ τῆς τῶν καθέκαστα πείρας ἢ τοῦ καθόλου γνῶσις, ὃ ἐστὶν ἀρχή. τὸ μὲν οὖν ἐκλέγειν, τίνα οἰκεῖα καὶ τίνα μὴ τῶν ὑποκειμένων ὄρων, τῶν περὶ ἕκαστον ἐμπείρων τε καὶ εἰδημόνων ἴδιον· τὸ δὲ ταῦτα λαβόντα ἐξ αὐτῶν τοὺς τε συλλογισμοὺς τοὺς οἰκείους καὶ τὰς ἀποδείξεις ποιεῖσθαι τοῦ συλλογιστικοῦ τε καὶ τοῦ ἀποδεικτικοῦ.

23,3 113

μηδενὸς γὰρ ἐνδέοντος κατὰ τὴν ἱστορίαν ἀλλὰ πάντων ἐκλελεγμένων <ὁ> συλλογιστικός τε καὶ ἀποδεικτικός, ὧν μὲν ἐνδέχεται ἀπόδειξιν γενέσθαι, ταῦτα ἀποδείξει, ὧν δὲ μὴ οἷόν τε ἀπόδειξιν γενέσθαι, τοῦτ' αὐτὸ δῆλον ποιήσει, ὅτι μὴ οἷόν τε ἀποδείξαι. εἴη δ' ἂν τοιαῦτα τὰ τε πρῶτα, οἷς οὐδὲν ἔπεται (τὸ γὰρ καθόλου καταφατικὸν ἐπὶ τούτων ἢ καθόλου ἀποφατικὸν οὐχ οἷόν τε συλλογίσασθαι μηδενὸς ἐπομένου· κατ' ἄλλων δὲ αὐτὰ συλλογιζόμεθα, ἀλλ' οὐ τῶν προσεχῶν)· ἀλλὰ καὶ οἱ ὀρίσμοί· οὐδὲ γὰρ τούτων οἷόν τε γενέσθαι ἀπόδειξιν, ὡς δείξομεν. ἀλλ' οὐδὲ τῶν ἀτόμων ὡς ὑπαρχόντων τισὶν ἀπόδειξις ἔσται. ἀλλ' οὐδὲ ὧν μὴ οἷόν τε λαβεῖν ταῦτά τινα ἐπόμενα ἢ ἐν τοῖς, οἷς ἔπεται, ἡγουμένων τῶν, οἷς ἔπεται, τούτων δὲ ἐπομένων αὐτοῖς ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. καθόλου μὲν οὖν καὶ ὁλοσχερέστερον ἐνταῦθα παραδεδώκαμεν τὴν μέθοδον τῆς εὐπορίας τῶν προτάσεων· μερικώτερον δὲ καὶ ἀκριβέστερον ἐν τοῖς τόποις περὶ τούτων διειλήφαμεν. εἴρηται γὰρ ἡμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ πραγματείᾳ περὶ ἐκλογῆς προτάσεων καὶ ἐν τῷ πρώτῳ καὶ ἐν τῷ τελευταίῳ τῶν εἰς ἕκαστον ἡμῖν χρησιμευουσῶν πρόβλημα, ἐν μὲν τῷ πρώτῳ ἐν οἷς ἐλέγομεν “τὰ δὲ ὄργανα, δι' ὧν εὐπορήσομεν τῶν συλλογισμῶν, εἰσὶ τέσσαρα, ἐν μὲν προτάσεις λαβεῖν”, ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ ἐν οἷς ἐλέγομεν “περὶ τάξεως δὲ καὶ τοῦ ἐρωτηματίσαι λεκτέον διελόμενον τὰς προτάσεις, ὅσαι ληπτέαι παρὰ τὰς ἀναγκαίας· ἀναγκαῖαι δ' εἰσὶ, δι' ὧν ὁ συλλογισμός”. “Ὅτι δὲ ἡ διαιρετική μέθοδος, ἣ ἐχρῶντο οἱ πρὸ ἡμῶν πρὸς τὴν προτάσεων εὕρεσιν καὶ τὴν τῶν οἰκείων ὄρων τοῦ ζητουμένου λῆψιν διὰ τῆς τῶν γενῶν διαιρέσεως, μικρὸν μέρος ἐστὶ τῆς ὕφ' ἡμῶν εἰρημένης τε καὶ παραδεδομένης συλλογιστικῆς μεθόδου, ῥάδιον ἰδεῖν. μικρὸν μὲν οὖν μόνιον τῆς ἡμετέρας μεθόδου τὴν διαιρετικὴν εἶπον, ὅτι δὴ καὶ αὕτη λαμβάνειν τὰ τῷ ζητουμένῳ ἐπόμενα καὶ διὰ τούτων πειρᾶται τι δεικνύναι. τὰ γὰρ γένη λαμβάνουσα τῶν προκειμένων, ἅπερ ἐστὶν ἐπόμενα αὐτοῖς, τούτων ποιεῖται τὴν διαίρεσιν, ζητοῦσα πάλιν καὶ λαμβάνουσα τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως τίνα ἔπεται τὰ τούτοις ἐπόμενα, ὡς δείξουσα, τί τῶν ἐκ τῆς τοῦ γένους διαιρέσεως ἔπεται τῷ ὑποκειμένῳ, οὗ τὸ γένος ἐλήφθη, οὐ μὴν δεικνύουσα, ὡς προῖων ὁ λόγος δείξει. καθ' ὅσον μὲν οὖν τὰ ἐπόμενα τῷ γένει τίθησιν τε καὶ ἐκλέγει καὶ ταῦτα δείκνυσιν καὶ τούτῳ ἐπόμενα, ᾧ καὶ τὸ γένος ἔπεται, καὶ ὅλως καθ' ὅσον συλλογίζεται τι, μόνιον τι ἂν εἴη τῆς ἡμετέρας μεθόδου. οὔτε γὰρ ἔτι τὰ, οἷς ἔπεται τὸ ὑποκείμενον, ζητεῖ οὔτε τὰ μὴ ὑπάρχοντα αὐτῷ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ ἐπόμενα τῷ κατηγορούμένῳ, οὐδ' ὅσα μὴ ὑπάρχει αὐτῷ, ἀλλ' οὐδὲ τὰ, οἷς ἔπεται ὁ κατηγορούμενός τε καὶ ὁ ὑποκείμενος, δι' ὧν τὰ τε ἐπὶ μέρους δείκνυται καὶ τὸ ἀποφατικὸν τὸ καθόλου.

ἀλλὰ <καὶ> καθ' ὅσον οὐδὲ τὰ ἐπόμενα πάντα ἀλλὰ μόνον τὰ ἐν τῇ οὐσίᾳ· τὸ γὰρ γένος καὶ τὰς οἰκείας διαφορὰς ἐπαγγέλλεται δεικνύναι, οὔτε δὲ τῶν οἰκείων τι οὔτε τῶν συμβεβηκότων. καθ' ὅσον δὲ οὐδὲ ταῦτα λαμβάνουσα τὸ προκείμενον αὐτῇ συλλογίζεται, ἄλλο δέ τι, ὡς δειχθήσεται, ἀσθενὴς ἐστὶ συλλογισμός. ὃ μὲν γὰρ πρόκειται δεῖξαι τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχον διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου, τοῦτο οὐ δεικνυσὶν ἀλλ' αἰτεῖται καὶ προχείρως καὶ χωρὶς δεῖξεως λαμβάνει· διό ἐστὶν ἀσθενὴς, οὐ δεικνύουσα, ὃ βούλεται. τὴν γὰρ δεῖξιν καὶ τὸν συλλογισμὸν ποιεῖται ἀεὶ τινος ἀνωτέρω ὄντος καὶ κοινοτέρου καὶ περιέχοντος τοῦτο, ὃ βούλεται λαβεῖν. προθέμενος γὰρ δεῖξαι τὸν ἄνθρωπον λογικόν, ἂν οὕτω τύχη, λαβὼν τὸ γένος αὐτοῦ τὸ ζῶον, τοῦτο διαιρεῖ εἷς τε τὸ λογικὸν καὶ τὸ ἄλογον καὶ συλλογίζεται μὲν, ὅτι ἐστὶν ὁ ἄνθρωπος ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον διὰ τῶν 'ἄνθρωπος ζῶόν ἐστι, πᾶν ζῶον ἢ λογικὸν ἢ ἄλογόν ἐστιν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον· διὸ καὶ μόνιον ἐστὶ τῆς ὑφ' ἡμῶν προειρημένης μεθόδου· ὃ δὲ προέκειτο αὐτῷ δεῖξαι (ἦν δὲ τοῦτο τὸ λογικόν), τοῦτο οὔτε δεικνυσὶν οὔτε συλλογίζεται, ἀλλὰ ὁ συλλογισάμενος τὸ κοινὸν καὶ καθόλου, ὑφ' οὗ περιέχεται τὸ λογικόν, συνήγαγεν ἢ λογικὸν ἢ ἄλογον εἶναι τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ λογικὸν αὐτὸν εἶναι καὶ μὴ ἄλογον χωρὶς δεῖξεως αἰτεῖται τε καὶ τίθησιν. εἰ δὲ ἐστὶν ἀσθενὴς συλλογισμὸς ἢ διὰ τῆς διαιρέσεως δεῖξις, μικρόν τι ἂν μόνιον εἶη τῆς ὑφ' ἡμῶν παραδεδομένης μεθόδου, μόνιον μὲν οὔσα αὐτῆς, καθὼς ὅπως οὖν συνάγει τι καὶ συλλογίζεται, εἰ καὶ μὴ ὁ προτίθεται τε καὶ βούλεται, μικρόν δέ, ὅτι ἀσθενὴς <καὶ> οὐχ ὃ βούλεται δεικνυσὶν, ἢ <μικρόν μὲν,> διότι περὶ τῶν ἐν τῇ οὐσίᾳ μόνον καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι μόνον καὶ ἐν τούτῳ μοναχῶς, ἀσθενὴς δέ, ὅτι μὴ τὸ προκείμενον οἷόν τε κατ' αὐτὸν συλλογίσασθαι. Πρῶτον δ' αὐτὸ τοῦτο ἐλελήθει τοὺς χρωμένους τῇ διαιρετικῇ μεθόδῳ, ὅτι ὦντο οὐσίας τε καὶ ὀρισμοῦ ἀποδείξιν εἶναι καὶ διὰ τοῦτο ἐπειρῶντο ἀποδεικνύναι τε καὶ συνάγειν τὸν ἐκάστου ὀρισμὸν χρώμενοι τῇ διαιρετικῇ ταύτῃ. ὅτι μὲν οὖν μὴ ἔστιν ὀρισμοῦ ἀποδείξιν καὶ συλλογισμὸν ποιῆσαι ὡς συμπέρασμα τὸν ὀρισμὸν τῆς ἀποδείξεως γενέσθαι, καθὰ ἡ διαιρετικὴ ποιεῖν βούλεται, δεῖξομεν αὐτοὶ ἐν τῷ τῶν Ὑστέρων ἀναλυτικῶν δευτέρῳ. ὅτι <δὲ> μὴδὲ ἡ διαίρεσις αὐτοῖς τοιοῦτόν τι ἐδείκνυνεν, ὡς ὦντο, νῦν ἐροῦμεν. δύο οὖν ἡγνόουν οἱ χρώμενοι τῇ διαιρετικῇ, οὔτε γὰρ ὃ τι οἷόν τε ἦν συλλογίσασθαι διαιρουμένους (οὐ γὰρ τὸν ὀρισμὸν, ὡς ὦντο τε καὶ ἐβούλοντο), ἔτι τε ὅτι οὕτως ἐνεδέχετο τῇ διαιρετικῇ χρωμένους συλλογίσασθαι τι, ὡς εἴρηται· εἰρήκαμεν γάρ, ὅτι αἰεὶ τῶν ἄνωθέν τινος ὁ συλλογισμὸς διὰ τῆς διαιρέσεως γίνεται, ἀλλ' οὐκ αὐτοῦ τοῦ προκειμένου. καὶ τοῦτο οὖν ἡγνόουν. ἢ καὶ ἄλλως· δύο <ἡγνόουν> οἱ χρώμενοι τῇ διαιρετικῇ, τὴν τε γὰρ παρ' ἡμῶν παραδεδομένην μέθοδον, ἥς κατὰ ἄγνοιαν οὐ τὸ προκείμενον συνελογίζοντο, ἔτι τε ὅπερ ἐνεχώρει συλλογίσασθαι διὰ τῆς διαιρετικῆς μεθόδου.

τὶ δὲ ἦν συλλογίσασθαι, τὸ ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἢ λογικὸς ἢ ἄλογος· αὐτοὶ δὲ τοῦτο μὲν ἡγνόουν, ἀεὶ δέ τι τῶν ἄνω συνελογίζοντο· ἐνόμιζον δέ, ὅτι τὸ λογικὸν εἶναι συνελογίζοντο. Ἐπεὶ δὲ προείπομεν περὶ τῆς διαιρετικῆς τινά, ὅτι τε μικρόν μόνιον ἐστὶ τῆς συλλογιστικῆς καὶ ἀσθενὴς συλλογισμός, διότι, ὃ μὲν βούλεται δεῖξαι, τοῦτο αἰτεῖται, συλλογίζεται δὲ αἰεὶ τι τῶν ἄνωθεν, καὶ ὅτι τὴν οὐσίαν καὶ τὸν ὀρισμὸν ἐκάστου ὦντο δεικνύναι τῇ μεθόδῳ ταύτῃ, ὃ οὔτε ἔστι συλλογίσασθαι οὔτε ἐδείκνυνον ἐκεῖνοι, καὶ ὅτι ἡγνόουν, πῶς δεῖ συλλογίζεσθαι, νῦν ἤδη ἕκαστα τούτων οὕτως ἔχοντα δεῖξομεν διὰ τοῦ παραθέσθαι, πῶς μὲν ποιοῦσιν οἱ ἀποδεικνύοντές τι καὶ συλλογιζόμενοι, τί δὲ ἐποιοῦν ἐκεῖνοι. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἀποδείξεσι καὶ τοῖς συλλογισμοῖς, ὅταν ἄλλω ἄλλο ὑπάρχειν δέη δεῖξαι τε καὶ συλλογίσασθαι, δεῖ τὸν μέσον ὅρον τὸν συνάπτοντα τὰς προτάσεις ἐλάττονα εἶναι τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὑποκειμένου τῷ, οὗ βούλονται ποιῆσαι συμπέρασμα. αὕτη γὰρ ἡ τάξις ἐν πρώτῳ σχήματι, δι' οὗ αἱ ἀποδείξεις αἰ κυρίως καὶ τὸ παντὶ καὶ καθόλου [καὶ] ἄλλο ἄλλω ὑπάρχειν δεικνύται, ὅπερ κἀκεῖνοι

δεικνύναι βουλόνται· ὧν γὰρ τοὺς ὀρίσμοὺς ζητοῦσιν, οὐκ ἔστι καθ' ἕκαστον· τὰ γὰρ καθ' ἕκαστα οὐχ ὀρίστιά. αἱ μὲν οὖν ἀποδείξεις διὰ τοῦ τοιούτου μέσου, ὃ πάντως ὑπόκειται τῷ δεικνυμένῳ· τοῦτο γὰρ ἐστὶ τὸ ἐλάττωνα εἶναι. διὸ καὶ ἔστιν ἦττον [τὸ] καθόλου τὸ μέσον, εἰ καὶ ἴσον ποτὲ τῷ κατηγορουμένῳ λαμβανέται· τὸ γὰρ κατηγορούμενον μᾶλλον καθόλου τοῦ ὑποκειμένου αὐτῷ. ἡ δὲ διαίρεσις τούναντίον μείζον μὲν καὶ καθόλου τὸ μέσον λαμβάνει, τὸ δὲ κατηγορούμενόν τε καὶ ὃ βούλεται δεῖξαι καὶ συμπεράνασθαι διὰ τοῦ μέσου ὑπάρχον τινί, ἔλαττον, ὃ ἐδείχθη ἡμῖν ἀσυλλόγιστον· γίνεται γὰρ οὕτως ἡ μείζων πρότασις ἐπὶ μέρους ἐν πρώτῳ σχήματι. διὸ οὐδὲ συνελογίζοντο τὸ προκείμενον. πῶς οὖν τοῦτο ποιοῦσι, δεικτέον. βουλόμενοι γὰρ δεῖξαι τὸν ἄνθρωπον θνητὸν λαμβάνουσι τὸ ζῶον, ὃ γένος εἶναι τίθενται τοῦ ἀνθρώπου, καὶ διαιροῦσιν αὐτὸ εἰς τε τὸ θνητὸν καὶ τὸ ἀθάνατον, καὶ τὸ μὲν ζῶον ἐπὶ τοῦ Α' τιθέασιν, τὸ δὲ θνητὸν ἐπὶ τοῦ Β', τὸ δὲ ἀθάνατον ἐπὶ τοῦ Γ', καὶ τὸν ἄνθρωπον, οὗ ζητοῦσι τὸν ὀρισμὸν τε καὶ τὸν λόγον, ἐπὶ τοῦ Δ'. θέντες δὲ ταῦτα μετὰ ταῦτα ποιοῦνται τοῦ ζώου τὴν διαίρεσιν τὴν εἰς τὰ προειρημένα πάντα, καὶ λαμβάνουσιν ἅπαν ζῶον ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον, ὃ ἴσον ἐστὶ τῷ 'ὃ ἂν ἢ Α', πᾶν ἢ Β' ἐστὶν ἢ Γ'. διελόντες δὲ τὸ γένος, τὸ ζῶον, τὸν ἄνθρωπον μετὰ ταῦτα, ὃ ἐστὶν ὑποκείμενος ὅρος, τουτέστι τὸ Δ', λαμβάνουσι καὶ τίθενται ζῶον εἶναι, καὶ τοῦτο χωρὶς δεῖξεώς τινος ποιοῦσιν· αἰεὶ γὰρ ἐν τῷ διαιρουμένῳ ὅρῳ καὶ μέσῳ λαμβανομένῳ χωρὶς δεῖξεώς τινος τιθέασιν τὸν ὅρον, οὗ τὸν ὀρισμὸν ζητοῦντες τῇ διαίρεσει χρῶνται. ἐκ δὲ τούτων συνάγεται τὸ Δ' ἢ τὸ Β' ἢ τὸ Γ' εἶναι, τουτέστι τὸν ἄνθρωπον ἢ θνητὸν ἢ ἀθάνατον. καὶ τὸ μὲν δεικνύμενον συλλογιστικῶς τοῦτο. ὃ δὲ γε βούλονται δεῖξαι, ὅτι θνητός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, ἐπ' ἔλαττόν ἐστι τοῦ μέσου, <τοῦ> ζώου.

23,3 116

ὥστ' ὃ μὲν οὐ βούλονται συλλογίζεσθαι, συλλογίζονται, ὃ δὲ προέκειτο αὐτοῖς συλλογίσασθαι, τοῦτο <οὐ> συνελογίσαντο ἀλλ' ἠτήσαντο λαβόντες τὸν ἄνθρωπον ἐν τούτῳ τῷ μορίῳ τῆς διαιρέσεως τοῦ ζώου εἶναι. καὶ πάλιν ἂν θελήσαιεν τὸν ἄνθρωπον ὑπόπουν δεῖξαι, συλλογίζονται μὲν ἢ ἄπουν ἢ ὑπόπουν αὐτὸν εἶναι, αἰτοῦνται δὲ τὸ ὑπόπουν, ὃ προέκειτο αὐτοῖς δεῖξαι· λαβόντες γὰρ τὸν ἄνθρωπον ζῶον θνητὸν εἶναι καὶ ἐν γένει τούτῳ, ὃ οὐδὲ αὐτὸ ἐδείξαν ἀλλὰ ἔλαβον· οὐ γὰρ ἐδείξαν ἀλλὰ ἠτήσαντο τὸ θνητὸν αὐτὸν εἶναι. οὕτως ἐκάστην τῶν διαφορῶν λαμβάνοντες, οὐ δείξαντες ἀλλ' αἰτήσαντες, τέλος ὧν προέθεντο δεῖξαι οὐδὲν ἀποδεικνύουσι. καίτοι οὕτως λαμβάνοντες, ἃ χρήσιμα οἶονται πρὸς τὸ ὀρίσασθαι, καὶ ταῦτα αὐτὰ αἰτούμενοι ἀλλ' οὐ διὰ συλλογισμοῦ δεικνύντες τὸ εἶναι τοῦτο τὸν ἄνθρωπον ἢ ὅ τι ἂν ἢ τὸ ὀριζόμενον ὑπ' αὐτῶν, τὸ ἐκ τῶν οὕτως εἰλημμένων ἡθροισμένον, οὐ δεικνύουσι συλλογιστικῶς οὐδ' ὅτι ἀναγκαῖον οὕτως ἔχειν. οὐ γὰρ εἰ κατὰ τινος τὸ ζῶον ἀληθές καὶ τὸ θνητόν, ἥδη καὶ τὸ ὅλον ὡς ἔν· δεῖται γὰρ τινος τοῦτο διορισμοῦ, <πότε> ἐν συντεθέντα τὰ χωρὶς κατηγορούμενα καὶ πότε οὐ. οὔτε γὰρ ἐπὶ πάντων ἀληθές οὔτε ἐφ' ὧν ἀληθές, ἥδη καὶ ἔν, ὅπερ ὁ μὴ διαστειλάμενος καὶ τοῦτο, εἰ καὶ ἀληθές ἐστι, προχείρως λαμβάνει. ὅτι γὰρ τὰ ληφθέντα οὕτως καὶ συντεθέντα τοῦτον τὸν τρόπον ἢ ὡς ἐν κατηγορεῖται ἢ ὡς ὀρισμός ἐστιν ἀνθρώπου ἢ ἄλλου τινός, ὃ προτίθενται ὀρίσασθαι, οὔτε σαφῶς λέγουσιν, οὔθ' ὡς ἀναγκαῖον ὃν ἐκ τῶν κειμένων τοῦτον εἶναι τὸν ὀρισμὸν τοῦ προκειμένου δεικνύουσι τῷ μήτε ἀναγκαῖον εἶναι τὰ ἰδίᾳ ὑπάρχοντά τινι ταῦτα καὶ συντεθέντα ἀληθεύεσθαι κατ' αὐτοῦ, ὡς ἐπὶ τοῦ σκυτέως τοῦ ἀγαθοῦ ἐδείχθη ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας, μήτε, εἰ καὶ ὑπάρχει πάντα ἅμα τῷ ὑποκειμένῳ τὰ κατ' ἰδίαν ληφθέντα, ἥδη γνώριμον εἶναι, ὅτι ὀρισμός ἐστι τοῦ ὑποκειμένου ταῦτα τὰ συντεθέντα. οὐδὲν γὰρ ἡ μέθοδος εἰς τὴν τούτων δεῖξιν συντελεῖ. καὶ γὰρ εἰ τὸ πάντα ὑπάρχειν ἀκολουθεῖ τῷ εἶναι ἐκ τῆς τοῦ εἰλημμένου διαιρέσεως ἕκαστον τῶν προσλαμβανομένων, ἀλλ' ὅτι γε ὀρισμός ταῦτα, οὐ δεικνύουσιν, ὅπερ ὡς ποιήσοντες ἤλθον ἐπὶ τὸ διαιρεῖν. καὶ γὰρ πᾶσα ἡ ὁδὸς αὐτοῖς ἡ διαιρετική αὕτη γίνεται, οὐδὲ τὰς περὶ ἑκάστου τῶν λαμβανομένων ὑπ' αὐτῶν ἐνδεχομένας εὐπορίας πρὸς τὸ συλλογιστικῶς δεῖχθῆναι αὐτὰ

λαμβάνουσιν. ἔνεστι μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον λογικὸν εἶναι συλλογίζεσθαι καὶ ἐξ οἰκείων προτάσεων λαβόντας πάντα ἄνθρωπον διανοητικὸν εἶναι φέρε ἢ βουλευτικὸν ἢ ἀριθμητικόν, ἐκάστου δὲ τούτων τὸν λόγον κατηγορήσαντας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ συλλογίσασθαι, ὅτι μὴ ἐστὶν ἄλογος· ἦν γὰρ αὐτοῖς ἡ διαίρεσις ἡ τοῦ ζώου εἰς τὸ λογικὸν καὶ ἄλογον. ἂν δὲ διὰ συλλογισμοῦ δειχθῇ ὁ ἄνθρωπος μὴ ὢν ἄλογος, εὐλόγως ἂν λαμβάνοιτο λογικὸς εἶναι, ἐπεὶ [δὲ] δέδεικτο ἢ λογικὸς ἢ ἄλογος ὢν. ὅτι οὖν μὴ ἄλογος πᾶς ἄνθρωπος διανοητικός, οὐδὲν διανοητικὸν ἄλογον, οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος ἄλογος.

23,3 117

τούτων μὲν οὖν οὐδὲν προσλαμβάνουσιν ἐν ταῖς δεῖξεσι, δι' ὧν οἶόν τε διὰ συλλογισμῶν τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως τοῦ κοινοῦ τὸ ἕτερον δεῖξαι τῷ ὑποκειμένῳ ὑπάρχον, διαιρούμενοι δὲ τὸ κοινὸν καὶ τὸ γένος αἰεὶ, ὃ βούλονται τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως, χωρὶς δείξεως προσλαμβάνουσι. Φανερόν δὲ καὶ πρὸς τῷ ὃ συλλογίζονται μὴ δεῖξαι, ὃ βούλονται, εἶναι ἄλλο δὲ τι, διὸ καὶ ἀσθενὴς ὁ συλλογισμὸς αὐτῶν, ὅτι οὔτε ἀνασκευάσαι οἶόν τε χρωμένους ταύτῃ τῇ μεθόδῳ (πάντα γὰρ καταφατικά τὰ συναγόμενα κατὰ τὴν μέθοδον ταύτην· τὸ δὲ ἕτερον τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως μὴ ὑπάρχειν τῷ προκειμένῳ προχείρως λαμβάνεται ὥσπερ καὶ τὸ ἕτερον ὑπάρχειν· οὐδετέρου γὰρ ἰδίᾳ γίνεται ὁ συλλογισμὸς)· ἀλλ' οὐδὲ περὶ συμβεβηκότος ἢ ἰδίου συλλογίσασθαι οἶόν τε τῇ μεθόδῳ ταύτῃ χρωμένους. τῶν γὰρ λαμβανομένων κοινῶν τε καὶ γενῶν ἡ διαίρεσις οὐ κατὰ συμβεβηκότα γίνεται ἀλλὰ κατὰ τὰς διαφορὰς τὰς ἐν τῇ οὐσίᾳ· συμβεβηκὸς δὲ καὶ τὸ ἴδιον· ἔτι τε οὐδὲ οἶόν τε εἰς ἴδια τὴν διαίρεσιν τῶν γενῶν γίνεσθαι. ἔτι οὐδέ, εἰ γένος τόδε τι ἢ οὐ, δείκνυσιν, ἀλλὰ λαβὼν τόδε εἶναι γένος τοῦ προκειμένου ὡς ὃν φανερόν τὴν διαίρεσιν αὐτοῦ ποιεῖται, ὡς ἤδη προεῖρηται. δι' ὧν δὲ οἶόν τε γένος κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν, ἐν τοῖς Τοπικοῖς εἴρηται· ὁμοίως δὲ καὶ δι' ὧν συμβεβηκὸς ἢ ἴδιον δείκνυται. ἀλλ' οὐδέ, ὃ ἐκ τοῦ συλλογισθέντος αἰτεῖται τε καὶ τίθησιν (ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἕτερον τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως, ὃ λαμβάνει μετὰ τοῦ διαιρεθέντος γένους), πότερον γένος ἢ ἴδιον ἢ συμβεβηκὸς ἐστὶν τοῦ προκειμένου, δείκνυσιν· οὐδὲ <γὰρ> τὴν ἀρχὴν αὐτὸ ὑπάρχειν τῷ κειμένῳ διὰ συλλογισμοῦ δείξας ἔθετο. καὶ συνελόντα εἰπεῖν ἄχρηστος ἡ μέθοδος ἡ διαιρετική πρὸς συλλογισμὸν· τεττάρων γὰρ ὄντων προβλημάτων, περὶ ὅρου, περὶ ἰδίου, <περὶ γένους>, περὶ συμβεβηκότος, περὶ οὐδενὸς τούτων οἷα τέ ἐστι συλλογίσασθαι ἡ μέθοδος· περὶ γὰρ οὗ οἶεται μόνου δεικνύναι, οὐδὲ τοῦτο δείκνυται διὰ συλλογισμοῦ. ἐφ' ὧν μὲν γὰρ φανερόν ἐστι τὸ προκείμενον καὶ μὴ δεόμενον δείξεως, οἶον ὅτι ὁ ἄνθρωπος λογικὸς ἐστὶν ἀλλ' οὐκ ἄλογον, ἢ ὅτι ὑπόπουν ἀλλ' οὐκ ἄπουν, καὶ δίπουν ἀλλ' οὐ πολύπουν, ἐπὶ τούτων δόξουσιν εὐλόγως προσλαμβάνειν τὸ ἕτερον τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως τῷ γνώριμον εἶναι καὶ μὴ ἀμφισβητούμενον· ἐφ' ὧν δὲ ἀγνοεῖται τὸ προκείμενον, ἐν ὁποτέρῳ τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως ἐστὶ, καὶ δείξεως δεῖται, ἄχρηστος ἐπὶ τούτων ἡ μέθοδος αὐτοῖς. ἀπορουμένου γὰρ τοῦ πότερον ἄρτιοι οἱ ἀστέρες ἢ περιττοί, ἂν λαβὼν τις τὸν ἀριθμὸν πάντα καὶ πᾶν πλῆθος διέλη εἷς τε τὸ περιττὸν καὶ ἄρτιον, προσλαμβάνοι δὲ καὶ τοὺς ἀστέρας πλῆθος εἶναι καὶ ἀριθμὸν, συνάξει, ὅτι ἄρτιοί εἰσιν ἢ περιττοὶ οἱ ἀστέρες, οὔτε δὲ τὸ περιττοὺς αὐτοὺς εἶναι ἢ ἀρτίους ἔτι δυνήσεται προσλαβεῖν τῷ μήτε γνώριμόν τι αὐτῶν εἶναι μήτε δείκνυσθαι. πάλιν εἰ [τοῦ] ζητούμενου τοῦ πότερον ἢ διάμετρος τῇ πλευρᾷ σύμμετρος ἢ ἀσύμμετρος λαβὼν τις μῆκος εἶναι τὴν διάμετρον διέλοι τὸ μῆκος εἷς τε τὸ σύμμετρον καὶ ἀσύμμετρον, συνάξει μὲν καὶ τὸ τὴν διάμετρον ἢ σύμμετρον <ἢ ἀσύμμετρον> εἶναι τῷ λαβεῖν μῆκος αὐτὴν εἶναι, ὃ οὐκ ἦν ζητούμενον, οὐχ ἕξει δὲ δεῖξαι, ἐν ὁποτέρῳ τούτων αὐτὴν θέτεον· ὃ γὰρ ἂν προσλάβῃ, δεόμενον δείξεως καὶ ζητούμενον ἀπλῶς καὶ χωρὶς δείξεως λήψεται, ὃ ποιεῖν ἐξῆν αὐτῷ καὶ μὴ διαιρέσει χρησαμένῳ.

23,3 118

ὥστε καθόλου, ἐν οἷς ζητεῖται καὶ μὴ ἐστὶ γνώριμον, ἐν ὁποτέρῳ τὸ ζητούμενον τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως, ἄχρηστος ἡ μέθοδος. δῆλον οὖν, ὅτι μὴ πρὸς πᾶσαν σκέψιν ἀρμόζει ὁ τοιοῦτος

τρόπος, λέγω δὲ ὁ διαιρετικός· οὔτε γὰρ περὶ συμβεβηκότος ἢ ἰδίου, περὶ ὧν αἱ πλεῖσται ζητήσεις, οὔτε ἀποφατικόν τι ἔνεστι δι' αὐτῆς δεῖξαι, οὐδ' ὅτι γένος <τὸ> λαμβανόμενον. ἀλλ' οὐδὲ ἐφ' ὧν δοκεῖ μάλιστα ἀρμόττειν (ταῦτα δὲ ἐστὶν οἱ ὀρισμοί), οὐδὲ ἐπὶ τούτων ἔχει τι χρήσιμον. οὔτε γὰρ ἐφ' ὧν ἄδηλον, ἐν ὁποτέρᾳ τὸ προκείμενον τῶν διαφορῶν τῶν ἐκ τῆς διαιρέσεως, ἔχει λαβεῖν, οὔτε ἐφ' ὧν δῆλόν τέ ἐστι καὶ προσλαμβάνει θάτερον καὶ τίθησιν, οὐδὲ ἐπὶ τούτων, ὅτι τὸ ἐκ πάντων <τῶν> εἰλημμένων συντεθέντων ὀρισμός ἐστι τοῦ ἀνθρώπου, δύναται δειχθῆναι τῇ μεθόδῳ ταύτῃ. οὔτε γὰρ πάντα τὰ κατ' ἰδίαν ἀληθευόμενα κατὰ τινος ἤδη καὶ συντεθέντα ἀληθῆ (οὐδὲ γὰρ εἰ σκυτεὺς καὶ ἀγαθός, ἤδη καὶ συντεθέντα σκυτεὺς ἀγαθός, οὐδ' εἰ καὶ ἀληθῆ, διὰ τοῦτο ἤδη καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν ἀληθές· οὐ γάρ, εἰ λευκὸν καὶ μουσικὸν καὶ βαδίζον ἦν, ἤδη καὶ ἐν ταῦτα, τὸ λευκὸν μουσικὸν βαδίζον, ὡς ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας ἐδείχθη)· ἀλλ' οὐδ' εἰ ἀληθῆ τε καὶ ἔν, ἤδη καὶ γνώριμον, ὅτι καὶ ὀρισμός· οὔτε γὰρ τὸ 'ἄνθρωπος λευκός', ἐπεὶ ὡς ἐν κατηγορεῖται τινος, ἤδη καὶ ὀρισμός, οὔτε τὸ 'ζῶον πεζόν'. Ἐπεὶ δὲ ἐδείξαμεν, ὅτι καὶ πρὸς ἀπόδειξιν καὶ συλλογισμὸν οὐδὲν χρήσιμος ἡ διαιρετική μέθοδος (καὶ γὰρ πρὸς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὅτι κατὰ τὴν προειρημένην ὑφ' ἡμῶν ἐκλογὴν καὶ τὴν ἐπίβλεψιν τῶν ἐκλελεγμένων καὶ ὃν εἰρήκαμεν τρόπον ταύτην δεῖν ποιεῖν τὴν τε τῶν προτάσεων λῆψιν καὶ τὴν τῶν συλλογισμῶν εὕρεσιν χρήσιμον ἡμῖν δειχθῆναι τὸ κατ' ἐκείνην τὴν μέθοδον ἄχρηστον), ὃ φανερόν ποιήσαντες ὑπομινύσκομεν καὶ τῶν προειρημένων δεικνύντες, ὅτι ἐκ τούτων καὶ οὕτως μόνως γένεσις τε καὶ εὕρεσις τῶν συλλογισμῶν. Περὶ ἀναλύσεως. Ἐπεὶ δὲ πέρας ἀπέλιφεν ἡμῖν τὸ περὶ εὐπορίας τῶν προτάσεων σκέμμα, ἐντεῦθεν ἤδη λοιπὸν μέθοδον ὑπογράφομεν, δι' ἧς δυνησόμεθα πάντα τὸν προβληθέντα συλλογισμὸν ἀνάγειν εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα, ἥτις μέθοδος εὐρετικούς ἡμᾶς ποιήσει καὶ τοῦ τίνες μὲν τῶν ἐρωτωμένων λόγων εἰσὶ συλλογιστικοί, τινὲς δὲ φαίνονται μὲν, εἰσὶ δὲ ἀσυλλόγιστοι. εἰ γὰρ τις εἰς μηδὲν τῶν τριῶν ἀνάγεσθαι δύναται σχημάτων τῇ μεθόδῳ ταύτῃ προσχρωμένων ἡμῶν, ἦν παραδιδόαμεν, ἢ ἀνάγοιτο μὲν εἷς τι αὐτῶν, μὴ τῶν συλλογιστικῶν δὲ συζυγιῶν τινα, δηλονότι ἀσυλλόγιστος ἂν <εἴη>.

23,3 119

> ἀπὸ δὲ τῆς μεθόδου τῆς νῦν παραδεδομένης καὶ Ἀναλυτικὰ ἡμῖν ἐπιγράφεται τὰ βιβλία. οὐ τῶν ἀπλῶν δὲ μόνων ἀλλὰ καὶ τῶν συνθέτων ὑπογράφομεν τὴν ἀνάλυσιν. λεκτέον οὖν ἂν εἴη, πῶς ἀνάξομεν τοὺς συλλογισμοὺς εἰς τὰ προειρημένα σχήματα· λοιπὸν γὰρ ἐστὶ τοῦτο κεφάλαιον τῆς περὶ συλλογισμῶν πραγματείας. εἰ γὰρ τὴν τε γένεσιν τῶν συλλογισμῶν εἰδείημεν, ἦν ὑπεγράψαμεν διὰ τῶν τριῶν σχημάτων καὶ τῶν καθ' ἕκαστον αὐτῶν συλλογιστικῶν συζυγιῶν, ἔχοιμεν δὲ καὶ τοῦ εὐρίσκειν τε καὶ ποιεῖν αὐτοὺς τοὺς συλλογισμοὺς μέθοδον, ἦν ἐδιδάξαμεν ἤδη διὰ τοῦ δεῖξαι, ὅτι δεῖ ἐκλέγειν ἐκατέρου τῶν ἐν τῷ προβλήματι ὄρων τὰ τε ἐπόμενα αὐτοῖς καὶ οἷς αὐτοὶ ἔπονται καὶ τὰ μὴ ὑπάρχοντα ἐκατέρῳ αὐτῶν, καὶ ἐκ τούτων τίνα κατ' οἰκειότητα τοῦ προβλήματος συντιθέμενα τὸν μέσον ὄρον ποιεῖ, εἰ δὴ πρὸς ἐκείνοις τοῖς δύο καὶ τοὺς γεγονότας ἤδη συλλογισμοὺς ἀναλύειν δυνάμεθα εἰς τὰ συλλογιστικά σχήματα, τέλος ἂν ἡμῖν ἔχοι ἡ προκειμένη πραγματεία. χρήσιμος δὲ ἔσται ἡ γνῶσις τῆς ἀναλύσεως τῶν συλλογισμῶν καὶ πρὸς τὴν τῶν πρότερον εἰρημένων βεβαίωσιν· ταῦτα δ' ἐστίν, ὅτι πᾶς συλλογισμὸς ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασι, καὶ ὅτι ἐξ ὄρων τριῶν καὶ προτάσεων δύο προσεχῶν πᾶς. ἐκ γὰρ τῆς τῶν γεγονότων ἀναλύσεως εἰς αὐτὰ πιστότερα ἐκεῖνα καὶ βεβαιότερα ἡμῖν ἔσται, καὶ ὅτι ἐκ τοῦ εἰς μηδὲν ἄλλο ἀνάγεσθαι δύνασθαι τοὺς γεγονότας συλλογισμοὺς ἢ εἰς ἐκείνων τι καὶ ἐκεῖνα βεβαιωθήσεται. Ἐπεὶ δὲ πᾶς συλλογισμός, ἂν τε ἀπλοῦς ἂν τε σύνθετος ᾖ, ἐδείχθη ἐκ προσεχῶν δύο προτάσεων γινόμενος καὶ ὄρων τριῶν, δεῖ προβληθέντος συλλογισμοῦ πρῶτον τὰς δύο προτάσεις λαμβάνειν, αἱ εἰσὶν ἐκ τῶν τριῶν ὄρων. ῥᾶον γὰρ εὐρεῖν τὰ μείζω μόρια τῶν ἐλαττόνων· μείζω δ' ἐστὶ τὰ συγκείμενα τῶν ἀπλῶν, ἐξ ὧν σύγκεινται, ὅπερ αἱ προτάσεις πρὸς τοὺς ὄρους πεπόνθασιν· ἐκ γὰρ τῶν ὄρων

σύγκεινται αὐταί. μετὰ δὲ τὸ λαβεῖν τὰς προσεχεῖς προτάσεις δεῖ ἐπιβλέπειν, ποία καθόλου καὶ μείζων ἐστί, καὶ ποία ἐλάττων καὶ μερικωτέρα· κἂν γὰρ ἀμφότεραι καθόλου ᾧσιν, ἀλλ' ἔστιν αὐτῶν καθ' ἕκαστον σχῆμα ἢ μὲν μείζων ἢ δὲ ἐλάττων, μείζων μὲν, ἐν ᾗ ὁ μείζων καὶ κατηγορούμενος ὅρος ἐν τῷ συμπεράσματι, ἐλάττων δέ, ἐν ᾗ ὁ ὑποκείμενος, ἐπεὶ δὲ ἐνίοτε οἱ συλλογίζεσθαι βουλόμενοι οὐ [τι] τιθέασιν ἀμφοτέρας τὰς προτάσεις ἀλλὰ τὴν ἑτέραν λείπουσιν, ἡμᾶς δεῖ λαμβάνειν τὴν παρειμένην, μεθ' ἧς ἡ κειμένη τὸ προκείμενον συμπέρασμα προσεχῶς συνάγει. ἐνίοτε γὰρ οἱ συλλογίζόμενοι τὴν μὲν καθόλου πρότασιν λαμβάνουσι, τὴν δὲ ὑπ' αὐτὴν ὡς γνώριμον παραλείπουσιν, οἷον εἴ τις συνάγει, ὅτι ἡ ὑγίεια ἀγαθόν, λαβὼν καθόλου πρότασιν τὴν 'πᾶν τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν', μηκέτι δὲ τὴν ἑτέραν προσλαβὼν ἀλλὰ παραλιπὼν ὡς γνώριμον ἔστι δ' αὕτη, ὅτι ἡ ὑγίεια οἰκεῖον. ἡμᾶς οὖν τοὺς βουλομένους ἀνάγειν τὸν συλλογισμόν καὶ ἀναλῦσαι εἰς τι τῶν σχημάτων δεῖ προσθεῖναι τὴν παραλειπομένην· τεθείσης γὰρ εὐρεθήσεται, ἐν ᾧ σχήματί ἐστιν ὁ συλλογισμός, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

23,3 120

προσθεθείσης γάρ, ἧς εἶπον, προτάσεως γνώριμον ἐγένετο, ὅτι πρῶτόν ἐστι τὸ σχῆμα· ὁ μέσος γὰρ ὅρος ἐν τῷ συλλογισμῷ, τὸ οἰκεῖον, κατηγορούμενος μὲν τῆς ὑγείας ὑποκείμενος δὲ τῷ ἀγαθῷ. μὴ τεθείσης δὲ ταύτης οὐδὲ τὴν ἀρχὴν ἂν εἴη τὸ εἰρημένον συλλογισμός. ἢ πάλιν εἴ τις λαβὼν πᾶν τὸ αἰρετὸν ἀγαθὸν εἶναι <ἐπιφέρει τὸ 'ἡ ἡδονὴ ἄρα ἀγαθόν' παραλιπὼν ὡς γνώριμον τὸ τὴν ἡδονὴν αἰρετὸν εἶναι>, ἧτις ἐλάττων ἐστὶ πρότασις. ὁμοίως κἂν λαβὼν τις 'οὐδεὶς τὰ ἀλλότρια κρύφα ὑφαιρούμενος ἀγαθός' ἐπιφέρει 'οὐδεὶς ἄρα κλέπτῃς ἀγαθός'· ἔσται γὰρ παρειακῶς ὡς γνώριμον τὴν ἐλάττονα τὴν 'πᾶς δὲ κλέπτῃς τὰ ἀλλότρια ὑφαιρεῖται'. καὶ οὕτως μὲν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἢ ἐλάττων παραλείπεται. ἔστι δ', ὅτε ἔμπαινον τὴν μὲν καθόλου παραλείπουσιν ὡς γνώριμον τὴν δὲ ἐλάττονα τιθέασιν, ὡς ὁ συλλογισμός, ὅτι οὗτος κολάσεως ἐστὶν ἄξιος, διὰ τοῦ 'μοιχὸς γάρ ἐστιν ἢ κλέπτῃς ἢ ἱερόσυλος'. ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις ἢ καθόλου παρεᾶται ὡς φανερά ἢ λέγουσα, ὅτι πᾶς μοιχὸς κολάσεως ἄξιος ἢ πᾶς κλέπτῃς ἢ πᾶς ἱερόσυλος, ἐφ' οἷς συμπέρασμα τὸ 'οὗτος ἄρα κολάσεως ἄξιός'. ἢ πάλιν εἴ τις λαβὼν τὸ 'οὗτος καλλωπιστὴς' ἐπιφέρει 'μοιχὸς ἄρα' παραλιπὼν τὸ καθόλου τὸ 'πᾶς καλλωπιστὴς μοιχός'. χρή οὖν τὸν ἀνάγειν καὶ ἀναλῦειν πειρώμενον ταύτην τὴν πρότασιν αὐτὸν προτιθέναι, λέγω δὲ τὴν καθόλου. καὶ γὰρ δὴ καὶ διὰ τῶν καθόλου αἱ ἐλάττους καὶ καθέκαστα περαίνονται καὶ δείκνυνται καὶ πιστοῦνται τῷ ὑπ' ἐκείνας εἶναι τὰς καθ' ἕκαστα· ἀδύνατον γὰρ συμπέρασμα συλλογιστικῶς γενέσθαι ἄνευ τῆς καθόλου. ἐπεὶ δὲ ἐν τοῖς συλλογισμοῖς παραλείπονται τινες κατασκευαστικαὶ τῶν προσεχῶν προτάσεων προτάσεις, ἄλλαι δὲ πάλιν μάτην προστίθενται, ἢ αἱ μὲν προσεχεῖς παραλείπονται, αἱ δὲ τούτων κατασκευαστικαὶ τίθενται, χρή καὶ ταύτας παραφυλάττειν τὰς ἔξωθεν τῶν προσεχῶς εἰλημμένας. καὶ εἰ μὲν εἶεν τοιαῦτα ὡς δι' αὐτῶν περαίνεσθαι τε καὶ δείκνυσθαι τὰς δύο, ὡς εἶναι ἑκατέραν τῶν προσεχῶν τοῦ δεικνυμένου προτάσεων ἐκείνων συμπεράσματα, κακεῖνας δηλονότι ὁμοίως ἐκκληψόμεθα τε καὶ ἀνάξομεν εἰς τι τῶν σχημάτων. εἰ δὲ μήτε συλλογίζονται τι τῶν κειμένων μήτε ἄλλως δεικνύοιεν τι, ὥσπερ δεικνύουσιν αἱ ἐπακτικῶς λαμβανόμεναι εἰς σύστασιν τῆς καθόλου προτάσεως, μήτε ὄγκου ἢ ἄλλου τινὸς χρεῖωδους χάριν εἶεν, οἷον κρύψεως ἢ σαφηνείας, ἀφαιρητέον καὶ ἀποκριτέον αὐτὰς ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν συλλογισμῶν ὡς μάτην καὶ κενῶς εἰλημμένας. εἰ δὲ εἶεν ἐκείνων χάριν τινὸς παρακεῖμεναι, χωριστέαι μὲν καὶ τότε τῶν κυρίων τοῦ συμπεράσματος προτάσεων, παραδεικτέον δέ, οὗ χάριν εἰσὶ κείμεναι. δεῖ γὰρ τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι, εἰ κατὰ συλλογισμόν γίνοιτο, "τῷ ταῦτα εἶναι". τὰ δ' οὕτως τιθέμενα οὐ τοιαῦτα. ἐν γὰρ τῷ λόγῳ τῷ 'πᾶν τὸ αὐτοκίνητον ἀεικίνητον, πᾶν τὸ ἀεικίνητον ἀθάνατον' "τὸ δ' ἄλλο τι κινουῖν καὶ ὑπ' ἄλλου κινούμενον παῦλαν ἔχον κινήσεως παῦλαν ἔχει ζωῆς" οὐδὲν πρὸς τὸ

συμπέρασμα τὸ ‘πᾶν τὸ αὐτοκίνητον ἀθάνατον’ συντελεῖ, ἀλλ’ εἰσὶν αἱ πρῶται προτάσεις αὐτοῦ συνακτικάι.

23,3 121

καθόλου μὲν οὖν δεῖ ἐπισκέπτεσθαι ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν συλλογισμῶν ταῖς εἰς τὰ σχήματα, τί ἐστὶ περιέργως καὶ ἔξωθεν εἰλημμένον, καὶ τί τῶν ἀναγκαίων παραλέλειπται, καὶ τὸ μὲν ἀναγκαῖον προσθετέον, τὸ δὲ περιττὸν ἀφαιρετέον, ἕως ἂν ἔλθωμεν καὶ εὕρωμεν ζητοῦντες, <τί> τίνος χάριν εἰληπται καὶ τί παρεᾶται, εἰς τὰς δύο προτάσεις τὰς τοῦ συμπεράσματος κυρίας. ἄνευ γὰρ τοῦ ταύτας εὑρεῖν τε καὶ λαβεῖν ἀποκρίναι δὲ καὶ χωρίσαι τὰς περιττὰς οὐκ ἔστιν ἀγαγεῖν εἰς σχῆμα τοὺς οὕτως ἠρωτημένους λόγους. οἷον ἂν λαβὼν τις καθόλου πρότασιν τὴν ‘πᾶν τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν’ λάβῃ καὶ τὸ ‘πᾶν καλὸν ἀγαθόν’, λάβῃ δὲ καὶ τὸ ‘πᾶν τὸ συμφέρον ἀγαθόν’ ὁμοίως, εἴτ’ ἐπενέγκῃ συμπέρασμα τὸ ‘ὕγεια ἄρα ἀγαθόν’. ἐν γὰρ τούτῳ τῷ λόγῳ αἱ μὲν ‘πᾶν καλὸν ἀγαθόν’ καὶ ‘πᾶν συμφέρον ἀγαθόν’ περιτταί. κἂν ἦ δὲ εἰλημμένον τό τε ‘πᾶν τὸ κατὰ φύσιν οἰκεῖον’ καὶ ‘πᾶν τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθόν’ καὶ συμπέρασμα ἐπὶ τούτῳ ‘τὸ ὕγεια ἄρα ἀγαθόν’, τὸ ‘ἢ μὲν ὕγεια οἰκεῖον’ ἔσται πάλιν παρειμένον, αἱ δὲ ‘πᾶν τὸ οἰκεῖον κατὰ φύσιν, πᾶν τὸ κατὰ φύσιν ἀγαθόν’ δεικνύουσιν τὴν εἰλημμένην πρότασιν τὴν ‘πᾶν τὸ οἰκεῖον ἀγαθόν’. [β’] χρὴ δὲ μὴ ἀπλῶς βλέπειν πρὸς τὸ συμπέρασμα καὶ ἐν τοῖς κειμένοις ἀναγκαίως τι ἔπεται, ἠγεῖσθαι συλλογισμὸν εἶναι. οὐ γάρ, εἰ ὁ συλλογισμὸς ἐξ ἀνάγκης δείκνυσί τι, ἤδη καὶ ἔνθα ἂν ἦ ἐξ ἀνάγκης τι δεικνύμενον τῷ τοῖς κειμένοις ἔπεσθαι, τοῦτο συλλογισμὸς ἐστίν· ἐπὶ πλεον γὰρ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ συλλογισμοῦ. διὸ οὐχί, εἰ ἔπεται ἐξ ἀνάγκης ληφθέντι τῷ τὸ Α τῷ Β ἴσον εἶναι καὶ τὸ Γ τῷ Β τὸ καὶ τὸ Α τῷ Γ ἴσον εἶναι, ἤδη καὶ συλλογισμὸς τοῦτο. ἔσται δὲ συλλογιστικῶς τὸ συνιστάμενον, ἂν προσλαβόντες καθόλου πρότασιν τὴν λέγουσαν “τὰ τῷ αὐτῷ ἴσα καὶ ἀλλήλοις ἐστὶν ἴσα” τὰ εἰλημμένα δύο ὡς προτάσεις εἰς μίαν συστείλωμεν πρότασιν, ἢ ἴσον ταῖς δύο δύναται· ἔστι δ’ αὕτη ‘τὰ δὲ Α καὶ Γ τῷ αὐτῷ (τῷ γὰρ Β) ἴσα· συνάγεται γὰρ κατὰ συλλογισμὸν οὕτως τὸ Α καὶ τὸ Γ ἀλλήλοις εἶναι ἴσα. ὁμοιον τούτῳ καὶ τὸ λαβόντας τὸ Α μείζον εἶναι τοῦ Β καὶ τὸ Β τοῦ Γ εἰρησθαι συλλογιστικῶς δείκνυσθαι τὸ καὶ τὸ Α <τοῦ Γ> μείζον εἶναι, ἐπεὶ ἀναγκαίως τοῦτο ἔπεται. ἀλλ’ οὕτω συλλογισμὸς τοῦτο, ἂν μὴ προσληφθῇ καθόλου πρότασις ἢ λέγουσα ‘πᾶν τὸ τοῦ μείζονος τινος μείζον καὶ τοῦ ἐλάττονος ἐκείνου μείζον ἐστὶ’, τὰ δὲ κείμενα δύο πρότασις γένηται μία ἢ ἐλάττων ἐν τῷ συλλογισμῷ λέγουσα ‘τὸ δὲ Α τοῦ Β μείζονος ὄντος τοῦ Γ μείζον ἐστὶ’· συναχθήσεται γὰρ οὕτως τὸ καὶ τὸ Α τοῦ Γ μείζον εἶναι κατὰ συλλογισμὸν. ἐπεὶ ἀναγκαίως γε πολλάκις ληφθεῖσι τισιν ἀκολουθεῖ καὶ παρὰ τὴν τῆς ὕλης ιδιότητα καίτοι ἀσυλλογίστως κειμένων, ἐφ’ οἷς τὸ ἀναγκαῖον, ὡς ἐπὶ τῶν ὁρισμῶν καὶ τῶν ἰδίων ἐν δευτέρῳ σχήματι δύο καταφατικῶν ληφθεισῶν προτάσεων.

23,3 122

ὁμοίως τοῖς προειρημένοις καὶ οὗτος ὁ λόγος· ὅδε τις τῷ δὲ ἐστὶν ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων, οἷον ὁ Α τῷ Β· ἀλλὰ καὶ ὁ Β τῷ Γ ἐκ τῶν αὐτῶν ἐστὶ γονέων· ὁ Α ἄρα τῷ Γ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων ἐστί. λείπει γὰρ πρὸς τὸ συλλογισμὸν γενέσθαι καθόλου πρότασις ἢ λέγουσα πάντας τοὺς τῷ αὐτῷ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων ὄντας ἀδελφοὺς εἶναι· ἢ προτάσει ἂν προστεθῇ ἢ διηρημένη μία γενομένη ἢ λέγουσα ‘οἱ δὲ Α καὶ Γ ἐκ τῶν αὐτῶν γονέων εἰσὶ τῷ Β’· οὕτως γὰρ συνάγεται τὸ τοὺς Α Γ ἀδελφοὺς εἶναι. ὅτι γὰρ διὰ τὴν καθόλου πρότασιν τὴν προστεθειμένην ὁ συλλογισμὸς, δηλον ἐκ τοῦ μή, ἂν μὴ τὸ καθόλου ἀληθὲς ἦ, μηκέτ’ ἀληθὲς εἶναι τὸ ἐπὶ τοῖς οὕτω ληφθεῖσι συμπέρασμα· οὐ γὰρ ἔτι ἀληθὲς γίνεται, ἂν λάβωμεν ‘ὁ Α τοῦ Β ἀδελφός ἐστίν, ὁ Β τοῦ Γ ἀδελφός ἐστὶ’, τὸ καὶ τὸν Α τοῦ Γ ἐξ ἀνάγκης ἀδελφὸν εἶναι τῷ μὴ εἶναι τὴν καθόλου πρότασιν ἀληθῆ τὴν ὅτι οἱ τῷ αὐτῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀλλήλοις εἰσὶν [οἱ] ἀδελφοί. ὁ γὰρ παῖδα ἔχων καὶ ἀγαγόμενος ἄλλην γυναῖκα παῖδα καὶ αὐτὴν ἔχουσαν ἂν σχῇ ἐκ ταύτης παῖδα, ἐκατέρου μὲν τῶν προϋπαρχόντων αὐτοῖς παιδίων ἀδελφός ἔσται τοῦτο, οὐ μὴν διὰ τοῦτο καὶ ἀλλήλων ἀδελφοὶ οἱ προϋπάρχοντες. Τοιοῦτοί εἰσιν, οὓς λέγουσιν οἱ νεώτεροι ἀμεθόδως περαίνοντας.

οὓς ὅτι μὲν <μή> λέγουσι συλλογιστικῶς συνάγειν, ὑγιῶς λέγουσι· πολλοὶ γὰρ αὐτῶν εἰσι τοιοῦτοι. ὅτι δὲ ἡγοῦνται ὁμοίους αὐτοὺς εἶναι τοῖς κατηγορικοῖς συλλογισμοῖς, περὶ ὧν ἡ παρούσα πραγματεία, οὕτως λαμβανομένους, ὡς τιθέασιν αὐτούς, τοῦ παντὸς διαμαρτάνουσιν· εἰ γὰρ ἦσαν τούτοις ὅμοιοι, εἶχον ἂν καὶ τὸ εἶναι συλλογισμοί. νῦν δὲ οἱ μὲν πολλοὶ τῶν τοιούτων λόγων ἐκ πάντων ἐπὶ μέρους εἰσὶν· ἡμεῖς δὲ ἐδείξαμεν μηδένα τῶν κατηγορικῶν συλλογισμῶν γινόμενον χωρὶς καθόλου προτάσεως. εἰ γὰρ ἐγένετό τι κατὰ συλλογισμὸν συμπέρασμα ἐπὶ δύο προτάσεων ἐν μέρει, ἔδει ἐπὶ πάσης ὕλης τὸ ὅμοιον γίνεσθαι συμπέρασμα· διὸ καὶ οὗτοι οὐκ ὄντες καθ' αὐτοὺς συλλογιστικοὶ προστεθείσης αὐτοῖς τῆς καθόλου προτάσεως, ὡς εἴρηται, γίνονται συλλογισμοί. ἡ γὰρ αἰτία τοῦ τοὺς λεγομένους ἀμεθόδως περαίνειν ἔχειν ἐξ ἀνάγκης τοῖς κειμένοις ἐπόμενον τὸ δοκοῦν συνάγεσθαι παρὰ τὸ καὶ ἐν τούτοις ἀληθῆ εἶναι τὴν καθόλου πρότασιν ὄντων τοιούτων τῶν λαμβανομένων, ἣν παραλείπουσι· διαιροῦσι δὲ τὴν ἐλάττωνα εἰς δύο προτάσεις. τοιοῦτοι γὰρ εἰσιν οἱ τοιοῦδε· λέγει Δίων, ὅτι ἡμέρα ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ἀληθεύει Δίων· ἡμέρα ἄρα ἐστίν. πάλιν λέγει Δίων, ὅτι ἡμέρα ἐστίν· ἀλλὰ καὶ ἡμέρα ἐστίν· ἀληθεύει ἄρα Δίων. προσληφθέντι μὲν γὰρ τῷ εἶναι τοῦτο, ὃ λέγει τις, ἔπεται τὸ ἀληθεύειν αὐτόν· εἰ δὲ ἀληθεύειν προσληφθείη, ἔπεται τὸ εἶναι τοῦτο, ὃ λέγει εἶναι. ἐν ἑκατέρῳ γὰρ τῶν λόγων παρειάθησαν καθόλου προτάσεις ἀληθεῖς οὔσαι, ἐν τῷ μὲν τὸ 'πᾶν, ὃ λέγων τις ἀληθεύει, ἐκεῖνο ἔστιν· ἀληθεύει δὲ Δίων λέγων, ὅτι ἡμέρα ἐστίν', ὃ διήρηται εἰς τε τὸ 'λέγει Δίων, ὅτι ἡμέρα ἐστίν' καὶ τὸ 'ἀλλὰ καὶ ἀληθεύει Δίων', ἐφ' οἷς συμπέρασμα κατὰ συλλογισμὸν τὸ 'ἡμέρα ἄρα ἐστίν, ὃ λέγει Δίων'. ἐν δὲ τῷ ἑτέρῳ ἡ μὲν παρειμένη πρότασις οὔσα καθόλου ἐστίν ὅτι ὁ τὸ ὃν λέγων, ὅτι ἐστίν, ἀληθεύει· διήρηται δὲ ἡ 'Δίων δὲ ἡμέρας οὔσης λέγει, ὅτι ἡμέρα ἐστίν'· αὕτη γὰρ διήρηται εἰς τε τὴν 'λέγει Δίων, ὅτι ἡμέρα ἐστίν' καὶ τὴν 'ἡμέρα ἐστίν'.

23,3 123

συμπέρασμα γὰρ συλλογιστικῶς, οὐκέτ' ἀμεθόδως οὕτω ληφθεισῶν τῶν προτάσεων τὸ 'Δίων ἀληθεύει'. ὅσον δὲ οἱ οὕτως λαμβανόμενοι τῶν ἐκείνως διαφέρουσι, τοσοῦτον καὶ οἱ κατηγορικοὶ συλλογισμοὶ τῶν λεγομένων ἀμεθόδως περαίνειν. Ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν λόγων οὐ χαλεπὸν τὸ συνιδεῖν, τί ἐνδεῖ πρὸς τὸ πλήρη συλλογισμὸν γίνεσθαι, καὶ τί περιττὸν εἴληπται, ὡς ἐφ' ὧν προειρήκαμεν λόγων· δῆλον γὰρ ἐν τούτοις τὸ παρειμένον. ἀλλὰ καὶ ἐφ' ὧν ἄλλο τι συμπέρασμα ἐπενήνεκται καὶ οὐ τὸ ἐκ τῶν κειμένων συναγόμενον, ὡς ἔχει ἐπὶ τοῦ Ἐπικούρου λόγου ἡρωτημένου τοῦ 'θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς· τὸ γὰρ διαλυθὲν ἀναισθητεῖ, τὸ δ' ἀναισθητοῦν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς'. ἀλλ' οὐ τοῦτο τὸ συναγόμενον, ἀλλ' ὅτι τὸ διαλυθὲν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ἐν πρώτῳ σχήματι. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ Παρμενίδου λόγου συνάγοντος, ὅτι ἐν τὸ ὄν, <ἐκ τῶν 'τὸ παρὰ τὸ ὄν οὐκ ὄν, τὸ> οὐκ ὄν οὐδέν· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τὸ συναγόμενον φανερόν ἐστι· συνάγεται γὰρ ἐκ τῶν κειμένων τὸ παρὰ τὸ ὄν μηδὲν εἶναι ἐν πρώτῳ σχήματι, ἀλλ' οὐ τὸ 'ἐν ἄρα τὸ ὄν', ὡς ἐκεῖνος οἶεται. δεῖ γὰρ καθόλου τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν ἄκρων τῶν εἰλημμένων ἐν ταῖς προτάσεσι ταῖς δύο συγκεκρισθαι. ἄκροι δὲ εἰσιν ἐν ταῖς προτάσεσιν οἱ ἀνὰ ἅπαξ εἰλημμένοι ἐν τῇ θέσει τῶν προτάσεων· ὁ γὰρ ἐν ἀμφοτέραις κείμενος ταῖς προτάσεσι καὶ ἑκατέρῳ τῶν ἄκρων συναπτόμενος ὁ μέσος ἐστίν. ἐπ' ἐνίων μὲν οὖν, ὡς ἔφην, ῥᾶον τὸ φωρᾶσαι τὴν κατὰ λόγους ἀμαρτίαν· ἐπ' ἐνίων δὲ οὐ ῥάδιον συνιδεῖν, ἀλλὰ δοκοῦσι συλλογισμοὶ εἶναι, οὐκ ὄντες, διὰ τὸ τοῖς κειμένοις ἔπασθαι τὸ ἐπιφερόμενον ἐξ ἀνάγκης, ὡς ἐφ' ὧν γε ἤδη εἰρήκαμεν, δῆλόν ἐστι καὶ ἐφ' οὗ νῦν παραθησόμεθα παραδείγματος, ὃ ἐστι τοιοῦτον· μὴ οὐσίας ἀναιρουμένης οὐκ ἀναιρεῖται οὐσία· ἐξ ὧν δὲ ἐστὶ τι ἀναιρουμένων καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεται. ἐκ γὰρ τούτων ἀναγκαῖον τὸ οὐσίας μέρος εἶναι οὐσίαν· οὐ μὴν συλλογιστικῶς δέδεικται, ἀλλὰ λείπουσί τινες προτάσεις πρὸς τὸ γενέσθαι <συλλογισμὸν, τουτέστιν οὐχ ἃ ἔδει ληφθῆναι κεῖνται, ἀλλ' αἱ μὲν ἰσοδυναμοῦσι> ταῖς, ἐξ ὧν δειχθείη ἂν τι συλλογιστικῶς, τὸ δὲ τι παρεᾶται. ἂν δὲ εἰς ἐκείνας μεταληφθῶσιν αὗται αἱ κείμεναι καὶ

προσληφθεῖν τὸ λείπον, συλλογισμὸς ἔσται. τῇ μὲν γὰρ ‘οὐσίας μὴ ἀναιρουμένης οὐκ ἀναιρεῖται οὐσία’ ἴσον δύναται αὐτῇ ἡ ἀντιστρέφουσα ἢ λέγουσα ‘τὸ συναναιροῦν οὐσίαν οὐσία ἐστίν· οὐ γὰρ ἀναιρουμένου ἀναιρεῖται οὐσία, ἐκεῖνο οὐσία ἐστίν. πάλιν δ’ αὖ τῇ λεγούσῃ ‘ἐξ ὧν δέ ἐστιν, ἀναιρουμένων καὶ τὸ ἐκ τούτων φθείρεται’ προσληπτέον, ὡς εἶπον, τὸ ‘ἐκ δὲ τῶν μερῶν τὸ ὅλον’ ἔσται γὰρ ἀληθὲς τὸ τῶν μερῶν ἀναιρουμένων τὸ ὅλον φθείρεσθαι, ὧς ἔπεται καὶ τῶν τῆς οὐσίας μερῶν ἀναιρουμένων καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν φθείρεσθαι, ὧς ἴσον τὸ τὰ μέρη τῆς οὐσίας τὴν οὐσίαν ἀναιροῦντα οὐσίας εἶναι, ὃ μεταληφθὲν ἐξ ἐκείνων κεῖται.

23,3 124

γίνονται οὖν προτάσεις ‘τὰ μέρη τῆς οὐσίας ἀναιρεῖ οὐσίαν, τὰ συναναιροῦντα οὐσίαν οὐσία ἐστίν· ἐκ τούτων συνάγεται συμπέρασμα τὸ ‘τὰ μέρη τῆς οὐσίας οὐσία’ ἐν πρώτῳ σχήματι. ἄλλαι τε οὖν ἀντ’ ἄλλων προτάσεις ἐλήφθησαν ἐν τῷ λόγῳ καὶ παρειάθησαν ἕτεραι. Ἔτι καὶ τοῦτο <τὸ> παράδειγμα αἰτιῶμαι ὡς ἔχον μὲν ἐξ ἀνάγκης τοῖς κειμένοις ἐπόμενον, τῷ γε ἀνθρώπου ὄντος ζῶον εἶναι καὶ ζώου ὄντος οὐσίαν εἶναι, τὸ ἀνθρώπου ὄντος οὐσίαν εἶναι, οὐ μὴν συλλογιστικῶς. οὐ γὰρ ἔχουσιν αἱ προτάσεις, ὡς εἴρηται δεῖν ἔχειν, εἰ μέλλοι συλλογισμὸς ἔσεσθαι· ἔστι δὲ τοῦτο τὸ δεῖν ἢ ἀμφοτέρως εἶναι τὰς προτάσεις καθόλου ἢ πάντως γε τὴν ἑτέραν. ἐνταῦθα δὲ οὐδεμία εἴληπται καθόλου. τῷ μέντοι τὴν καθόλου ἀληθῆ εἶναι τὴν παρειμένην, ἥς τεθείσης συλλογισμὸς ἔσται, ἀληθῆ δοκεῖ τὰ τοῖς κειμένοις ἔπρεσθαι δοκοῦντα. ἔστι δὲ ἡ καθόλου πρότασις ‘πᾶν τὸ ἐπόμενόν τι ἐπεται καὶ ὃ ἐκεῖνο ἔπεται’. ἐν δὲ τῷ ‘εἰ ἀνθρώπου ὄντος ζῶον ἐστὶ καὶ ζώου ὄντος οὐσία’ τῷ μὲν ζῶῳ ἔπεται ἡ οὐσία, τῷ δὲ ἀνθρώπῳ ἔπεται τὸ ζῶον· καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἄρα ἔπεται ἡ οὐσία. ἢ καὶ οὕτως ἐν οἷς τρισὶν οὖσιν ἔπεται τῷ πρώτῳ τὸ δεύτερον καὶ τῷ δευτέρῳ τὸ τρίτον, ἐν τούτοις ἀκολουθεῖ καὶ τῷ πρώτῳ τὸ τρίτον· ἐν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ καὶ τῷ ζῶῳ καὶ τῇ οὐσίᾳ τρισὶν οὖσιν ἀκολουθεῖ τῷ μὲν ἀνθρώπῳ τὸ ζῶον, τῷ δὲ ζῶῳ ἡ οὐσία· ἐν τούτοις ἄρα ἀκολουθήσει καὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἡ οὐσία. ληφθέντος γὰρ τοῦ καθόλου, οὐ προειρήκαμεν, καὶ προσληφθέντος αὐτῷ τοῦ ‘ἀνθρώπου δὲ ὄντος ζῶον ἐστὶ καὶ ζώου οὐσία’ συνάγεσθαι συλλογιστικῶς καὶ ἐν τούτοις ἀνθρώπου ὄντος οὐσίαν εἶναι. ὅτι γὰρ οὐ παρὰ τὴν κειμένην ἀκολουθίαν τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ παρὰ τὸ τὴν καθόλου ἀληθῆ εἶναι, ἣν προσειλήφαμεν, δηλὸν ἂν γένοιτο, εἰ ἄλλην τινὰ ἀκολουθίαν προχειρισάμεθα ἀληθῆ μὲν αὐτὴν οὐκέτι <δὲ ὑπό τι> ἀληθὲς καθόλου τεταγμένην, οἷα ἐστὶν ἡ τοιαύτη ‘τὸ Α τοῦ Β πῆχει ὑπερέχει, καὶ τὸ Β τοῦ Γ πῆχει ὑπερέχει’. οὐκέτι γὰρ καὶ τὸ Α τοῦ Γ πῆχει ὑπερέχει· ψεῦδος γὰρ τοῦτο. ἢ δ’ αἰτία τούτου, ὅτι καὶ ἡ καθόλου ψευδὴς ἢ λέγουσα ‘εἴ τίς τις ὑπερέχει μέτρῳ τινὶ κάκεῖνο ἄλλου τῷ αὐτῷ, καὶ τὸ πρῶτον τοῦ τρίτου τῷ αὐτῷ ὑπερέχει’. δηλὸν δὲ διὰ τούτων καὶ ὡς ὁ διὰ τριῶν λεγόμενος λόγος ἐξ ἀνάγκης μὲν ἔχει τὸ ἐπόμενον τὸ τοῦ πρώτου ὄντος τὸ τρίτον εἶναι, οὐ μὴν συλλογιστικῶς, οὐδ’ ἔστιν ὁ διὰ τριῶν λόγος συλλογισμὸς οὐδὲ ὅλως ὁ δι’ ὅλων ὑποθετικὸς λεγόμενος. διὸ καὶ μᾶλλον δύναται ἐπὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ ‘εἰ ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη ζῶον εἶναι’ εἰρησθαι τὸ ‘ἀλλ’ οὕτω συλλελογίσται’· οὐ γὰρ ἔχουσιν αἱ προτάσεις, ὡς εἵπομεν, ὅτι μὴ δεικτικῶς μηδὲ καθόλου ἐλήφθησαν.

23,3 125

ἔσται γὰρ συλλογισμὸς, ἂν οὕτω ληφθῶσι ‘πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, πᾶν ζῶον οὐσία’. ἐκείνων δὲ ληφθέντων ἀναγκαῖον μὲν τὸ συμβαῖνον οὐ μὴν συλλογιστικῶς, ἐπεὶ πᾶς συλλογισμὸς κεῖται ὑπάρχειν ἢ μὴ ὑπάρχειν δεικνύναι. δυνατόν πάλιν τὸ ‘εἰ ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη ζῶον εἶναι καὶ ζώου οὐσίαν’ αἰτιᾶσθαι ὡς μὴ συλλογιστικῶς συνάγον, ὅτι ἀδιόριστοι αἱ προτάσεις, ἣ τε ‘ὁ ἄνθρωπος ζῶον’ καὶ ἡ ‘τὸ ζῶον οὐσία’. καὶ τοῖς ἐξῆς φανερώτερον περὶ τούτων. ὥστ’ ἐπεὶ ταῦθ’ οὕτως ἔχει, οὐ δεῖ ἀναγκαίου τινὸς συμβαίνοντος εὐθὺς πειρᾶσθαι ἀνάγειν τε καὶ ἀναλύειν· ἀλλ’ ὅταν συλλογιστικῶς συμβαίνει τι, τότε δεῖ ἀνάγειν τὸν λόγον εἰς τι τῶν σχημάτων ὡς ὄντα συλλογισμόν, ἀλλ’ οὐχ ὅταν ἀπλῶς ἐξ ἀνάγκης συμβαίνει τι. εἰ δὲ οὕτω ταῦτα λέγοιτο, εἴη ἂν καὶ ἐν τῷ τοῦ συλλογισμοῦ ὄρῳ τὸ ‘τεθέντων’ ἀντὶ τοῦ ‘κατηγορικῶς ληφθέντων’ εἰρημένον ἡμῖν ἴσον τῷ ‘εἶναι ἢ μὴ εἶναι ληφθέντων’ ἀλλ’ οὐχ ‘ὑποτεθέντων’, ἐπεὶ μὴ συλλογιστικῶς τοῖς

ὑποτεθεῖσι τὸ ἀναγκαίως ἐπόμενον ἔπεται. ἐπεὶ οὖν ἡμῖν ταῦτα εἴρηται, ἐπανελθετέον πάλιν ἐπὶ τὸ προειρημένον τὸ ὅτι πρῶτον ληπτέον τὰς δύο προτάσεις (ῥᾶον γάρ, ὡς εἵπομεν, εἰς τὰ μεγάλα καὶ συγκείμενα διελεῖν), εἴτα οὕτως ἐκ τῶν προτάσεων τοὺς ὅρους ἐκληπτέον καὶ μέσον τὸν ὅρον θετέον τὸν ἐν ἀμφοτέραις ὄντα ταῖς προτάσεσιν. ὁ γὰρ δις λαμβανόμενος καὶ ἐκατέρῳ συντεθειμένος τῶν ἄκρων ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασιν ὁ αὐτὸς ἐστὶν ὁ μέσος ὅρος. τοιοῦτος γὰρ καὶ ὁ μέσος ὅρος ἐν τοῖς τρισὶ σχήμασι. Ῥαδία οὖν λοιπὸν μετὰ τοῦτο ἡ ἀγωγή εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα τοῦ ἀναγομένου συλλογισμοῦ· ἡ γὰρ τοῦ μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους σχέσις τοῦτο φανερόν ποιεῖ. ἂν μὲν γὰρ ὁ μέσος ἐν ἀμφοτέραις ὦν ταῖς προτάσεσιν οὕτως ἢ ὡς τοῦ μὲν κατηγορεῖσθαι αὐτὸν τῷ δὲ ὑποκεῖσθαι, πρῶτον ἔσται σχῆμα. ὁμοίως κἂν αὐτὸ μὲν τινος κατηγορηται ἄλλο δὲ αὐτοῦ ἀποφάσκηται. ἐὰν δὲ ἀμφοτέρων κατηγορηται τῶν ἄκρων, τοῦ μὲν καταφατικῶς τοῦ δὲ ἀποφατικῶς, ἐν δευτέρῳ σχήματι ὁ συλλογισμὸς ἄλλως γὰρ ἔχοντος τοῦ μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους, ὧν κατηγορεῖται, ἔσται μὲν ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ συζυγία, ἀλλ' οὐ συλλογιστική. ἐὰν δὲ τὰ ἄκρα ταῦτα τοῦ μέσου ἀμφοτέρα κατηγορηται, ἡ καταφατικῶς ἢ θάτερον μὲν καταφατικῶς θάτερον δὲ ἀποφατικῶς, ὁ συλλογισμὸς ἐν τρίτῳ σχήματι. ὁμοίως δὲ ἀναχθήσονται οἱ συλλογισμοί, κἂν μὴ ἀμφοτέραι ὦσιν αἱ προτάσεις καθόλου ἀλλ' ἡ ἑτέρα μόνον· καὶ γὰρ καθόλου οὐσῶν τῶν προτάσεων ἀμφοτέρων καὶ τῆς ἑτέρας μόνης τριττὴ τοῦ μέσου πρὸς τοὺς ἄκρους ἡ σχέσις, κατὰ δὲ τὰς τῶν σχέσεων διαφορὰς ἡ τῶν σχημάτων διαφορά. δῆλον δὲ ἐκ τῶν εἰρημένων ἐστὶ τοῦτο, ὅτι, ἐν ᾧ λόγῳ ὁ αὐτὸς ὅρος πλεονάκεις οὐκ εἴληπται, οὗτος οὐκ ἔστι συλλογισμὸς· ἀδύνατον γὰρ συλλογισμὸν γενέσθαι χωρὶς μέσου, ὡς δέδεικται· μέσος δὲ ἐστὶν ἐν πᾶσι τοῖς σχήμασιν ὁ δις λαμβανόμενος. Ἐπεὶ δὲ ἔχομεν τεσσάρων ὄντων τῶν προβλημάτων, ποῖον ἐν ἐκάστῳ σχήματι δείκνυται, ὑπογραπτέον καὶ ταύτην τὴν ὁδὸν τῆς ἀναλύσεως τῶν συλλογισμῶν τῆς εἰς τὰ σχήματα· χρή λαβόντας τὸ πρόβλημα καὶ τὸ συμπέρασμα, δι' οὗ τοῦ σχήματος συνάγεσθαι τοῦτο πέφυκεν, ἐν τούτῳ ζητεῖν ἀναλύειν καὶ μὴ ἐν πᾶσιν.

23,3 126

ἐπὶ μὲν οὖν τοῦ καθόλου καταφατικοῦ ῥαδίον τοῦτο· ἐν γὰρ τῷ πρώτῳ σχήματι μόνῳ τοῦτο δέδεικται τὸ πρόβλημα. τῶν δ' ἄλλων προβλημάτων τὸ μὲν καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τε τοῦ πρώτου δείκνυται καὶ τοῦ δευτέρου σχήματος, τὸ δὲ ἐπὶ μέρους καταφατικὸν πάλιν διὰ τε τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ τρίτου, τὸ δὲ ἐπὶ μέρους ἀποφατικὸν διὰ τῶν τριῶν. ἐπὶ δὲ τῶν διὰ πλείστων σχημάτων δεικνυμένων προβλημάτων ἐπιλεπτέον καὶ ἐκεῖνο, δι' οὗ μᾶλλον δείκνυται, καὶ τὸ πλεονάκεις. οὐ μὴν ἀλλὰ γνώριμον ποιήσει τὸ σχῆμα ἢ τοῦ μέσου θέσις· εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς ὑποκείμενός τε καὶ κατηγορούμενος εἴη, τὸ πρῶτον, εἰ δὲ μόνον κατηγορούμενος, τὸ δεύτερον, εἰ δὲ μόνον ὑποκείμενος, τὸ τρίτον. Ἐπεὶ δ' ἐδείξαμεν, πῶς χρή τὴν ἀνάλυσιν τῶν συλλογισμῶν ποιεῖσθαι, νῦν ὑπογράψομεν, τίνα δεῖ φυλάττεσθαι ὡς δυνάμενα ἡμᾶς ἐξαπατᾶν πρὸς τὸ ἡγεῖσθαι τοὺς μὴ συλλογισμοὺς συλλογισμοὺς εἶναι· τοῦτο γὰρ εἰδότες φυλάττεσθαι οὐ ματαιοπονήσομεν ὡς συλλογισμοὺς ἀναλύειν πειρώμενοι τοὺς μὴ συλλογισμοὺς. πρῶτον μὲν οὖν χρή μὴ πρὸς τὸ ἀναγκαίως ἔπεσθαι τοῖς κειμένοις τὸ ἐπιφερόμενον βλέποντας εὐθύς ἡγεῖσθαι καὶ συλλογιστικὸν εἶναι τὸν λόγον· ἀπάτη γὰρ γίνεται παρὰ τοῦτο. εἴρηται δὲ περὶ τούτου καὶ δέδεικται, ὅτι ἐπὶ πλέον τὸ ἀναγκαῖον τὸ ἐν τοῖς λόγοις τοῦ ἐν συλλογισμῷ. ἐνίστε δὲ ἀπατώμεθα διὰ τὴν ὁμοιότητα τῆς τῶν ὅρων θέσεως· οὐδὲν γὰρ δοκεῖ διαφέρειν ἢ ἀδιορίστως θεῖναι τὴν πρότασιν ἢ καθόλου. διὸ καὶ προτείναντός τινος ἀδιορίστον πρότασιν συγχωροῦμεν ὡς οὐδὲν διαφέρουσιν τῆς καθόλου. τοιούτων δὲ ληφθειῶν οὐ γίνεται συλλογισμὸς. οἷον ἔστω ἐπὶ μὲν τοῦ Α ἀεὶ εἶναι, ἐπὶ δὲ τοῦ Β διανοητὸς Ἀριστομένης, <ἐπὶ δὲ τοῦ Γ Ἀριστομένης>· κατηγορεῖσθω οὖν τὸ Α κατὰ τοῦ Β ἀδιορίστως, τὸ ἀεὶ εἶναι κατὰ τοῦ διανοητοῦ Ἀριστομένου, ἀληθὲς ὄν (διανοητὸς γὰρ Ἀριστομένης ἀεὶ, τουτέστιν οἷόν τε ἀεὶ διανοεῖσθαι τινὰ Ἀριστομένην καὶ διανοεῖσθαι τινὰ περὶ Ἀριστομένους), τὸ δὲ Β κατὰ τοῦ Γ· καὶ

γὰρ τοῦτο ἀληθὲς τὸ τὸν Ἀριστομένην, ὅπερ ἐστὶ τὸ Γ, διανοητὸν εἶναι Ἀριστομένην, ὃ ἦν τὸ Β. οὐκέτι οὖν ἀληθὲς γίνεται τὸ τὸ Α κατὰ τοῦ Γ, τὸ ἀεὶ εἶναι κατὰ Ἀριστομένους, ὅπερ ἐστὶ τὸ συνάγεσθαι δοκοῦν. οὐ γὰρ ἀεὶ ἐστὶν Ἀριστομένης· φθαρτὸς γάρ. οὕτως δὲ <δόξει> διαβάλλεσθαι τοῦ πρώτου σχήματος ἢ πρώτη συμπλοκὴ καὶ ὁ πρῶτος συλλογισμὸς, εἴ γε ἀληθῶν οὐσῶν τῶν προτάσεων τὸ συμπέρασμα ψευδὸς. ἀλλὰ τούτου αἴτιον τὸ μὴ συλλογιστικῶς ληφθῆναι τὰς προτάσεις. ἀδιόριστως μὲν γὰρ λαμβανομένη ἢ Α Β πρότασις ἀληθὴς εἶναι δύναται ἢ λέγουσα ἀεὶ εἶναι τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην, ἂν μέντοι καθόλου ληφθῇ ‘πᾶς ὁ διανοητὸς Ἀριστομένης ἀεὶ ἐστίν’, <ψευδής>.

23,3 127

ὁ γὰρ λέγων ‘πᾶς ὁ διανοητὸς Ἀριστομένης ἀεὶ ἐστίν’ οὐκέτι λαμβάνει πάντα τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι διανοητόν, ἀλλὰ Ἀριστομένην, ᾧ ὑπάρχει διανοητῶ εἶναι, <ἀεὶ εἶναι> · ὁ ψευδὸς ὃν εἰ ἐσήμαινε καὶ ἡ ἀδιόριστος ἢ λέγουσα ‘ὁ διανοητὸς Ἀριστομένης ἀεὶ ἐστίν’, ψευδὴς ἂν ἦν καὶ αὕτη τῶ μηκέτι <Ἀριστομένην, ᾧ συμβέβηκε> διανοητῶ εἶναι, δύνασθαι ἀεὶ εἶναι. νῦν δὲ ἄλλο μὲν ὑπ’ ἐκείνης τῆς ἀδιόριστου ἐσημαίνετο, ἄλλο δὲ τὸ σημαίνόμενον καὶ ἄλλοιον ἐγένετο τοῦ ‘πᾶς’ προστεθέντος. ἐπεὶ εἰ καὶ προστεθέντος τοῦ ‘πᾶς’ ταῦτό ἐτι ἐσημαίνετο, ἦν ἂν καὶ ἡ καθόλου ὁμοίως τῇ ἀδιόριστῳ ἀληθὴς· πᾶς γὰρ Ἀριστομένης ἀεὶ διανοητὸς ἐστίν. διὸ οὐ ταῦτόν τὸ νῦν εἰρημένον ὑφ’ ἡμῶν τῶ πρὸ ὀλίγου, ὅτε ἐλέγομεν “πάλιν εἰ ἀνθρώπου ὄντος ἀνάγκη ζῶν εἶναι”. οὕτως δέ γε λαμβανομένη ἀνάγκη συλλογιστικὴ γίνεται, ἀλλ’ οὐκ ἀδιόριστως· δεῖ γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι τὴν μείζονα πρότασιν ἀεὶ καθόλου εἶναι. χρηστὲον δὲ καὶ ἄλλῳ παραδείγματι πρὸς τὴν τοῦ αὐτοῦ δεῖξιν· λαμβανέσθω γὰρ ἐπὶ μὲν τοῦ Γ Μίκκαλος, ἐπὶ δὲ τοῦ Β μουσικὸς Μίκκαλος, ἐπὶ δὲ τοῦ Α τὸ φθεῖρεσθαι Μίκκαλον αὔριον· ἔπειτα τὸ μὲν Β τοῦ Γ κατηγορεῖσθω, ὁ μουσικὸς Μίκκαλος Μικκάλου, ὡς ἀληθὲς ὃν, τὸ δὲ Α τοῦ <Β> φθεῖρεσθαι αὔριον κατὰ μουσικοῦ Μικκάλου. ἐνδεχόμενον δὲ λαμβανέσθω τοῦτο ὡς καὶ τὸν διανοητὸν Ἀριστομένην ἀεὶ εἶναι ἢ ὡς Μικκάλου μουσικοῦ φθειρομένου αὔριον τῶ ἀποβάλλειν τὴν μουσικὴν. τούτων γὰρ ὄντων ἀληθῶν ψευδὸς ἐστὶν ἐπὶ τούτοις τὸ λέγειν συλλογιστικῶς τὸ Α τοῦ Β κατηγορεῖσθαι· καὶ γὰρ εἰ ἄλλως ἀληθές, ἀλλ’ ὡς ἐν συλλογισμῶ ψευδὸς. ταῦτα δὲ λέγων οὐ περὶ τοῦ συμπεράσματος ἀκριβολογούμενος λέγω νῦν, ἀλλὰ μόνον ἐνδείκνυμαι τὴν τῆς ἀδιόριστου καὶ τῆς καθόλου προτάσεως διαφορὰν διὰ τὸ λαβεῖν τῆς λεγούσης μουσικὸν αὔριον Μίκκαλον φθεῖρεσθαι ἀληθοῦς οὔσης μὴ πάντως ἀληθῆ γίνεσθαι τὴν λέγουσαν πάντα μουσικὸν Μίκκαλον αὔριον φθεῖρεσθαι· τὸ γὰρ ‘καθόλου Μίκκαλος μουσικός’ τὴν ‘πᾶς Μίκκαλος μουσικός’ σημαίνει. ἔστι δὲ τὸ λεγόμενον δεῖξαι καὶ διὰ φανερωτέρων παραδειγμάτων. ἔστω μείζων μὲν ὅρος ἀγαθόν, μέσος δὲ οἰκεῖον, ἐλάττων δὲ ἡδονή· τὸ δὲ ἀγαθὸν κατὰ τοῦ οἰκείου κατηγορεῖσθω· ἀλλὰ καὶ τὸ οἰκεῖον κατὰ τῆς ἡδονῆς. ἀληθῶν δὲ τῶν προτάσεων οὐσῶν οὐ πάντως τὸ ἀγαθὸν κατὰ τῆς ἡδονῆς, ὅτι μὴ ἐλήφθη τὸ ἀγαθὸν κατὰ παντὸς τοῦ οἰκείου, ἀλλ’ ἀδιόριστως. ἀλλὰ καὶ λάβη τις, ὅτι ἡ ποιότης ποιεῖ, τὸ ποιοῦν σῶμα, οὐ συλλογίζεται ἡ ποιότης ἄρα σῶμα· οὐ γὰρ ἔλαβε ‘πᾶν τὸ ποιοῦν σῶμα’· ψευδὸς γὰρ· ἀδιόριστως γὰρ ληφθὲν ἀληθὲς μὲν, ἀσυλλόγιστον δέ. ὁμοίως δέ, <καὶ> μὲν τὸν ἄνθρωπον λάβη ζῶν εἶναι τὸ δὲ ζῶν γένος· οὐδὲ γὰρ καὶ ὁ ἄνθρωπος γένος.

23,3 128

γίνεται δὲ ἐν τοῖς τοιούτοις ἡ ἀπάτη διὰ τὸ τῶ καθόλου ἐφαρμόζειν τὸ ἀδιόριστον· ὡς γὰρ τοῦ ἀδιόριστου ἴσον τῶ καθόλου δυναμένου συγχωροῦσι καὶ δέχονται. πλεῖστον δὲ διαφέρει· τὸ μὲν γὰρ καθόλου καὶ ἀδιόριστως εἰπεῖν ἀληθές, τὸ δὲ ἀδιόριστως ἀληθὲς οὐκέτι καὶ καθόλου ἐξ ἀνάγκης. ταύτην μὲν οὖν καὶ τὴν τοιαύτην ἀπάτην γίνεσθαί φημι διὰ τὸ παρὰ μικρόν· ὡς γὰρ οὐδὲν διαφέρον καθόλου εἰπεῖν πρότασιν ἢ ἀδιόριστον συγχωρήσαντες τὴν ἀδιόριστον ὡς καθόλου ἀπατῶνται. [δ’] αἰτία δ’ ἀπάτης πάλιν γίνεται καὶ ἡ τῶν ὄρων ἔκθεσις· εἰ γὰρ λόγον ἀναλύοντες τὸν ‘τὸ ὑγιαίνειν οὐδενὶ νοσοῦντι ὑπάρχει’ λέγοντα, ‘τὸ νοσεῖν παντὶ ἀνθρώπῳ’ ἐκτιθέμενοι τοὺς ὅρους μὴ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν λαμβάνοιμεν ἀλλὰ νόσον καὶ ὑγίειαν,

ἔσται τοῦτο ἡμῖν ἀπάτης αἴτιον. οὐ γὰρ δεόντως τοῦτο γεγένηται· ὅταν γὰρ ἀντὶ τῶν κατὰ τὰς ἑξεις αὐτὰς τὰς ἑξεις ἐν τοῖς ὅροις λάβωμεν ὡς μηδὲν διαφέρον οὕτως ἢ ἐκείνως λαβεῖν, ἀσυλλογίστους παρὰ τοῦτο ποιήσομεν τοὺς λόγους. ἐπεὶ γὰρ οὐκ ἔστιν ἀληθὲς οὐδὲ δυνατόν ‘ἄνθρωπος ὑγεία ἐστίν’ ἢ ‘ἄνθρωπος νόσος ἐστὶ’, δύναται μέντοι ἀληθὲς εἶναι τὸ ‘ἄνθρωπος νοσεῖ’ ἢ τὸ ὑπάρχειν νόσον ἢ τὸ νοσεῖν ἀνθρώπῳ ἢ πάλιν τὸ ‘ἄνθρωπος ὑγιαίνει’ ἢ ‘ὑπάρχει αὐτῷ ὑγεία ἢ τὸ ὑγιαίνειν’ (ἡ μὲν γὰρ ὑγεία καὶ ἡ νόσος αἱ ἑξεις ἦσαν, τὸ δὲ ‘ὑγιαίνει’ καὶ τὸ ‘νοσεῖ’ διαθέσεις κατὰ τὰς ἑξεις), ὅταν οὖν τοὺς ὅρους τούτους ἐκτιθώμεθα ὡς κατηγορήσοντες τοῦ ἀνθρώπου, οὐ τὰς ἑξεις αὐτὰς χρὴ λαμβάνειν ἀλλὰ τὰς κατὰ τὰς ἑξεις διαθέσεις· ἢ γὰρ ψευδῇ πρότασιν ληψόμεθα, ἢ ἀσυλλόγιστος ὁ λόγος ἔσται. εἰ γὰρ λάβωμεν μείζονα ὑγείαν, μέσον δὲ νόσον, ἐλάττονα δὲ ἄνθρωπον, ἐπεὶ ἡ ὑγεία ἐξ ἀνάγκης οὐδεμιᾶ νόσω, ὅπερ ἐστὶν ἀληθές (ἐξ ἀνάγκης γὰρ οὐδεμία νόσος <ὑγεία ἐστίν>), τὴν δὲ νόσον τῷ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν παντὶ θῶμεν, οἷον νόσος παντὶ ἀνθρώπῳ (οὐ γὰρ ἀδύνατον δόξει, ἐπειδὴ πᾶς ἄνθρωπος δοκεῖ δεκτικὸς εἶναι νόσου), δεήσει μὲν συναγεσθαι τὸ ἐξ ἀνάγκης τὴν ὑγείαν μηδενὶ ἀνθρώπῳ, ἐπειδὴ εἴληπται ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι ἀναγκαῖα μὲν ἢ μείζων ὑπάρχουσα δὲ ἢ ἐλάττων, ἐδόκει δὲ ἡμῖν ἐν ταῖς τοιαύταις μίξεσιν ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα, ὅπερ ψευδὸς ἐστὶν ἐπὶ τοῦ προκειμένου· τὸ γὰρ ὑγείαν ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ψεῦδος. τοῦτο δὲ τὸ ἄτοπον ἠκολουθηκέναι φημι παρὰ τὸ τοὺς ὅρους μὴ καλῶς ληφθῆναι· οὐ γὰρ τὰς ἑξεις ἐν τοῖς ὅροις δεῖ τιθέναι, τῷ τε μείζονι καὶ τῷ μέσῳ, τὴν ὑγείαν καὶ τὴν νόσον, ἀλλὰ τὸ ὑγιαίνειν καὶ τὸ νοσεῖν, ἃ ἐστὶ κατὰ τὰς ἑξεις· οὕτως γὰρ ληφθέντων οὐκέτι γίνεται ἀληθὲς τὸ ὑγιαίνειν ἐξ ἀνάγκης μηδενὶ νοσοῦντι. οὕτως δὲ δεῖ λαμβάνειν, ὅτι τὸ μὲν πάντα ἄνθρωπον νοσεῖν δύναται ὡς ὑπάρχον ἀληθὲς ληφθῆναι καθ’ ὑπόθεσιν, τὸ δὲ πάντα ἄνθρωπον νόσον εἶναι ἀδύνατον. ὁ οὖν τοῦ ἀνθρώπου κατηγορεῖται, τοῦτο δεῖ μέσον ὅρον τιθέναι· ἔστι δὲ τὸ νοσεῖν· οὕτως γὰρ ἀληθὲς τὸ νόσον ὑπάρχειν παντὶ ἀνθρώπῳ, ὅτι νοσεῖν οἷόν τε αὐτόν, οὐχ ὅτι <νόσον> εἶναι.

23,3 129

οὐ γὰρ ὁμοίως τοῦ ἀνθρώπου τὸ ζῶν καὶ ἡ νόσος κατηγορεῖται· τὸ μὲν γὰρ τὸν ἄνθρωπον ζῶν εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ νόσον εἶναι οὐκ ἀληθές, ὅτι μὴ ἐν τῷ τί ἐστὶν αὐτοῦ τῶν τοιούτων τι κατηγορεῖται. οὐδεμία δὲ νόσος ὑγεία ἐξ ἀνάγκης, καθ’ ὅσον οὐχ οἷόν τε τὴν νόσον ὑγείαν εἶναι. καὶ ἄλλως τὸ ἀληθὲς ἐπὶ τῆς πρώτης προτάσεως, ἄλλως δὲ ἐπὶ τῆς δευτέρας· ἐπὶ μὲν γὰρ τῆς πρώτης τῷ τὴν νόσον εἴληφθαι, ἐπὶ δὲ τῆς δευτέρας τῷ τὸ νοσοῦν. τοῦ δὲ νοσοῦντος εἰ μὲν τὸ ὑγιαῖνον κατηγοροῖτο, ἐνδεχομένη ἀποφατικὴ ἔσται ἀλλ’ οὐκ ἀναγκαῖα, καὶ τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον (τὸ γὰρ ὑγιαίνειν ἐνδέχεται μηδενὶ ἀνθρώπῳ), εἰ δὲ ἡ ὑγεία, ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα ἀναγκαῖον ἀποφατικόν· ἐξ ἀνάγκης γὰρ οὐδεὶς ἄνθρωπος ὑγεία ἐστίν. οὐ μὴν ἀληθὲς ἔτι ἢ τὴν νόσον παντὸς ἀνθρώπου κατηγοροῦσα οὕτως ὥστε λέγειν τὸν ἄνθρωπον νόσον εἶναι. εἰ δὲ τὸ ὑπάρχειν προσθεῖη τις, οὐ τὸν αὐτὸν λήψεται μέσον. μεταληφθέντων δὲ τῶν ὅρων ἀπὸ τῶν ἑξεων εἰς τὰ κατὰ τὰς ἑξεις οὐκ ἔσεσθαι φημι συλλογισμόν τοῦτον, ὃν ἔλεγον ἐξ ἀναγκαίας ἀποφατικῆς τῆς μείζονος καθόλου καὶ καταφατικῆς ὑπαρχούσης τῆς ἐλάττονος ἐν πρώτῳ σχήματι· οὐκέτι γὰρ γίνεται ἡ καθόλου ἀποφατικὴ ἀναγκαῖα ἀλλ’ ἐνδεχομένη. διὸ τοῦ μὲν ἀναγκαίου συλλογισμὸς οὐκ ἔσται, τοῦ δ’ ἐνδεχομένου ἔσται· γίνεται γὰρ ἐνδεχομένη μὲν ἀποφατικὴ ἢ μείζων καθόλου ἢ ‘τὸ ὑγιαίνειν οὐδενὶ νοσοῦντι’, ὑπάρχουσα δὲ ἢ ἐλάττων καθόλου καταφατικὴ ἢ ἐνδεχομένη καὶ [ἡ] αὕτη ἢ ‘τὸ νοσεῖν παντὶ ἀνθρώπῳ’. ὅπως δ’ ἂν ἔχη, συλλογιστικὴ μὲν ἢ συζυγία ἐν πρώτῳ σχήματι, οὐ μὴν ἐξ ἀνάγκης ἀλλὰ τοῦ ἐνδέχεσθαι τὸ συμπέρασμα· ἐνδέχεται γὰρ μηδενὶ ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν ὑγείαν, τουτέστιν ἐνδέχεται μηδένα ἄνθρωπον ὑγιαίνειν· τὸ γὰρ ὑπάρχειν ὑγείαν ἢ νόσον τὸ ὑγιαίνειν ἢ νοσεῖν σημαίνει. Πάλιν καὶ ἐπὶ τοῦ δευτέρου σχήματος παρὰ τὴν τῶν ὅρων ὁμοίαν ἔκθεσιν τὸ δοκοῦν συμπέρασμα ψευδὲς γίνεται ἐπὶ ταῖς προτάσεσιν [ἀληθὲς] λαμβανομέναις ἀληθέσιν. ἂν γὰρ λάβωμεν ὑγείαν νόσω μὲν μηδεμιᾶ ἐξ ἀνάγκης, ἀνθρώπῳ δὲ παντὶ ὑπάρχειν, συναγεσθαι μὲν δόξει τὸ νόσον ἐξ

ἀνάγκης μηδενὶ ἀνθρώπῳ· ψευδὲς δὲ τοῦτο, ἐπειδὴ ἐπιδεκτικὸς ὁ ἄνθρωπος νόσου ὥσπερ οὖν καὶ ὑγείας. ἀλλ' οὐχ ὁμοίως ἀληθὴς ἢ τε λέγουσα 'ὑγεία μηδεμιᾶ νόσῳ' καὶ ἡ λέγουσα ὑγείαν παντὶ ἀνθρώπῳ· ἡ μὲν γὰρ 'ὑγεία οὐδεμιᾶ νόσῳ' οὕτως ἀληθὴς ὡς λέγουσα 'οὐδεμία νόσος ὑγεία ἐστὶ' (τοῦτο γὰρ σημαίνει), ἡ δὲ 'ὑγεία παντὶ ἀνθρώπῳ' οὐκέτι ὡς λέγουσα 'πᾶς ἄνθρωπος ὑγεία ἐστίν'· ἀλλ' ὡς λέγουσα 'πᾶς ἄνθρωπος ὑγιαίνει'. ἂν οὖν μεταλαμβάνωμεν ἀντὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς νόσου τὸ ὑγιαῖνον καὶ τὸ νοσοῦν, οὐκ ἔσται ἀναγκαῖα καθόλου ἀποφατικὴ ἀληθὴς ἡ λέγουσα τὸ ὑγιαίνειν οὐδενὶ ἐξ ἀνάγκης νοσοῦντι. ἔνεστι δὲ καὶ ἐπὶ ταύτης τῆς συζυγίας τὰ αὐτὰ εἰπεῖν, ὅτι οὐδὲ ἡ πρότασις ἀληθὴς ἀπλῶς ἡ λέγουσα 'ὑγεία κατὰ παντὸς ἀνθρώπου,' ὅτι μηδὲ ἀληθὲς εἶναι δύναται τὸ 'πᾶς ἄνθρωπος ὑγεία ἐστίν'.

23,3 130

ὥστε διὰ τοῦτο οὐ καλῶς οἱ ὅροι εἰσὶ κείμενοι, ἀλλὰ χρὴ μεταλαμβάνειν τὰς ἕξεις εἰς τὰ κατὰ τὰς ἕξεις. ὁ γὰρ λέγων παντὶ ἀνθρώπῳ ὑγείαν ὑπάρχειν ἴσον λέγει τῷ 'πᾶς ἄνθρωπος ὑγιαίνει'. ὅρον οὖν τὸ ὑγιαίνειν θετέον, οὐ τὴν ὑγείαν. εἰ δέ τις ἐκείνην παραδέξαιτο ὡς ἀληθὴ, ἔσται καὶ τὸ συμπέρασμα ἀληθὲς τὸ νόσον μηδενὶ ἀνθρώπῳ, ἀλλ' οὐκ ἀναγκαῖον ἀλλ' ὑπάρχον, ὅτι ἐστὶν ἀντιλεγόμενον ἡμῖν ἐπὶ τῆς προκειμένης μίξεως ἀναγκαῖον γίνεσθαι τὸ συμπέρασμα. Δειχθέντος δ' ἡμῖν ἐπὶ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ δευτέρου σχήματος ἀναγκαῖας τῆς μείζονος λαμβανομένης ὑπαρχούσης δὲ τῆς ἐλάττονος μὴ γινόμενον ἀναγκαῖον τὸ συμπέρασμα παρὰ τὸ μὴ γίνεσθαι τὴν ἔκθεσιν τῶν ὅρων οἰκείως, διὰ τοῦ τρίτου σχήματος οὐκέτι κατὰ τὸ ἐξ ἀνάγκης μὲν τινα λαμβάνεσθαι τῶν προτάσεων ὁμολογούμενον δὲ τῇ τοιαύτῃ προτάσει γενέσθαι τὸ συμπέρασμα τὸ ἄτοπον γενέσθαι φαμέν, ἀλλ' ὅτι ἐνδεχομένων ἀμφοτέρων λαμβανομένων τῶν προτάσεων οὐκ ἀκολουθεῖ τὸ συμπέρασμα. ἔμπαλιν γὰρ ἐπὶ τούτου τοῦ σχήματος τὸ συμβαῖνον· ἀναγκαῖον γὰρ ἀποφατικὸν συναγόμενον εὐρίσκεται τὸ συμπέρασμα ἐξ ἐνδεχομένων καταφατικῶν, εἰ οὕτως οἱ ὅροι λαμβάνονται. ἐνδεχομένων γὰρ οὐσῶν καθόλου καταφατικῶν ἐν αὐτῷ τῶν δύο προτάσεων τὸ συμπέρασμα οὔτε ἐπὶ μέρους καταφατικὸν ἐνδεχόμενον γίνεται, ὃ συνάγεται ἐκ τῆς τοιαύτης συζυγίας, οὔτε ἐπὶ μέρους ἐνδεχόμενον ἀποφατικόν, ἀλλ' οὐδὲ καθόλου καταφατικὸν ἐνδεχόμενον οὔτε ἀποφατικὸν καθόλου, ἀλλ' ἀναγκαῖον ἀποφατικὸν καθόλου. ἐν μὲν γὰρ τῷ πρώτῳ καὶ δευτέρῳ σχήματι κατὰ τὸ ἀναγκαῖον, ὥσπερ εἶπον· ἀναγκαῖας γὰρ οὔσης τῆς μείζονος οὐ γίνεται τὸ συμπέρασμα τοιοῦτον. ἐν δὲ τῷ τρίτῳ ἔμπαλιν αἱ μὲν προτάσεις ἐνδεχόμεναι τὸ δὲ συμπέρασμα ἀναγκαῖον· οὕτω γὰρ κειμένων τῶν ἄκρων ἐξ ἀνάγκης οὐδενὶ ὁ ἕτερος τῷ ἑτέρῳ. εἰ δὲ τοῦτο, ἀσυλλόγιστος ἂν γίνοιτο ἡ τοιαύτη συζυγία, ἣν φθάσας ἔδειξα οὔσαν συλλογιστικήν. ὑγείαν γὰρ ἐνδέχεται παντὶ ἀνθρώπῳ, καὶ νόσον ἐνδέχεται παντὶ ἀνθρώπῳ· ὑγεία δὲ ἐξ ἀνάγκης οὐδεμιᾶ νόσῳ. αἴτιον δὲ τούτου πάλιν τὸ μὴ καλῶς εἰληφθαι τοὺς ὅρους τοὺς ἄκρους τοὺς κατηγορουμένους τοῦ ἀνθρώπου· οὐ γὰρ τὴν ὑγείαν χρὴ λαμβάνειν καὶ τὴν νόσον ἀλλὰ τὸ ὑγιαῖνον καὶ τὸ νοσοῦν. οὕτως γὰρ λαμβανομένων αὐτῶν ἀληθεῖς αἱ προτάσεις ἐνδεχόμεναι καταφατικαὶ καὶ καθόλου, ἐκείνως δ' οὐ. ὁ γὰρ λέγων τὴν ὑγείαν ἐνδέχεσθαι παντὶ ἀνθρώπῳ ἴσον λέγει τῷ 'πάντα ἄνθρωπον ἐνδέχεται ὑγιαίνειν'· τὴν ὑγείαν γὰρ ἀντὶ τοῦ ὑγιαίνειν λαμβάνει· οὕτως γὰρ ἀληθὴς ἑκατέρα τῶν προτάσεων, ἀλλ' οὐχ ὅτι ἐνδέχεται τὸν ἄνθρωπον ἢ ὑγείαν ἢ νόσον εἶναι. ὥστε ἐν τῇ τῶν ὅρων ἐκθέσει τὸ ὑγιαίνειν χρὴ τιθέναι· ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς νόσου. ληφθέντων δὲ ἀντὶ τῶν ἕξεων τῶν κατὰ τὰς ἕξεις ὁμοίως αἱ τε προτάσεις ἀληθεῖς καὶ τὸ ἐπ' αὐταῖς συμπέρασμα. τό τε γὰρ ὑγιαίνειν ἐνδέχεται παντὶ ἀνθρώπῳ· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ νοσεῖν· καὶ τὸ ὑγιαίνειν ἐνδέχεται παντὶ νοσοῦντι, ὅπερ ἐστὶ τῆς προκειμένης συζυγίας συμπέρασμα.

23,3 131

ὁ δ' αὐτὸς λόγος, κἂν ἄλλαι τινὲς ἕξεις ἐναντία ληφθῶσι. καὶ ἔοικε γε φανερώτερον διαβεβλήσθαι ἢ τοιαύτη τῶν ὅρων λήψις ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος ἢ ἐπὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ. ἐπ' ἐκείνων μὲν γὰρ διεβάλλετο, ἐπεὶ κειμένῳ τῷ ἐξ ἀναγκαῖας τῆς μείζονος <καὶ> ὑπαρχούσης τῆς ἐλάττονος ἀναγκαῖον ἐγίνετο τὸ συμπέρασμα, ὃ οὐκ ἦν συγχωρούμενον· ἐπὶ δὲ τοῦ τρίτου

ὁμολογούμενον, ὃ ἀναιρεῖται τῷ ἐξ ἐνδεχομένων γίνεσθαι ἐνδεχόμενον τὸ συμπέρασμα. ἀξιῶ δὲ ἐν ταῖς τῶν τοιούτων συλλογισμῶν ἀναλύσεσι τοὺς ὅρους ἐκτιθεμένους μὴ τὰς ἑξεις αὐτὰς ἐκτίθεσθαι ἀλλὰ <τὰ> κατὰ τὰς ἑξεις. Σημειωτέον δέ, ὅτι γίγνεται ποτε ἀπάτη καὶ παρὰ τὸν μέσον μὴ τὸν αὐτὸν ἐν ἀμφοτέραις εἰληφθαι ταῖς προτάσεσιν ἢ τῇ λέξει μόνον, οἷον ἂν ληφθῇ τὸ χρῶμα κατὰ παντὸς λευκοῦ, τὸ λευκὸν κατὰ παντὸς κύκνου· οὐκέτι γὰρ τὸ χρῶμα κατὰ παντὸς κύκνου· οὐ γὰρ ὁ κύκνος χρῶμα. αἴτιον δέ, ὅτι τὸ λευκὸν οὐ ταῦτὸν ἐν ἀμφοτέραις τοῖς προτάσεσιν ἐλήφθη, ἀλλ' ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ἡ ποιότης (ὡς γὰρ λευκότης, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἑξις αὐτῇ), ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τὸ τὴν ποιότητα ἔχον ὥσανεὶ τὸ κατὰ τὴν ἑξίν· οὐ γὰρ τὸ λευκὸν τὸ ὡς λευκότης ἀληθὴς κατὰ τοῦ κύκνου (ἦν γὰρ ἂν πᾶς κύκνος λευκότης), ἀλλ' ὡς τὸ λευκότητα ἔχον. ἢ καὶ τοῦτο τὸ εἶδος ὑπάγεται τῷ τὴν μείζονα ἀδιόριστον, μὴ καθόλου λαμβάνεσθαι· οὐ γὰρ ἀληθὴς ἡ λέγουσα τὸ χρῶμα κατὰ παντὸς λευκοῦ· ψευδὸς γὰρ τὸ πᾶν λευκὸν χρῶμα. οὕτω παραλογίζεται καὶ Παρμενίδης ἑαυτὸν λέγων “τὸ παρὰ τὸ ὄν οὐκ ἔστιν ὄν, τὸ μὴ ὄν οὐδὲν ἐστὶ”. τὸ μὲν γὰρ πρῶτον οὕτως ἀληθὲς ἐλάβανεν, ὅτι ἀντὶ τῆς οὐσίας τῷ ὄντι ἐχρήσατο· τὸ γὰρ παρὰ τὴν οὐσίαν οὐκ ἔστιν οὐσία· διὰ γὰρ τοῦ οὕτως λαμβάνειν τὸ ὄν πειρᾶται ἐπιφέρειν τὸ “ἐν ἅρᾳ τὸ ὄν”. τὸ δὲ δεύτερον οὐκ ἐπὶ τῆς <οὐσίας> φυλάσσει τὸ ὄν· οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ παρὰ τὴν οὐσίαν εἶναι μηδέν· ἀλλ' ὡς λαβὼν τὸ πρῶτον τὸ παρὰ πᾶν τὸ ὄν πᾶν οὐκ ὄν εἶναι οὕτως τὸ δεύτερον προστίθῃσι τὸ οὐκ ὄν οὐδέν. οἷς οὕτως εἰλημμένοις ἔπεται τὸ συμπέρασμα τὸ παρὰ πᾶν τὸ ὄν μηδέν εἶναι, δι' οὗ συμπεράσματος ὁμολογεῖται πολλὰ εἶναι τὰ ὄντα· τὸ γὰρ ‘πᾶν’ τοῦ ‘πολλά’ δηλωτικόν. τοιοῦτός ἐστιν ὁ λέγων ‘τὸ πεπερασμένον ἀρχὴν ἔχει, τὸ ἀρχὴν ἔχον ἐγένετο, τὸ πεπερασμένον ἄρα γέγονεν, ὥστε, εἰ καὶ ὁ κόσμος πεπερασμένος, γέγονε· τὸ γὰρ ἀρχὴν ἔχειν ὅπου μὲν εἴληπται τὴν κατὰ μέγεθος (οὕτως γὰρ ἐπὶ τοῦ πεπερασμένου καὶ τοῦ κόσμου), ἐν δὲ τῷ γεγονότι τὴν κατὰ χρόνον· τὸ γὰρ τὴν κατὰ χρόνον ἀρχὴν ἔχον γέγονεν, οὐ τὸ τὴν κατὰ τὸ μέγεθος. διὰ τοῦτο πανταχοῦ λέγω δεῖν φυλάττεσθαι τὰς ὁμωνυμίας. οὐδ' ἐνταῦθα δὲ ἡ μείζων πρότασις καθόλου· οὐ γὰρ ἀληθὲς τὸ ‘πᾶν τὸ ἀρχὴν ἔχον γέγονεν’. [ε'] Οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ἀεὶ ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι· πολλῶν γὰρ συλλογισμῶν οἱ ὅροι ἢ τινὲς ἢ πάντες λόγῳ δηλοῦνται καὶ λόγοι εἰσὶν, οὐκ ὀνόματα, ἐφ' ὧν οὐ δεῖ τοὺς ἀναλύειν βουλομένους ζητεῖν πάντως τοὺς ὅρους δι' ὀνομάτων ἐκτίθεσθαι, ἀλλὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς τοὺς κειμένους ἐκθετέον ἐν τῇ τῶν ὅρων λήψει.

23,3 132

παρὰ γὰρ τοῦτο πολλάκις χαλεπὴ καὶ δύσκολος ἡ ἀγωγή γίνεται τῷ μὴ εὐρίσκεσθαι τῶν ὅρων ὀνόματα. οἷον εἴ τις συλλογίσαιτο τὸν ἀνδρεῖον τιμῆς ἄξιον διὰ μέσου τοῦ καταφρονεῖν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος λέγων ‘ὁ ἀνδρεῖος καταφρονεῖ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος, πᾶς ὁ καταφρονῶν τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ὑπὲρ τοῦ κοινῇ συμφέροντος τιμῆς ἄξιος, ὁ ἄρα ἀνδρεῖος τιμῆς ἄξιος’. τὸν γὰρ βουλόμενον ἐκλαμβάνειν τοὺς ὅρους τούτου τοῦ συλλογισμοῦ οὐ δεῖ τὸν μέσον ὅρον ὄνομα ζητεῖν· λόγος γάρ ἐστιν, οὗ φυλαχθέντος ἢ τε διαίσεις ἢ εἰς τοὺς ὅρους φανερά καὶ ἡ τοῦ συλλογισμοῦ εἰς τὸ πρῶτον σχῆμα ἀνάλυσις. πάλιν εἴ τις λάβοι, ὅτι ἡ τοῦ ὄντος ἐπιστήμη ἢ ὄν ἐπιστήμη ἐστὶ τοῦ πρώτου αἰτίου κινουῦντος, ἡ δὲ γε ἐπιστήμη ἡ τοῦ πρώτου αἰτίου κινουῦντος ἡ πρώτη ἐστὶ φιλοσοφία, καὶ συνάγοι ἐκ τούτων, ὅτι ἡ τοῦ ὄντος ἢ ὄν ἐπιστήμη ἡ πρώτη φιλοσοφία ἐστὶ· καὶ γὰρ οὗτος συλλογισάμενος τοὺς ὅρους οὐκ ὀνόματα ἀλλὰ λόγους εἴληφε πάντας, οὓς εἰ μὴ ὁ βουλόμενος ἀναλύειν τὸν λόγον λάβοι, ὀνόματα δὲ ζητοίῃ ἀντ' αὐτῶν, οὐκ ἂν εὖροι τὴν ἀνάλυσιν τοῦ συλλογισμοῦ εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα ὄν τὸ πρῶτον. μὴ εὐρίσκων δὲ ὀνόματα σημᾶναι τὸν μέσον οἰήσεται ἀμέσως ὑπάρχειν τὸν κατηγορούμενον τῷ ὑποκειμένῳ <καὶ> ἀμέσου ὄντος τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εἶναι ἀπόδειξιν, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον. ἢ ἀποδεικτὰ μὲν ἀλλ' οὐχὶ ὑπὸ ὀνόματος δηλωθῆναι δυναμένου τοῦ μέσου ὅρου, οὗ ὁ συλλογισμός. προλαβόντας δὲ καὶ οἰηθέντας εἶναι τὰ τοιαῦτα ἀναπόδεικτα τοῖς βουλομένοις αὐτὰ διὰ τοῦ οἰκείου μέσου

δεικνύειν ὄντος λόγου ἐπεγκαλεῖν. οἷον εἰ βουληθείημεν δεῖξαι, ὅτι τοῦ ἰσοσκελοῦς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι. πρῶτον μὲν οὖν αὐτὸ τοῦτο τὸ κατηγορούμενον ὁρᾷς, πῶς οὐχ ἔν ὄνομά ἐστιν ἀλλὰ λόγος. ζητοῦντες δὲ τὸν μέσον, δι' οὗ δεῖ συμπεραῖναι τὸ πρόβλημα, ἐνταῦθα μὲν εὐποροῦμεν ὀνόματι αὐτὸν ἐκθέσθαι λέγοντες οὕτως· τὸ ἰσοσκελὲς τρίγωνον τρίγωνόν ἐστι, παντὸς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι, τοῦ ἰσοσκελοῦς ἄρα τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. <ἐὰν δὲ τὴν μείζονα θελήσωμεν κατασκευάσαι πρότασιν, πόθεν ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν,> οὐκέτι δύναμαι ὀνόματι τὸν μέσον ἐκθέσθαι, δι' οὗ συνάγεται τὸ συμπέρασμα, ἀλλὰ δεῖ λόγῳ αὐτὸν ἐρμηνεύειν, οἷον ὅτι παντὸς τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δύο ταῖς ἐφεξῆς ἴσαι εἰσίν· δύο δὲ ἐφεξῆς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν· παντὸς ἄρα τριγώνου αἱ τρεῖς γωνίαι δυσὶν ὀρθαῖς ἴσαι εἰσίν. ἐὰν οὖν τις ἡγοίτο, ὅτι, ἐπεὶ μὴ ἔστι μέσον ὅρον δι' ὀνόματος λαβεῖν, τὸ παντὸς τριγώνου τὰς τρεῖς γωνίας δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας εἶναι ἄμεσόν τε πρότασιν καὶ ἀναπόδεικτον εἶναι καὶ αἰτιῶτο τοὺς οὕτω δεικνύειν αὐτὸ πειρωμένους, ἀπατᾶται τὸ ἀποδεικτικὸν ἀναπόδεικτον ἡγούμενος· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο ἀπόδειξις, ἀλλὰ ὁ μέσος ὅρος λόγος ἐστίν, οὐκ ὄνομα.

23,3 133

ὥστε οὐ πάντως οἰητέον, ὡς δεῖ ὀνόματι ἐκκεῖσθαι τοὺς ὅρους, ἀλλ' ἔστιν, ὅτε καὶ διὰ λόγου αὐτοὺς σημαίνειν. διὸ τοὺς τοιούτους συλλογισμοὺς χαλεπὸν ἀνάγειν ὑπὸ τὰ σχήματα. Τὸ δὲ ὑπάρχειν τὸν μείζονα ὅρον τῷ μέσῳ καὶ τὸν μέσον τῷ ἐλάττονι οὐ δεῖ νομίζειν, ὅτι πάντως <δεῖ> κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν τοὺς ὅρους ἐκτίθεσθαι, οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῶν, τὸ ζῶν οὐσία, ὁ ἄνθρωπος ἄρα οὐσία· πάντες γὰρ οἱ ὅροι ἐν τούτῳ κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν κεῖνται· ἀλλ' ἐν μὲν ταῖς ἐκλογαῖς ἐκθετέον ἀεὶ κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν τοὺς ὅρους, τὰς δὲ συμπλοκάς αὐτῶν, καθ' ἣν ἂν ἐνδέχεται γίνεσθαι πτῶσιν, κατὰ ταύτην ποιητέον, ἐπειδὴ κατὰ πάσας τὰς πτώσεις αἱ κατηγορίαι τῶν ὅρων γίνονται. οὐ γὰρ πάντα τὰ κατηγορούμενα ὡς καθ' ὑποκειμένου κατηγορεῖται· ἐπεὶ πάσας ἂν ἔδει τὰς προτάσεις τοὺς ὅρους ἔχειν κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν συντεταγμένους, οἷον ὁ ἄνθρωπος ζῶν ἐστίν, ἡ γραμματικὴ ἐπιστήμη ἐστὶ, τὸ χρῶμα ποιότης ἐστίν. ἐπεὶ δ' οὐ μόνον τὰ καθ' ὑποκειμένου λεγόμενα κατηγορεῖται ἀλλὰ καὶ τὰ συμβεβηκότα καὶ ἐν ὑποκειμένῳ ὄντα, ὧν οὐκ ἀεὶ κατ' ὀρθὴν πτῶσιν αἱ κατηγορίαι, ἀλλὰ ποτὲ μὲν κατ' ὀρθὴν, ὡς ὅταν λέγωμεν 'τὸ σῶμα λευκόν ἐστίν, ἡ υἱεία ἀγαθόν ἐστὶ' ποτὲ δὲ κατὰ γενικὴν, ὡς ὅταν λέγωμεν 'ὁ ἀδελφὸς ἀδελφὸς ἀδελφοῦ ἐστὶ', ποτὲ δὲ κατὰ δοτικὴν, ὡς 'τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ ὅμοιον', ποτὲ δὲ κατὰ αἰτιατικὴν, ὡς ὅταν λέγωμεν 'τὸ μέγα πρὸς μικρὸν λέγεται' καὶ 'Πλάτων ἐπαινεῖ Σωκράτην', ἐπεὶ τοίνυν αἱ κατηγορίαι τῶν κατηγορουμένων κατὰ πάσας γίνονται τὰς πτώσεις, αἱ δὲ προτάσεις ἐν ταῖς κατηγορίαις, δεῖν φημι τοὺς ὅρους ἐκτίθεσθαι τοὺς τῶν προτάσεων καὶ τῶν συλλογισμῶν, ὅταν ἐκλέγωμεν αὐτούς, κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν, τὰς δὲ κατηγορίας αὐτῶν καὶ τὰς προτάσεις ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλας συντάξει ποιεῖσθαι, ὡς ἐγχωρεῖ. ὅταν οὖν τὸ συγχωρούμενον κατ' εὐθεϊαν κατηγορεῖται, τότε κυρίως κατὰ τοῦ ὑποκειμένου κατηγορεῖται· καὶ γὰρ τὸ ὑποκείμενον τότε καθ' εὐθεϊαν λαμβάνεται. ἂν δὲ κατὰ πτῶσιν, οὐκέτι κατ' αὐτοῦ τῷ τῇ πτῶσιν μὴ τὸ ὑποκείμενον αὐτὸ σημαίνειν, τοῦ δὲ σημαινομένου ὑπὸ τῆς πτώσεως κατηγορεῖται. ἀλλ' οὐδ' ὁμοίως, ὡς τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου κατηγορούμενον εἴληπται <καὶ> καθ' ἣν πτῶσιν, κατὰ τὴν αὐτὴν καὶ τὸ δεύτερον τοῦ τρίτου ληπτέον πάντως κατηγορεῖσθαι. οὔτε γὰρ, εἰ τὸ πρῶτον τοῦ δευτέρου κατ' εὐθεϊαν, δεῖ καὶ τοῦτο τοῦ ἐσχάτου ἄκρου κατ' εὐθεϊαν πτῶσιν κατηγορεῖν. τὸ δ' αὐτὸ οὐ μόνον ἐπὶ τῶν καταφατικῶν, τουτέστι καταφατικῶς κατηγορουμένων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφατικῶν ποιητέον. καθ' ὅσους γὰρ τρόπους καὶ καθ' ὅσας πτώσεις ἄλλο ἄλλῳ συντάττοντες τῷ εἶναι καὶ τῷ 'ἐστὶ' χρώμεθα ἐπ' αὐτῶν, καὶ ὁσαυχὺς συντεταγμένων ἀλλήλοις τῶν ὅρων ἔστιν ἀληθὴ εἰπεῖν εἶναι τὴν πρότασιν, τοσαυταχὺς χρὴ τοὺς ὅρους ἐν ταῖς προτάσεσι πειρᾶσθαι συμπλέκειν ἀλλήλοις καὶ λέγειν ὑπάρχειν τὸν ἕτερον τῷ ἑτέρῳ. δεικτέον δέ, πῶς μὲν χρὴ τὴν ἐκθεσιν τῶν ὅρων τῶν ἐν ταῖς

προτάσεων κατ' εὐθείαν ποιεῖσθαι, πῶς δ' αὐτοὺς ἐν τῇ γενέσει τῶν προτάσεων συμπλέκειν ἀλλήλοις.

23,3 134

λαβόντες γὰρ πρότασιν τὴν λέγουσαν τῶν ἐναντίων μίαν εἶναι ἐπιστήμην ἐκτιθέμενοι μὲν τοὺς ὅρους 'μία ἐπιστήμη ἐστὶ' καὶ τὰ ἐναντία ἀλλήλοις ἐκθησόμεθα· λαβόντες δὲ τοὺς ὅρους ἐν τῇ προτάσει οὐ 'τὰ ἐναντία μία ἐπιστήμη ἐστίν' ἐροῦμεν, <ἀλλ'> ἀντὶ τοῦ ' <τὰ> ἐναντία ἐστὶ' μετασχηματίζαντες ποιήσομεν 'τῶν ἐναντίων ἐστὶ μία ἐπιστήμη'. οὕτως γὰρ ἀληθὴς ἡ πρότασις. ὥς γὰρ εἴρηται, ὁσαυχῶς καὶ καθ' ὅσους τρόπους καὶ καθ' ὅσας πτώσεις ἄλλο ἄλλου κατηγορούμενον ἀληθεύεσθαι δύναται κατὰ τὸν τῆς λέξεως μετασχηματισμὸν καταφατικῶς τε καὶ ἀποφατικῶς, τοσαυταυχῶς καὶ τὰς προτάσεις καὶ τὰς τῶν ὅρων κατηγορίας ποιεῖσθαι χρή, ὥς ἂν ὑπακούωσιν οἱ μέσοι ὅροι ἐν τῇ πρὸς ἀλλήλους συμπλοκῇ πρὸς τε τὸ κατὰ φύσιν γίνεσθαι τὴν κατηγορίαν καὶ πρὸς τὸ ἀληθές. τὸ μὲν οὖν ζῶον κατὰ τοῦ ἀνθρώπου καὶ ὁ ἄνθρωπος γραμματικοῦ καὶ τὸ ζῶον κατὰ γραμματικοῦ ὁμοίως πάντα· κατὰ γὰρ εὐθείαν πτῶσιν ὃ τε γραμματικὸς ἄνθρωπός ἐστι καὶ ὁ ἄνθρωπος ζῶον καὶ διὰ τοῦτο ὁ γραμματικὸς ζῶον. οὐ μὴν ἐπὶ πάντων τῶν συλλογισμῶν οἷον τε οὕτως κατηγορεῖσθαι τὰ κατηγορούμενα, οἷον ὥς ἐν τῇ προτάσει τῇ λεγούσῃ τῶν ἐναντίων <ἀλλήλοις μίαν> εἶναι ἐπιστήμην κατηγορούμενον μὲν ἐστὶ τὸ 'μία ἐπιστήμη ἐστὶ' καὶ μείζων ὅρος, ὑπόκειται δὲ τὸ 'τῶν ἐναντίων ἀλλήλοισ', ὃ ἐστὶ μέσος. οὐ δὴ οὕτως ὑπάρχει ὁ μείζων τῷ μέσῳ ἐνταῦθα ὥς δύνασθαι λέγειν 'τόδε τόδε ἐστίν', ὥς λέγομεν 'ὁ γραμματικὸς ἄνθρωπός ἐστιν'. οὐ γὰρ ἐστὶν ἡ πρότασις [ῆ] λέγουσα 'τὰ ἐναντία μία ἐστὶν ἐπιστήμη', ἀλλ' ὅτι τῶν ἐναντίων, ὅπερ ἐστὶ γενικὴ πτῶσις. μία ἐστὶν ἐπιστήμη· οὕτως γὰρ συντεταγμένων αὐτῶν ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν τὸ 'τῶν ἐναντίων μία ἐστὶν ἐπιστήμη'. ἐν μὲν οὖν τῇ ἐκθέσει τῶν ὅρων ἦν κείμενα τὰ ἐναντία καὶ μία ἐπιστήμη, ἐν δὲ τῇ προτάσει οὐ 'τὰ ἐναντία' ἔτι ἤρκεσε λαβεῖν ἀλλὰ 'τῶν ἐναντίων'. Ἔτι δ' οὐ μόνον ἐπὶ τοῦ παραδείγματος τοῦ 'τῶν ἐναντίων μία ἐστὶν ἐπιστήμη' δεικνύται ἐν ταῖς προτάσεσιν οὐκ αἰεὶ κατ' εὐθείαν γίνεσθαι τὰς τῶν ὅρων κατηγορίας ἀλλὰ καὶ καθόλου ἐπὶ πασῶν τῶν ἐν τοῖς συλλογισμοῖς προτάσεων, ὅτι μὴ αἰεὶ αἱ κατηγορίαι τῶν ὅρων ὅμοιαι καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν πτῶσιν, ἀλλ' ἐν τισὶ μὲν ὁ μὲν πρῶτος ὅρος κατὰ τοῦ μέσου λέγεται, τουτέστι κατ' εὐθείαν πτῶσιν κατηγορεῖται, οὐκέτι δὲ ὁ μέσος τοῦ τρίτου. δεικτέον ἐπὶ τοῦ παραδείγματος πάλιν· ἡ τοῦ ἀγαθοῦ γνῶσις σοφία ἐστίν, ἡ σοφία ἐπιστήμη ἐστίν, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ ἄρα γνῶσις ἐπιστήμη ἐστίν. ἡ μὲν γὰρ μείζων πρότασις ἡ λέγουσα 'ἡ σοφία ἐπιστήμη' κατ' εὐθείαν πτῶσιν ἔχει τοὺς ὅρους, οὐκέτι δὲ ἡ ἐλάττων ἡ λέγουσα τοῦ ἀγαθοῦ τὴν σοφίαν εἶναι· γενικὴ γὰρ πτῶσις ἡ 'τοῦ ἀγαθοῦ'. ὥσπερ δὲ ἡ ἐλάττων πρότασις οὐκ εἶχε κατ' εὐθείαν τὴν κατηγορίαν, οὕτως οὐδὲ τὸ συμπέρασμα. ἄλλοτε δὲ πάλιν ἡ μὲν ἐλάττων πρότασις κατ' εὐθείαν ἔχει τὴν κατηγορίαν τοῦ μέσου κατὰ τοῦ ἐσχάτου ὅρου, ἡ δὲ μείζων οὐκέτι κατ' εὐθείαν τὸν μείζονα τοῦ μέσου ἔχει κατηγορούμενον· οἷον τοῦ ἐναντίου παντὸς ἐπιστήμη ἐστὶ, τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον· συμπέρασμα 'τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιστήμη ἐστίν'.

23,3 135

ἐν μὲν οὖν ταῖς προτάσεσιν ὁ μέσος ὅρος κατὰ τοῦ ἐλάττονος καὶ ὑποκειμένου κατ' εὐθείαν πτῶσιν κατηγορεῖται, οἷον τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον **** παντὸς ἐπιστήμη ἐστίν· οὐ γὰρ τὸ ἐναντίον ὑπόκειται, ὃ ἐστὶν εὐθεῖα, ἀλλὰ τοῦ ἐναντίου, ὃ ἐστὶ γενικὴ. ληπτέον δὲ μέσον ποτὲ μὲν ἐναντίον ποτὲ δὲ ποιόν. ὁπότερον γὰρ ἂν ληφθῇ, αἱ προτάσεις ὅμοιαι· ἔσται γὰρ ποτὲ μὲν 'τὸ ἀγαθὸν ποιόν, τοῦ ποιοῦ ἐπιστήμη ἐστὶ', ποτὲ δὲ 'τὸ ἀγαθὸν ἐναντίον, τοῦ ἐναντίου ἐπιστήμη ἐστίν'. ἀλλ' οὐδὲ τὸ συμπέρασμα κατ' εὐθείαν γίνεται πτῶσιν· τοῦ γὰρ ἀγαθοῦ ἐπιστήμη εἶναι συνάγεται, ἀλλ' οὐ τὸ ἀγαθόν, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ποιόν ἐλέγετο ἢ τὸ ἐναντίον ἐπιστήμη εἶναι, ἃ ἦσαν οἱ μέσοι ὅροι, ἀλλὰ τούτων ἐπιστήμη. τὸ μέντοι ἀγαθὸν ἔκειτο ἢ ἐναντίον εἶναι ἢ ποιόν κατ' εὐθείαν πτῶσιν. ἔστι δέ, ὅτε μήτε τὸ πρῶτον κατὰ τοῦ μέσου μήτε τοῦτο κατὰ τοῦ τρίτου κατηγορεῖται, τουτέστι κατ' εὐθείαν πτῶσιν κατηγορεῖται καὶ γὰρ τὴν κατ' εὐθείαν καὶ οὕτως

γινομένην κατηγορίαν ἀπλῶς κατηγορίαν λέγω, ὅταν ἢ εἰπεῖν τόδε τόδε εἶναι, τὸ ὑποκείμενον, ὅπερ ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον. τὸ δὲ πρῶτον τοῦ τρίτου οὕτως ἔχουσιν τῶν προτάσεων ὅτε μὲν κατ' εὐθείαν <ὅτε δὲ οὐ κατ' εὐθείαν> κατηγορεῖται. παράδειγμα τοῦ μὲν, ἐν ᾧ συλλογισμῷ μήτε τῶν προτάσεων τις κατ' εὐθείαν εἴληπται μήτε τὸ συμπέρασμα, ὁ λέγων συλλογισμὸς 'οὐ ἐστὶν ἐπιστήμη, ἔστι τούτου γένος, τοῦ δὲ ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· οὔτε γὰρ ἐν ταῖς προτάσεσιν εἴληπται ὅρος τις ὅρου κατ' εὐθείαν πτώσιν κατηγορούμενος οὔτε ἐν τῷ συμπεράσματι. τοῦ δέ, ἐν ᾧ ἐν μὲν ταῖς προτάσεσιν ἐν οὐδετέρᾳ αὐτῶν κατ' εὐθείαν ἡ κατηγορία ἐν μέντοι τῷ συμπεράσματι κατ' εὐθείαν, ὁ τοιόσδε συλλογισμὸς· οὐ ἐστὶν ἐπιστήμη, γένος ἐστὶ τούτο· τοῦ δ' ἀγαθοῦ ἐστὶν ἐπιστήμη· συμπέρασμα 'τὸ ἀγαθὸν ἄρα γένος'. τοῦτο μὲν γὰρ κατ' εὐθείαν πτώσιν, τῶν δὲ προτάσεων οὐδετέρα τοῦτ' ἔχει. ἄκρον δὲ ὅρον πάλιν εἶπον τὸν ἔσχατον ὅρον τὸν ὑποκείμενον ἐν τῷ συμπεράσματι, ὃ ἐστὶ τὸ ἀγαθόν· κατὰ μὲν γὰρ τούτου τὸ γένος αὐτὸ εἶναι κατηγορεῖται. ἐν δὲ ταῖς προτάσεσιν οὔτε τούτου ἡ ἐπιστήμη οὔτε τῆς ἐπιστήμης τὸ γένος. Τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ὁμοίως ἐπὶ τῶν ἀποφατικῶν προτάσεων τε καὶ συμπερασμάτων οὐκ ἀεὶ τὴν αὐτὴν κατηγορίαν κατὰ τὰς πτώσεις γινομένην ἔστιν ἰδεῖν. οὐ γὰρ ἀεὶ ἐπὶ τῶν ἀποφατικῶν προτάσεων ὥσπερ οὐδὲ ἐπὶ τῶν καταφατικῶν κατ' εὐθείαν συμπλέκονται οἱ ὅροι, ἀλλ' ἐνίοτε καὶ κατ' ἄλλην πτώσιν, ἢ γενικὴν ἢ δοτικὴν ἢ αἰτιατικήν· οἶον οὐκ ἔστι κινήσεως κίνησις, ἢ οὐκ ἔστι γενέσεως γένεσις· ἡδονῆς δὲ ἐστὶ γένεσις ἢ ἡδονῆς ἐστὶ κίνησις· οὐκ ἄρα ἡ ἡδονὴ γένεσις ἢ κίνησις. τῶν μὲν γὰρ προτάσεων οὐδεμία κατ' εὐθείαν πτώσιν συντέτακται, τὸ μέντοι συμπέρασμα τὸ 'οὐκ ἔστιν ἡ ἡδονὴ γένεσις' κατ' εὐθείαν. καὶ πάλιν γέλωτός ἐστι σημεῖον, σημείου δὲ οὐκ ἔστι σημεῖον, ὥστε οὐ σημεῖον ὁ γέλως· καὶ γὰρ ἐπὶ τούτου τῶν μὲν προτάσεων οὐδετέρα κατ' εὐθείαν, οὔτε ἡ καταφατικὴ οὔτε ἡ ἀποφατικὴ κατ' εὐθείαν πτώσιν συντέτακται, τὸ μέντοι συμπέρασμα κατ' εὐθείαν.

23,3 136

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων, ἐν οἷς ἀποφατικὸν συνάγεται πρόβλημα κατὰ τὴν ποιὰν σχέσιν τοῦ κατηγορουμένου πρὸς τοὺς ἄκρους, φημὶ δὲ τοῦ μέσου ὅρου πρὸς τοὺς αὐτῷ ὑποκειμένους. πάλιν ἔστω ἡμῖν παράδειγμα ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ μὲν συμπέρασμα ἔχον ἀποφατικὸν ἐπὶ μέρους κατ' εὐθείαν πτώσιν τῶν μέντοι προτάσεων οὔτε τὴν καταφατικὴν οὔτε τὴν ἀποφατικὴν κατ' εὐθείαν πτώσιν· θεῷ γὰρ καιρὸς ἐστὶν, θεῷ χρόνος δέων οὐκ ἔστιν· ἐξ ὧν συνάγεται, ὅτι τις καιρὸς χρόνος δέων οὐκ ἔστι, διὰ τὸ μηδὲν εἶναι θεῷ ὠφέλιμον. ἡ [δὲ] γὰρ 'θεῷ χρόνος δέων οὐκ ἔστι' σημαίνει, ὅτι θεῷ χρόνος ὠφέλιμος οὐκ ἔστι· τοῦτο δὲ φημι, ὅτι εἰσὶ τινες, οἱ ὀρίζονται τὸν καιρὸν χρόνον ὠφέλιμον εἶναι. τοὺς μὲν ὅρους ἐκλέγοντας δεῖ αὐτὰ τὰ ὀνόματα ἐκτίθεσθαι· ὀνόματα δὲ ἐστὶ τὰ κατ' εὐθείαν λεγόμενα, καιρὸς, χρόνος δέων, θεός. τὴν μέντοι ἀποφατικὴν πρότασιν ἢ τὰς προτάσεις κατὰ δοτικὴν πτώσιν· θεῷ γὰρ, οὐ θεός, κατὰ δοτικὴν πτώσιν. ὁ [δεῖ] καὶ καθόλου δεῖ ποιεῖν, τοὺς μὲν ὅρους ἐκτίθεσθαι κατὰ τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων, τουτέστι κατὰ τὰ ὀνόματα (τὰς γὰρ πτώσεις οὐκ εἶναι ὀνόματα ἔφραμεν ἐν τῷ Περὶ ἑρμηνείας), συμπλέκειν δὲ αὐτοὺς ἐν ταῖς προτάσεσιν κατὰ τὰς ἀρμοζούσας πτώσεις, οἶον, ἵνα ὥσπερ ἐπὶ τῶν πρὸς τι παραθέσεως τὰς διαφορὰς τῶν πτώσεων δηλώσωμεν, κατὰ μὲν δοτικὴν, ὡς τὸ ἴσον καὶ ὅμοιον (ἴσω γὰρ τὸ ἴσον ἴσον καὶ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον <ὅμοιον>), κατὰ δὲ γενικὴν, ὡς τὸ διπλάσιον (ἡμίσεος γάρ), τὰ δὲ κατὰ αἰτιατικήν, ὡς τὸ τύπτον· τὸ γὰρ τύπτον τυπτόμενον τύπτει. τὸ δὲ τυπτόμενον κοινόν ἐστὶν εὐθείας καὶ αἰτιατικῆς πτώσεως. οὐ πάντως δὲ τοῦτ' οὕτως φημι, πρὸς πτώσιν καὶ κατὰ πτώσιν τὰς πτώσεις συντάσσειν, ἀλλ' ὅταν οὕτως ἀρμόζη· ὅταν δὲ κατ' εὐθείαν, τῇ εὐθείᾳ χρηστέον· οἶον ὁ ἄνθρωπος ζῶν. Ἐπεὶ δ' ἡμῖν ἐν τοῖς προειρημένοις ἱκανῶς εἴρηται περὶ τῆς κατὰ τὰς πτώσεις τῶν ὅρων συμπλοκῆς. λέγομεν νῦν, ποσαχῶς ἀληθές ἐστιν εἰπεῖν ἄλλο ἄλλῳ ὑπάρχειν· ὡσαχῶς γὰρ αἱ κατηγορίαι καὶ τὰ τῶν ὄντων γένη διήρηται. ἢ γὰρ ὡς οὐσία τὸ κατηγορούμενον τοῦ ὑποκειμένου καὶ ἐν τῷ τί ἐστὶν ὄν αὐτοῦ ληπτέον ἐν ταῖς προτάσεσιν, ὡς ἐν τῇ 'ὁ ἄνθρωπος ζῶν ἐστίν', ἢ ὡς ποσότητα

τούτου δηλοῦν, ὡς ἐν τῇ ‘ὁ ἄνθρωπος τρίπηχὺς ἐστίν’, ἢ ὡς ποιότητα, ἂν λευκὸς εἶναι ῥηθῇ, ἢ ὡς σχέσιν, ἂν δεξιὸς ἢ πατήρ, ἢ ὡς ἐνέργειαν, ἂν διαλέγηται ἢ γράφῃ, ἢ ὡς πάθος, ἂν τύπῃται ἢ ἀλγῇ, ἢ ὡς τόπον, ἂν ἐν Λυκίᾳ εἶναι ῥηθῇ, ἢ ὡς χρόνον, ἂν γένηται, ὅτι χθὲς ἦν ἢ πέρυσιν, ἢ ὡς κεῖσθαι, ὅταν καθῆσθαι λέγοιτο, ἢ ὡς ἔχοντός τι, ἂν ὑποδεδέσθαι ἢ ὑπλίσθαι λέγῃται. τοσαῦται γὰρ αἱ κατηγορίαι, καὶ ποσαχῶς οἶόντε ἄλλο ἄλλω ὑπάρχειν τε καὶ ἀληθεύεσθαι κατ’ αὐτοῦ. καὶ τούτων τῶν κατηγορουμένων καὶ ἀληθευομένων κατὰ τινος ἢ ἀπλῶς ἢ καθόλου ληπτέον τὰ κατηγορούμενα κατηγορεῖσθαι ἢ πῇ· τὰ μὲν γὰρ γένη καὶ αἱ διαφοραὶ καὶ τὰ ἴδια καὶ οἱ ὅρισμοι καὶ ἀπλῶς κατηγοροῦνται, ὧν εἰσι, καὶ ἀληθεύονται κατ’ αὐτῶν, τὸ δὲ συμβεβηκὸς ποτὲ μὲν ἀπλῶς, ὡς ἐπὶ τῆς χιόνης τὸ λευκόν, ποτὲ δὲ πῇ, ὡς τοῦ ὀφθαλμοῦ τὸ λευκόν.

23,3 137

ἔτι δὲ ἢ ἀπλῶς τε καὶ ἄνευ συνθέσεως κατηγορητέον, τουτέστιν ἔν τι καὶ μιᾷ κατηγορίας, ἢ συμπεπλεγμένα τε καὶ συγκείμενα· ἢ μὲν γὰρ ‘Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστίν’ ἀπλοῦν ἔχει τὸ κατηγορούμενον, ἢ δὲ λέγουσα ‘Σωκράτης ἄνθρωπος λευκός ἐστίν’ ἢ ‘Σωκράτης καθήμενος διαλέγεται’ σύνθετόν τε καὶ συγκείμενον. ἐπεὶ δὲ τῶν συγκειμένων ἐν ταῖς κατηγορίαις τὰ μὲν μίαν πρότασιν ποιεῖ, τὰ δ’ οὐ μίαν, ἔστι δὲ τῶν ἰδίᾳ κατηγορουμένων ἀληθῶς τὰ μὲν καὶ συνθέντας ἀληθῶς κατηγορῆσαι, τὰ δὲ συνθέντας οὐκ ἔστιν ἀληθῶς κατηγορῆσαι, περὶ τούτων ἀξιῶ ἄμεινον δεῖν ἐπεσκέφθαι· ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν ἄλλων, ὧν τὰ κεφάλαια ἐκτεθείμεθα ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας. Ἐπεὶ δ’ εὐρίσκομεν πολλάκις ἐν τοῖς παρὰ τοῖς ἀρχαιοτέροις κειμένοις λόγοις ὅρους τινὰς δις παραλαμβανομένους ἐν τῇ αὐτῇ προτάσει κἂν τῷ συμπεράσματι τὸν μέσον ὅρον κείμενον, διδασκτέον, πῶς δεῖ καὶ τοὺς τοιούτους ἀναλύειν συλλογισμούς, καὶ ποίᾳ τῶν προτάσεων συντακτέον τὸν ἐπαναδιπλούμενον ὅρον. ἐπαναδιπλούμενον δὲ ἐστίν, ὅπερ εἶπον, ἢ τοῦ αὐτοῦ ὅρου δις ἐν τῇ αὐτῇ προτάσει παράληψις ὡς καὶ ἐν τῷ συμπεράσματι πάντως εὐρίσκεσθαι. τὸ οὖν ἐπαναδιπλούμενον, ὃ ἐστίν, ὡς εἶπον, τὸ δις λαμβανόμενον· ἔστι δὲ οὗτος ὁ μέσος ὅρος· τοῦτον οὖν τὸν δεύτερον ὅρον λαμβανόμενον καὶ ἐπαναδιπλούμενον οὐ δεῖ ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν τοιούτων συλλογισμῶν τῷ <μέσῳ> ὄρῳ συντάσσεσθαι ἀλλὰ τῷ πρώτῳ, τουτέστι τῷ μείζονι καὶ κατηγορουμένῳ. οἷον ἔστω δεδειγμένον, ὅτι τῆς δικαιοσύνης ἐπιστήμη ἐστίν, ὅτι ἀγαθόν· ἔστι μὲν γὰρ ἀπλῶς δικαιοσύνης ἐπιστήμην εἶναι, ὅτι ἐστὶ τοῦ κατ’ ἀξίαν ἐκάστῳ ἀπονεμητική· ἔστι δὲ καὶ ἐπιστήμην περὶ αὐτῆς ἔχειν, ὅτι ὠφέλιμος ἢ αἰρετὴ ἢ τι τοιοῦτον ἄλλο, ὡς ἔχει καὶ ὁ νῦν λόγος· ἢ δικαιοσύνη ἀγαθόν, τοῦ ἀγαθοῦ ἐστίν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν, τῆς δικαιοσύνης ἄρα ἐστὶν ἐπιστήμη, ὅτι ἀγαθόν. οὕτως γὰρ κειμένων τῶν ὄρων καὶ ὄντος μείζονος μὲν ἄκρου ἐπιστήμης, ὅτι ἀγαθόν, μέσου δὲ ἀγαθοῦ, ἐλάττονος δὲ ἄκρου δικαιοσύνης ἔσται τὸ εἰρημένον συμπέρασμα τὸ τῆς δικαιοσύνης ἐπιστήμην εἶναι, ὅτι ἀγαθόν. καὶ ἡ ἀνάλυσις εἰς τοὺς εἰρημένους ὅρους ἔσται τοῦ συλλογισμοῦ. ἐὰν δὲ τὸ ἐπαναδιπλούμενον (τοῦτο δ’ ἐστὶ τὸ ‘ὅτι ἀγαθόν’) μὴ τῷ μείζονι ἄκρῳ συναφθῇ ἀλλὰ τῷ μέσῳ καὶ γένηται ὁ μέσος ‘ἀγαθόν, ὅτι ἀγαθόν’, οὔτε ἔτι συμπέρασμα ἔσται τὸ τὴν δικαιοσύνην ἐπιστήμην εἶναι, ὅτι ἀγαθόν, τῷ μὴ εἶναι τῷ κατηγορουμένῳ, τουτέστι τῷ μείζονι, προσκείμενον τὸ ‘ὅτι ἀγαθόν’, ὅπερ ἦν τὸ ἀναδιπλούμενον· ἀλλ’ οὐδ’ ἢ ἐλάττων πρότασις συνετὴ ἐστίν· ἔσται γὰρ ἢ δικαιοσύνη ἀγαθόν, ὅτι ἀγαθόν. εἰ δὲ τοῦτο, ἢ περιττῶς ἔσται προσκείμενον τῷ ἀγαθῷ τὸ ‘ὅτι ἀγαθόν’ μηδὲν σημαῖνον, καὶ ἀσύνθετος καὶ ἀσύστατος ἢ πρότασις ἔσται ἢ ἐλάττων ἢ λέγουσα ‘ἢ δικαιοσύνη ἀγαθόν, ὅτι ἀγαθόν’, ὡσανεὶ ἐλέγομεν ‘ὁ Σωκράτης ἄνθρωπός ἐστίν, ὅτι ἄνθρωπος’.

23,3 138

ἢ εἰ σημαντικὸν τὸ διὰ τοῦτο τὴν δικαιοσύνην ἀγαθόν εἶναι, ὅτι μόνη ἀγαθόν ἐστὶ καὶ ταυτὸν τῷ ἀγαθῷ, τουτέστιν οὐ τὸ τυχόν ἀλλ’ ὅπερ τὸ ἀγαθόν, τουτέστι τὸ καθόλου καὶ ὅλον ἀγαθόν, ψευδὸς ἂν τὸ λεγόμενον εἴη· οὐ γάρ ἐστὶ τὸ γενικὸν ἀγαθόν δικαιοσύνη· ἔστι γὰρ καὶ ἄλλα ἀγαθὰ, σωφροσύνη, υἡγεία, φρόνησις. οὐ δὲ οὖν τῷ μέσῳ ὄρῳ χρὴ προσκεῖσθαι τὸ

ἐπαναδιπλούμενον ἀλλὰ τῷ κατηγορουμένῳ· οὕτω γὰρ ἔσται ἀληθὴς ἡ ἐλάττων πρότασις, οἷον ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἀγαθόν, ὅτι, ὅπερ ἀγαθόν, ἐστὶ, τουτέστιν, ὅτι ἐν γένει τῷ ἀγαθῷ ἐστὶ· τοῦτο δέ, ὅτι περιέχεται ὑπ' αὐτοῦ. τὸ οὖν 'ὅπερ' ἀντὶ τοῦ περιέχειν ἐλάβομεν. ὁμοίως δὲ πάλιν, ἂν ᾗ συμπέρασμα, ὅτι τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν ἐστιν, ᾗ ἀγαθόν, τὸ μὲν ἐπαναδιπλούμενόν ἐστι τὸ ἀγαθόν· ἢ δ' ἀνάλλυσις ἔσται καὶ τούτου τοῦ συλλογισμοῦ εἰς τε τοὺς ὅρους καὶ τὰς προτάσεις· οἷον τὸ ὑγιεινὸν ἀγαθόν, τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν, τὸ ὑγιεινὸν ἄρα ἐπιστητόν ἐστιν, ὅτι ἀγαθόν. πάλιν οὖν κἀνταῦθα εὖ ἀναλύσομεν, ἂν τῷ μείζονί τε καὶ κατηγορουμένῳ ὅρῳ προσκείμενον ᾗ τὸ <ᾗ> ἀγαθόν· ἢ 'ὅτι ἀγαθόν' (ταῦτόν γάρ), ἵνα ᾗ μείζων μὲν ἄκρος ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν, μέσος δὲ ἀγαθόν, ἔσχατος δὲ τὸ ὑγιεινόν. ἔσσονται μὲν γὰρ αἱ προτάσεις, ὡς εἵπομεν, 'τὸ ὑγιεινὸν ἀγαθόν, τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν', συμπέρασμα δὲ 'τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν'. ἂν δὲ μὴ τῷ κατηγορουμένῳ τὸ ἐπαναδιπλούμενον ἐν τῇ ἀναλύσει προστεθῇ ἀλλὰ τῷ μέσῳ, οὔτε τὸ συμπέρασμα ἔτι δειχθήσεται τὸ προκείμενον 'τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν', οὔτε ἡ πρότασις ἀληθὴς ἔσται ἢ συνετὴ λέγουσα 'τὸ ὑγιεινὸν ἀγαθόν, ᾗ ἀγαθόν'. ὅμοιον δὲ τούτοις ἐστὶ καὶ τὸ 'ὁ τραγέλαφος δοξαστόν, ᾗ μὴ ὄν'. ἐπεὶ δὲ σφόδρα συντόμως ῥηθὲν τοῦτο ἀσάφειαν ἔχει (μόνον γὰρ ἐλάβομεν τὸ ἐπαναδιπλούμενον τοῦ ὑποκειμένου κατηγορούμενον μὴ εἰπόντες τὸ δεῖν αὐτὸ τῷ κατηγορουμένῳ προσκεῖσθαι), ἐξαπλωτέον ἡμῖν αὐτό· οἷον ὁ τραγέλαφος μὴ ὄν, τὸ μὴ ὄν δοξαστόν, ᾗ μὴ ὄν· ἐφ' αἷς προτάσεσι συμπέρασμα τὸ 'ὁ τραγέλαφος δοξαστόν, ᾗ μὴ ὄν'. ὅμοιον παράδειγμα τούτοις τοῖς προειρημένοις καὶ τὸ 'ὁ ἄνθρωπος φθαρτόν, ᾗ αἰσθητόν'· ἔστι γὰρ συμπέρασμα ἐπαναδιπλούμενον ἔχον τὸ αἰσθητόν δῆλον ὡς διὰ μέσου ὅρου τοῦ αἰσθητοῦ γεγονότος καὶ δεδειγμένον· ὁ γὰρ ἄνθρωπος αἰσθητόν, τὸ αἰσθητόν φθαρτόν, ᾗ αἰσθητόν, ὁ ἄνθρωπος ἄρα φθαρτόν, ᾗ αἰσθητόν, τοῦ αἰσθητοῦ ἐπαναδιπλουμένου καὶ δευτέρον εἰλημμένου τῷ κατηγορουμένῳ ἄκρῳ συντεταγμένου ἄλλ' οὐ τῷ μέσῳ. τὸ δὲ ἐπαναδιπλούμενον ἐπικατηγορούμενον εἶπον, ἐπεὶ τῷ κατηγορουμένῳ συντάσσεται καὶ ἔστιν ἐν τοῖς συμπεράσμασι προσκατηγορούμενόν τε καὶ ἐπικατηγορούμενον. [οὐκοῦν μὲν] Οὐ φημι δὲ δεῖν ἐν ταῖς τῶν συλλογισμῶν ἀναλύσεσι τὴν αὐτὴν καὶ ὁμοίαν θέσιν καὶ ζήτησιν τῶν ὅρων ποιεῖσθαι, ὅταν τε ἀπλῶς τι ἐν τῷ συμπεράσματι ᾗ κατηγορούμενον εἰλημμένον, καὶ ὅταν μετὰ προσθήκης τινὸς ἐπικατηγορούμενον τῷ κατηγορουμένῳ συντεταγμένου, ὡς ἐδείξαμεν <ἐν τοῖς> τὸ ἐπαναδιπλούμενον προσκατηγορούμενον συμπέρασμα ἔχουσιν, ὃ δεδελώκαμεν διὰ τοῦ 'τὶ τότε ἢ πᾶν ἢ πῶς'.

23,3 139

τῶν γὰρ προσκατηγορουμένων τὰ μέν, τί ἐστὶ τὸ ὑποκείμενον, δηλοῖ, ὡς ἐπὶ τοῦ συμπεράσματος τοῦ τὸ ἰσοσκελὲς δυσὶν ὀρθαῖς ἴσας ἔχειν, ᾗ τρίγωνον (τὸ γὰρ προσκατηγορούμενον, ἔστι δὲ 'ᾗ τρίγωνον', τί ἐστὶν ἰσοσκελὲς, δηλοῖ, ὃ ἐστὶν ἐν τῷ συμπεράσματι ὑποκείμενον), τὸ δὲ πᾶν, ὡς ἐπὶ τοῦ 'τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν, ᾗ ἀγαθόν· πᾶν γὰρ τὸ ὑγιεινὸν ἐπιστητόν· καθὼ γὰρ ἀγαθόν, ἐπιστητόν. ὅταν δὲ τραγέλαφος δοξαστόν, ᾗ μὴ ὄν, τοῦ πῶς· οὕτως γὰρ δοξαστόν ὡς μὴ ὄν. τοιαῦτα μὲν τὰ συμπεράσματα, ἐν οἷς προσκατηγορεῖται τι, καὶ τοιούτων τινὰ δηλωτικά. τὰ δὲ ἀπλᾶ, ὅταν τὸ κατηγορούμενον ἀπλῶς ἄνευ προσθήκης τινὸς τοῦ ὑποκειμένου ἐν τῷ συμπεράσματι κατηγορηθῇ, οἷον ἂν ᾗ συμπέρασμα τὸ 'ἡ δικαιοσύνη ἐπιστητόν· ἢ 'τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν· τὸ γὰρ ἐπιστητόν ἔνθα μὲν τοῦ ἀγαθοῦ ἔνθα δὲ τῆς δικαιοσύνης ἀπλῶς κατηγορεῖται. οὕσης τοίνυν τοιαύτης διαφορᾶς ἐν τοῖς συλλογισμοῖς τε καὶ συμπεράσμασιν, οὐ φημι δεῖν τοὺς ὅρους ὁμοίως ζητεῖν ἐν τε τοῖς ἀπλῶς κατηγορουμένοις καὶ ἐν τοῖς μετὰ προσθήκης, ἀλλ' ὅταν μὲν ἀπλοῦν ᾗ τὸ συμπέρασμα, οἷον ὅτι ἡ δικαιοσύνη ἢ τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν, τὸν μέσον ὅρον ζητητέον καὶ θετέον κοινότερόν τινα, ὃς ἀπλῶς ὑπάρχει τῷ ὑποκειμένῳ ὅρῳ, τῇ δικαιοσύνῃ ἢ τῷ ἀγαθῷ, καθ' οὗ δηλονότι καὶ ὁ κατηγορούμενος ἀληθῶς κατηγορηθήσεται οἷον τὸ ὄν· γίνεται γὰρ συλλογισμὸς 'ἡ δικαιοσύνη ἢ τὸ ἀγαθόν ὄν,

τὸ ὄν ἐπιστητόν, ἡ δικαιοσύνη ἄρα ἐπιστητόν ἢ <τὸ> ἀγαθόν. [1'] ὅταν δὲ ἢ τὸ συμπέρασμα μὴ ἀπλοῦν ἀλλ' ἔχον προσκειμένον τι καὶ προσκατηγορούμενον, δεῖ καὶ τὸν μέσον ὅρον μηκέθ' ἀπλῶς καὶ κοινῶς ζητεῖν ὑπάρχοντα τῷ ὑποκειμένῳ ἀλλὰ προσεχέστερον καὶ κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ὑπάρχοντα, καθ' ὃν ληφθέντος αὐτοῦ ἀληθὲς ὁ μείζων ἄκρος ἔσται κατ' αὐτοῦ μετὰ τοῦ προκειμένου κατηγορούμενος. τὸ μὲν γὰρ ἐπιστητόν ἀπλῶς κατὰ τοῦ ὄντος ἀληθὲς ἦν κατηγορεῖσθαι, οὐκέτι δὲ τὸ 'ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν' ἀληθὲς κατὰ τοῦ ὄντος, ἐπεὶ κοινότερον τὸ ὄν καὶ ἐπὶ πλέον τοῦ κατηγορουμένου. οὐ γὰρ ἀληθὲς ἡ πρότασις ἡ λέγουσα 'τὸ ὄν ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν'· οὔτε γὰρ τὸ ὄν πᾶν ἀγαθόν, οὔτε μόνον τῶν ὄντων τάγαθὰ ἐπιστητά, εἴ γε ἡ αὕτη ἐπιστήμη τῶν ἀντικειμένων. οὐκέτ' οὖν ὁ μέσος ὅρος ἔσται τὸ ὄν ἀπλῶς ἀλλὰ τὸ ὄν, τουτέστιν οἰκειότερόν τε τῷ ὑποκειμένῳ καὶ προσεχέστερον <καὶ> οὐχ ὁμοίως κοινὸν ἀλλὰ οὕτως ὄν ὡς κατηγορεῖσθαι αὐτοῦ τὸν μείζονα ἄκρον δύνασθαι. ἔστι δὲ ὁ μείζων ἄκρος 'ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν'. τί δὲ τοῦ ὄντος ἂν λάβωμεν, ὃ οἰκειότερόν ἐστι τῇ δικαιοσύνῃ ἢ τῷ ἀγαθῷ, κατηγορηθήσεται κατ' αὐτοῦ τὸ 'ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν', οἷον ἂν τὸ ἀγαθὸν λάβωμεν ἢ τὸ αἰρετόν ἢ τὴν ἀρετὴν ἢ τὸ ὠφέλιμον ἢ τὸ ἐφετόν [ἢ] ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν. ἀλλὰ καὶ κατὰ τῆς δικαιοσύνης ἢ τοῦ ἀγαθοῦ ἀληθὲς ἔστι τὸ μέσον κατηγορεῖσθαι ἀληθὲς γὰρ τὸ 'ἡ δικαιοσύνη ἀγαθόν' ἢ 'τὸ ἀγαθὸν αἰρετόν'.

23,3 140

καὶ οἰκειότερον καὶ προσεχέστερον τὸ τῆς δικαιοσύνης τὸ ἀγαθὸν ἢ τὴν ἀρετὴν κατηγορεῖσθαι ἢ περὶ τὸ ὄν· τὸ γὰρ ὄν κοινότερον· καὶ τοῦ ἀγαθοῦ πάλιν ἢ τῆς ἀρετῆς τὸ αἰρετόν. ὃ οὖν λέγομεν, ἐστίν, ὅτι, ἐν οἷς συμπεράσμασι τὸ κατηγορούμενον ἔχει προσκειμένον τι δηλωτικὸν τοῦ 'τὶ τόδε ἢ πῆ ἢ πῶς', ἃ κοινότερον περιλαμβάνοντες δηλοῦμεν διὰ τοῦ 'τὶ ὄν', δεῖ ἐν τούτοις τοῖς συλλογισμοῖς καὶ τὸν μέσον ὅρον ἥτοι τὸν αὐτὸν τῷ προκειμένῳ λαμβάνειν (δυνατὸν γὰρ τοιοῦτον συμπέρασμα γίνεσθαι διὰ τοῦ μέσου ἐπαναδιπλωθέντος, ὡς ἐδείχθη) ἢ προσεχὲς τῷ ὑποκειμένῳ. τὸ γὰρ ἀγαθὸν τῆς ἰδίου σημείου οὐσίας ἐστὶ τῆς δικαιοσύνης, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ δι' αὐτὸ αἰρετόν (ἐν γὰρ τῷ λόγῳ αὐτῆς), ἀλλ' οὐ κοινὸν ὡς τὸ ὄν. ὁμοίως καὶ τὸ αἰρετόν τοῦ ἀγαθοῦ· τὸ γὰρ ὄν καὶ κατὰ τῆς ἀδικίας ἀληθὲς καὶ κατὰ τοῦ κακοῦ. οὐ λέγω δέ, ὅτι ὁρισμὸν εἶναι δεῖ τὸν μέσον ὅρον, διὰ τὸ εἰπεῖν 'τῆς ἰδίου σημείου οὐσίας', ἀλλ' ὅτι ἐγγυτέρω μᾶλλον καὶ οἰκειότερον αὐτὸν δεῖ εἶναι τοῦ ὑποκειμένου ἐν τοῖς τοιούτοις συλλογισμοῖς καὶ οὐ κοινὸν καὶ καθόλου ὁμοίως. καὶ γὰρ ἂν μὴ τοιοῦτον ληφθῇ τὸ μέσον ἀλλὰ κοινόν, οὐ συνάγεται τὸ προκειμένον συμπέρασμα τὸ ἔχον προσκατηγορούμενον. εἰ γὰρ ἦν τὸ ὄν μέσος ὅρος καὶ μὴ τὸ τὶ ὄν, οἷον τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ αἰρετόν ἢ ἡ ἀρετὴ, οὐκ ἂν ἦν συμπέρασμα, ὅτι ἐστὶν ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀγαθοῦ ἢ τῆς δικαιοσύνης, ὅτι ἐστὶν ἀγαθόν, ἀλλ' ὅτι ὄν· ἦν γὰρ καὶ τῷ ἄκρῳ, τουτέστι τῷ κατηγορουμένῳ, τὸ ὄν ἀλλ' οὐ τὸ τὶ ὄν οἷον τὸ ἀγαθὸν προσκειμένον. φανερόν οὖν, ὅτι ἐν τοῖς οὐχ ἀπλῶς ἔχουσι τὸ κατηγορούμενον συλλογισμοῖς ἀλλὰ καὶ μετὰ προσθήκης τῆς δηλούσης 'τὶ τόδε ἢ πῆ ἢ πῶς' οὕτω ληπτέον τοὺς ὅρους· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτων δηλωτικὰ προσκειμένα τῷ κατηγορουμένῳ μερικώτερον αὐτὸν ποιεῖ. οὐ γὰρ ὁμοίως καθόλου 'τό τε ἀγαθὸν ἐπιστητόν' καὶ τὸ 'τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν, ἢ ὄν' ἢ 'τὸ ἀγαθὸν ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν' ἢ 'δικαιοσύνη ἐπιστητόν, ἢ ἀγαθόν'. ἐν τοῖς τοιούτοις οὖν συλλογισμοῖς καὶ οὕτως ἐν μέρει φανερόν, ὅτι οὕτως δεῖ λαμβάνειν τοὺς ὅρους. τὸν γὰρ μέσον οὐ κοινὸν ληπτέον ὄντος μερικωτέρου τοῦ συμπεράσματος διὰ τὸ προσκατηγορούμενον ἀλλὰ προσεχῆ καὶ τῆς ἰδίου οὐσίας δηλωτικὸν ἢ καὶ τὸν αὐτὸν τῷ προσκειμένῳ· οὕτως γὰρ αὐτῷ ὑπάρξει ὁ μείζων ἄκρος. πρότερον μὲν οὖν περὶ τοῦ ἀναδιπλουμένου εἵπομεν, ὅτι δεῖ αὐτὸν προσκεῖσθαι τῷ κατηγορουμένῳ μετὰ δὲ ταῦτα πάλιν εἵπομεν, τίνα μέσον ὅρον <χρῆ> λαμβάνειν, ἐν οἷς ἐπικατηγορούμενόν τι πρόκειται τῷ κατηγορουμένῳ, <καὶ> ἐδιδάξαμεν, ὅτι ἢ τὸ προσκειμένον ἢ οἰκεῖόν γε τίνα ἢ καὶ προσεχῆ τῷ ὑποκειμένῳ. δεῖ δὲ ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν συλλογισμῶν ὑπὲρ τοῦ εὐκολωτέως ἀναλύειν μεταλαμβάνειν τὰ ἐν τοῖς ὅροις κείμενα εἰς τὰ

τὸ αὐτὸ δυνάμενα· τὸ αὐτὸ δὲ δύναται καὶ ὀνόματα ὀνόμασι καὶ λόγοι λόγοις καὶ ὀνόματα λόγοις.

23,3 141

ἐπεὶ οὖν οὐκ ἐν ταῖς λέξεσιν ὁ συλλογισμὸς τὸ εἶναι ἔχει ἀλλ' ἐν τοῖς σημαινομένοις, σημαίνει δὲ λόγοις ὀνόματα ταύτον, ὅταν ὥσιν οἱ ὅροι διὰ λόγων εἰλημμένοι, ἀναλύοντας χρή εἰς τὰ ἴσον τοῖς λόγοις ὀνόματα δυνάμενα καὶ σημαίνοντα ταύτον προηγουμένως μεταλαμβάνειν τοὺς ὅρους. ῥᾶον γὰρ ἡ ἀνάλυσις τῶν συλλογισμῶν εἰς τὰς προτάσεις καὶ ἡ εὗρεσις τοῦ σχήματος, καθ' ὃ ἡρώτηται, γίνεται ὀνομάτων ὄντων τῶν ὄρων καὶ μὴ λόγων· οἱ γὰρ λόγοι διὰ τὸ μῆκος ἀσάφειαν παρέχουσιν ἐν ταῖς τῶν προτάσεων εἰς τοὺς ὅρους διαιρέσεσιν τε καὶ συμπλοκαῖς. οἷον ἂν ἦ κείμενον κατὰ Σωκράτους 'Σωκράτης ζῶον πεζὸν δίπουν', κατὰ ζώου πεζοῦ δίποδος οὐσία ἔμψυχος αἰσθητική, μεταληψόμεθα τῶν λόγων τὸν μὲν εἰς τὸν ἄνθρωπον τὸν δὲ εἰς τὸ ζῶον. πάλιν ἂν ἦ κείμενον τῇ αὐτοῦ φύσει ἀγαθόν, μεταληψόμεθα εἰς τὸ δι' αὐτὸ ἀγαθόν. καὶ ὄνομα δὲ ἄντ' ὀνόματος, οἷον ἄντι χαρᾶς ἡδονήν· συνηθέστερον γάρ. ὁποῖαν δὲ χρή τὴν μετάληψιν τῶν ὄρων ποιεῖσθαι καὶ πῶς, καὶ διὰ τῶνδε τῶν παραδειγμάτων δηλωτέον. εἰ γὰρ ταύτον σημαίνει τῷ λόγῳ τῷ λέγοντι τὸ ὑποληπτὸν τοῦ δοξαστοῦ μὴ εἶναι γένος ὁ λέγων τὸ δοξαστὸν μὴ εἶναι, ὅπερ ὑποληπτόν, ἐπεὶ τὸ 'ὅπερ' τοῦ γένους ἐστὶ δηλωτικόν, εἰς τοῦτο χρή τὴν μετάληψιν ποιεῖσθαι καὶ ἄντι τοῦ τιθέναι ὅρον τὸ δοξαστὸν καὶ τὸν λόγον τὸν λέγοντα μὴ εἶναι τοῦ δοξαστοῦ γένος τὸ ὑποληπτὸν ληπτέον τὸ δοξαστὸν ὅρον καὶ τὸ 'ὅπερ ὑποληπτόν'· ὁ γὰρ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς, διὰ γὰρ τὰ σημαινόμενα ὑπὸ τῶν λέξεων, ὡς ἔφαμεν, ὁ συλλογισμὸς γίνεται, οὐ διὰ τὰς λέξεις· ὅταν γοῦν μηδὲν σημαίνωσιν ἢ ἀμφίβολοι ὥσιν, οὐ γίνεται συλλογισμὸς ἐξ αὐτῶν. ὥσθ' ὅταν ταῦτα σημαίνεται ὑπὸ τῶν διαφόρων λέξεων καὶ προηγουμένως καὶ ὁμοίως λαμβάνηται, ὁ αὐτὸς ἔσται συλλογισμὸς. ταύτον δὲ σημαίνει τῇ λέξει τῇ λεγούσῃ 'τὸ ζῶον ἐν γένει ἐστὶ τῇ οὐσίᾳ' ἢ λέγουσα λέξις 'τὸ ζῶον, ὅπερ οὐσία, ἐστὶ'· γέγονε δὲ οὕτως λόγου εἰς λόγον μετάληψις· ὥστε καὶ ἡ μετάληψις [ὥστε καὶ ἡ μετάληψις] ἢ εἰς ἄλληλα κατ' οὐδὲν ἄλλοιοτέρους ποιήσει τοὺς συλλογισμούς. οὐκ ἔστι δὲ τὸ νῦν εἰρημένον μαχόμενον τῷ εἰρῆσθαι δοκοῦντι πρὸ ὀλίγου τῷ 'οὐ δεῖ δὲ τοὺς ὅρους ζητεῖν ὀνόματι ἐκτίθεσθαι'. ἐκεῖ τε γὰρ εἶπον 'οὐκ ἀεὶ δεῖ ζητεῖν', διότι ἐπ' ἐνίων οὐχ οἷόν τε ἐστὶν εὐρεῖν· ἐνταῦθα δὲ ἀξιῶ τοῦτο ποιεῖν, ἐφ' ὧν οἷόν τε εὐρεῖν τὰ ἴσα δυνάμενα λόγοις ὀνόματα. Ἐπεὶ δὲ οὐ ταύτον σημαίνει τὸ λέγειν τὴν ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι κἂν τὸ λέγειν τὴν ἡδονὴν τὸ ἀγαθὸν εἶναι (ὁ μὲν γὰρ ἀγαθὸν τὴν ἡδονὴν λέγων ἀπλῶς αὐτῆς κατηγορεῖ τὸ ἀγαθόν, ὁ δὲ τὸ ἀγαθὸν λέγων αὐτὴν ἦτοι τὴν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ὑπεροχὴν αὐτῆς κατηγορεῖ ἢ ὅτι πᾶν ἀγαθόν ἐστὶν ἡ ἡδονή, οἷον ὅτι γένος τῶν ἀγαθῶν), <ἐν> δὴ ταῖς τῶν συλλογισμῶν ἀναλύσεσιν φημι δεῖν παραφυλάττειν, κἂν μὲν ἦ τὰγαθὸν ἡ ἡδονὴ κείμενον, ὅρους τὴν ἡδονὴν καὶ τὰγαθὸν ληπτέον, ἂν δὲ ἦ ἀπλῶς ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν, ἡδονὴν καὶ ἀγαθόν.

23,3 142

ὁμοίως τούτοις οὐ ταύτον ἐστὶ τὸν ἄνθρωπον ζῶον λαβεῖν ἢ τὸν ἄνθρωπον τὸ ζῶον εἶναι· τὸ μὲν γὰρ εἰπεῖν τὸν ἄνθρωπον ζῶον εἶναι ἀληθές, τὸ δὲ τὸν ἄνθρωπον τὸ ζῶον οὐκ ἀληθές. παρὰ τοῦτο γὰρ καὶ ὁ παραλογισμὸς ἐν τῷ λόγῳ τῷ 'ὁ ἄνθρωπος ζῶον, τὸ ζῶον γένος'· οὐκέτι γὰρ ὁ ἄνθρωπος γένος, ὅτι μὴδὲ τὴν ἀρχὴν ἐλήφθη ὁ ἄνθρωπος τὸ ζῶον εἶναι, ἀλλ' ἀπλῶς ζῶον, οὐχ ἀπλῶς δὲ ζῶον γένος, ἀλλὰ τὸ ζῶον· οὐ γὰρ πᾶν ζῶον γένος. διὸ καὶ τοῦτο ὁ λόγος ἀμάρτημα ἔχει μὴ ληφθείσης καθόλου τῆς μείζονος προτάσεως. ὁμοίως δὲ καὶ τὸ μὲν εἰπεῖν, ὅτι ἡ χιών λευκὴ ἐστὶν, ἀληθές, <τὸ δὲ ἡ 'χιὼν τὸ λευκόν' οὐκ ἀληθές>. φημι οὖν δεῖν ἐν ταῖς τοιαύταις προσθήκαις ἀκριβολογεῖσθαι καὶ πρὸς τὸ σημαινόμενον βλέποντας τοὺς ὅρους ἐν ταῖς ἀναλύσεσιν τῶν συλλογισμῶν ἐκλαμβάνειν, καθὰ ἐτέθησαν. οὕτω καὶ ἐν τῷ εἰς διαβολὴν τοῦ διὰ τριῶν φερομένου λόγου τοῦ 'εἰ μὴδὲν ἐστὶν, οὐδὲ νύξ ἐστὶν, εἰ μὴ νύξ ἐστὶν, ἡμέρα ἐστίν, εἰ μὴδὲν ἄρα ἐστίν, ἡμέρα ἐστὶ' χρή ποιεῖν. ἐπεὶ γὰρ ἔπεται τῷ μὴδὲν εἶναι οὐχ ἀπλῶς τὸ μὴ εἶναι νύκτα ἀλλὰ μὴδὲ νύκτα, τοῦτον χρή τῆς δευτέρας συνεχείας ὅρον

ἡγούμενον λαμβάνειν τὸν 'εἰ μηδὲ νύξ ἐστίν· ὥ οὕτως ληφθέντι οὐκέτι ἀκολουθήσει τὸ ἡμέραν εἶναι. ἔτι καθ' αὐτὸ μὲν λαμβανόμενον τὸ 'εἰ μὴ νύξ ἐστίν, ἡμέρα ἐστίν' ἀληθές, ἐὰν δὲ ἐπὶ προκειμένῳ συνημμένῳ τῷ 'εἰ μηδὲν ἐστίν, οὐδὲ νύξ ἐστίν', οὐκέτ' ἀληθές τῷ τὸ μέσον τὸ ἐπόμενον μὲν ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ ἡγούμενον δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ μὴ ὁμοίως ἐν ἀμφοτέροις λαμβάνεσθαι· ἐλήφθη γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ συνημμένῳ 'οὐδὲ νύξ' ὡς ἴσον τῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις μηδὲ νύκτα ἔσεσθαι, ὥ οὐκέτι ἔπεται τὸ ἡμέραν εἶναι. Ἐπεὶ δὲ γίνεται καὶ παρὰ τὸν τρόπον τῆς κατηγορίας τὸ σημαινόμενον διάφορον, φημὶ δεῖν καὶ τοῦτο παραφυλάττειν ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν συλλογισμῶν, πῶς ἡ κατηγορία γέγονε, πότερον ἀπροσδιορίστως ἢ προσδιωρισμένως. καὶ ὅτι γε παρὰ τὸν τρόπον τῆς κατηγορίας τὸ σημαινόμενον διάφορον γίνεται, δείκνυμι. λέγω γάρ, ὅτι οὔτε κατὰ τὴν τῶν πραγμάτων ὑπόστασιν οὔτε κατὰ τὴν τῶν λόγων προφορὰν ταυτόν ἐστι τὸ ὑπάρχειν τε ἀπλῶς καὶ ἀπροσδιορίστως καὶ παντὶ ὑπάρχειν, ὡς φαμεν τὸ φιλοσοφεῖν ἀνθρώπῳ ὑπάρχειν, καίτοι οὐ πᾶς ἄνθρωπος φιλοσοφεῖ, ἀλλ' ὅτι τινὶ ὑπάρχει. ἔστωσαν οὖν ὅροι τρεῖς Α Β Γ. ἐὰν μὲν οὕτως εἴπω, ὅτι, ὥ τὸ Β ὑπάρχει παντί, τούτῳ καὶ τὸ Α ὑπάρχει παντὶ οἷον τῷ Γ, συλλογιστικὸς οὗτος ὁ λόγος. ἐὰν δὲ οὕτως εἴπω, ὅτι, ὥ τὸ Β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, παραλογίζομαι· καὶ τὸ Β γὰρ εἰ ὑπάρχει τῷ Γ, ἐνδέχεται τὸ Α οὐ μόνον οὐ παντὶ τῷ Γ ὑπάρχειν, ἀλλ' ἔστιν, ὅτε καὶ οὐδενί. τοῦτο δὲ συμβαίνει διὰ τὸ ἀπροσδιόριστον εἰληφθαι τὴν Β Γ πρότασιν, λέγω δὴ τὴν ἐλάττωνα, τὰς δὲ ἀπροσδιορίστους ἰσοδυναμεῖν ταῖς μερικαῖς.

23,3 143

ἔστω μὲν γὰρ τὸ μὲν Α λευκόν, τὸ δὲ Β πτηνόν, τὸ δὲ Γ ζῶον. ἀληθές δὴ εἰπεῖν, ὅτι τὸ πτηνὸν ὑπάρχει τῷ ζῳῷ· τινὶ γὰρ ζῳῷ ὑπάρχει· αἱ γὰρ ἀπροσδιόριστοι ἰσοδυναμοῦσι ταῖς μερικαῖς. οὐκέτι δὲ ἀληθές εἰπεῖν, ὅτι τὸ λευκὸν παντὶ ζῳῷ ὑπάρχει· τινὶ γὰρ ὑπάρχει οἷον τῷ. εἰ δὲ ληφθεῖ μέρος τοῦ ζώου, ὥ μὴ ὑπάρχει τὸ λευκὸν οἷον κόρακι, τούτῳ τὸ πτηνὸν μὲν ὑπάρχει, τὸ δὲ λευκὸν οὐχ ὑπάρχει. οὐ μόνον δέ, ὅτε οὕτω φαμέν, ὅτι, ὥ τὸ Β ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ τὸ Α ὑπάρχει, ἐνδέχεται τὸ Α ποτὲ μὲν παντὶ τῷ Γ ποτὲ δὲ μηδενί, ἀλλὰ κἂν οὕτως εἴπω, ὅτι, ὥ τὸ Β παντί, τούτῳ καὶ τὸ Α παντί. οὐδὲ γὰρ οὕτως αἰεὶ ἀληθές τὸ 'ὥ τὸ Β παντί, τούτῳ καὶ τὸ Α παντί'. ἐνδέχεται γὰρ μηδενί· ἢ γὰρ Α Β εἰ ἀποφατικὴ ληφθεῖ, τὸ μὲν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ δὲ Α οὐδενί. ἔστω γὰρ τὸ μὲν Α ἄψυχον, τὸ δὲ Β ζῶον, τὸ δὲ Γ πτηνόν· τὸ μὲν οὖν Β παντὶ τῷ Γ ὑπάρχει, τὸ δὲ Α οὐδενί. εἰ δέ ποτε ἐνδέχεται, οἷον εἰ ἀντὶ τοῦ ἀψύχου τὸ ἔμψυχον λάβω, καὶ ἐπὶ τῆς ἐτέρας συμπλοκῆς τὸ αὐτὸ ἐνδέχεται, εἰ λάβω λευκόν, ἄλογον, κύκνον· ὥ γὰρ ὑπάρχει τὸ ἄλογον οἷον κύκνῳ, τούτῳ παντὶ ὑπάρχει τὸ λευκόν. ἀλλ' αἱ συλλογιστικαὶ συζυγίαι οὐκ ἐπὶ τινὸς μὲν ὕλης ἀληθεύουσιν ἐπὶ τινὸς δὲ οὐ, ἀλλ' ἐπὶ πάσης· τοῦτο γὰρ τῷ ἀσυλλογίστῳ ὑπάρχει τὸ ἐπὶ τινὸς μὲν ὕλης ἀληθεύειν ἐπὶ τινὸς δὲ ψεύδεσθαι, ὡς εἶναι δῆλον, ὅτι καὶ ὅτε ἡλήθευον, οὐ διὰ τὴν συμπλοκὴν τῶν προτάσεων ἀλλὰ διὰ τὴν ὕλην ἡλήθευον. Οὐ δεῖ δὲ οἶεσθαι παρὰ τὴν τῶν ὅρων ἔκθεσιν τι συμβαίνειν ἄτοπον καὶ ψεῦδος, ἐπειδὴ ἐν τῇ τῶν συλλογισμῶν παραδόσει κεχρήμεθα τοῖς στοιχείοις ἀντὶ τῶν ὅρων καὶ ἐπ' αὐτῶν δεικνύομεν τὰς τε συλλογιστικὰς συζυγίας καὶ τὰς ἀσυλλογίστους, ὡς τῆς τῶν στοιχείων λήψεως αἰτίας γεγενημένης τοῦ δοκεῖν δείκνυσθαι τι συναγόμενον ἢ μὴ δείκνυσθαι, ὡς πολλάκις δείκνυσθαι τινα παρὰ τὴν ὕλην συνάγοντά τι οὐκ ὄντα συλλογιστικά. τάχα μὲν οὖν οὐ σαφῶς εἰρήκαμεν, ὃ εἰπεῖν βουλόμεθα. ῥητέον οὖν ὡς οἷόν τε σαφέστερον. οὐ δεῖ ὑπολαμβάνειν καὶ ὑπονοεῖν, ὅτι ἡ τῶν στοιχείων ἔκθεσις αἰτία ἐστὶ τοῦ ἢ συλλογιστικὰς εἶναι τινὰς τῶν συμπλοκῶν ἢ ἀσυλλογίστους, ἐπειδὴ διὰ παντὸς τοῦ βιβλίου διὰ τῆς τῶν στοιχείων ἐκθέσεως τὴν διδασκαλίαν ἐποιήσαμεθα· οὐ γὰρ παρὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν στοιχείων τὰ συμβαίνοντα συμβέβηκεν ἐν τῇ τῶν συλλογισμῶν παραδόσει. καὶ τί λέγω τῶν στοιχείων, ὅπου γε οὐδὲ παρὰ τὴν τῶν ὅρων παραληφθέντων ἔκθεσιν οὐδὲν τῶν συμβάντων συμβέβηκεν; οὐδὲν γὰρ ἡμῖν εἰς τὰ δεικνύμενα ἢ τούτων ἔκθεσις συνεισφέρει. οὐ γὰρ παρὰ τὸ τὸ μὲν Α αὐτῶν εἶναι τὸ δὲ Β ἢ Γ ἢ συναγωγὴ γέγονε· τὸ γὰρ αὐτὸ γίνεται, κἂν ἄλλοις ἀντὶ τούτων χρῴσασθαι. ὃ οὐ γίνεται ἐπὶ

τοῦ ‘πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, πᾶν γελαστικὸν ἄνθρωπος· ἐκ γὰρ τούτων συνάγεσθαι δοκεῖ τὸ πάντα ἄνθρωπον γελαστικὸν εἶναι. ἀλλὰ τοῦτο διὰ τὴν τῶν εἰλημμένων ὄρων ποιὰν σχέσιν πρὸς ἀλλήλους, οὐ διὰ τὸ σχῆμα· ἄλλων γοῦν ὄρων ἐν τῇ τοιαύτῃ συζυγίᾳ ληφθέντων οὐδὲν συνάγεται, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ‘πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, πᾶς ἵππος ζῶν’.

23,3 144

ἐπὶ δὲ τῆς τῶν στοιχείων ἐκθέσεως οὐχ οὕτως· ὁ ἐδείξαμεν καὶ αὐτοὶ ἄλλοτε ἄλλοις χρησάμενοι καθ’ ἕκαστον σχῆμα. οὐ γὰρ ἔστιν ἐπὶ τῶν στοιχείων, ἵνα τὸ μὲν ὡς ὅλον τὸ δ’ ὡς μέρος τούτου ληφθῇ, ὡς ἔχει τὸ ἔμψυχον καὶ τὸ ζῶν· τὸ μὲν γὰρ ὡς ὅλον ἐστίν (ἐπὶ πλεόν γὰρ καὶ καθόλου), τὸ δ’ ὡς μέρος· καὶ πάλιν ἂν ἄλλο πρὸς τοῦτο <τὸ> ζῶν, ὁ ζῶν ὡς μέρος ἐλήφθη ἐν τῇ πρώτῃ προτάσει, ἄλλο ὡς μέρος οἷον ὁ ἄνθρωπος ληφθῇ· ἐκ τῶν οὕτως οὖν ἐχόντων ὄρων ὡς τὸν μὲν κατηγορεῖσθαι τὸν δὲ ὑποκεῖσθαι τε καὶ κατηγορεῖσθαι ἐν ταῖς προτάσεσιν αἱ δεῖξεις. ἐξ οὐδενὸς γὰρ τῶν, ἃ μὴ ἔχει πρὸς ἄλληλα οἰκειότητα, οἷόν τέ τι δειχθῆναι συναγόμενον συλλογιστικῶς. τὰ δὲ στοιχεῖα οὐδεμίαν τοιαύτην σχέσιν ἔχει πρὸς ἄλληλα, ἀλλὰ σημεῖα κοινὰ τῶν ὄρων εἴληπται οὐδὲν παρ’ αὐτῶν συντελοῦντα εἰς τὸ ἢ συνακτικὴν δειχθῆναι τὴν συζυγίαν ἢ ἀσύνακτον. ὡς γὰρ ὁ γεωμέτρης ὑπὲρ σαφηνείας τῆς κατὰ τὴν διδασκαλίαν καταγραφὴν ποιεῖται τινα καὶ λέγει ‘ἔστω ποδιαία ἡδε, καὶ ἔστω εὐθεῖα ἡδε’ οὔτε τὴν ποδιαίαν ποδιαίαν λαμβάνων οὔτε τὴν εὐθεῖαν εὐθεῖαν, οὐδὲ τοῖς καταγεγραμμένοις προσχρῶμενος δείκνυσιν αὐτῷ τὸ προκείμενον, ἀλλὰ τούτοις σημεῖοις χρῆται οὐδὲν συντελοῦσιν ἢ συνεισφέρουσι πρὸς τὸ δεικνύμενον (οὐδὲν γὰρ ἔλαττον καὶ μὴ καταγράψας ταύτας μὴδὲ προσχρησάμενος αὐτῷ δύναται δεῖξαι τὸ προκείμενον), ἀλλ’ ὑπὲρ τοῦ ἀπαρακολουθήτου τοῦ μανθάνοντος ἐκτίθεται εὐθεῖαν τινα καὶ ταύτην ἀξιοῖ ἀπλατῇ εἶναι οὐκ οὔσαν ἀπλατῇ ἢ ἄπειρον οὐκ οὔσαν ἄπειρον, ὁμοίως καὶ κύκλον γράφει οὐκ ὄντα κύκλον καὶ διάμετρον ὁμοίως καὶ κέντρον καὶ τὰ λοιπὰ, ἃ λαμβάνει, καὶ οὐ παρὰ τὰ ἐκτεθέντα συμβαίνει τὰ ἀποδεικνύμενα ἀλλὰ παρὰ τὰ νοούμενα, οἷον τὸ ἀπλατῇ εἶναι τὴν εὐθεῖαν, κἂν ἡ ἐκκειμένη μὴ ἐστὶν ἀπλατῆς, καὶ παρὰ <τὸ> τοῦ κύκλου κέντρον ἢ τὴν διάμετρον, κἂν τὰ ἐκκείμενα μὴ οὕτως ἔχη, τῆς δὲ διδασκαλίας ἕνεκεν μόνης ἐκτίθεται τὰ τοιαῦτα, δίοτι οἱ εἰσαγόμενοι δέονται τῆς δι’ αἰσθήσεως ὁδηγίας μήπω τοῖς νοητοῖς αὐτοῖς καθ’ αὐτὰ ἐπιβάλλειν δυνάμενοι, οὕτως καὶ ἡμεῖς τοῖς στοιχείοις ἐχρησάμεθα καὶ τοῖς ὅροις εἰς τῆς διδασκαλίας τὴν σαφήνειαν οὐ παρὰ ταῦτα ἀποδείξαντες τὰ ἀποδεδειγμένα ἀλλὰ παρὰ τὴν συμπλοκὴν τοῦ καθόλου καὶ μερικοῦ καταφατικοῦ καὶ ἀποφατικοῦ. ἄνευ γὰρ τῆς τοίας συνθέσεως οὐδὲν ἐδείκνυτο· οὕτως γὰρ ἐλέγομεν ‘εἰ τὸ Α παντὶ τῷ Β ὑπάρχει, πᾶσι τοῖς μέρεσιν αὐτοῦ ὑπάρχει, καὶ εἰ τὸ Β τῷ Γ ὑπάρχει ἢ παντὶ ἢ τινί, μέρος ἂν εἴη τὸ Γ τοῦ Β, ὥστε καὶ τὸ Α παντὶ ἢ τινὶ ὑπάρξει τῷ Γ’. καὶ οὕτως ἐπὶ πάντων ἐκ τούτων ἐγένετο ἡ ἀπόδειξις, οὐκ ἐκ τῶν κειμένων στοιχείων τε καὶ ὄρων ἀπλῶς. εἰ γὰρ μὴ οὕτως ἔχοιεν οἱ ὅροι ὥστε τὸν μὲν μείζονα περιέχειν τὸν μέσον τὸν δὲ μέσον τὸν ἐλάττονα, ἐξ οὐδενὸς τῶν ἐκκειμένων ἢ ὄρων ἢ στοιχείων ἡ ἀπόδειξις ἐγένετο.

23,3 145

οὐχ οὕτως οὖν ἐχρησάμεθα τοῖς στοιχείοις ὡς χωρὶς αὐτῶν μὴ δυνάμενοι ἀποδεῖξαι, ὥσπερ ἀδύνατον χωρὶς τούτων ἀποδεῖξαι, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός, λέγω δὴ τοῦ καθόλου, τοῦ μερικοῦ, τοῦ καταφατικοῦ, τοῦ ἀποφατικοῦ· ἄνευ γὰρ τούτων ἀδύνατον ἀποδεῖξαι. διὰ τί οὖν ὅλως αὐτοῖς ἐχρησάμεθα, εἴποι τις ἄν. ὥσπερ, εἴποιμι ἂν, καὶ αἰσθητοῖς τισὶ πρὸς μάθησιν καὶ διδασκαλίαν τινὸς προσχρῶμεθα, οἷον εὐθεῖαν καταγράφοντες καὶ κύκλον καὶ τὰ τοιαῦτα, διὰ τοῦτο ἐφιστῶντες τοὺς μανθάνοντας ἐπὶ τὴν τῶν <οὐκ> αἰσθητῶν νόησιν. οὔτε γὰρ τότε χρώμεθα ταῖς τῶν αἰσθητῶν παραβολαῖς ὡς ἀπ’ ἐκείνων καὶ δι’ ἐκείνων γινομένης τῆς δείξεως, οὔτε τῇ τῶν στοιχείων ἐκθέσει ὡς ἄνευ τούτων μὴ δυναμένου γενέσθαι τοῦ συλλογισμοῦ, ὥσπερ δὴ καὶ ἐπὶ τῶν προτάσεων τῶν <οἰκείων>, ἐξ ὧν ὁ συλλογισμός. Ἐπεὶ δὲ ὁ λόγος ἡμῖν περὶ ἀναλύσεως συλλογισμῶν, εἰσὶ δὲ τινες καὶ σύνθετοι συλλογισμοί, ἐν οἷς πλείω τὰ συμπεράσματα καὶ πλείους οἱ συλλογισμοί, μὴ λανθανέτω ἡμᾶς <, ὅτι> ἐν τοῖς ἐκ

πλειόνων συλλογισμῶν καὶ συμπερασμάτων συγκειμένοις συλλογισμοῖς οὐχ ἅπαντα τὰ συμπεράσματα κατὰ τοὺς συλλογισμοὺς ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐν τῷ αὐτῷ γεγονέναι σχήματι. ἐπειδὴ γὰρ τῶν συλλογισμῶν οἱ μὲν ἐκ προσυλλογισμοῦ δείκνυνται, ὧν αἱ προτάσεις οὐκ ἄμεσοι οὐδὲ αὐτόπιστοι, οἱ δὲ οὐδὲ δέονται προσυλλογισμοῦ διὰ τὸ ἀμέσους εἶναι καὶ αὐτοπίστους τὰς προτάσεις, ὅταν ἐκ προσυλλογισμοῦ περαίνηται τις συλλογισμός, οὐ πάντως καθ' ἐν καὶ ταὐτὸ σχῆμα πάντα συνάγεται τὰ συμπεράσματα, ἀλλ' ἐγχωρεῖ τὸ μέντοι συμπέρασμα κατὰ πρῶτον γεγονέναι σχῆμα τῶν ἐν αὐτῷ τὸ δέ τοι κατὰ δεύτερον ἢ τρίτον. ἐὰν μὲν γὰρ θελήσας δεῖξαι, ὅτι Σωκράτης οὐσία ἐστὶ, χρήσωμαι μεταξὺ τῷ ζῳῳ, ὅτι Σωκράτης ζῳον, ἐπεὶ μὴ ἄμεσοι αἱ προτάσεις καὶ δεῖ τῆς ἐκατέρας κατασκευῆς, τίθημι μεταξὺ μὲν Σωκράτους καὶ τοῦ ζώου τὸν ἄνθρωπον, μεταξὺ δὲ ζώου καὶ τῆς οὐσίας τὸ ἔμψυχον, πάλιν μεταξὺ τοῦ ἔμψυχου καὶ τῆς οὐσίας τὸ σῶμα. καὶ δηλονότι πάντα τὰ συμπεράσματα ἐν τούτῳ κατὰ πρῶτον σχῆμα γίνεται οὕτως Σωκράτης ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ζῳον, Σωκράτης ἄρα ζῳον· καὶ πάλιν Σωκράτης ζῳον, τὸ ζῳον ἔμψυχον, Σωκράτης ἄρα ἔμψυχον· καὶ πάλιν Σωκράτης ἔμψυχον, τὸ ἔμψυχον σῶμα, Σωκράτης ἄρα σῶμα· καὶ πάλιν Σωκράτης σῶμα, τὸ σῶμα οὐσία, Σωκράτης ἄρα οὐσία. καὶ συντιθέμεναι πᾶσαι αἱ προτάσεις ἓνα σύνθετον ἐν πρώτῳ σχήματι ποιοῦσι συλλογισμόν Σωκράτης ἄνθρωπος, ὁ ἄνθρωπος ζῳον, τὸ ζῳον ἔμψυχον, τὸ ἔμψυχον σῶμα, τὸ σῶμα οὐσία, Σωκράτης ἄρα οὐσία. ὁμοίως καὶ ἐν δευτέρῳ ἐστὶ δυνατόν πάντα τὰ συμπεράσματα συναγαγεῖν. οἷον εἰ θελήσω δεῖξαι, ὅτι τὰ φυτὰ οὐκ ἔστι ζῳα, δείκνυμι τοῦτο ἐν δευτέρῳ σχήματι μέσον ὅρον θεὶς τὴν αἴσθησιν· πᾶν ζῳον αἴσθησιν ἔχει, οὐδὲν φυτὸν αἴσθησιν ἔχει, οὐδὲν ἄρα φυτὸν ζῳον.

23,3 146

εἰ μὲν οὖν ἡ καταφατική πρότασις δέοιτο κατασκευῆς, λέγω δὴ ὅτι πᾶν ζῳον αἴσθησιν ἔχει, πάντως διὰ τοῦ πρώτου σχήματος δείκνυνται καθόλου οὔσα. εἰ δὲ μερική εἴη, διὰ τοῦ πρώτου καὶ διὰ τοῦ τρίτου. εἰ δὲ 〈ή〉 ἀποφατική δέοιτο κατασκευῆς καθόλου οὔσα, ἔστι μὲν, ὅτε καὶ αὐτὴ διὰ τοῦ πρώτου δειχθήσεται, ἔστι δέ, ὅτε διὰ τοῦ δευτέρου· οἷον οὐδὲν φυτὸν δύναμιν ἔχει γνωστικὴν τε καὶ διακριτικὴν τῶν προσπιπτόντων ἢ θιγγανόντων· πᾶσα δὲ αἴσθησις δύναμις ἐστὶ διακριτικὴ τῶν προσπιπτόντων ἢ θιγγανόντων· οὐδὲν ἄρα φυτὸν αἴσθησιν ἔχει. καὶ ἔστι συνθεῖναι καὶ τὸν συλλογισμόν οὕτως· πᾶν ζῳον αἴσθησιν ἔχει, πᾶσα αἴσθησις δύναμις ἐστὶ γνωστικὴ τε καὶ διακριτικὴ τῶν προσπιπτόντων ἢ θιγγανόντων, οὐδὲν φυτὸν δύναμιν γνωστικὴν ἢ διακριτικὴν ἔχει, οὐδὲν ἄρα φυτὸν ζῳον. τὴν γὰρ ἀποφατικὴν πρότασιν ἐν τῷ συλλογισμῷ συμπέρασμα οὔσαν τοῦ προσυλλογισμοῦ οὐ παραληψόμεθα ἐν τῷ συνθέτῳ συλλογισμῷ συντιθέντες γὰρ τοὺς συλλογισμοὺς τῶν προσυλλογισμῶν τὰ συμπεράσματα παραλιμπάνομεν, ὡς ἐπὶ τοῦ 'Σωκράτης ζῳον, τὸ ζῳον ἔμψυχον, τὸ ἔμψυχον σῶμα, τὸ σῶμα οὐσία, Σωκράτης ἄρα οὐσία'. δυνατόν δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου, εἰ μερικὸν εἴη τὸ ὀφείλον διὰ προσυλλογισμοῦ ἀποδείκνυσθαι. ἔστω γὰρ πάλιν τὸ προκείμενον δεῖξαι, ὅτι οὐ πᾶν ἔμψυχον αἰσθητικόν ἐστὶ, καὶ εἰλήφθω τὸ μέσον ζῳον· τὸ οὖν ζῳον αἰσθητικῷ μὲν παντὶ ἔμψυχῳ δὲ οὐ παντί· οὐ πᾶν ἄρα ἔμψυχον αἰσθητικόν, ἢ τὸ αἰσθητικὸν οὐ παντὶ ἔμψυχῳ. εἰ οὖν τις ζητοῖ, πόθεν ὅτι τὸ ζῳον οὐ παντὶ ἔμψυχῳ, δείξομεν τοῦτο ἐν τρίτῳ σχήματι μέσον λαβόντες τὸ φυτόν· ζῳον οὐδενὶ φυτῷ, ἔμψυχον παντὶ φυτῷ, ζῳον ἄρα οὐ παντὶ ἔμψυχῳ. καὶ πάλιν συνθεῖς τὸν συλλογισμόν φημι ζῳον παντὶ αἰσθητικῷ, ζῳον οὐδενὶ φυτῷ, ἔμψυχον παντὶ φυτῷ, καὶ συνάγεται αἰσθητικὸν οὐ παντὶ φυτῷ. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἐπὶ τοῦ τρίτου σχήματος ἐνδέχεται γὰρ ποτὲ μὲν πάντα τὰ συμπεράσματα δι' αὐτοῦ περαίνεσθαι, ἐνδέχεται δὲ καὶ διὰ τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ τρίτου. ὅτι τὸ ζῳον οὐ παντὶ ἔμψυχῳ, δέδεικται διὰ μέσου τοῦ φυτοῦ· τὸ ζῳον οὐδενὶ φυτῷ, 〈ἔμψυχον παντὶ φυτῷ, τὸ ζῳον ἄρα οὐ παντὶ ἔμψυχῳ. πόθεν ὅτι τὸ ζῳον οὐδενὶ φυτῷ,〉 δείξομεν διὰ τοῦ μέσου σχήματος μέσον λαβόντες τὸ αἰσθητικόν· τὸ γὰρ αἰσθητικὸν ζῳῳ μὲν παντὶ φυτῷ δὲ οὐδενί· τὸ ἄρα ζῳον οὐδενὶ φυτῷ. συνθεῖς οὖν τὸν

συλλογισμόν φημι τὸ αἰσθητικὸν παντὶ ζῶω, φυτῷ δὲ οὐδενί, τὸ ἔμψυχον παντὶ φυτῷ, τὸ ἄρα ζῶον οὐδενὶ φυτῷ. ἐπεὶ γὰρ τὸ αἰσθητικὸν οὐδενὶ φυτῷ, οὐδὲ τὸ φυτὸν οὐδενὶ αἰσθητικῷ· αἰσθητικὸν δὲ παντὶ ζῶω· φυτὸν ἄρα οὐδενὶ ζῶω, ὥστε καὶ ζῶον οὐδενὶ φυτῷ· ἔμψυχον δὲ παντὶ φυτῷ· ζῶον ἄρα οὐ παντὶ ἐμψύχῳ. εἰ δὲ τὴν καταφατικὴν θελήσομεν διὰ προσυλλογισμοῦ κατασκευάσαι, κατασκευάσομεν ἐν πρώτῳ σχήματι μέσον λαβόντες τὸ τρεφόμενον· πᾶν φυτὸν τρέφεται, πᾶν τρεφόμενον ἔμψυχον, πᾶν ἄρα φυτὸν ἔμψυχον· καὶ συνθίς· τὸ ζῶον οὐδενὶ φυτῷ, πᾶν φυτὸν τρέφεται, πᾶν τρεφόμενον ἔμψυχον· καὶ συνάγεται ζῶον οὐ παντὶ ἐμψύχῳ. ἐπειδὴ γὰρ πᾶν ἔμψυχον τρέφεται, πᾶν δὲ τρεφόμενον ἔμψυχον, καὶ πᾶν ἄρα φυτὸν ἔμψυχον· οὐδὲν δὲ φυτὸν ζῶον ἐστίν· οὐ πᾶν ἄρα ἔμψυχον ζῶόν ἐστιν.

23,3 147

οὕτως μὲν οὖν ἐν πρώτῳ καὶ δευτέρῳ οἱ προσυλλογισμοί. δυνατόν δὲ καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ, λέγω τοῦ τρίτου, πάντα τὰ συμπεράσματα συνάγεσθαι. κείσθω γὰρ ὥστε δεῖξαι, ὅτι τι τρεφόμενον ἔχει αἴσθησιν, καὶ δεικνύσθω ἐν τρίτῳ σχήματι μέσον λαμβανόντων τὸ ἔμψυχον· τρεφόμενον παντὶ ἐμψύχῳ, αἰσθητικὸν τινὶ ἐμψύχῳ, αἰσθητικὸν ἄρα τινὶ τρεφομένῳ. εἰ οὖν δύοι δεῖξαι, πόθεν ὅτι αἰσθητικὸν τινὶ ἐμψύχῳ, δεῖξομεν πάλιν ἐν τρίτῳ διὰ μέσου τοῦ ζώου· αἴσθησις παντὶ ζῶω· ἀλλὰ καὶ ἔμψυχον παντὶ ζῶω· καὶ συνάξεις ‘αἴσθησις τινὶ ἐμψύχῳ’. καὶ συνθίς· τὸ τρεφόμενον παντὶ ἐμψύχῳ, τὸ ἔμψυχον παντὶ ζῶω· καὶ τὸ αἰσθητικὸν δὲ παντὶ ζῶω· τὸ ἄρα αἰσθητικὸν τινὶ τρεφομένῳ. ἐπεὶ γὰρ τὸ τρεφόμενον παντὶ ἐμψύχῳ, τὸ δὲ ἔμψυχον παντὶ ζῶω, καὶ τὸ τρεφόμενον παντὶ ζῶω· ἀλλὰ καὶ τὸ αἰσθητικὸν παντὶ ζῶω· τὸ ἄρα τρεφόμενον αἰσθητικόν ἐστίν. ἐν τούτοις δὲ πᾶσιν ἐκεῖνο εἰδέναι δεῖ, ὅτι, ὅταν μὲν ἐν διαφοροῖς συνάγηται σχήμασι τὰ συμπεράσματα, συντιθέμεναι αἱ προτάσεις φυλάττουσι τῶν σχημάτων τὴν ιδιότητα· ὅταν δὲ ἐν τῷ αὐτῷ πάντα περαίνηται, ἐν τῇ συνθέσει τῶν προτάσεων οὐ διὰ πασῶν τὸ αὐτὸ ἐμφαίνεται σχῆμα, ἀλλὰ δύο μὲν συμπλοκαὶ φυλάττουσι τὴν τοῦ σχήματος ιδιότητα, αἱ δὲ ἄλλαι οὐκέτι. παραλιμπάνεται γάρ, ὡς εἵπομεν, ἡ κατασκευαζομένη πρότασις διὰ τὸ συμπέρασμα γίνεσθαι τοῦ προσυλλογισμοῦ, τὰ δὲ τῶν προτάσεων συμπεράσματα μὴ παραλαμβάνεσθαι ἐν τῇ συνθέσει τῶν προτάσεων. τούτου δὲ γινομένου λύεται τὸ σχῆμα καὶ εἰς τὸ πρῶτον ἀνάγεται. ἔστω γὰρ δεῖξαι ἐν δευτέρῳ σχήματι, ὅτι οὐδενὶ τῷ Γ τὸ Β διὰ μέσου τοῦ Α. τὸ οὖν Α οὐδενὶ μὲν τῷ Β παντὶ δὲ τῷ Γ. δεικνυμένης οὖν πάλιν τῆς Α Β προτάσεως τῆς ἀποφατικῆς διὰ μέσου τοῦ Δ (τὸ γὰρ Δ οὐδενὶ μὲν τῷ Α παντὶ δὲ τῷ Β), οὐκέτι ἡ Α Β παραλαμβάνεται πρότασις ἀλλὰ ἡ Δ Β, Δ Α, Α Γ, ὣν ἡ μὲν Δ Α, Α Γ τὸ πρῶτον σχῆμα ποιεῖ, ἡ δὲ Δ Β, Δ Α τὸ δεύτερον. τὸ γὰρ Δ παντὶ μὲν τῷ Β οὐδενὶ δὲ τῶν Α· τὸ δὲ Α παντὶ μὲν τῷ Γ· ὥστε ἡ μὲν Δ Β, Δ Α τὸ δεύτερον ἐποίησε σχῆμα, ἡ δὲ Δ Α, Α Γ τὸ πρῶτον. τὸ αὐτὸ καὶ ἐπὶ πάντων. ἐπεὶ δὲ προσυλλογισμῶν τὰ συμπεράσματα λαμβάνοντες καὶ συνάπτοντες ἑτέραν πρότασιν [καὶ] οὕτως τὸν συλλογισμόν πλέκομεν, ἐκεῖνο ἐπιστῆσαι χρή, ὅτι, εἰ μὲν ἐν τῷ τρίτῳ σχήματι εἴη ὁ προσυλλογισμός, ἐξ αὐτοῦ δὲ ἐπὶ τὸ πρῶτον ἢ εἰς τὸ δεύτερον μεταβαίνομεν, κάτωθεν δεῖ τὴν πρότασιν προστιθέναι, τουτέστι πρὸς τὴν ἐλάττω· μερικῶν γὰρ ὄντων τῶν συμπερασμάτων ἐν τρίτῳ σχήματι, εἰ μὴ κάτωθεν προστεθῇ ἡ πρότασις, ἀσυλλόγιστον γίνεται τὸ σχῆμα ἐν πρώτῳ ἢ δευτέρῳ τῆς μείζονος μερικῆς οὔσης. καὶ δηλονότι, εἰ ἀποφατικὸν εἴη τὸ ἐν τρίτῳ συναγόμενον, οὐδ’ ἐνδέχεται ἐπὶ τὸ πρῶτον μεταβῆναι σχῆμα· ὅθεν γὰρ ἂν ἡ προσθήκη γένηται, ἀσυλλόγιστος ἡ συμπλοκή γίνεται. ὁμοίως καὶ ἐκ δευτέρου εἰς πρῶτον ἢ μετάβασις γίνηται, ἄνωθεν δεῖ τὴν προσθήκην <ποιεῖσθαι>, ἐπειδὴ ἡ ἐλάττων, ἂν μὴ τοῦτο γένηται, ἀποφατικὴ ἐστίν, ὅπερ ἀσυλλόγιστον· ἀποφατικὰ γὰρ τοῦ δευτέρου τὰ συμπεράσματα.

23,3 148

ὁμοίως καὶ ἐκ πρώτου ἢ μετάβασις γένηται εἰς πρῶτον, καταφατικοῦ μὲν ὄντος καθόλου τοῦ συμπεράσματος ἀδιάφορον ὅθεν δὴ ποτε τὴν προσθήκην ποιήσασθαι, εἰ ἡ προστιθεμένη πρότασις καθόλου καταφατικὴ εἴη· εἰ δὲ μερικὴ, πάντως κάτωθεν. εἰ δὲ ἀποφατικὸν εἴη τὸ συμπέρασμα καθόλου, ἄνωθεν. εἰ δὲ μερικόν, οὐκέτι ἐνδέχεται <πρότασιν> προστιθέντας

πάλιν τὸ πρῶτον ποιῆσαι· εἴτε γὰρ ἄνωθεν προστεθείη, τὴν μείζονα μερικὴν ποιήσει, εἴτε
 κάτωθεν, ἀποφατικὴν τὴν ἐλάττονα. ταῦτό καὶ ἐπὶ τῶν ἐν δευτέρῳ σχήματι καὶ τρίτῳ μερικῶν
 ἀποφατικῶν, ὡς ἤδη εἵπομεν· ἀδύνατον γὰρ ἐκ τούτων μεταβῆναι εἰς τὸ πρῶτον. εἰ δὲ ἀπὸ
 δευτέρου εἰς δεύτερον ἢ μετάβασις γένηται, καθόλου μὲν ὄντος τοῦ συμπεράσματος, εἰ μὲν ἢ
 προστιθεμένη καὶ αὕτη καθόλου εἴη, ἀδιάφορον· εἰ δὲ μερική, πάντως κάτωθεν, τουτέστι πρὸς
 τῇ ἐλάττονι, ἵνα μὴ τὴν μείζονα μερικὴν ποιήσωμεν. μερικοῦ δὲ ὄντος τοῦ συμπεράσματος, δεῖ
 πάντως τὴν προστιθεμένην καθόλου εἶναι καταφατικὴν καὶ ἄνωθεν· ἄλλως γὰρ ἀδύνατον ἐν
 δευτέρῳ σχήματι. εἰ δὲ ἐκ τρίτου εἰς τρίτον γίνεται ἢ σύνθεσις, δεῖ πάντως τὴν προστιθεμένην
 πρότασιν καθόλου εἶναι διὰ τὸ πάντα τὰ τοῦ τρίτου συμπεράσματος μερικὰ εἶναι, ἄνευ δὲ τοῦ
 καθόλου μὴ γίνεσθαι συλλογισμόν. καὶ εἰ μὲν ἀποφατικὸν εἴη τὸ συμπέρασμα, δεῖ τὴν
 προστιθεμένην, δηλονότι καταφατικὴν καθόλου οὔσαν, κάτωθεν προστίθεται, ἵνα μὴ ἢ
 ἐλάττων ἀποφατικὴ γένηται· εἰ δὲ καταφατικὸν τὸ συμπέρασμα, ἀδιαφόρως προστίθεται. εἰ δὲ
 ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον, εἰ μὲν καθόλου <τὸ συμπέρασμα καὶ ἢ προστιθεμένη
 καθόλου> εἴη, ἀδιαφόρως καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν προστίθεται· εἰ δὲ μερική, πάντως
 κάτωθεν, ἵνα μὴ ἢ μείζων ἐν δευτέρῳ σχήματι μερική γένηται. εἰ δὲ μερικὸν τὸ συμπέρασμα,
 δεῖ τὴν προστιθεμένην πάντως καθόλου ἀνομοιοσχήμονα εἶναι καὶ ἄνωθεν διὰ τὴν μείζονα. εἰ
 δὲ ἀπὸ πρώτου εἰς τρίτον, εἰ μὲν καταφατικὸν εἴη τὸ συμπέρασμα καὶ ἢ προστιθεμένη
 καταφατικὴ, ἀδιαφόρως καὶ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν· εἰ δὲ ἢ προστιθεμένη ἀποφατικὴ, ἄνωθεν
 πάντως διὰ τὴν ἐλάττονα. εἰ δὲ τὸ συμπέρασμα ἀποφατικόν, δεῖ πάντως τὴν προστιθεμένην
 καταφατικὴν εἶναι καὶ κάτωθεν προστίθεται· δεῖ δὲ πάντως τὴν μίαν πρότασιν καθόλου εἶναι.
 καὶ καθόλου εἰπεῖν ἐπιβλέπειν δεῖ, μὴ τι παραφθείρεται διὰ τῆς προσθήκης [διὰ] τῶν ἐν
 ἐκάστῳ σχήματι πεφυλαγμένων· καὶ εἰ μὲν διὰ τῆς προσθήκης σώζεται τὰ τοῦ σχήματος ἴδια,
 προσθετέον, εἰ δὲ μή, δι' ἄλλου σχήματος δεικτέον. Ὅτι δὲ τεσσάρων ὄντων τῶν προβλημάτων,
 ὧν ἐν τοῖς Τοκικοῖς ἐξεθέμεθα, ὧ τὸ ἀπὸ ὀρισμοῦ ἐστὶ, δηλον. καὶ τοῦτο δὴ οὖν παραινῶ πρὸς
 τοῖς ἄλλοις ἐν ταῖς ἀναλύσεσι τῶν συλλογισμῶν δεῖν ποιεῖν, ὅσοι συλλογισμοὶ ἀνασκευαστικοί
 εἰσιν ὅρου τινὸς ἀποδομένου ἢ ἐνός τινος τῶν ἐν τῷ ὄρῳ ἀναιρετικοὶ καὶ πρὸς ἕν τῶν ἐν
 αὐτῷ διειλεγμένοι καὶ οὕτως ἀναιροῦντες τὸν ὅρον.

23,3 149

ἀναιρεῖται γὰρ ὀρισμὸς καὶ δείκνυται μὴ ὑγιῆς καὶ ἐνός τινος ἀναιρεθέντος τῶν ἐν αὐτῷ, ὡς εἴ
 τις ὀρισαμένου τινὸς τὸν ἄνθρωπον ζῶον λογικὸν θνητὸν πτηνὸν δείξαι διὰ συλλογισμοῦ, ὅτι
 μὴ εὐλόγως τὸ πτηνὸν πρόσκειται (οὐ γὰρ ἐστὶν οἰκεία διαφορὰ ἀνθρώπου), ὅλον μὲν τὸν
 ἀποδιδόμενον ὅρον ἀνασκευάσει· ψευδὴς γὰρ ὁ πᾶς γίνεται καὶ οὐτινοσοῦν ἀναιρεθέντος τῶν
 ἐν αὐτῷ. οὐ μὴν πρὸς ὅλον τὸν λόγον καὶ τὸν συλλογισμόν πεποιήται, ὡς ὁ ἀνασκευάζων τὸν
 ἀποδομένον τοῦ θεοῦ λόγον τὸν ὅτι ὁ θεὸς ἐστὶ σῶμα πύρινον, οἷον 'θεῷ φθαρτὸν μὲν
 οὐδαμῶς ὑπάρχει, παντὶ δὲ σώματι πυρίνῳ· οὗτος πρὸς ὅλον ἂν τὸν λόγον καὶ πρὸς τι τῶν ἐν
 αὐτῷ ποιοῖτο τὸν λόγον. ὅταν μὲν οὖν πρὸς ὅλον τὸν ὀρισμὸν ἢ ἀνασκευὴ γίνεται, δηλον ὡς ἐν
 τῇ τῶν ὄρων θέσει ὅλον τὸν ὀρισμὸν ὅρον χρή τιθέναι τοῦ συλλογισμοῦ. εἰ δὲ ὁ λόγος μὴ πρὸς
 ὅλον γένοιτο τὸν ὀρισμὸν ἀλλὰ πρὸς τι τῶν ἐν αὐτῷ, ἀξιῷ τοῦτο μόνον, πρὸς ὃ ὁ λόγος
 γίνεται, ὅρον τίθεσθαι ἐν τῷ συλλογισμῷ τῷ ἀναλυομένῳ ἀλλὰ μὴ πάντα τὸν ὀρισμὸν· οὕτω
 γὰρ ἂν σαφὴς ὁ λόγος ἔσται τοῦ κατὰ τὸν ὀρισμὸν μήκους περιαιρεθέντος [ἅμα]. ἅμα δὲ καὶ
 γνώριμον ἔσται, τί ποτέ ἐστι τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ τὸ μὴ δεόντως εἰλημμένον, οἷον εἴ τις ὕδατος
 ὀρισμὸν ἀποδώῃ ὑγρὸν ποτόν, εἰ ἐνίσταίτο τις δεικνὺς ψευδῇ τὸν ὀρισμὸν διὰ τὸ μὴ πᾶν ὕδωρ
 ποτὸν εἶναι λέγων 'ἢ θάλαττα ὕδωρ μὲν ἐστὶ, ποτὸν δὲ οὐκ ἔστιν· ἐν δὲ τῇ τούτου τοῦ
 συλλογισμοῦ ἀναλύσει δεῖ ὅρους λαμβάνειν μέσον μὲν τὴν θάλατταν ἄκρους δὲ τό τε ὕδωρ καὶ
 τὸ ποτόν, οὐκέτι δὲ ὅλον τὸν ὀρισμὸν τὸ 'ὑγρὸν ποτόν· οὐ γὰρ πρὸς ὅλον τὸ ὑγρὸν ποτὸν εἶναι
 τὸ ὕδωρ ὁ λόγος εἴρηται. ἔτι ὁ μὲν τοιοῦτος λόγος ὁ ἐν τι τῶν ἐν τῷ ὀρισμῷ ἀναιρῶν καὶ ἐν

τρίτῳ σχήματι ἐρωτᾶται μερικὴν τὴν ἀναίρεσιν ποιούμενος, ὁ δὲ πάντα τὸν ὀρισμὸν ἀναιρῶν ἐν δευτέρῳ, ὡς ἐδείχθη ἐπὶ τοῦ τὸν θεὸν σῶμα πύρινον ὀρισμένου. Ὅτι τοὺς ἐξ ὑποθέσεως δεικνύντας τι λόγους οὐ χρή πειρᾶσθαι ἀναλύνειν καὶ ἀνάγειν εἰς τὰ σχήματα· οὐδὲ γὰρ οἷόν τέ ἐστὶν ἐκ τῶν κειμένων καὶ εἰλημμένων ἀνάλυσιν αὐτῶν καὶ ἀναγωγὴν εἰς τι τῶν σχημάτων ποιήσασθαι. τούτου δὲ τὸ αἷτιον τὸ μὴ διὰ συλλογισμοῦ τὸ συνημμένον αὐτῶν δεδειγμένον εἶναι ἀλλὰ διὰ συνθήκης ὡμολογημένον. ἐν πᾶσι γὰρ τοῖς ἐξ ὑποθέσεως οὐ τοῦ τιθεμένου καὶ δεικνυμένου, τουτέστι τοῦ συνημμένου, ὁ συλλογισμὸς γίνεται, ἀλλὰ τοῦτο μὲν διὰ τινος ὑποθέσεως καὶ συνθήκης λαμβάνεται [παραφυλακτέον, ὅτι ἐν τοῖς ἀπλοῖς ἀποφατικοῖς συλλογισμοῖς ἀδύνατον μιᾷ πλείους ἀποφατικὰς προτάσεις ληφθῆναι· οὕτως καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις· καὶ γὰρ τῶν συνθέτων ἡ παραύξησης διὰ τῶν καταφατικῶν γίνεται. ἀλλ' οὐδὲ ἐκ πλείονων ἐπὶ μέρους, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπὶ μέρους ἐν καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις ἐπὶ μέρους συλλογισμοῖς ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς ἀπλοῖς· τὰ δὲ καταφατικά καὶ καθόλου ὡς ἐν τοῖς ἀπλοῖς πλείω καὶ ἐν τοῖς συνθέτοις], οἱ δὲ συλλογισμοὶ πρὸς ἄλλο τι καὶ ἄλλου τινὸς γίνονται· πρὸς γὰρ τὸ μεταλαμβάνόμενον, ὡς εἶπον.

23,3 150

ὑποθετικούς δέ φημι ἐν τούτοις οὐ πάντας ἀλλὰ τοὺς ἐξ ὁμολογίας καλουμένους, λέγω δὲ τοὺς μεταλαμβάνοντας κατὰ τὴν συνθήκην τὸ συνημμένον. οἱ γὰρ τοιοῦτοι, ὁ μὲν βούλονται δεῖξαι, ὑποτίθενται τε καὶ συντίθενται καὶ οὐ συλλογίζονται, ἄλλο δέ τι καὶ οὐχ ὁ ὑποτίθενται συλλογίζονται, ὥσπερ δὴ καὶ αὐτοὶ ἐν τῇ Περὶ οὐρανοῦ περὶ τῶν σχημάτων τῶν ἄστρων πεποιήκαμεν. αἰτήσαντες γάρ, ὅτι, ὅπερ ἐπὶ ἐνὸς τῶν ἄστρων, τοῦτο καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν, καὶ τοῦτο λαβόντες ἐξ ὁμολογίας τὸ ὅτι, εἰ ἐν ὁποιοῦν σφαιρικόν, καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα ἂν εἴη, εἶτα τὴν πρόσληψιν κατασκευάσαντες τὴν ὅτι ἀλλὰ μὴν ἐν τῶν ἄστρων ἡ σελήνη σφαιρική, συνηγάγομεν καὶ τὰ λοιπὰ σφαιρικά εἶναι. τοὺς τοιούτους οὖν φημι τῶν συλλογισμῶν μὴ πάντας ἀνακτέον ἀλλὰ μόνην τὴν πρόσληψιν· αὕτη γὰρ ἡ συλλελογισμένη. τὸ δὲ συνημμένον ἐξ ὁμολογίας εἴληπται. ὅτι γὰρ ἐπὶ τῶν μὴ ἐξ ὁμολογίας εἰλημμένων πολλάκις καὶ τὸ συνημμένον διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται, δηλόν. ὁ γοῦν Πλάτων λαβὼν, ὅτι, εἰ τὸ ζῶον καὶ τὸ τεθνηκὸς ἐξ ἀλλήλων, ἡμῶν αἱ ψυχαὶ ἐν Ἄιδου, ἀλλὰ μὴν τὸ πρότερον, καὶ τὸ δεύτερον ἄρα, οὐ μόνον τὴν πρόσληψιν ἀλλὰ καὶ τὸ συνημμένον κατεσκεύασε. καὶ ἐν τοῖς δι' ἀδυνάτου δέ, ὡς ἐξῆς μαθησόμεθα, τὸ συνημμένον δεῖται κατασκευῆς. νῦν οὖν περὶ τῶν ἐξ ὁμολογίας ὑποθετικῶν ἡμῖν ὁ λόγος. ἐὰν οὖν τις αἰτήσῃ ἐξ ὁμολογίας, ὅτι, εἰ μὴδὲ εἴη τῶν ἐναντίων μία δύναμις, οὐδὲ ἐπιστήμη μία ἔσται, τοῦτο μὲν οὖν ὅλον τὸ 'εἰ τόδε, καὶ τόδε' οὐ πειρατέον ἀναλύνειν· οὐ γὰρ συλλελόγισται, ἀλλ' ἐξ ὁμολογίας εἴληπται. τὸ μέντοι 'ἀλλὰ μὴν οὐκ ἔστι τῶν ἐναντίων μία δύναμις' ἀναλυτέον· τοῦτο γὰρ δέδεικται διὰ συλλογισμοῦ. πῶς; ὥδε· τὸ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες ἐναντία ἐστί, τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους οὐκ ἔστι μία δύναμις, τῶν ἄρα ἐναντίων οὐκ ἔστι μία δύναμις. ὅτι δὲ τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ νοσώδους οὐκ ἔστι μία δύναμις, δείξαις ἂν διὰ μέσου τοῦ μὴ τῶν αὐτῶν εἶναι αὐτὰ ποιητικά· τὸ γὰρ ὑγιεινὸν καὶ νοσῶδες οὐκ εἰσὶ τῶν αὐτῶν ποιητικά· πάντων, ὅσων ἐστί μία δύναμις, ταῦτα τῶν αὐτῶν ἐστί ποιητικά· τὰ γὰρ τοῦ θερμαίνειν ἔχοντα δύναμιν θερμαίνει, τὰ δὲ τὴν τοῦ ψύχειν ψύχει· οὐκ ἄρα τοῦ ὑγιεινοῦ καὶ τοῦ νοσώδους δύναμις ἡ αὐτή. τὸ μὲν δὴ μὴ εἶναι πάντων τῶν ἐναντίων μίαν δύναμιν διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένον ἔστιν ἀναλῦσαι καὶ εἰς τὸ οἰκεῖον σχῆμα ἀναγαγεῖν· ἔστι γὰρ ὁ μὲν πρῶτος ἐν τρίτῳ, ὁ δὲ δεύτερος ἐν δευτέρῳ. οὐδαμοῦ μέντοι διὰ συλλογισμοῦ δέδεικται, ὅτι μὴ ἐστὶν ἐπιστήμη μία τῶν ἐναντίων, ἀλλ' ἐκείνου δειχθέντος συγχωρεῖται τοῦτο διὰ τὴν ὁμολογίαν. μὴ γεγονότος οὖν πρὸς αὐτὸ συλλογισμοῦ οὐδ' ἀνάλυσιν ἂν γένοιτο. τὸ δὲ ὅτι μία δύναμις οὐκ ἔστι τῶν ἐναντίων, ἔστιν ἀναγαγεῖν· διὰ συλλογισμοῦ γὰρ ἴσως ἐδείχθη. τὸ δ' 'ἴσως' προστεθείκαμεν, ὅτι μὴ πάντως ἐξ ἀνάγκης τοῦτο διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται, ἀλλ' ἔνεστι καὶ αὐτὸ ὡς ἐναργὲς δι' ὑποθέσεως καὶ διὰ συνθήκης λαβεῖν· οἷον *** 'εἰ τῶν ἐναντίων

ἡ αὐτὴ δύναμις, ἅμα ἔσται τὸ ὑγιεινὸν καὶ τὸ νοσῶδες, εἴτα ὡς ἐναργὲς προσλάβοι ‘ἀλλὰ μὴν οὐχ οἷόν τε ἅμα τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν τε καὶ νοσῶδες εἶναι’.

23,3 151

καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη δεῖξις ἐξ ὑποθέσεως μέν, οὐ μὴν διὰ συλλογισμοῦ· διὸ οὐδὲ ἀναλύσεως ὁ τοιοῦτος λόγος δεῖσεται συλλογιστικῆς. ἐπειδὴ οὖν οὕτω τοῦτ’ ἔχει, διὰ τοῦτο ἴσως προστεθείκαμεν. ὅτι γὰρ μὴ πᾶν τὸ μεταλαμβανόμενον διὰ κατηγορικοῦ δείκνυται συλλογισμοῦ, ἀλλ’ ἔστι πολλάκις διὰ τὴν ἐναργεῖαν τιθέμενον, ἐκ τοῦ προειρημένου παραδείγματος δῆλον ‘εἰ τῶν ἐναντίων μία δύναμις, συνυπάρξει υγεία καὶ νόσος· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον συνυπάρχειν υγείαν καὶ νόσον ὄντα ἐναντία· διὰ γὰρ τὸ ἐναργὲς προσλαμβάνεται, ἀλλ’ οὐχ ὡς διὰ συλλογισμοῦ δεδειγμένον. ὥ δὴ καὶ αὐτοὶ εἰκόκαμεν χρήσασθαι ἐν τῷ ‘εἰ τῶν ἐναντίων μία δύναμις, ἅμα ἔσται τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν τε καὶ νοσῶδες· καὶ γὰρ ἡ τοιαύτη δεῖξις ἐξ ὑποθέσεως μέν, οὐ μὴν διὰ συλλογισμοῦ. εἴτε γὰρ ὡς ἐναργὲς λαμβάνοιτο μὴ εἶναι ἅμα τὸ αὐτὸ ὑγιεινὸν τε καὶ νοσῶδες, εἴτε δι’ ἐπαγωγῆς πιστὸν γένοιτο καὶ μὴ διὰ συλλογισμοῦ τὸ προσλαμβανόμενον, ἐξ ὑποθέσεως ἂν εἴη μόνον. Εἰπόντες δὲ περὶ τῶν ἐξ ὁμολογίας ὑποθετικῶν καὶ δείξαντες, ὅτι μὴ γίνεται τοῦ τιθεμένου, τουτέστι τοῦ συνημμένου καὶ ὑποτιθεμένου, ὁ συλλογισμὸς ἀλλ’ ἄλλου τινός, τουτέστι τοῦ μεταλαμβανομένου, ἐξῆς ἂν εἴη λέγειν περὶ τῶν δι’ ἀδυνάτου, οἳ καὶ αὐτοὶ τῶν ἐξ ὑποθέσεως εἰσι· φημί γάρ, ὅτι μὴδὲ τούτους ἔστιν ἀναλύειν. ὑπεναντίως δ’ οὗτοι ἔχουσι πρὸς τοὺς ἐξ ὁμολογίας. τὸ γὰρ συνημμένον αὐτῶν ἀμφίβολον κατασκευάζεται διὰ συλλογισμοῦ· ἡ δὲ πρόσληψις ὡς ὁμολογημένη κατασκευῆς οὐ δεῖται. οἳ γὰρ εἰς ἄτοπον ἀπάγοντες οὐκ εἰς ἀμφίβολον ἀλλ’ εἰς ὁμολογουμένως ἄτοπον τὴν ἀπαγωγὴν ποιοῦνται, ὥσπερ καὶ ὁ γεωμέτρης βουλόμενος δεῖξαι, ὅτι ἡ διάμετρος τῇ πρὸς τὸν ἀσύμμετρόν ἐστι, κέχρηται τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ δι’ ὑποθετικοῦ συλλογισμοῦ τὸν τρόπον τοῦτον· εἰ μὴ γὰρ εἴη, φησὶν, ἀσύμμετρος, σύμμετρος ἔσται· ἀλλ’ εἰ σύμμετρος εἴη, τὰ περισσὰ τοῖς ἀρτίοις ἴσα ἔσται· ἀλλὰ μὴν ἀδύνατον τὰ περιττὰ τοῖς ἀρτίοις ἴσα εἶναι· οὐκ ἄρα σύμμετρος. τὸ μὲν οὖν συνημμένον ἐν τούτοις διὰ συλλογισμοῦ δείκνυται· ἡ δὲ πρόσληψις οὐκέτι. πάλιν ὁμολογουμένου τοῦ πᾶσαν ἀρετὴν καλὸν εἶναι, ἔτι δὲ τοῦ πᾶν καλὸν ἐπαινετόν, πρὸς τὸν μὴ συγχωροῦντα πᾶσαν ἀρετὴν ἐπαινετὸν εἶναι ὁ δεικνὺς τοῦτο διὰ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς αὐτὸ μὲν οὐ συλλογίζεται, ὑποθέμενος δὲ τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ τὸ μὴ πᾶσαν ἀρετὴν ἐπαινετὸν εἶναι καὶ προσλαβὼν τούτῳ πᾶσαν ἀρετὴν καλὸν εἶναι συλλογίζεται ἐν τρίτῳ σχήματι τὸ μὴ πᾶν καλὸν ἐπαινετὸν εἶναι. καὶ ὁ μὲν συλλογισμὸς τούτου· τὸ δ’ ἐξ ἀρχῆς δείκνυται διὰ τοῦ τὸ συλλογισθὲν ἀδύνατον εἶναι. διαφέρουσι δὲ οἱ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντες τῶν ἐξ ὁμολογίας, ὅτι ἐπ’ ἐκείνων μέν, εἰ μὴ πρῶτον ὁμολογία γένοιτο, ὡς ἐπὶ τοῦ δεικνυμένου ἔχει, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἔσεσθαι δεδειγμένον ****· εἰ μὴ γὰρ συγχωρήσει ὁ προσδιαλεγόμενος, οὐ μόνον τὴν πρόσληψιν ἀλλὰ καὶ τὸ συνημμένον ἀνάγκη κατασκευάσαι.

23,3 152

ἐπὶ δὲ τῆς εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῆς μηδεμιᾶς ὁμολογίας γενομένης τῇ δεῖξει τοῦ ἀδυνάτου τίθεται τὸ ἀντικείμενον αὐτῷ διὰ τὴν τῆς ἀντιφάσεως ἀνάγκην. οἳ μὲν γὰρ εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπάγοντες, ὅπερ οὐκ ἀποδεικνύουσιν, οὐκ ἐκ συνθήκης λαμβάνουσιν ὁμολογούμενον <ἀλλ’> ἐξ αὐτῆς τῆς ἐναργείας μαρτυρούμενον· οἳ δὲ ἐξ ὁμολογίας, ὃ μὴ ἀποδεικνύουσιν, ἐκ συνθήκης καὶ συγχωρήσεως. διττὴ οὖν διάκρισις τῶν εἰς τὸ ἀδύνατον ἀπαγόντων πρὸς τοὺς ἐξ ὁμολογίας, ὅτι οὗτοι μέν <, λέγω δὲ οἱ> εἰς τὸ ἀδύνατον, τὸ συνημμένον κατασκευάζουσιν ὁμολογοῦσιν τε τὴν πρόσληψιν, ἐκεῖνοι δὲ τὸναντίον, καὶ ὅτι οὗτοι μέν, ὃ λαμβάνουσιν, οὐ κατὰ συγχώρησιν καὶ ὁμολογίαν καὶ συνθήκην λαμβάνουσιν ἀλλ’ ὡς ἐκ τῆς ἐναργείας μαρτυρούμενον, ἐκεῖνοι δὲ τὸναντίον· κατὰ συγχώρησιν γὰρ καὶ ὁμολογίαν καὶ συνθήκην. Πολλοὶ δὲ καὶ ἕτεροι περαίνονται ἐξ ὑποθέσεως, εἰ ἄρα οὗτοι ἕτεροι τῶν προειρημένων, εἶεν [δ’] ἂν καὶ οἱ ἐξ ὁμολογίας καὶ οὐς κατὰ ποιότητα λέγουσιν, οἳ οἱ εἰσιν οἱ ἀπὸ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον καὶ ὁμοίως ἐπιχειροῦντες. συλλογισμοὺς μὲν ἀπλῶς οὐ λέγω τοὺς ὑποθετικούς, ἀλλὰ τὸ

ὅλον τοῦτο ὑποθετικούς συλλογισμούς· περαίνειν μέντοι αὐτοὺς λέγω. εἶεν δ' ἂν περαίνοντες μὲν μόνον, ὣν ἡ πρόσληψις οὐ διὰ συλλογισμοῦ τίθεται, ἐξ ὑποθέσεως δὲ συλλογισμοὶ οἱ τὴν πρόσληψιν ἔχοντες εἰλημμένην διὰ συλλογισμοῦ. διὸ καὶ ὁ διὰ τριῶν λέγοιτο ἂν καθ' ἡμᾶς λόγος περαντικός ἀλλ' οὐ συλλογισμός. Ὅσα δὲ τῶν προβλημάτων ἐν πλείοσι περαίνεται σχήμασιν, οὐκ ἀνάγκη πάντως τὴν ἀνάλυσιν τῶν συλλογισμῶν εἰς τοῦτο ποιεῖσθαι τὸ σχῆμα, ἐν ᾧ καὶ ὁ συλλογισάμενος τὸν συλλογισμόν ἔπλεξεν, ἀλλ' ἀδιάφορον ταῦτα εἰς ὁποιοοῦν σχῆμα ἀναγαγεῖν. οἷον τὸ μὲν καθόλου καταφατικὸν μόνως ἐν πρώτῳ δείκνυται· οὐκοῦν, ὅταν τις καθόλου καταφατικὸν συλλογίσῃται πρόβλημα, ἀνάγκη εἰς τὸ πρῶτον μόνον τὴν ἀνάλυσιν ποιήσασθαι. τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν διὰ τοῦ πρώτου περαίνεται καὶ διὰ τοῦ δευτέρου· εἴτε οὖν διὰ τοῦ πρώτου συλλελόγισται, δυνατόν εἰς τὸ δεύτερον ἀναγαγεῖν διὰ τοῦ ἀντιστρέφειν τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν, εἴτε ἐν τῷ δευτέρῳ, τὸν αὐτὸν τρόπον, εἰ καὶ ἔστιν, ὅτε καὶ τῆς τοῦ συμπεράσματος ἀντιστροφῆς δεόμεθα, ὡς ὅταν ἐν δευτέρῳ σχήματι ἡ ἐλάττων ἀποφατικὴ ὑπάρχει. εἰς τὸ τρίτον δὲ οὐδαμῶς ἔστιν ἀναγαγεῖν οὐδὲν τῶν καθόλου διὰ τὸ πάντα μερικὰ ἐν αὐτῷ συνάγεσθαι. τὸ δὲ μερικὸν καταφατικὸν ἐν τῷ πρώτῳ καὶ τρίτῳ ἐνδέχεται ἀναλύειν· εἴτε γὰρ ἐν τῷ πρώτῳ συλλελόγισται, τῆς ἐλάττονος ἀντιστραφείσης γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα, εἴτε ἐν τῷ τρίτῳ, πάλιν διὰ τῆς ἀντιστροφῆς τὸ πρῶτον γενήσεται.

23,3 153

τὸ δὲ μερικὸν ἀποφατικὸν ἐν πᾶσι δείκνυται τοῖς σχήμασιν, ὥστε καὶ εἰς πάντα αὐτὸ ἀναλύειν ἐνδέχεται χωρὶς τοῦ τετάρτου τρόπου τοῦ δευτέρου καὶ τοῦ πέμπτου τοῦ τρίτου σχήματος. καὶ καθόλου φημί, ὅτι τοὺς μὲν ἐν πρώτῳ ἀποφατικούς εἰς τὸ δεύτερον ἔστιν ἀναλύειν σχῆμα καὶ τοὺς μερικούς εἰς τὸ τρίτον, τοὺς δὲ ἐν δευτέρῳ ἀποφατικούς ὄντας πάντας εἰς τὸ πρῶτον χωρὶς τοῦ τετάρτου τρόπου. εἰς δὲ τὸ τρίτον ὅτι τοὺς μὲν καθόλου οὐκ ἐνδέχεται, πρόδηλον· οὐδὲν γὰρ καθόλου ἐν τρίτῳ δείκνυται. τῶν δὲ μερικῶν τὸν ἕτερον μόνον τὸν τρίτον τὸν ἐκ τῆς μείζονος καθόλου ἀποφατικῆς τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς καταφατικῆς. ἀμφοτέρων γὰρ ἀντιστραφεισῶν τῶν προτάσεων γίνεται τὸ τρίτον σχῆμα· οἷον εἰ τὸ Α τῷ μὲν Β οὐδενὶ τῷ δὲ Γ τινί· δηλὸν γὰρ ὅτι ἐκατέρας ἀντιστρεφόμενης τό τε Β οὐδενὶ τῷ Α καὶ τὸ Γ τινί. ὁ δὲ λοιπὸς οὐκέτι ὁ ἐκ <τῆς> μείζονος καθόλου καταφατικῆς τῆς δὲ ἐλάττονος μερικῆς ἀποφατικῆς· οὔτε γὰρ ἡ μερικὴ ἀποφατικὴ ἀντιστρέφει, ἢ τε [γὰρ] καθόλου, εἰ ἀντιστραφείη, καταφατικὴ οὔσα μερικὴ γίνεται. πάλιν τοὺς ἐν τῷ τρίτῳ τοὺς μὲν καταφατικούς πάντας εἰς τὸ πρῶτον ἀναλύσεις, τοὺς δὲ ἀποφατικούς χωρὶς τοῦ πέμπτου τρόπου. τοὺς λοιποὺς δύο εἰς ἀμφοτέρα ἀνάξεις τὰ σχήματα, τὸ πρῶτόν φημι καὶ τὸ δεύτερον, ἀλλ' εἰς μὲν τὸ πρῶτον θατέραν τῶν προτάσεων ἀντιστρέφων, εἰς δὲ τὸ δεύτερον ἀμφοτέρας. οἷον ἔστω ἡ μὲν μείζων ἀποφατικὴ ἡ δὲ ἐλάττων καταφατικὴ, ἄμφω καθόλου· τὸ γὰρ Β οὐδενὶ τῷ Α, τὸ δὲ Γ παντί, ὥστε καὶ τὸ Α τινὶ τῶν Γ· καὶ γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα. ἐὰν δὲ καὶ τὴν Β Α ἀντιστρέψω λέγων, ὅτι τὸ Α οὐδενὶ τῷ Β, <ἔσται τὸ δεύτερον> . ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου τρόπου τοῦ τὴν ἐλάττονα μερικὴν ἔχοντος καταφατικὴν πάλιν τῆς μὲν καταφατικῆς ἀντιστραφείσης γίνεται τὸ πρῶτον σχῆμα, ἀμφοτέρων δὲ τὸ δεύτερον. καὶ τὰ λοιπὰ δηλα. Διαφέρειν δέ φημι πρὸς τὸ συλλογίζεσθαι καὶ κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν τι δύνασθαι διὰ συλλογισμοῦ τὸ εἰδέναι διακρίνειν καὶ χωρίζειν τὰς προτάσεις τὰς ἀποφατικὸν ἔχουσας τὸ σχῆμα οὔσας δὲ καταφάσεις ἀπὸ τῶν ἀποφάσεων, λέγω δὲ τὰς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεις ἀπὸ τῶν ἀπλῶν ἀποφάσεων. ἡ γὰρ τούτου γνῶσις τεχνοῖ τὴν διάνοιαν ὥστε μὴ ἀπατάσθαι οἰομένους τὰς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεις ἀποφάσεις εἶναι. πολλάκις γὰρ τινος κατασκευάσαντος, ὅτι τόδε οὐ λευκόν ἐστιν, οἰηθείη ἂν τις διὰ τὴν τούτου ἄγνοιαν ἀποφατικὸν εἶναι τὸ τοιοῦτον πρόβλημα· εἴτα ἀναλύειν πειρώμενος αὐτὸς ἑαυτῷ ἀπάτης ἔσται καὶ πλάνης αἴτιος ζητῶν τὴν ἀποφατικὴν πρότασιν, δι' ἧς τὸ τοιοῦτον συνήκται πρόβλημα. καὶ πάλιν τὸν λόγον τὸν λέγοντα 'ὁ λίθος ἐστὶν οὐκ ἔμψυχον, πᾶν τὸ οὐκ

ἔμψυχον ἀναίσθητον, ὁ λίθος ἄρα ἀναίσθητος· συλλογιστικὸν ὄντα διὰ τὸ μὴ εἶναι ἀπόφασιν· ὁ λίθος ἐστὶν οὐκ ἔμψυχον· ἀσυλλόγιστόν τις ὑπολήπεται, ἂν ἀποφάσεως αὐτῆς ἀκούσῃ.

23,3 154

ἀσυλλόγιστος γὰρ ἡ λέγουσα συμπλοκὴ ὁ λίθος οὐκ ἔστιν ἔμψυχος, πᾶν ἔμψυχον τρέφεται· οὐ δεῖ οὖν οἶσθαι, ὅτι ταυτόν ἐστι τὸ εἰπεῖν· οὐκ ἔστι λευκόν· <καὶ ἔστιν οὐ λευκόν>· τῆς γὰρ καταφάσεως τῆς λεγούσης· ἔστι λευκόν· οὐκ ἔστιν ἀπόφασις ἢ ἔστιν οὐ λευκόν· (κατάφασις γὰρ ἐστὶν ἐκ μεταθέσεως αὐτῇ), ἀλλὰ τὸ· οὐκ ἔστι λευκόν·. λόγος δὲ τούτου, τουτέστιν ἀπόδειξις καὶ αἰτία αὕτη. ὁμοίως ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ἢ ἔστι λευκόν· πρὸς τὴν ἔστιν οὐ λευκόν· καὶ ἢ δύνатаι βαδίζειν· πρὸς τὴν δύνатаι μὴ βαδίζειν· καὶ ἢ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· πρὸς τὴν ἐπίσταται τὸ μὴ ἀγαθόν· ὁ γὰρ τρόπος τῷ ἔστι· τρίτῳ προσκατηγορουμένῳ ἰσοδυναμεῖ <καὶ> ὁμοίως τάττεται. πάλιν ὡς ἔχει τὸ ἔστι λευκόν· πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν·, οὕτως ἔχει τὸ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν·. ἐπειδὴ τὸ μὲν ἔστι λευκόν· καὶ ἔστιν οὐ λευκόν· περὶ ὧν ἡ σκέψις, τὸ ἔστιν· ἔχει ῥῆμα, τὸ δὲ δύνатаι βαδίζειν, δύνатаι μὴ βαδίζειν· καὶ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· καὶ ἐπίσταται τὸ μὴ ἀγαθόν· οὐκ ἔχουσι τὸ ἔστιν·, ἐκ δὲ τῆς πρὸς ταῦτα ἀναλογίας βουλόμεθα δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως τῆς ἔστι λευκόν· ἀπόφασις ἢ ἔστιν οὐ λευκόν·, ἵνα μὴ τις νομίσῃ, <ὅτι> διὰ τὸ μὴ προσκεῖσθαι [ἦ] τὸ ἔστι· τούτου ἔνεκεν παραλογιζόμεθα, ἰστέον καὶ μὴ ἀγνοητέον, ὡς ἰσοδυναμεῖ τῷ τρόπῳ τὸ ἔστιν·. ἀλλ' ἀναληπτέον πάλιν τὸν λόγον· δεῖ γὰρ τὰ αὐτὰ πολλάκις λέγειν ὑπὲρ τε τοῦ σαφοῦς καὶ τοῦ τῆς διδασκαλίας ἐντελοῦς· οὕτως ἔχει τὸ ἔστι λευκόν· πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν·, ὡς ἔχει τὸ δύνатаι βαδίζειν· πρὸς τὸ δύνатаι μὴ βαδίζειν· πάλιν ὡς ἔχει τὸ ἔστι λευκόν· πρὸς τὸ ἔστιν οὐ λευκόν·, οὕτως ἔχει τὸ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· πρὸς τὸ ἐπίσταται τὸ οὐκ ἀγαθόν·. ἐπεὶ δὲ τὸ μὲν ἔστι λευκόν· καὶ ἔστιν οὐ λευκόν·, περὶ ὧν ἡ σκέψις, τὸ ἔστιν· ἔχει ῥῆμα, ταῦτα δέ, φημι τὸ δύνатаι βαδίζειν, δύνатаι μὴ βαδίζειν· καὶ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· καὶ ἐπίσταται τὸ μὴ ἀγαθόν·, οὐκ ἔχουσι τὸ ἔστιν·, ἐκ δὲ τῆς πρὸς ταῦτα ἀναλογίας δεῖξαι βουλόμεθα, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως τῆς ἔστι λευκόν· ἀπόφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ ἔστιν οὐ λευκόν·, ἵνα μὴ τις νομίσῃ, ὅτι διὰ τὸ προσκεῖσθαι τὸ ἔστι· τούτου ἔνεκεν παραλογιζόμεθα, τούτου χάριν βούλομαι δεῖξαι, ὅτι ἰσοδυναμεῖ τῷ τρόπῳ τὸ ἔστι·. τὸ γὰρ λέγειν ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· ταυτόν ἐστι τῷ λέγειν ἔστιν ἐπιστάμενος τὸ ἀγαθόν·, ὁμοίως καὶ τὸ δύνатаι βαδίζειν· τῷ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· τὸ γὰρ ῥῆμα εἰς μετοχὴν καὶ τὸ ἔστιν· ἀναλύεται. ὥστε καὶ τὰ ἀντικείμενα τὰ αὐτὰ ἔσται, τουτέστιν αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν, λέγω δὴ τὸ οὐ δύνатаι βαδίζειν· τῷ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· τὸ <γὰρ> δύνатаι ῥῆμα ἀναλύεται εἰς τὸ ἔστι· καὶ εἰς τὴν μετοχὴν τὴν δυνάμενος· ὡσαύτως καὶ τὸ οὐκ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν· ταυτόν ἐσται τῷ οὐκ ἔστιν ἐπιστάμενος τὸ ἀγαθόν·. ἐπεὶ οὖν οὐδὲν διαφέρει τὸ λέγειν δύνатаι βαδίζειν·, ἔστι δυνάμενος βαδίζειν·, καὶ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεων ὁμοίως, δεικτέον πάλιν, ὅτι οὐκ ἔστι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως ἀπόφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις.

23,3 155

καὶ δεικτέον τῇ εἰς ἀδύνατον ἀπαγωγῇ· τίθημι γὰρ εἶναι ταυτόν τὸ οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· καὶ τὸ ἔστι δυνάμενος μὴ βαδίζειν·, καὶ συλλογίζομαι τὸ ἐπόμενον ἄτοπον. εἰ γὰρ τῆς λεγούσης ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ἀπόφασις ἐστὶν ἢ λέγουσα <ἔστι δυνάμενος οὐ βαδίζειν·, ἐπειδὴ ὁμολογουμένως τῆς ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ἀπόφασις ἢ λέγουσα> οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· ἀπλῇ οὔσα καὶ αὐτῇ, ἔστι δὲ καὶ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν καὶ ἢ ἔστι δυνάμενος <μὴ> βαδίζειν τῆς αὐτῆς ἀπόφασις, ταυτόν ἄρα σημαίνουσιν ἄμφω, ἢ τε λέγουσα οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν· καὶ ἔστι δυνάμενος μὴ βαδίζειν· ἄμφω γὰρ καὶ τῆς αὐτῆς μιᾶς καταφάσεως εἰσιν ἀποφάσεις τῆς ἔστι δυνάμενος βαδίζειν·. εἰ οὖν τὸ αὐτὸ σημαίνουσιν, ἐφ' ὧν δήπου ἢ μία ἀληθεύει, ἐπὶ τούτων καὶ τὴν λοιπὴν ἀληθεύειν ἀνάγκη. ἀλλ' ἐπειδὴ ἐνδέχεται ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν δύνασθαι βαδίζειν καὶ δύνασθαι μὴ βαδίζειν, μᾶλλον δὲ καὶ ἀναγκαῖον (ὅς γὰρ μὴ βαδίζων δύναται βαδίζειν, δηλὸν δήπου <ὅτι> καὶ μὴ βαδίζειν δύναται· οὐδὲ γὰρ

βαδίζει [δύναται] τότε, ὅτε λέγει δύνασθαι βαδίζειν), εἰ οὖν ἀμφότεραι αἱ προτάσεις ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συναληθεύουσιν, ἢ τε ἀπλῆ ἢ ‘δύναται βαδίζειν’ καὶ ἢ ἐκ μεταθέσεως ἢ ‘δύναται μὴ βαδίζειν’, ἀλλὰ ἢ ‘δύναται μὴ βαδίζειν’ ταῦτόν ἐσήμαινε κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τῇ ‘οὐ δύναται βαδίζειν’ (ἄμφω γὰρ ἀποφάσεις τῆς ‘δύναται βαδίζειν’, ἢ μὲν κατὰ ἀλήθειαν ἢ δὲ κατὰ τὴν ὑπόθεσιν), καὶ ἢ ἄρα ‘δύναται βαδίζειν’ ταῦτόν σημαίνει ἂν τῇ ‘οὐ δύναται βαδίζειν’. ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἄρα ἡ ἀντίφασις συναληθεύσει, ὅπερ ἀδύνατον. τὸ δὲ ἀδύνατον ἠκολούθησεν, ὅτι ὑπεθέμεθα τὴν ‘ἔστι δυνάμενος μὴ βαδίζειν’ ἀπόφασιν εἶναι τῆς ‘ἔστι δυνάμενος βαδίζειν’. ἀναγκαίως μὲν γὰρ εἰς ταῦτόν συνήγετο τῇ ‘οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν’ ἢ ‘ἔστι δυνάμενος μὴ βαδίζειν’. ἀλλ’ ἢ ‘ἔστι δυνάμενος βαδίζειν’ συνηλήθευε τῇ ‘ἔστι δυνάμενος <μὴ> βαδίζειν’. ἢ ἄρα ‘οὐκ ἔστι δυνάμενος βαδίζειν’ συναληθεύσει τῇ ‘ἔστι δυνάμενος βαδίζειν’. συναληθεύσει ἄρα ἡ ἀντίφασις, ὅπερ ἄτοπον. εἰ οὖν, ὡς ἔχει ἢ ‘οὐκ ἐπίσταται τὸ ἀγαθόν’ πρὸς τὴν ‘ἐπίσταται τὸ μὴ ἀγαθόν’, οὕτως ἔχει καὶ ἡ λέγουσα ‘οὐκ ἔστιν ἀγαθόν’ καὶ ‘ἔστιν οὐκ ἀγαθόν’ (ἥδη γὰρ ἔφθην εἰπόντες, ὡς ὁμοίως ἔχουσιν αἱ τε τὸ ‘ἔστιν’ ἔχουσαι αἱ τε μὴ διὰ τὸ τὸ ῥῆμα εἰς μετοχὴν καὶ τὸ ‘ἔστιν’ ἀναλύεσθαι), δέδεικται δέ, ὅτι οὐκ ἔστι ταῦτόν τὸ πρῶτον τῷ δευτέρῳ, οὐδ’ ἄρα τὸ τρίτον τῷ τετάρτῳ ταῦτόν ἔσται. ἐν γὰρ τοῖς ἀνάλογον ὡς ἔχει τὸ πρῶτον πρὸς τὸ δεύτερον, οὕτως καὶ τὸ τρίτον ἔχει πρὸς τὸ τέταρτον· ἐκείνων οὖν τῶν αὐτῶν οὐκ ὄντων οὐδὲ ταῦτα ἂν εἴη τὰ αὐτά. ἀναλόγων γὰρ ὄντων τοῦ τε ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθόν καὶ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν καὶ μὴ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθόν καὶ τοῦ εἶναι λευκὸν καὶ τοῦ εἶναι μὴ λευκὸν καὶ τοῦ μὴ εἶναι λευκὸν τὸ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν ἄλλο ἐστὶ τοῦ μὴ ἐπίστασθαι τὸ [μὴ] ἀγαθόν.

23,3 156

τὸ μὲν γὰρ ἐπίστασθαι τὸ μὴ ἀγαθόν τῷ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθόν συνυπάρχει ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ, τὸ δὲ μὴ ἐπίστασθαι οὐχ οἷόν τε ἀληθὲς εἶναι, ἐφ’ οὗ ἀληθὲς τὸ ἐπίστασθαι τὸ ἀγαθόν. καὶ τὸ εἶναι ἄρα μὴ λευκὸν ἄλλο ἐστὶ τοῦ μὴ εἶναι λευκόν. Μετακτέον δὲ καὶ ἐπὶ σαφέστερον ὑπόδειγμα τὸν λόγον δεικνύντας, ὅτι οὐκ ἔστι ταῦτόν ἢ ἀπλῆ ἀπόφασις τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει. τὸ γὰρ ‘οὐκ ἔστιν ἴσον’ οὐκ ἂν εἴη ταῦτόν τῳ ‘ἔστιν οὐκ ἴσον’. ὁ <γὰρ> λέγων [οὐκ] ἔστιν οὐκ ἴσον’ τιθεῖς τι εἶναι τὸ ἴσον αὐτοῦ χωρίζει· κατὰ ὠρισμένου γάρ τινος ἢ τοιαύτη κατηγορία <καὶ> ὑποκειμένου· οὐ γὰρ ἀληθὲς κατὰ τοῦ μηδ’ ὅλως ὄντος καταφῆσαι καὶ κατηγορῆσαι τὸ ‘ἔστιν οὐκ ἴσον’. τῷ δὲ ‘οὐκ ἔστιν ἴσον’ οὐδὲν ὑπόκειται ὠρισμένον, ὅτι καὶ ἐπὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος λέγεσθαι δύναται· τὸ γὰρ ‘οὐκ ἔστιν ἴσον’ οὐκ ἐπὶ ὄντων μόνων ἀληθεύεται ἢ ποσῶν, οἷον τῶν ἀνίσων, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ μὴ ὄντων· ἐπὶ παντὸς γὰρ μὴ ὄντος ἀληθὲς τὸ μὴ εἶναι αὐτὸ ἴσον. <διὸ τὸ μὲν ἴσον> ἢ οὐκ ἴσον ἐπὶ παντὸς διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος ὄντος τε ὁμοίως καὶ μὴ ὄντος· ἀντίφασις γάρ ἐστιν. ἴσον δὲ καὶ ἄνισον, ὥς ὁμοιον τὸ ‘ἔστιν οὐκ ἴσον’, οὐκ ἐπὶ παντὸς [οὐκ ἐπὶ παντὸς] διαιρεῖ τὸ ἀληθὲς καὶ τὸ ψεῦδος, ἀλλ’ ἐπὶ ὄντων τε καὶ ποσῶν. Ἐτι πάλιν ἐπὶ σαφέστερον μετέλθωμεν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς ἐπάνω ἄνευ τινὸς ὑποκειμένου λέγων τὸ ‘<οὐκ> ἔστιν ἀγαθόν’ ἢ ‘ἔστιν οὐκ ἀγαθόν’ καὶ ‘ἔστιν οὐκ ἴσον’ καὶ ‘οὐκ ἔστιν ἴσον’, μὴ προστιθεὶς δέ, τί ποτέ ἐστιν, ὃ ταῦτα λέγεται ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀσαφέστερον ἐποιοῦμεν τὸν λόγον· νῦν δὲ τοῦτο ποιήσας σαφὲς ποιήσω τὸ ἀσυνύπαρκτον τῆς τε ἀποφάσεως τῆς ἀπλῆς καὶ τῆς ἐκ μεταθέσεως καταφάσεως. ὁ μὲν γὰρ λέγων ‘ἔστι ξύλον οὐ λευκόν’ λέγει τι εἶναι ξύλον, τούτου δὲ κατηγορεῖ τὸ οὐ λευκόν· ὁ δὲ λέγων ‘οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν’ δύναται μὴ μόνον τὸ λευκὸν ἀλλὰ καὶ τὸ ξύλον ἀποφάσκειν· ἀληθὲς γὰρ εἰπεῖν, ὅτι ἢ ψυχὴ καὶ τὸ μὴ ὄν οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν. ὥστε οὐκ ἔστι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως ἀπόφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις. πῶς δὲ τοῦτο συνήκται, πολλάκις εἶπον. ἐπεὶ οὖν δεδείχαμεν, ὅτι ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις οὐκ ἔστιν ἀπόφασις, ἀναγκαίως συνάξαι ἔστιν, ὅτι κατάφασις ἐστὶ πάντα γὰρ ἀποφαντικὸν λόγον ἀνάγκη ἢ κατάφασιν εἶναι ἢ ἀπόφασιν· εἰ οὖν μὴ ἐστιν ἀπόφασις, κατάφασις ἂν εἴη πάντως. τὸ δὲ ‘πῶς’ προστεθείκαμεν ὑπὲρ τοῦ ἐνδείξασθαι, ὅτι οὐχ ἀπλῶς ἐστὶ κατάφασις ἀλλ’

ἐκ μεταθέσεως. πάσης δὲ καταφάσεως ἔστι τις ἀπόφασις· καὶ τῆς ἄρα λεγούσης ‘ἔστιν οὐκ ἀγαθόν’, ἣτις δέδεικται κατάφασις οὕσα, ἀπόφασις ἔσται, ἢ ‘οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν’.

23,3 157

Ἐπεὶ δὲ ἐδείξαμεν τὴν ‘ἔστιν οὐ λευκόν’ καὶ ‘ἔστιν οὐκ ἀγαθόν’ καὶ πάσας τὰς ὁμοίως ταύταις <τὸ> κατηγορούμενον <ἐχούσας> οἷον τὸ ‘ἔστιν οὐ τόδε’ ἄλλας οὕσας τῶν ἀποφάσεων τῶν ‘οὐκ ἔστι λευκόν’ καὶ ‘οὐκ ἔστιν ἀγαθόν’ καὶ καθόλου ‘<οὐκ> ἔστι τοῦτο’ καὶ οὕσας [αὐτῶν] καὶ αὐτὰς καταφάσεις, ὥσπερ καὶ ἡ ‘ἔστι λευκόν’ καὶ ἡ ‘ἔστιν ἀγαθόν’ <καὶ> καθόλου ‘ἔστι τοῦτο’, καὶ οὕσας αὐτῶν ἀποφάσεις τὴν ‘οὐκ ἔστι λευκόν’ καὶ ‘οὐκ ἔστιν ἀγαθόν’ καὶ ὅλως τὰς ‘οὐκ ἔστιν οὐ τοῦτο’ (καθόλου γάρ, ἐν αἷς τὸ ‘ἔστι’ τρίτον προσκατηγορεῖται, δύο ἀντιθέσεις γίνονται καὶ δύο ἀποφάσεις, αἱ τε ἀπλᾷ καὶ αἱ ἐκ μεταθέσεως, ὡς ἐδείξαμεν ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας), νῦν, τίνα τάξιν καὶ ἀκολουθίαν ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας ἢ τε ἀπλῇ ἀντίφασιν καὶ ἢ ἐκ μεταθέσεως, ὑπογράψομεν. ἔστι δὲ ταῦτα, ὧν ἐμνημονεύσαμεν ἐν τῷ Περὶ ἐρμηνείας εἰπόντες εἰρησθαι περὶ τῆς τάξεως αὐτῶν ἐν τοῖς Ἀναλυτικοῖς. τάξομεν οὖν, ὡς ἔφθην εἰπών· ὑπογράψομεν τιθέντες τὴν μὲν ἀπλῆν ἀντίφασιν ἐπὶ τῶν Α, Β, καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ Α τὴν κατάφασιν τὴν ‘ἄνθρωπος ἀγαθός ἐστιν’, ἐπὶ δὲ τοῦ Β τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς τὴν ‘ἄνθρωπος ἀγαθός οὐκ ἔστι’, καὶ τούτοις ὑποτάξομεν τὴν ἐκ μεταθέσεως ἀντίφασιν, ὑπὸ μὲν τὸ Β, ἐφ’ οὗ ἦν ἡ ἀπόφασις, τάσσοντες τὸ Γ καὶ ἐπ’ αὐτοῦ τὴν κατάφασιν τὴν ἐκ μεταθέσεως τὴν λέγουσαν ‘ἄνθρωπος οὐκ ἀγαθός ἐστιν’, ὑπὸ δὲ τὸ Α, ἐφ’ οὗ ἦν ἡ ἀπλῇ κατάφασις, θέντες τὸ Δ καὶ ἐπ’ αὐτοῦ τὴν ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασιν τὴν ‘ἄνθρωπος οὐκ ἀγαθός οὐκ ἔστι’. μεθ’ ὃ διάγραμμα δεικτέον αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλα σχέσιν τε καὶ ἀκολουθίαν, καὶ ὅτι ταῖς μὲν καταφάσεσιν αἱ συντεταγμέναι αὐταῖς ἀποφάσεις ἀκολουθοῦσιν, ἑκατέρα ἑκατέρᾳ, οὐκέτι δὲ ταῖς ἀποφάσεσιν αἱ καταφάσεις. τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπειδὴ [δὲ] ἐπὶ παντὸς καὶ ὄντος καὶ μὴ ὄντος ἢ ἡ κατάφασις ἀληθὴς ἢ ἡ ἀπόφασις αἱ ἀντιφατικῶς ἀντικείμεναι, ἀντιφατικῶς δὲ ἀντίκεινται τὸ Α τῷ Β καὶ ἔτι τὸ Γ τῷ Δ, ἐπὶ παντὸς ἄρα τὸ Α ἢ τὸ Β καὶ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ. ἐπεὶ οὖν τῷ Α ἀδύνατον ὑπάρξει τὸ Γ (ἀδύνατον γάρ <τὸ> αὐτὸ εἶναι λευκόν καὶ εἶναι μὴ λευκόν), τὸ Δ ἄρα ὑπάρξει τῷ Α· ὅς γάρ ἄνθρωπος ἀγαθός ἐστιν, οὗτος οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος οὐκ ἀγαθός· ὥστε, ὃ ἂν εἴη Α, τοῦτο πάντως ἔσται καὶ Δ· τῇ ἄρα ἀπλῇ καταφάσει, τῷ Α, ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις ἔπεται, ἣτις ἐστὶ τὸ Δ. οὐ μὴν τὸ ἀνάπαλιν τῷ Δ ἔψεται τὸ Α· ἐπὶ πλέον γάρ ἐστὶ τὸ Δ τοῦ Α· τὸ γὰρ ‘οὐκ ἔστι ξύλον οὐ λευκόν’ ἀληθεύει, κἂν μὴ ὅλως εἴη ξύλον. καὶ γὰρ ἡ ψυχὴ οὐκ ἔστι ξύλον οὐ λευκόν, καὶ τὸ μὴ ὄν οὐκ ἔστι ξύλον οὐ λευκόν· ὅπερ δὲ ἂν ξύλον ᾗ λευκόν, πάντως καὶ ξύλον ἐστίν· οὐκ ἄρα τῇ ἐκ μεταθέσεως ἀποφάσει, ἣτις ἦν τὸ Δ, ἔπεται ἡ ἀπλῇ κατάφασις, ἐφ’ ἧς τὸ Α, διὰ τὸ ἐπὶ πλέον εἶναι τὴν ἀπόφασιν <τὴν> ἐκ μεταθέσεως τῆς ἀπλῆς καταφάσεως.

23,3 158

ὥσπερ δὲ τῇ ἀπλῇ καταφάσει ἡκολούθει ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, οὕτως κατὰ τὸ ἐναντίον τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει ἔπεται ἡ ἀπλῇ ἀπόφασις καὶ οὐκ ἀντιστρέφει, τουτέστιν ἐφ’ οὗ τὸ Γ, πάντως ἐπὶ τούτου καὶ τὸ Β, <οὐ μὴν ἐφ’ οὗ τὸ Β, πάντως καὶ τὸ Γ, διὰ τὸ ἐπὶ πλέον εἶναι τὸ Β τοῦ Γ. ὅτι οὖν ἐφ’ οὗ τὸ Γ, πάντως ἐπὶ τούτου καὶ τὸ Β,> τῷ αὐτῷ τρόπῳ δεικνύω. εἰ μὴ γὰρ τὸ Β, ἀνάγκη πάντως τὸ Α· ἐπὶ παντὸς γὰρ ἡ κατάφασις ἢ ἡ ἀπόφασις· ἀλλ’ ἀδύνατον· εἴ τι γὰρ ἐστὶ ξύλον οὐ λευκόν, ἀδύνατόν ἐστι τοῦτο ξύλον εἶναι λευκόν· ὥστε τὸ ἀντικείμενον ἀνάγκη τὸ ‘οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν’, ὅπερ ἐστὶ καὶ ἀληθές. ὅπερ γὰρ ἂν εἴη ξύλον οὐ λευκόν, <τοῦτο οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν· οὐκέτι μέντοι, εἴ τι οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν, τοῦτο ἔσται ξύλον οὐ λευκόν>· καὶ γὰρ τὰ μὴ ὄντα ξύλα, οἷον ψυχὴ, ἄγγελος, καὶ ἔτι τὸ μὴ ὄν ὅλως ἀληθές εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν· οὐκέτι μέντοι ἀληθές εἰπεῖν ‘ἔστι ξύλον οὐ λευκόν’. ἔπεται μὲν οὖν καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις τῇ ἀπλῇ ἀποφάσει, ἀλλ’ οὐκ αἰεὶ, ἀλλ’ ἐφ’ ὧν ἀληθὴς οἷον τῶν ξύλων μὲν ὄντων οὐ λευκῶν δέ (ἐπὶ γὰρ τῆς ἐβένου, εἰ ἀληθές εἰπεῖν τὴν ἀπλῆν ἀπόφασιν, ὥσπερ οὖν καὶ ἀληθές τὸ ὅτι <οὐκ ἔστι> ξύλον λευκόν, ἀκολουθήσει καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ ‘ἔστι ξύλον οὐ λευκόν’), ἐφ’ ὧν δὲ οὐκ ἀληθὴς, οἷον ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων ὅλως

ξύλων οὐχ οἷα τε ἀκολουθεῖν. εἵπομεν γάρ, ὅτι ἡ ἀπλῇ ἀπόφασις καὶ ἐπὶ τῶν μὴ ὄντων χωρεῖ· τὸ γὰρ ‘οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν’ φέρεται καὶ ἐπὶ ψυχῆς καὶ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος. εἰ οὖν οὐκ ἔστι ξύλον ἢ ψυχὴ καὶ τὸ μὴ ὄν, πῶς ἂν ἀληθεύοι ἐπ’ αὐτῶν ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ ‘ἔστι ξύλον οὐ λευκόν’; ὁ γὰρ μὴ ὅλως ἐστὶ ξύλον, πῶς ἂν εἴη ξύλον οὐ λευκόν; Ἐπεὶ δ’ εἴρηται ἡμῖν, ὅπως ἔχουσιν αἱ ὑπάλληλοι προτάσεις ἐν τῷ διαγράμματι, ζητήσωμεν νῦν, ὅπως ἔχουσιν αἱ διαγώνιοι. φημὶ οὖν, ὅτι τὸ μὲν Α καὶ Γ, τουτέστιν ἡ ἀπλῇ κατάφασις καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως, οὐδέποτε τῷ αὐτῷ ὑπάρχουσιν· ὁ γὰρ ἐστὶ ξύλον λευκόν, τοῦτο ἀδύνατον εἶναι ξύλον οὐ λευκόν. τὰς μέντοι ἀποφάσεις ἐνδέχεται ποτε συναληθεύειν, λέγω δὲ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος· ἀληθές γὰρ τὸ λέγειν, ὅτι τὸ μὴ ὄν οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν καὶ πάλιν οὐκ ἔστι ξύλον οὐ λευκόν. οὐ μόνον δὲ ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ὄντων μὴ ὄντων δὲ ὅλως ξύλων, οἷον ἡ ψυχὴ οὐκ ἔστι ξύλον λευκόν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἔστι ξύλον οὐ λευκόν. ὥστε αἱ μὲν καταφάσεις οὐδέποτε συναληθεύουσι, τὰς δὲ ἀποφάσεις ἐνδέχεται συναληθεύειν. λέγω δὲ ταῦτα περὶ τῶν μερικῶν προσδιωρισμένων προτάσεων· αὐταὶ γὰρ εἰσιν αἱ τὴν ἀντίφασιν ποιοῦσαι, ἐπεὶ τὰς γε ἀπροσδιορίστους οὐδὲν κωλύει πάσας πάσαις συναληθεύειν. ὅτι δὲ μὴ οἷόν τε τὰς καταφάσεις τὰς εἰρημένους ἅμα ἀληθεῖς εἶναι, ἱκανὴ μὲν καὶ ἡ ἐνάργεια δηλῶσαι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διότι ἅμα ἀληθεῖς ἔσονται καὶ αἱ ἀντιφατικῶς ἀντικείμεναι.

23,3 159

τῇ μὲν γὰρ ἀπλῇ καταφάσει ἔπεται ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, ὥστε ἅμα ἀληθὴς ἔσται ἢ τε κατάφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως, ἐφ’ ἧς τὸ Γ, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῆς, ἐφ’ ἧς τὸ Β. πάλιν ἐπεὶ τῷ Γ, τῇ καταφάσει τῇ ἐκ μεταθέσεως, ἔπεται τὸ Β, ἡ ἀπλῇ ἀπόφασις, ἅμα ἔσονται ἀληθεῖς ἢ τε ἀπλῇ κατάφασις, ἐφ’ ἧς τὸ Α, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῆς, ἐφ’ ἧς τὸ Β. ταῦτα δὲ ἀδύνατα. τὰς μὲν τοίνυν ἀποφάσεις, τὴν τε ἀπλῆν, ἣτις ἦν ἐπὶ τοῦ Β, καὶ τὴν ἐκ μεταθέσεως, ἣτις ἦν ἐπὶ τοῦ Δ, ἐνδέχεται ἐπὶ τινος ἅμα ἀληθεῖς εἶναι. ἐφ’ ὧν γὰρ ἡ μὲν ἀπλῇ ἀπόφασις ἀληθὴς ἦν ἢ Β, οὐκέτι δὲ καὶ ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ Γ (οὐ γὰρ ἀντέστρεφεν), ἐπὶ τούτων ἐξ ἀνάγκης ἀληθὴς ἢ Δ ἢ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις· ἐπὶ παντὸς γὰρ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ (ἀντίφασιν γάρ), καὶ οὐχ εἶπετο τῷ Β τὸ Γ. πάλιν ἐφ’ ὧν ἀληθοῦς οὔσης τῆς Δ τῆς ἐκ μεταθέσεως <ἀποφάσεως> οὐκ ἦν ἀληθὴς ἢ ἀπλῇ κατάφασις (οὐ γὰρ ἀντέστρεφεν), ἐπὶ τούτων ἀληθὴς ἢ ἀπλῇ ἀπόφασις ἢ Β· ἐπὶ παντὸς γὰρ ἢ τὸ Α ἢ τὸ Β. ὥστε γίνονται ἅμα ἀληθεῖς αἱ ἀποφάσεις ἐπὶ τινων· ἐπὶ γὰρ τοῦ τοίχου ἀληθὴς ἢ τε λέγουσα αὐτὸν μὴ εἶναι ξύλον λευκόν καὶ ἡ λέγουσα αὐτὸν μὴ εἶναι ξύλον οὐ λευκόν. ὥς δὲ ἔχουσιν ἀκολουθίαν ἐπὶ τῶν ἐκ τρίτου προσκατηγορουμένου αἱ ἐκ μεταθέσεως πρὸς τὰς ἀπλᾶς, οὕτως ἔχουσι καὶ αἱ στερητικαὶ πρὸς τὰς κατηγορίας, τουτέστι τὰς ἀπλᾶς, ταύτῃ τῇ θέσει· ἔστιν ἴσον, οὐκ ἔστιν ἴσον, οὐκ ἔστιν ἄνισον, ἔστιν ἄνισον. ὅπερ ἂν εἴη ἴσον, οὐκ ἔστιν ἄνισον, οὐ μὴν, ὅπερ οὐκ ἔστιν ἄνισον, ἥδη τοῦτο ἐστὶν ἴσον· ἀληθές γὰρ ἐπὶ τοῦ μὴ ποσοῦ ἢ μὴ ὄντος ὅλως τὸ εἰπεῖν, ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνισον, οἷον ὅτι ἡ ψυχὴ οὐκ ἔστι οὐ μὴν ὅτι καὶ ἴσον ἐστίν. ὁ γὰρ μὴδὲ ποσόν, τοῦτο οὔτε ἴσον ἔσται οὔτε [οὐκ] ἄνισον. πάλιν μὲν εἴ τί ἐστιν ἄνισον, τοῦτο οὐκ ἔστιν ἴσον· εἴ τι δὲ οὐκ ἔστιν ἴσον, οὐ πάντως καὶ ἄνισον. οὐ γὰρ ἐπὶ πάντων, ἐφ’ ὧν ἀληθὴς ἐστὶν ἢ ἀπλῇ ἀπόφασις, ἐπὶ τούτων καὶ ἡ στερητικὴ κατάφασις, ἣτις ἦν τὸ Γ· οὐκ ἴσον μὲν χρῶμα καὶ φωνή, οὐ μὴν καὶ ἄνισον· τὸ γὰρ ἄνισον, ὥς προεῖπον, ἐπὶ ὠρισμένου τινὸς ἀληθές ἐστίν· ἐπὶ γὰρ τοῦ ποσοῦ. καὶ αἱ μὲν καταφάσεις οὐδέποτε συναληθεύουσιν, ἔστιν ἴσον, ἔστιν ἄνισον· τὰς δὲ ἀποφάσεις ἐνδέχεται ἐπὶ τοῦ μὴ ὄντος ἢ ὅλως ἐπὶ τοῦ μὴ ποσοῦ· τὸ γὰρ μὴ ὄν ἢ τὸ χρῶμα ἀληθές εἰπεῖν καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἴσον καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἄνισον. Ἀναδραμητέον δὲ πάλιν ἡμᾶς πρὸς τὰ ἐξ ἀρχῆς, λέγω δὲ ὅτι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως οὐκ ἔστιν ἀπόφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἀλλ’ ἢ ἀπλῇ ἀπόφασις. τοῦτο δὲ δηλὸν ἔσται μάλιστα ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑλῶν, αἵτινες τισὶ μὲν ὑπάρχουσι τισὶ δὲ οὐχ ὑπάρχουσιν, οἷον τὸ λευκόν τισὶ μὲν ἀνθρώποις ὑπάρχει τισὶ δὲ οὐχ ὑπάρχει.

23,3 160

ἐπὶ τῶν τοιούτων οὖν τῆς καταφάσεως ψευδοῦς οὔσης, οἷον ὅτι πᾶς ἄνθρωπος λευκός, ἀνάγκη δὴπου τὴν ἀπόφασιν ὁμοίως ἀληθῆ εἶναι, τουτέστιν ἐπὶ πάσης τῆς τοιαύτης ὕλης· τῆς γὰρ ἀντιφάσεως θάτερον μόριον ἀνάγκη ἀληθές εἶναι θάτερον δὲ ψεῦδος, ὅτι δὲ τῆς ‘πᾶς ἄνθρωπος λευκός’ ἀπόφασίς ἐστιν ἢ ‘οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός’, δῆλον ἐξ ὧν ἐκείνης ψευδομένης αὕτη ἀληθεύει. ἢ μέντοι ‘πᾶς ἄνθρωπος οὐ λευκός ἐστιν’ ἐκ μεταθέσεως οὔσα καταφατική ψευδής ἐστιν. οὐκ ἄρα ἀπόφασις τῆς ‘ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός’ ἢ ‘ἔστι πᾶς ἄνθρωπος οὐ λευκός’ (ἄμφω γὰρ ψευδεῖς) ἀλλ’ ἢ ‘οὐκ ἔστι πᾶς ἄνθρωπος λευκός’. καὶ ἐπὶ πάντων τῶν τοιούτων ὡσαύτως. σαφῶς ἄρα διὰ τῆς τοιαύτης ὕλης ἐλήλεκται, ὅτι τῆς ἀπλῆς καταφάσεως οὐκ ἔστιν ἀπόφασις ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις (ἄμφω γὰρ ψευδεῖς) ἀλλ’ ἢ ἀπλῆ ἀπόφασις, τουτέστιν ἢ ‘οὐκ ἔστι λευκὰ πάντα’ καὶ ‘οὐκ ἔστι λευκὸν ἕκαστον’. τούτοις γὰρ ταῦτόν ἐστι τὸ ‘οὐ πᾶς ἄνθρωπος λευκός’, ἢ ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ ‘ἔστιν οὐ λευκὰ πάντα’, τουτέστιν ἢ ‘πᾶς ἄνθρωπος οὐ λευκός’· ψευδής γάρ. ὁμοίως καὶ τοῦ ‘ἔστι πᾶν ζῶον λευκόν’ <τὸ ‘οὐκ ἔστι πᾶν ζῶον λευκόν’>, ἀλλ’ οὐχ ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις ἢ ‘πᾶν ζῶον οὐ λευκόν’· ἄμφω γὰρ ψευδεῖς. εἰ δὲ αὐταὶ οὐκ ἀντιφατικῶς ἀντίκεινται, οὐδὲ ἐπὶ τῶν ἄλλων πασῶν ἔσται τοῦτο, κἂν ἐπὶ τινων ἢ μὲν ἀληθεύῃ ἢ δὲ ψεύδεται, ὡς ἐπὶ τῆς ἀναγκαίας ὕλης ‘πᾶν ζῶον οὐσία, πᾶν ζῶον οὐκ οὐσία’. οὐ γὰρ ἐπὶ τινῶν δεῖ οὕτως ἔχειν τὴν ἀντίφασιν, ἐπὶ τινῶν δὲ οὐ, ἀλλ’ ἀεὶ καὶ ἐπὶ πάντων τὴν μὲν ἀληθεύειν τὴν δὲ ψεύδεσθαι. Ἐπεὶ δὲ διὰ πλειόνων ἐδείξαμεν, ὅτι μὴ ταῦτόν σημαίνει ἢ ἀπλῆ ἀπόφασις καὶ ἢ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις, οἷον τὸ ‘ἔστιν οὐ λευκόν’ καὶ τὸ ‘οὐκ ἔστι λευκόν’, καὶ τὸ μὲν κατάφασις τὸ δὲ ἀπόφασις, δῆλον ὡς οὐχ ὁμοίως δειχθήσεται τά τε ἀποφατικά, οἷον ‘οὐδὲν ζῶον λευκόν ἐστί’ καὶ ‘οὐδὲν ζῶον ἐνδέχεται λευκὸν εἶναι’, καὶ τὸ καταφατικὸν τὸ ‘πᾶν ζῶον οὐ λευκόν ἐστιν’, ἀλλὰ τὰ μὲν καταφατικά, τό τε ‘πᾶν ζῶον λευκόν ἐστί’ καὶ τὸ ‘πᾶν ζῶον οὐ λευκόν ἐστιν’, ὁμοίως ἀλλήλοις καὶ τῷ αὐτῷ τρόπῳ δειχθήσεται. καταφατικῶς γὰρ ἀμφοτέρω ἐν τῷ πρώτῳ σχήματι· οὐ γὰρ ἐστιν ἀπόφασις τῆς ‘πᾶν ζῶον λευκόν’ ἢ ‘πᾶν ζῶον οὐ λευκόν’ ἀλλ’ ἢ ‘οὐ πᾶν ζῶον λευκόν’· κατάφασις γάρ ἐστιν ἢ ‘πᾶν ζῶον οὐ λευκόν’ ὡσπερ καὶ ἢ ‘πᾶν ζῶον λευκόν’. πῶς οὖν συναχθεῖν τὸ τοιοῦτον πρόβλημα, λέγω δὴ τὸ καθόλου καταφατικόν, τό τε ἀπλοῦν καὶ τὸ ἐκ μεταθέσεως, ὑπογραπτέον. εἰ βουλόμεθα δεῖξαι, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος μουσικός ἐστιν, ἢ ὅτι πᾶς ἄνθρωπος οὐ μουσικός ἐστί, δείξομεν οὕτως· χρή ἐν τῇ ἐκατέρᾳ τούτων δείξει μέσον ὅρον λαμβάνειν τὸ ζῶον· κἂν μὲν βουλώμεθα δεῖξαι τὸ πάντα ἄνθρωπον μουσικόν, μείζονα ἄκρον κατηγορούμενον καταφατικῶς τοῦ ζώου παντὸς ληπτέον τὸ μουσικόν, ἔσχατον δὲ καὶ ἐλάττωνα, οὗ τὸ ζῶον κατηγορεῖται παντός, τὸν ἄνθρωπον· ἔσονται γὰρ αἱ προτάσεις ‘πᾶς ἄνθρωπος ζῶον, πᾶν ζῶον μουσικόν, πᾶς ἄρα ἄνθρωπος μουσικός’, ὃ ἦν προκείμενον.

23,3 161

οὐ δεῖ δὲ τὰς προτάσεις, αἷς χρώμεθα, ὡς ἀληθεῖς ἀπαιτεῖν· παραδείγματι γὰρ καὶ ὑπογραφῇ ταῖς λέξεσι χρώμεθα τοῦ πῶς διὰ καταφατικῶν ἀμφοτέρων δείκνυται τό τε ‘πᾶς ἄνθρωπος μουσικός ἐστί’ καὶ τὸ ‘πᾶς ἄνθρωπος οὐ μουσικός’. ἂν δέ γε ἢ προκείμενον ἡμῖν δεῖξαι πάντα ἄνθρωπον εἶναι <μὴ> μουσικόν, τὸ μὲν ζῶον πάλιν μέσος ὅρος ἔστω ὁ αὐτός, τὸ δὲ <μὴ> μουσικὸν μείζων καταφατικῶς τοῦ ζώου καὶ αὐτὸς κατηγορούμενος, ἄνθρωπος δὲ ὁ ἔσχατος, καὶ αἱ προτάσεις ‘πᾶς ἄνθρωπος ζῶον ἐστί, πᾶν ζῶον ἐστί οὐ μουσικόν, πᾶς ἄρα ἄνθρωπος οὐ μουσικός’. εἰ μὲν οὖν ἢ ‘πᾶς ἄνθρωπος οὐ μουσικός’ ἀπόφασις ἦν, οὐκ ἐν πρώτῳ ἂν τοῦτο <τὸ> συμπέρασμα σχήματι ἐδείκνυτο μόνῳ ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ, ἀντιστρεφόμενης τῆς καθόλου ἀποφατικῆς, εἴ γε ἀποφατικὴ ἦν ἢ ‘πᾶς ἄνθρωπος οὐ μουσικός’. νῦν δὲ ἐν τούτῳ μόνῳ δείκνυται. ὅτι δὲ μὴ ἐστιν ἀπόφασις, δεικνύοιτο ἂν ἐκ τοῦ μὴ ἀντιστρέφειν αὐτήν· ἀληθοῦς γὰρ οὔσης τῆς λεγούσης ‘πᾶν ἄψυχόν ἐστιν οὐκ αἰσθητικόν’ οὐκέτ’ ἀληθὴς ἢ λέγουσα ‘πᾶν οὐκ αἰσθητικὸν ἄψυχόν ἐστιν’, ἀληθὴς δὲ ἢ ἐν μέρει ἢ λέγουσα ‘τὶ οὐκ αἰσθητικὸν ἄψυχον’. διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐν τῷ πρώτῳ δείκνυται μόνῳ, καὶ εἴη ἂν

φανερώτατον σημείον τοῦ μὴ εἶναι ἀπόφασιν τὴν ἐκ μεταθέσεως τὸ μὴ ἀντιστρέφειν αὐτήν. τὸ δὲ καθόλου ἀποφατικὸν τὸ 'οὐδεὶς ἄνθρωπος μουσικός' κατὰ τοὺς εἰρημένους τρεῖς τρόπους δείκνυται. οἷον ἐν μὲν πρώτῳ οὕτως· πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, οὐδὲν ζῶν μουσικόν, οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος μουσικός· ἐν δὲ δευτέρῳ διχῶς· οὐδὲν μουσικόν ζῶν, πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, οὐδεὶς ἄρα ἄνθρωπος μουσικός· πᾶς ἄνθρωπος ζῶν, οὐδὲν μουσικόν ζῶν, οὐδὲν ἄρα μουσικόν ἄνθρωπος, καὶ οὐδεὶς ἄνθρωπος μουσικός. Ἀναδραμητέον δὲ πάλιν ἡμῖν ἐπὶ τὸ προδεδειγμένον περὶ τῆς τῶν προτάσεων ἀκολουθίας τῶν τε τὴν ἀπλὴν ἀντίφασιν ἔχουσῶν καὶ τῶν τὴν κατὰ μετάθεσιν· καὶ τὴν ἀκολουθίαν, ἣν ἐπ' ἐκείνων τῶν προτάσεων ἐδείξαμεν, νῦν καθολικώτερον δείξομεν, οὐκέτι ἐπὶ ὕλης ἀλλ' ἐπὶ στοιχείων μόνων, ἐφ' ὧν τὰς καθολικὰς δεῖξεις ἔθος ἡμῖν ποιεῖν. τότε μὲν οὖν ἦν τὸ Α προτεταγμένον, τουτέστιν ἡ ἀπλὴ κατάφασις, καὶ ὑποτεταγμένον τὸ Δ, τουτέστιν ἡ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις, τῷ δὲ Β ἀπλὴ ἀποφάσει ὄντι τοῦ Α τὸ Γ, τουτέστιν ἡ ἐκ μεταθέσεως κατάφασις. καὶ ἦν τότε μὲν τῷ Γ τὸ Β ἐπόμενον, ἡ ἀπλὴ ἀπόφασις τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει, τῷ δὲ Α, τουτέστι τῇ ἀπλὴ καταφάσει, τὸ Δ, τουτέστιν ἡ ἐκ μεταθέσεως νῦν δὲ λαμβάνομεν τὸ Α, Β ἀντίφασιν, ὥσπερ καὶ τότε· ἀντιφάσεως γὰρ τὸ ἅμα μὲν τῷ αὐτῷ μὴ ἐνδέχασθαι, παντὶ δ' ἐξ ἀνάγκης θάτερον· ὁμοίως δὲ καὶ τὸ Γ, Δ ἀντίφασιν, ἥτις ἦν τότε ἐκ μεταθέσεως. ὅτι μὲν οὖν ταῖς καταφάσεσιν ἔπονται αἱ ἀποφάσεις καὶ οὐκ ἀντιστρέφουσι, καὶ ὅτι τὰς μὲν καταφάσεις ἀδύνατον συναληθεύειν, τὰς δὲ ἀποφάσεις ἐνδέχεται, δεικτέον.

23,3 162

ὑποτίθεμαι οὖν τὸ μὲν Γ καὶ τὸ Β τὰς καταφάσεις, τὴν μὲν ἀπλὴν τὴν δὲ ἐκ μεταθέσεως, τὰ δὲ λοιπὰ, τὸ Δ φημί καὶ τὸ Α, τὰς ἀποφάσεις. τρισὶ δὲ ὑποθέσει χρησάμενος τὰ λοιπὰ δείξω, μιᾷ μὲν, ὅτι ἀντιφατικῶς ἀντίκειται τὸ Α καὶ τὸ Β καὶ ἔτι τὸ Γ καὶ τὸ Δ, δευτέρᾳ, ὅτι ἀνάγκη παντὶ ἢ τὸ Α ὑπάρχειν ἢ τὸ Β καὶ πάλιν παντὶ ἐξ ἀνάγκης ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ· τρίτῃ ὑπόθεσις, ὅτι τῷ Γ ἔπεται τὸ Α καὶ οὐκ ἀντιστρέφει τὸ Γ τῷ Α. εἰ δὲ τις ἐνσταίῃ πρὸς ταύτην τὴν ὑπόθεσιν, λέγω δὲ τὴν τρίτην, πόθεν ὅτι ἔπεται τῷ Γ τὸ Α καὶ οὐκ ἀντιστρέφει, ἴστω, ὅτι, εἰ ληφθεῖ τις ὕλη, ἐξ αὐτῆς τῆς ἐναργείας ὁ ἔλεγχος, ὥσπερ ἐφ' ὧν ἐθήκαμεν πρότερον ὑποδειγμάτων. τούτων ὑποτεθέντων δείκνυμι ἕτερα τρία, ἐν μὲν, ὅτι τῷ Β τὸ Δ ἔπεται καὶ οὐκ ἀντιστρέφει, καὶ ὅτι τὸ Γ καὶ τὸ Β, ἅπερ ὑπόκεινται καταφάσεις, οὐδέποτε ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συναληθεύουσιν, καὶ ὅτι τὸ Α, Δ, τουτέστι τὰς ἀποφάσεις, ἐνδέχεται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ συναληθεύειν. τὰ μὲν οὖν προκείμενα ἡμῖν ταῦτα. πρῶτον μὲν οὖν δεικτέον, ὅτι τῷ Β ἔπεται τὸ Δ, τρόπον τοῦτον· ἐπεὶ γὰρ ὑπόκειται, ὅτι τῶν Γ, Δ θάτερον παντὶ ἐξ ἀνάγκης ὑπάρξει διὰ τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικεῖσθαι, εἰ μὴ ὑπάρξει τῷ Β τὸ Δ, ἀνάγκη δὴπου τὸ Γ ὑπάρχειν. ἀλλ' εἰ τὸ Γ ὑπάρχει τῷ Β, ὑπόκειται δὲ ἔπασθαι τῷ Γ τὸ Α, τουτέστιν ὥς δ' ἂν ὑπάρχη τὸ Γ, τούτῳ καὶ τὸ Α ὑπάρχειν, ὑπάρχει δὲ τῷ Β τὸ Γ, καὶ τὸ Α τῷ Β ὑπάρξει. ὥς ἄρα τὸ Β, τούτῳ καὶ τὸ Α, ὅπερ ἐστὶν ἀδύνατον διὰ τὸ ἀντιφατικῶς ἀντικεῖσθαι. τὸ ἀδύνατον ἠκολούθησε διὰ τὸ ὑποκεῖσθαι τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Γ. εἰ οὖν τοῦτο ψεῦδος, ἀληθὲς τὸ τῷ Β ὑπάρχειν τὸ Δ· ὑπόκειται γὰρ ἐξ ἀνάγκης παντὶ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ. οὕτως μὲν οὖν δείκνυμι, ὅτι τῷ Β ἔπεται τὸ Δ. ἀκόλουθον μὲν οὖν ἦν εὐθύς δεῖξαι, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει, τουτέστιν οὐχ ὥς τὸ Δ ὑπάρχει, τούτῳ καὶ τὸ Β. ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς τὴν δεῖξιν τούτου δεόμεθα τοῦ ὅτι τὸ Α, Δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ, πρότερον τοῦτο δείξομεν, ὅτι τὸ Α καὶ τὸ Δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ παρεῖναι. ἐπεὶ γὰρ ὑπόκειται, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει πρὸς τὸ Α τὸ Γ, τουτέστιν οὐκ ἐφ' ὧν τὸ Α, πάντως καὶ τὸ Γ, ἐὰν ληφθῇ τι τούτων, ἐφ' ὧν τὸ μὲν Α ὑπάρχει τὸ δὲ Γ <οὐχ> ὑπάρχει, ἐπειδὴ παντὶ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Δ, οὐχ ὑπάρχει δὲ τὸ Γ, ὥς τὸ Α ὑπάρχει, τὸ Δ ἄρα ὑπάρξει, ὥς τὸ Α· τὸ ἄρα Α, Δ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ παρεῖναι. ἐπισυναπτέον δ' εὐθύς τούτῳ, ὅτι τὸ Γ καὶ τὸ Β οὐκ ἐνδέχεται τῷ αὐτῷ. εἰ γὰρ, ὥς τὸ Β, τούτῳ καὶ τὸ Γ, ἐπεὶ, ὥς τὸ Γ, τούτῳ καὶ τὸ Α (ὑπόκειται γὰρ ἔπασθαι τῷ Γ τὸ Α), ὥς ἄρα τὸ Β, τούτῳ καὶ τὸ Α ἢ ἀντίφασιν, ὅπερ ἀδύνατον· οὐδενὶ ἄρα τῷ αὐτῷ τὸ Γ καὶ τὸ Β ὑπάρξει. τούτων δεδεδειγμένων δεικτέον, ὅτι οὐκ ἀντιστρέφει τὸ Β τῷ Δ· τοῦτο γὰρ λείπεται. λέγω δὲ, ὅτι οὐκ ἐφ' ὧν τὸ Δ, πάντως ἐπὶ τούτων καὶ τὸ Β, ἐπειδὴ δέδεικται, ὅτι, ἐφ' ὧν τὸ Δ, ἐπὶ τούτων ἐνδέχεται

καὶ τὸ Α. εἰ γάρ, ἐφ' ὧν μὲν τὸ Α, ἐπὶ τούτων ἐνδέχεται καὶ τὸ Δ, ἐφ' ὧν δὲ τὸ Δ, ἐπὶ τούτων πάντως καὶ τὸ Β, ἐφ' ὧν ἄρα τὸ Α, ἐπὶ τούτων καὶ τὸ Β, ὅπερ ἀδύνατον· ἀντιφατικῶς γὰρ ἀντίκεινται τὸ Α καὶ τὸ Β.

23,3 163

Ἐπειδὴ δὲ ἐδείξαμεν, ὅτι ἡ ἀκολουθήσις τῶν προτάσεων τῶν ἀπλῶν καὶ τῶν ἐκ μεταθέσεως ἀντιστροφῶς ἔχει, λέγω δὴ ὅτι τῇ ἀπλῇ καταφάσει ἢ ἐκ μεταθέσεως ἀπόφασις ἔπεται καὶ ἀνάπαλιν τῇ ἐκ μεταθέσεως καταφάσει ἢ ἀπλῇ ἀπόφασις, καὶ ὅτι οὐ καθ' ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν στοῖχον ἢ ταῖς ἀπλαῖς αἱ ἐκ μεταθέσεως ἔπονται ἢ ταῖς ἐκ μεταθέσεως αἱ ἀπλαῖ, ἀπάτην τινὰ ἴσως γενησομένην τισί, δι' ἧς δόξεις δέχεσθαι κατὰ τὸν αὐτὸν στοῖχον εἶναι μὴ μόνον τῷ Γ τὸ Α ἔπεσθαι ἀλλὰ καὶ τῷ Δ τὸ Β, θήσιν μοι δοκῶ καὶ ἀπελέγξαι, ὡς διὰ πάντων τὸν περὶ τῆς ἀκολουθήσεως λόγον ἀληθῆ δείκνυσθαι, καὶ δι' ὧν αὐτόθεν δέδεικται, καὶ δι' ὧν οἱ τὸ ἐναντίον κατασκευάζοντες λόγοι ἐλέγχονται. συμβαίνει οὖν ἡ τοιαύτη ἀπάτη, εἰ μὴ καλῶς ληφθεῖ τὰ ἀντικείμενα, οἷον εἴ τις νομίσοι, ὅτι ἐνδέχεται τοῦ Α καὶ τοῦ Β μίαν εἶναι ἀπόφασιν τὴν αὐτήν, τὸ Ζ, κοινῶς ἀμφοτέρων καὶ ἰδίᾳ ἑκατέρου. οἷον ἔστω τὸ μὲν Β 'ἔστιν ἀγαθόν', τὸ δὲ Α 'οὐκ ἔστιν ἀγαθόν'· τούτων ἀμφοτέρων μία ὑποκείσθω ἀπόφασις τὸ Ζ τὸ 'οὔτε ἔστιν ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἔστιν ἀγαθόν'. πάλιν τοῦ Γ καὶ τοῦ Δ, λέγω δὴ τοῦ 'ἔστιν οὐκ ἀγαθόν' καὶ 'οὐκ ἔστιν <οὐκ> ἀγαθόν' ἀπόφασις τὸ Θ τὸ 'οὔτε ἔστιν οὐκ ἀγαθὸν οὔτε οὐκ ἔστιν οὐκ ἀγαθόν'. τούτων οὕτως ἐχόντων δειχθήσεται, ὅτι, ὥσπερ τῷ Γ τὸ Α ἔπεται, οὕτω καὶ τῷ Δ τὸ Β. ἐπεὶ γὰρ τὸ Ζ ἀποφατικόν ἐστὶ τοῦ Α, ἐπὶ παντὸς δὲ ἢ τὸ Α ἢ τὸ Ζ, διὰ τὰ αὐτὰ δὲ ἐπὶ παντὸς ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Θ, ὑπόκειται δέ, ὅτι, ὥς τὸ Γ ὑπάρχει, τούτῳ παντὶ ἔπεται τὸ Α, ἀνάγκη πᾶσα καὶ ὥς τὸ Ζ, τούτῳ παντὶ τὸ Θ ὑπάρχειν. ἐπειδὴ γὰρ ἐπὶ παντὸς ἢ τὸ Θ ἢ τὸ Γ, εἰ μὴ τὸ Θ ὑπάρχει τούτῳ, ὥς ὑπάρχει τὸ Ζ, τὸ Γ ὑπάρξει· ἀλλ' εἰ ὥς τὸ Ζ, τούτῳ καὶ τὸ Γ, ὥς δὲ τὸ Γ, τούτῳ ὑπόκειται τὸ Α, ὥς ἄρα τὸ Ζ, τούτῳ καὶ τὸ Α ὑπάρξει, ὅπερ ἀδύνατον· ἀντίφασις γὰρ τὸ Α, Ζ. εἰ οὖν, ὥς τὸ Ζ, τούτῳ τὸ Γ οὐκ ἐνδέχεται, ἀνάγκη δήπου τὸ Θ· ἐπὶ παντὸς γὰρ ἢ τὸ Γ ἢ τὸ Θ. πάλιν ἐπειδὴ τὸ Ζ ἀπόφασίς ἐστὶ τοῦ Β, παντὶ ἄρα ἢ τὸ Β ἢ τὸ Ζ· διὰ τὰ αὐτὰ καὶ ἐπὶ παντὸς ἢ τὸ Δ ἢ τὸ Θ· δέδεικται δέ, ὅτι, ὥς τὸ Ζ, τούτῳ καὶ τὸ Θ· ὥς ἄρα τὸ Δ, τούτῳ καὶ τὸ Β. εἰ γάρ, ὥς τὸ Δ, τούτῳ μὴ ὑπάρχει τὸ Β, ἐπειδὴ ἐπὶ παντὸς ἢ τὸ Β ἢ τὸ Ζ, ὥς ἄρα τὸ Δ, τούτῳ τὸ Ζ ὑπάρχει· ἀλλ' ὥς τὸ Ζ ὑπάρχει, τούτῳ δέδεικται καὶ τὸ Θ ὑπάρχον· ὥς ἄρα τὸ Δ, τούτῳ καὶ τὸ Θ ἢ ἀντίφασις, ὅπερ ἀδύνατον· οὐκ ἄρα, ὥς τὸ Δ, τούτῳ τὸ Ζ· λείπεται ἄρα τὸ Β. εἰ οὖν, ὥς τὸ Δ, τούτῳ τὸ Β, ὑπόκειται δὲ καὶ ὥς τὸ Γ, τούτῳ καὶ τὸ Α, καθ' ἓνα ἄρα καὶ τὸν αὐτὸν στοῖχον ἢ ταῖς ἀπλαῖς αἱ ἐκ μεταθέσεως ἔψονται ἢ ταῖς ἐκ μεταθέσεως αἱ ἀπλαῖ· τούναντίον δὲ δέδεικται πρότερον. ὁ μὲν οὖν τρόπος τῆς ἀπάτης τοιοῦτος. συνέβη δὲ διὰ τὸ κακῶς εἰληφθαι τὸ Ζ ἀπόφασιν εἶναι τοῦ τε Α καὶ τοῦ Β, ὁμοίως τὸ Θ τοῦ τε Γ καὶ τοῦ Δ· ψευδὸς γάρ, ὅτι ἐπὶ πάντων ἢ τὸ Α ἢ τὸ Ζ καὶ πάλιν ἢ τὸ Β ἢ τὸ Ζ.

23,3 164

ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν Γ Δ Θ. τοῦ γὰρ 'ἔστιν ἀγαθόν', ὅπερ ἦν τὸ Α, ἀπόφασίς ἐστὶ τὸ 'οὐκ ἔστιν ἀγαθόν' <, οὐ μὴν τὸ 'οὔτε ἀγαθὸν ἐστὶν οὔτε οὐκ ἔστιν ἀγαθόν'· ἀδύνατον γὰρ ἐστί τι, ὃ οὔτε ἀγαθὸν ἐστὶν οὔτε οὐκ ἔστιν ἀγαθόν>, ἀλλὰ πάντως θάτερον ἀνάγκη. ὁμοίως δὲ οὐδὲ τοῦ Β, ὅπερ ἦν τὸ 'οὐκ ἔστιν ἀγαθόν', ἀπόφασις ἦν τὸ Ζ τὸ 'οὔτε ἀγαθὸν ἐστὶν οὔτε οὐκ ἔστιν ἀγαθόν'· περιλείπεται γὰρ ἐν τῷ Ζ τὸ Β· τὸ γὰρ 'οὐκ ἔστιν ἀγαθόν' ταυτόν ἐστι τῷ 'οὔτε ἀγαθὸν ἐστὶν'. ὁμοίως οὐδὲ τὸ Θ ἀπόφασις δειχθήσεται ἢ τοῦ Γ ἢ τοῦ Δ. τούτου δὲ συγκεχωρημένου ἡ ἀπάτη προῆι· ὥστε διὰ τὸ μὴ καλῶς εἰληφθαι τὰ ἀντικείμενα, λέγω δὴ τὴν κατάφασιν καὶ τὴν ἀπόφασιν τὰς ἀντιφατικῶς ἀντικειμένas, ἢ πλάνη γέγονε. ταῦτα δὲ καθόλου παρεθέμην πρὸς ἔνδειξιν τοῦ δεῖν ἀκριβῶς τὰς ἀντιθέσεις καὶ ἀντιφάσεις λαμβάνειν, ἐπεὶ δόξει τοῖς μὴ μετ' ἐπιστάσεως λαμβάνουσιν ἄλλως τινὰ ἔχειν δύνασθαι τῶν ἀποδεδειγμένων. Τέλος τῶν Προτέρων ἀναλυτικῶν.